

Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı

Dinler Tarihi Bilim Dalı

İNTERNETTE MİSYONERLİK

Mesut ARSLAN

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Ahmet GÖKBEL

SİVAS

Eylül/2012

İNTERNETTE MİSYONERLİK

Mesut ARSLAN

Cumhuriyet Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Dinler Tarihi Bilim Dalı İçin Öngördüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Olarak Hazırlanmıştır.

Sivas

Eylül/2012

KABUL VE ONAY

Mesut ARSLAN'nın hazırlamış olduğu "İnternette Misyonerlik" başlıklı bu çalışma, 14/09/2012tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından, "Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, Dinler Tarihi Bilim Dalı"nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İ m z a ______________________________
Prof. Dr. Ahmet GÖKBEL (Başkan)

İ m z a ______________________________
Yrd. Doç. Dr. Ali Osman KURT

İ m z a ______________________________
Yrd. Doç. Dr. Dursun Ali AYKIT

İ m z a ______________________________
Unvanı, Adı ve Soyadı,

İ m z a ______________________________
Unvanı, Adı ve Soyadı,

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.. ../…./

İ m z a
Prof. Dr. Alim YILDIZ
Enstitü Müdürü

"Çalışmamın hazırlanması süresince her türlü fedakarlığı gösteren eşim Nihal ARSLAN ve biricik kızım Rümeysa'ya ithaf olunur."

Mesut ARSLAN

Bu çalışmanın teşekkülünde ilgi ve yardımlarını esirgemeyen hocalarım Prof. Dr. Ahmet GÖKBEL, Yrd. Doç. Dr. Ali Osman KURT ve Yrd.Dr. Dursun Ali AYKIT'a teşekkür ederim.

ÖZET

ARSLAN, Mesut, İnternette Misyonerlik, Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 2012

İnternette Misyonerlik künyeli çalışmamızdan amaç, siyasî, dinî ve sosyo-kültürel birçok hedefi olan misyoner akımların, asrın icadı olan uluslar arası iletişim aracı interneti niçin ve nasıl kullandıklarına ilişkin sorulara cevap bulmak ve aynı zamanda kullandıkları yöntem ve teknikleri, içeriği itibariyle ön plana çıkarttıkları teolojik ögeleri tespit etmektir.

Tezimiz adından da anlaşılacağı gibi misyoner yapıdaki internet sitelerinin araştırılması ile sınırlandırılmıştır. Ancak bunun yanı sıra misyonerliğin kısa tarihçesinin ve yöntemlerinin anlatıldığı birinci bölümde kitabî verilerden de istifade edilmiştir.

Arama motorları vasıtasıyla yaptığımız taramalar sonucu erişim sağladığımız 96 Türkçe Hıristiyan sitenin bütün modüllerine giriş yapılmış, tanıtım, propaganda ve misyon amaçlı yayınlanan unsurlar belirlenmeye çalışılmıştır. Sitelerdeki güncelleme ihtimaline karşı takibimiz süreklilik arz etmiştir. Ayrıca,'chrome flag' uzantı programı vasıtasıyla Hıristiyan propaganda ve misyonun internet ortamındaki geçmişi, sitelerin tescil tarihi ve profil bilgileri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Sanal ortam üzerinden yapılan bu araştırma, misyoner grupların amaçlarına ulaşmada çağımızın bütün araçlarını nasıl etkin kullandıklarını ortaya koymaktadır. Türk- İslam toplumunun dini, kültürel ve sosyal dokusunu bozmayı amaçlayan bu oluşumlara karşı alınabilecek tedbirlerin bir an önce tespiti ve tatbiki büyük öneme haizdir.

Anahtar Sözcükler: Diyalog, Evangelizm, Evangelizasyon, İnkültürasyon, İrtidat, Misyon, Misyoner, Propaganda, Tanık/Şahit, Tebliğ.

ABSTRACT

ARSLAN, Mesut, Missionary on Internet, M.A. Thesis, Sivas, 2012

The purpose of 'Missionary Activities on Internet' is to find answers to how and why the missionary movements, which have lots of political, religious and socio-cultural aims, use the internet which is the international means of communication and the invention of our age and additionally to identify the methods and techniques and the theological elements which are brought to forefront.

As the title suggests, the subject of the paper is limited to the internet sites which have missionary activities. Besides this, various books are studied in the first part of the paper in order to give information about the history of missionary activities and their methods.

As a result of the surveys done on the search engines, 96 Christianity sites are examined in detail missionary and introduction and propaganda elements in those sites are stated. In case of any updates, the sites are regularly checked. In addition, the 'chrome flag' extension program through the history of Christian propaganda and the environment of the mission, tried to determine the sites for registration and profile information

This paper, carried out on the internet, clearly presents how the missionary activities use all the means of our age actively in order to reach their goal. Detecting and taking precautions up against this formations which aims to degenerate Turkish-Islamic Society's religious, cultural and social fabric is crucially important.

Key Words: Dialogue, Evangelism, Evangelization, Inculturation, Apostasy, Mission, Missionary, Propaganda, Witness. Notification.

İÇİNDEKİLER

I.BÖLÜM

DİN ve MİSYONERLİK

II. BÖLÜM

TÜRKÇE HIRİSTİYAN İNTERNET SİTELERİ

KISALTMALAR

ABCFM : American Board Of Commisioners For Foreign Missions.

ADRA : Adventist Development and Relief Agency.

a.g.e. : Adı Geçen Eser.

a.g.m. : Adı Geçen Makale.

ATO : Ankara Ticaret Odası.

AÜİFD : Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.

Bkz. : Bakınız.

c. : Cilt.

çev. : Çeviren.

DEÜİFD. : Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.

DİB. : Diyanet İşleri Başkanlığı.

Fak. : Fakültesi.

İSAM : İslamî Araştırmalar Merkezi.

MİT : Millî İstihbarat Teşkilatı.

s. : Sayfa.

ss. : Sayfalar.

SAU. : Sakarya Üniversitesi.

SEV : Sağlık ve Eğitim Vakfı.

SDÜ. : Süleyman Demirel Üniversitesi.

SÜ. : Selçuk Üniversitesi.

TDTD. : Türkiye Dinler Tarihi Derneği.

TDV. : Türkiye Diyanet Vakfı.

UÜİF. : Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

vd. : Ve devamı.

Yay. : Yayınları.

ÖNSÖZ

Misyon, başta dinî olmak üzere kültürel, politik ve iktisadî yönden birçok amacı içerisinde barındıran, İslam ülkeleri muvacehesinden özellikle Hıristiyanlıkla özdeşleşen bir kavramdır.

Misyon anlayışlı dinler kategorisinde değerlendirilen Hıristiyanlığın bu niteliğe kavuşması Hıristiyan tarihinde bilinen ilk misyoner Pavlus'la olmuştur. Pavlus, Ortadoğu'dan Avrupa'ya kadar uzanan misyon seyahatleri ile mimarı olduğu dini yayma amacı gütmüş ve kullanmış olduğu yöntemlerle kendisinden sonra devam edecek olan misyon faaliyetlerine ilham kaynağı olmuştur.

Pavlus'un dini yayma uğruna "herkesle her şey olma" ve "her ne pahasına olursa olsun" ilkeleri tarih boyunca haçlı savaşları, emperyalizm, sağlık ve eğitim alanlarındaki faaliyetler, kiliselerin yaygınlaştırılması, dinler arası diyalog ve inkültürasyon yöntemleri gibi birçok şekilde tezahür etmiştir. Sahada bu tür aktiviteleri uygulamaya koyan misyonerler XX. Yüzyılın en önemli icatlarından olan interneti de bu anlamda değerlendirmekten geri durmamışlardır. Türkiye'deki kullanıcı sayısı yaklaşık 35 milyonu bulan internet, kısa zamanda ve zahmetsizce milyonlarca kişiye erişilmesi bakımından misyonerlerin kullandıkları yeni bir metottur.

İnternet misyonerliğini konu edindiğimiz bu çalışmamızda misyonerlerin interneti nasıl, niçin ve hangi etkinlikte kullandıklarını belirlemeye çalıştık. Araştırmamız, bir giriş, iki bölüm ve sonuç şeklinde sunulmuştur. Giriş kısmında, çalışmanın konusu ve metodolojisi üzerinde durulmuştur. Birinci bölümde din, misyon ve misyonerlikle ilgili terimlerin izahı ile misyonerlerin çalışma yöntemleri açıklanmıştır. Bu açıklamalar yapılırken konu mümkün mertebe internet misyonerliği ile ilişkili sunulmuştur. İkinci bölümde Türkçe yayın yapan Hıristiyan internet siteleri tanıtım amaçlı ve propaganda-misyon amaçlı siteler başlıkları altında işlenmiştir. Sonuç bölümünde ise İnternet misyon sitelerinin genel karakteristik özellikleri, amaçları ve metotları ele alınıp değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

GİRİŞ

Hıristiyan misyonerliğinin Tarsuslu Pavlus ile başladığı kabul edilmektedir. Pavlus, MS.1.yüzyılda düzenlediği üç büyük misyon seyahati ile tarihte bilinen ilk Hıristiyan misyonerdir. Hıristiyan elitlerinin ve imparatorlarının da desteği ile kısa sürede yayılan bu anlayış, ortaçağa gelindiğinde siyasi desteğinin yanına kilisenin gücü ve yardımını da eklemiş, Hıristiyan manastır ve tarikatlarının da aracılığıyla kısa sürede neredeyse ulaşılmadık yer bırakmamıştır. XIX. Yüzyılın içerisinde ise misyonerler, sadece din görevlileri olarak değil, sağlık ve eğitim gönüllüleri olarak da faaliyet göstermeye başlamışlardır. 1962'de başlayan II. Vatikan konsilinde benimsenen dinler arası diyalog yöntemi ile misyonerlik faaliyetleri yeni bir boyut kazanmıştır.

Dünya Tarihi yakın zamanda iki büyük cihan harbine tanıklık eder. İkinci cihan harbinin 1945 tarihinde sona ermesinden sonra 1991 tarihine kadar sürecek Doğu ve Batı blokları arası soğuk savaş dönemi başlar. Kimi Uluslar arası ilişkiler uzmanına göre bu soğuk savaş kültürel ve dinî boyutu itibari ile devam etmektedir. Özellikle Müslüman milletlerin hayat sürdüğü coğrafi bölgelerde faaliyet gösteren misyonerlerin destek aldığı siyasî güçlerin dünya arazisi üzerinde ortaya koydukları düzene baktığımızda bu görüşün doğruluk payının olmadığını iddia etmek mümkün değildir. Misyoner, aktivist, eğitmen, evangelist gibi muhtelif isimlendirmelerle karşımıza çıkan bu kurumun üyelerinin faaliyetlerini salt din tebliği veya hümanist anlayışlı aktiviteler olarak değerlendirmek mümkün değildir. Zira, misyonerlik adı altında yapılan faaliyetler masum bir öğreti tebliğinden öte durumlar arz etmektedir. Ulusal güvenlik, kültürel ve politik yönü itibariyle birçok boyutu bulunan misyonerlik günümüz Türkiyesinin tartışmalı konuları arasındadır. Türk Presbiteryenlerin başkanı başpastör Turgay Üçal'ın ifadesiyle bugün Türkiyede yaklaşık 100 bin Hıristiyan bulunmaktadır. Bunlar içerinde Türk- Hıristiyanların sayısı ise yine Turgay Üçal'ın ifadesine göre 1000-1500 kadardır. Türkiye'de

bulunan misyoner sayısı ise 400-450 civarındadır. Bu gruplar kiliseden gelmiş ve bu faaliyetleri bir meslek olarak yapan kişilerden oluşmaktadır.[1]

Türkiye'deki misyoner faaliyetlerinin ulaştığı boyutu göstermesi bakımından Ankara Ticaret Odasının 05 Haziran 2004 tarihinde yayımlamış olduğu rapor hayli dikkat çekicidir. Ankara Ticaret Odası (ATO) tarafından hazırlanan Misyonerlik Raporu, Anadolu'nun misyonerlik faaliyetlerinin hedefi haline geldiğini ortaya koymaktadır. Rapora göre, başlangıçta Hıristiyanlığı yayma amaçlı görülen misyonerlik faaliyetleri etnik ve dini ayrımcılığı körükleyerek devletin üniter yapısını hedef almaktadır. [2]

Siyasî, dinî, iktisadî ve kültürel amaçlarına ulaşmak isteyen misyonerlerin gelişen ve değişen çağın teknolojik ürünlerinden yararlanma arzuları bilinen bir gerçektir. Gazete, dergi, yabancı okullar, mülakat, müzik, radyo ve televizyon araçlarına son zamanlarda uluslar arası bilişim ağını da ekledikleri görülür. İşte bizim bu çalışmamıza konu olan husus da budur. İnternet ağı üzerinden sürdürülen propaganda ve misyonerlik faaliyetleri çoğumuzun dikkatinden kaçan, ancak örtülü bir şekilde Müslümanlara, özellikle buhran içerisinde yaşayan gençlere yönelik Hıristiyanlaştırma çabasından başka bir şey değildir.

Misyonerlik, din hürriyeti çerçevesinde bir "inanç paylaşımı" olarak değerlendirilip insanlığın önüne servis edilmeye çalışılmaktadır. Ancak, gerek kitabî gerek sosyolojik, gerekse internet ağı üzerinden yapılan araştırmalar bu çalışmaların millî ve kültürel değerlere mâtuf karalayıcı ve yıpratıcı bir nitelikte olduğunu ortaya koymuştur. [3]

---

[1] Hulki Cevizoğlu, *Misyonerlik ve Siyasal Hıristiyanlık*, Ceviz Kabuğu Yay., Ankara, 2005, s. 10.
[2] http://www.atonet.org.tr/yeni/index.php?p=189(15.07.2011).
[3] Recep Kılıç, "Türkçe İnternet Ortamında Misyonerlik Araştırması*", Dinler Tarihi Araştırmaları- V Dinler Tarihçileri Gözüyle Türkiye'de Misyonerlik,* TDTD., Yay., Ankara, 2005.s.108.

Hıristiyan internet siteleri eksenli misyonerlik ve propaganda faaliyetlerinin çalışıldığı bu araştırmada, İncil, Müjde, İsa, Mesih, Protestan, Ortodoks, Katolik, Meryem, Kutsal Kitap vb. anahtar kavramlar ile erişim sağlanan siteler muhteviyatları ve amaçları bakımından iki ayrı kategoride değerlendirilmiştir. Bunlar; Tanıtım amaçlı siteler, propaganda ve misyon amaçlı sitelerdir. Bu sitelerde kendi içerisinde Ortodoks, Katolik ve Protestan olma bakımından tasnife tabi tutulmuştur.

Hıristiyan tanıtım sitelerinden kastımız, Hıristiyan dininin teolojik niteliklerinin tanıtıldığı sitelerdir. 26'sı Protestan, 5'i Katolik ve 4 tanesi Ortodoks olmak üzere toplam 35 tane Hıristiyan Türkçe internet tanıtım sitesi mevcuttur. Propaganda ve misyoner siteler tabirinden kastımız, Hıristiyan öğreti ve düşüncesini diğer din müntesiplerine benimsetme ve yayma amacı güden bu amaca ulaşmak için propagandanın bütün unsurlarını kullanan, hedeflediği amaca ulaşmak için her yolu mübah sayan, Hıristiyanlığa özendirici, anlatımlarında inkültürasyon veya kontekse uydurma yöntemine başvuran, sadece kendi dinî inanç ve ideolojisini tanıtıp savunmayan aynı zamanda ötekinin kutsal kabul ettiği değerlere saldıran sitelerdir. Propaganda ve misyon özelliği gösteren sitelerin tamamı Protestan gruba ait olup sayıları 35'tir. Hıristiyan kültürü içinde doğan heretik kabul edilen gruplara ait site sayısı ise 3' tür. Bu anlamda bizim belirlediğimiz kriterler ölçüsün de propaganda ve misyoner yapıdaki Hıristiyan Türkçe internet sitelerinin sayısı oldukça fazladır.

Propaganda ve misyonerlik faaliyetlerinde Kürt ve Alevî vatandaşlarımızı da kendilerine hedef kitle olarak seçen Hıristiyan gruplar, faaliyetlerini sanal ortama da taşımışlardır. Kürtlere yönelik bir siteyi hazırlayan bu gruplar Alevî inancı ile ilgi tartışmalara forum sayfalarında yer vermişlerdir.

Tez konumuzla ilgili daha önce yapılmış akademik çalışmalar şunlardır: Prof. Dr. Recep Kılıç'ın "Türkçe İnternet Ortamında Misyonerlik Araştırması" başlıklı tebliğisi, din sosyolojisi dalında Şerif Bayrak tarafından yapılan "İnternet Siteleri ve Misyonerlik Faaliyetleri" konulu yüksek lisans tezi ve son olarak Hasan Yel tarafından hazırlanan "İnternet Ortamında Misyonerlik Faaliyetleri ve Sanal

Kiliselerin Çalışma Yöntemleri" başlıklı yüksek lisans tezidir. Recep Kılıç tarafından yapılan çalışma tebliğ amaçlı hazırlanması sebebiyle kısa ve genel değerlendirmeler içermektedir. 2004 yılının ilk 6 ayı içerisinde yapılan yapılan bu çalışma 59 Türkçe Hıristiyan internet siteleri üzerinden yapılan bir değerlendirmeyi kapsamaktadır. Ayrıca o tarihte ulaşılan, inciltk, (İncilturk adıyla yayınına devam ediyor) giriskapisi.net, İncil.tr, bbie.org,geocities.com, (mahkeme kararıyla kapatılmış) yuhanna.tk sitelerine erişim sağlanamamaktadır. İnternet misyonerliği üzerine yapılan diğer iki yüksek lisans tezinde ise konu din sosyolojisi ve din eğitimi paradigmalarından değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Bu anlamda bizim yapmış olduğumuz bu çalışma, Hıristiyan internet sitelerinin mezhepsel tasnifi, radyo, televizyon, gazete ve yayınevi sitelerininde tesbiti, inkültürasyonel ögelerin belirlenmesi ve tanık/ şahit öykülerinin tahlilinin yapılması, dini ve etnik gruplara yönelik faaliyetlerinde işlenmesi bakımından bir açığı kapatmaktadır.

I.BÖLÜM

DİN ve MİSYONERLİK

A. DİN KAVRAMI İle İLGİLİ TERİMLER

1. Din (Religion)

Batı'da "religion" şeklinde ifade edilen din kavramı etimolojik olarak Latince tekrar okumak, iyice düşünüp taşınmak anlamına gelen "relegere" den veya sıkıca bağlanmak anlamına gelen "religare" kelimesinden türetilmiştir. Batıda genel kabul görmüş din tanımı J.B.Pratt'ın: "Din, fert veya toplumların, kendi menfaatleri ve kaderleri üzerinde nihai kontrole sahip olduklarını düşündükleri güç veya güçler karşısındaki gerçek ve sosyal davranışıdır biçimindeki tarifidir.[4]

İslam kültüründe ise Arapça "deyene" kökünden türetilen din kelimesi, sözlükte ceza, hesap, tâât, İslam, âdet, yücelik, hal gibi anlamlara gelmektedir. Çoğulu duyûn ve edyândır.[5] Yaygın kullanımda inanç sisteminde kutsala, metafizik değerlere veya tanrı fikrine yer veren ve inananlarına bir yaşam biçimi öngören sistem demek olan din Kur'anda insanın zihinsel fonksiyonlarını (inanç ve düşüncelerini) tavır ve davranışlarını (ibâdat) ve toplumsal yapılarını (cemaat) belirleyen bir sistemdir. Bu doğrultuda yapısında tanrı fikrine yer versin ya da vermesin, metafizik değerlere sahip olsun ya da olmasın insanın düşüncelerini ve hayat tarzını belirleyen her sistem bir dindir.[6] Dolayısıyla geniş manasıyla din, Tanrı tasarısına sahip olsun ya da olmasın insanın kutsal saydığı gerçeklerle olan ilişkisi ve bu ilişkinin kurumsal ifadesi şeklinde de görmek mümkündür.

---

[4] Eric J. Sharpe, *Dinler Tarihinde 50 Anahtar Kavram*, (Çev.: Ahmet Güç) Arasta Yay. Bursa, 2000, ss.11-12.
[5] İbn-i Manzûr, *Lisânü'l Arab*, "din" maddesi, Kâhire, 1119, c.XV. ss.1467-1469.
[6] Şinasi Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, Vadi Yay., Ankara,1998, s.96.

Baktığınız alandan farklı görünümler arz eden dinin felsefî, sosyolojik, psikolojik birçok tanımı yapılmıştır. Dinin niteliğine ilişkin yapılan değerlendirmelerde bilim adamının içinde bulunduğu toplum yapısının ve aldığı eğitimin belirleyici bir rolü vardır. Dolayısıyla dinin ne olduğuna dair yapılan tarifler birçok etkenden etkilenmektedir. Biz burada sadece bazı bilginlerin din tariflerine yer vermekle yetineceğiz.

> Hollanda asıllı teolog Chantepie de la Saussaye dini;
> "Beşer- üstü güçlere inanç olarak, onlara ibadet etme ameliyle birleştirildiğinde çok daha doğru hatta daha mükemmel hale getirilmiş bir form" şeklinde tanımlamaktadır." [7]

> Max Müller dini;
> "İnsanın sonsuzu kavramasını sağlayan, akıl ve mantığa tabi olmayan zihni bir melekedir" biçiminde tarif eder." [8]

> Elmalılı Hamdi Yazır'a göre ise din;
> "İman ve amel konusu olarak akıl ve serbest seçimle teklif olunacak hak ve hayır kanunlarının tamamıdır." [9]

Görüldüğü gibi dinin, tanım sahiplerinin bakış açılarına göre birbirinden farklı tarifi yapılmıştır. Dolayısıyla dinin mutlak tarifinden söz etmek mümkün değildir.

Dinin kaynağı konusunda söylenebilecek en keskin söz insanlık tarihi kadar eski olduğudur. Çünkü, din duygusu da diğer bir çok duygu gibi fıtrîdir. Ne kadar kadim bir tarihe sahip olursa olsun yeryüzünde ortaya çıkan her inanç sisteminin temel gayeleri arasında çoğalma ve yayılma anlayışı mevcuttur. Zira bir din kendisini sadece insanlık için en mükemmel ve tek kurtarıcı olma iddiası ile sınırlandıramaz. Bunun yanı sıra en çok müntesibe sahip olma arzusu bütün dinler için geçerlidir.

---

[7] Mustafa Alıcı, *Dinler Tarihinin Batılı Öncüleri*, İz Yay., İstanbul, 2007, s.169.
[8] Abdurrahman Küçük, Günay Tümer, M. Alparslan Küçük, *Dinler Tarihi*, Berikan Yay., Ankara, 2009, s.20.
[9] Elmalılı Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, Akçağ Yay., Ankara,1995, c.I, s.99.

Özellikle evrensellik iddiasında bulunan bir dinin hangi sâikle olursa olsun yayılmacı bir politika izlemesi olağandır. Ancak dinsel tebliğ anlayışı ile dünyevî, siyasî, kültürel ve iktisadî birçok amaçları da içerisinde barındıran misyon anlayışını birbirinden ayırmak gerekir.

İnsanların benimseyip uyguladıkları hayat tarzı şeklinde de tarif edebileceğimiz dinin en önemli özelliği kutsal olana bağlanmaktır. Din denildiğinde genelde doğaüstü bir varlık ya da varlıklarla kişi arasındaki bağ anlaşılmaktadır. Modern Batı düşüncesindeki tartışmalara baktığımızda da genelde din denildiğinde bir aşkın (transandantal) duruma işaret edildiğini görmekteyiz.[10] Batının aşırı yüceltmeci din anlayışı Tanrı inançlarına da yansımış Hz. İsa peygamberlik konumundan Tanrılık konumuna yükseltilmiş ve ortaya üçlü tanrı inancı şeklinde bir Tanrı tasavvuru çıkmıştır.

Hıristiyan dünyasının din algılayışındaki temel bileşenler, teslis[11] (trinite), insan-tanrı anlayışı (antropomorfizm),[12] kutsal ruh, kutsal kitap (the holy bible), Tanrısal sevgi ve bu sevginin kapsayıcılığının bir neticesi olarak İsa'nın fedâkarlığıdır. İslam toplumlarının dinin bileşenleri olarak gördükleri esaslar ise,

---

[10] Bülent Sönmez, *Modern Batı Düşüncesinde Hıristiyanlık ve Din Algısı*, Nüve Kültür Merkezi Yay., İstanbul, 2008, s.21.

[11] **Teslis:** Türkçemizde kullandığımız Arapça asıllı teslis kelimesi, Hıristiyanlardan bu inanca sahip olanların inançlarını belirtmek üzere kullandıkları Yunanca "Trias" ve bundan türetilen Latince "Trinitas" kelimeleri karşılığıdır. Trias; "üçlü grup", "üçlü birlik" gibi anlamları vardır. Bugünkü batı dillerindeki Trinity, Trinite, Trinidad, Trinita, Troitsa gibi kelimeler Latince Trinitas kelimesinden uyarlamadır. Trias kelimesini ilk kullanan M.S. 2. Yüzyılda yaşamış olan Antakyalı Theophilus'tur. Teslis genel, aynı cevher (öz)'den olan fakat şahıs olarak birbirinden ayrı ve farklı üç tanrı inancı demektir. Hıristiyanlık özelinde ise bu kavram tanrının, baba, oğul ve kutsal ruh üçlemesinden oluştuğunu ifade etmektedir. Teslis (Trinitas) kelimesi ve onun ifade ettiği Hıristiyan dogması, 325 yılında İznik Konsili'ndeki belirlenmiş şekliyle ve anlamıyla, sahih (Kanonik) kabul edilen Matta, Markos, Luka ve Yuhanna gibi dört kutsal kitapta ve Yeni Ahid'i oluşturan diğer yazılarda olmadığı gibi, sahte (apokrif) kabul edilen diğer kutsal kitaplar ve metinlerde de yoktur. Teslis dogması, Hıristiyanlığa muhtemelen Yunan felsefesi ve Pagan inançlarından geçmedir. Bkz. Mehmet Bayrakdar, *Bir Hıristiyan Dogması Teslis*, Ankara Okulu Yay., Ankara, 2007, ss.36-38.

[12] Antropomorfizm(Müşebbihe);Allah'ı insan şeklinde ve insanın sahip olduğu nitelikleri haiz bir şahsiyet gibi tasavvur etmektir. Beşeri dinlerin hemen hepsi ve bilhassa eski Yunan dinleri antropomorfiktir. Eski Yunan mitolojisi de bunlarla süslenmiştir. Bu mitolojinin Yunan felsefe sistemlerine derin etkileri görülmüştür. Bu etkiler bilhassa Hıristiyan felsefesine geçmiş, önceleri soyut ve bir tek Allah'a inanan Hıristiyanlar sonraları üçlü ve tamamen antropomorfik maddi varlıkla karmaşık bir Tanrıya inanır olmuşlardır. Buna teşbihte denir. Bkz. Süleyman Hayri Bolay, *Felsefî Doktrinler ve Terimler Sözlüğü*, Akçağ Yay., 1999, s. 218.

Tevhid, Ahiret, Peygamber ve Kutsal Kitap inancıdır. Hıristiyanlık ve İslam'ın bu temel inanç ögeleri üzerinde birbirinden oldukça farklı telakkilere sahip oldukları bir gerçektir. Ancak her iki dininde sosyal, ahlaki, dünyevi, uhrevi ve itikâdî birçok fonksiyonu vardır. Her iki dinin kutsal kitaplarında bu yönde ifadelere rastlarız. İşte bu ifadelerin yorumlanmasındaki farklılıklar zamanla ana kütlenin parçalanmasına sebep olmuş dinler farklı fraksiyonlara bölünmüşlerdir. Bu bölünmeler belli bir süre sonra kendi içinde de ayrılıklara sahne olmuş alt disiplinlerin doğmasına sebep olmuştur. Bu durum yayılmacı çabaların etkisiyle dinler arası geçiş (irtidat), dinler ve mezhepler arası tebliğ ve misyon anlayışı gibi olguları daha yoğun bir şekilde gündeme getirmiştir.

2. Din Değiştirme (Apostasie-İrtidat)

İnsanlığın dini tarihinde en ilkel uygarlıklardan en modern medeniyetlere kadar dinden vazgeçiş veya yeni bir dini benimseme hep olagelmiştir. İnsanların bu davranışlarının siyasî, içtimaî, iradî veya icbarî birçok sebebi olmuştur. Biz burada çalışma konumuzun sınırlarına sadık kalarak olayı sadece İslam ve Hıristiyanlık açısından değerlendireceğiz.

Hıristiyanlığa göre, ölümsüzlük-iyiliği ve kötülüğü bilme ağacı-imtihanını kaybeden Adem ve Havva ilk inançtan dönüş olayını gerçekleştirmişlerdir.[13] Bu cümleler tam manasıyla bir dinî terk ediş olmasa da Tanrısal buyruğa muhalefet olması açısından ilkel bir dönüşü ifade eder. Din değiştirme bir din için olumlu veya olumsuz manada değerlendirilebilir. Bu manada Hıristiyanlık açısından ilk olumlu örnek bu dinin mimarı olarak da görülen Pavlustur. Pavlus, Yahudi[14] geleneğe

[13] Ali Osman Kurt, *Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam'da Din Değiştirme*, Gökkubbe Yay., İstanbul, 2004, s.144. " Ve Fakat bahçenin ortasında olan ağacın meyvesi hakkında Allah ondan yemeyin ve ona dokunmayın ki, ölmeyesiniz dedi. Ve yılan kadına dedi: Katiyen ölmezsiniz; çünkü Allah bilir ki ondan yediğiniz gün o vakit gözleriniz açılacak ve iyiyi ve kötüyü bilerek Allah gibi olacakınız. Ve kadın gördü ki, ağaç yemek için iyi ve gözlere hoş ve anlayışlı kılmak için arzu olunur bir ağaçtı; ve onun meyvesinden aldı ve yedi; ve kendisi ile beraber kocasına da verdi, o da yedi. İkisinin de gözleri açıldı ve kendilerinin çıplak olduklarını bildiler." [Tekvin 3: 3-7.] Konunun Kur'andaki işleniş biçimi için bkz. A'râf 7: 16- 22.

[14] Resullerin İşleri 21: 39, 22: 3 Galatyalılar 1: 13 Romalılar 11: 1.

mensup bir ailede yetişmiş ancak daha sonra Şam yolunda gördüğü vizyon[15] ile Hıristiyanlığa ihtida etmiştir.

Gördüğü Şam vizyonu sonrası “gentilenin havarisi” olarak görevlendirildiğini iddia eden Pavlus[16] bu iddiası nedeniyle Yahudi olmayanların yaşadıkları bölgelere üç büyük misyon seyahati düzenlemiştir. Böylelikle Hıristiyanlığın Yahudi olmayan milletler arasındaki gelişimi Pavlus’la başlamıştır. Pavlus inancını yaymakla kalmamış elçiliğini yaptığı İsa öğretisini kökten etkileyecek yeni teolojik kurgulamalar ortaya koymuştur. Başta İsa’nın tabiatı, ulûhiyeti, geliş gayesi, teslis, Kutsal Ruh, asli suç, sünnetin ve Yahudi dini geleneğindeki bir kısım yasakların kaldırılması gibi konulardaki tartışma ve bölünmeler, büyük ölçüde Pavlus’un görüşlerinden ve Hıristiyan Kutsal Kitabı’ndaki bazı ifadelerden kaynaklanır. Hıristiyanlar arasındaki ayrılıkların odak noktasında İsa yer alırken, O’nun inkarnasyonu,[17] ölümü, insanlığın kurtuluşu[18] için kendini feda etmesi, tekrar dirilmesi, İnsan Oğlu ya da Tanrı Oğlu olması, Tanrı vasfını doğum öncesi mi yoksa

[15] Resullerin İşleri 9: 3-5, 22: 6-9, 26: 13-15.

[16] Galatyalılara Mektup 2: 7.

[17] **İnkarnasyon (Hulûl):** İlahî bir varlığın insan veya herhangi başka bir doğal varlık şeklinde tezahür etmesidir. Değişik inkarnasyon tipleri mevcuttur. Örneğin Hıristiyanlıkta tanrısal cevherin Mesih’te inkarnasyonu kabul edilir. Hunduizmin Avatara inancına göre ise tanrısal varlıklar (özellikle Vişnu) çeşitli insan veya daha alt düzeydeki tanrısal varlıklar şeklinde tezahür edebilirler. Budizmde ise Nirvana öncesi Buddhaların başarılı ruh göçlerinden bahsedilir. Ancak burada herhangi bir tanrısal varlığın inkarnasyonu söz konusu değildir. Tibet Lamaları da önceki Buddhalar veya Bodhissattvaların inkarnasyonları olarak kabul edilirler. Bkz. Şinasi Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s. 193.

[18] **Kurtuluş Öğretisi (Soteriology);** Genel Lütuf öğretisine göre, günah işleyen insanlar Eski Ahit’te cehenneme atılma cezasına çarptırırlar. Hıristiyan inancına göre Tanrı Genel Lütfu ile bereketlerini inanan inanmayan bütün insanlara bağışlayacaktır. Genel Lütuftan farklı olarak “Kurtuluş Öğretisi” Tanrı’nın sadece Mesih’e inanlara sağladığı bir lütuftur. Protestanlar, imansızların dünyada Tanrı’nın sağladığı genel lütufla yaşayabileceğine inanırlar. Tanrı, yetenekler, sosyal hayat, düşünme, ahlak ve maddi yönlerden bütün insanlara genel lütfundan vermiştir. Buna göre Genel Lütfa kavuşanlar, kurtuluşa kavuşmuş sayılmazlar. Mesih’e iman etmeyenlerin iyi şeyleri Tanrı kaynaklı olması nedeniyle kötü kabul edilmez. Tanrı’nın bu Genel Lütfu, hak etmeseler de bütün insanlara verdiği, bunun da Tanrı’nın lütfunu gösterdiği kabul edilir. Kurtuluş teolojisinin ilk adımı, Reform teolojisine göre seçilmişliktir. Kurtulmak için öncelikle seçilmek lazımdır. Bu da Tanrı’nın kimleri kurtaracağını önceden belirlemesidir. Kurtuluş sırasıyla şöyle gerçekleşir: Tanrı tarafından seçilen kişi (Election), İncil’in çağrısını işiterek iman ve tövbe ile buna karşılık verir (Gospell Call). Böylece Kutsal Ruh’un gücüyle yeniden doğar (Regeneration), iman ve tövbeden (Conversion) sonra Tanrı’nın bağışlaması ile yeni bir hayata başlar (Justification) ve Tanrı’nın Mesih’e inanları “ev halkı yapması” (Adoptation) ile devam eder. İman yaşamında olgunluğa erilir (kutsal kılınmak) ve buna uygun yaşanır (Sanctification). Başta verilen kurtuluşa sadık kalınarak ve Mesih’e bağlı olunarak (Perseverance), ölünmesi ve Rab ile birlikte olunması (Dead) ve son olarak da Mesih döndüğünde diriliş bedenine kavuşulması (Glorification) ile kurtuluş süreci tamamlanmış olur. Bkz. M. Numan Malkoç, *Türkiye’de Protestanlık ve Protestan Kiliseleri*, Yalın Yay., İstanbul, 2011 ss. 25-26.

doğum sonrası mı kazandığı gibi konular ilk sıralarda yer alır.[19] Kısacası Hıristiyanlar arası ayrılıklar daha çok teolojik tartışmalardan kaynaklanmaktadır. Bizim asıl üzerinde duracağımız husus mezhepsel parçalanmalardan daha ziyade bireysel dönüşler ve bu ayrılıklara dinlerin bakış şeklidir.

Hıristiyanî gelenekte Hıristiyanlığa geçiş kişinin kendi özgür tercihinden koparılarak tanrısal bir lütuf olarak görülmektedir:

> "Siz beni seçmediniz, ben sizi seçtim. Gidip meyve veresiniz, meyvenizde kalıcı olsun diye ben sizi atadım"[20]

Şeklindeki İncil cümleleri ayrıca seçkin ve edilgen insan profilini yansıtmaktadır. İncilde dinden dönenlere yönelik korkutucu ifadelerde bulunmaktadır:

> "Bir kimse bende kalmazsa, çubuk gibi dışarı atılır ve kurur. Böylelerini toplar, ateşe atıp yakarlar. Siz bende kalırsanız ve sözlerim sizde kalırsa, ne isterseniz dileyin, size verilecektir."[21]

Bu cümlelerden ilham alan Orta Çağ Hıristiyanlığı, Engizisyon mahkemeleri ihdas ederek dinden dönen kişileri şiddetli bir biçimde cezalandırmıştır. Aydınlanma dönemi ile birlikte Kilisenin etkisinden kurtulan Batı dünyası, gelişen teknolojik yapısıyla dini anlama ve eleştirme noktasında yeni bir sürece girmiş ve sorgulayıcı din anlayışının etkisiyle din değiştirmeler hız kazanmıştır. Ayrılıklar sadece dikey düzlemde değil yatay düzlemde de gerçekleşmiştir. Bugünün Hıristiyan dünyasında insanlar İslam'ı, Budizm'i tercih etmekle birlikte marjinal gruplar olarak nitelendirebileceğimiz yeni dini hareketlere de büyük rağbet göstermektedirler.

İslamda din değiştirme konusu kaynağını Kur'an'dan almaktadır. Din değiştirme fiili, Kur'anı Kerimde olumsuzlama anlamında 'irtidat' olumlama

---

[19] Kurt a.g.e., s.119.
[20] Yuhanna 15: 16.
[21] Yuhanna 15: 6-7.

anlamında ise 'ihtida' kelimesi ile ifade edilmektedir. İslam dininden çıkma hadisesine irtidat veya ridde dinden çıkana da mürted denilir. Konu ile ilgili Kur'an ayetleri şunlardır:

> "[Düşmanlarınız,] güçleri yetse, inancınızdan döndürünceye kadar sizinle savaşmaktan vazgeçmeyeceklerdir. Ama sizden biri imanından döner ve hakikati inkar eden biri olarak ölürse, böyle birinin yapıp-ettikleri bu dünyada da öteki dünyada da boşa gidecektir."[22]

> "Ey hakım! Allah'ın size vaad ettiği kutsal topraklara girin; ama [inancınızdan] vazgeçmeyin, yoksa kaybedenlerden olursunuz!"[23]

> "Ey iman edenler sizden kim dinden dönerse, (bilin ki) Allah onların yerine öyle bir topluluk getirir ki, Allah onları sever, Onlarda Allah'ı sever.[24]

> "Kalbi iman ile dolu olduğu halde zorlanan kimse hariç, inandıktan sonra Allah'ı inkar eden ve böylece göğsünü küfre açanlara Allah'tan gazap iner ve Onlar için büyük bir azap vardır."[25]

> "İman edip sonra inkar eden, sonra inanıp tekrar inkar eden, sonrada inkarlarında ileri gidenler var ya; Allah onları bağışlayacak da doğru yola iletecekte değildir."[26]

> "Kendileri için hidayet yolu belli olduktan sonra gerisingeri dönenleri, şeytan aldatıp peşinden sürüklemiş ve kendilerini boş ümitlere düşürmüştür."[27]

> " İman ettikten, Elçi'nin hak olduğuna şahit olduktan, kendilerine hakikatin apaçık belgeleri geldikten sonra inkara sapan bir toplumu Allah nasıl muvaffak eder? Çünkü Allah, zulme gömülen bir topluma asla rehberliğini bahşetmez. Onların karşılığı, Allah'ın meleklerin ve tüm insanların lanetine uğramak olacaktır."[28]

---

[22] Bakara 2: 217.
[23] Maide 5: 21.
[24] Maide5: 54.
[25] Nahl 16: 106.
[26] Nisa 4: 137.
[27] Muhammed 47: 25.
[28] Al-i İmran 3: 86-87.

Bu ayetlerden anlaşılacağı üzere Kur'an, İslam'ı kabul ettikten sonra başka bir dine dönenleri her iki dünyada da kaybetmekle Allah'ın, meleklerin ve tüm insanların laneti ile uyarmakta ve başka bir dine geçmeyi yasaklamaktadır. Öte yandan Kur'anda dinden dönenlere yönelik verilmesi istenen herhangi bir maddi ceza ön görülmemiştir. Aksine Kur'an, din tercihi konusunda olabildiğince özgürlükçüdür. Bu anlamda insanların cüzi iradelerine yol vermektedir:

> "Zorlama dinde yoktur. Artık doğru ile yanlış birbirinden seçilip ayrılmıştır."[29]
>
> "Ve de ki: Mutlak hakikate (atıf olan bu mesaj) Rabbinizdendir: Artık dileyen iman etsin, dileyen inkar etsin."[30]
>
> "Sizin dininiz size, benim dinim bana!"[31]
>
> "Eğer İslam'a girerlerse, işte o zaman doğru yolu bulmuş olurlar; yok eğer yüz çevirirlerse, sana düşen yalnızca tebliğ etmektir."[32]
>
> "Sana düşen yalnızca tebliğ etmektir; (Onların) hesabını görmek sadece bize düşer."[33]

---

29 Bakara 2: 256.
30 Kehf 18: 29.
31 Kafirûn 109: 6.
32 Âl-i İmran 3: 20.
33 Ra'd 13:40.İrtidat hadisesi ile ilgili hadis rivayetleri de mevcuttur. Bu hadislerde Hz. Peyagamberin mürtedin teczini ve hali konusunda olayın niteliğine göre farklı uygulamalar benimsediğini görmekteyiz."Zeyd İbnu Eslemeden gelen bir rivayette Hz. Peygamber şöyle buyurmaktadır: "Dinini değiştirenin boynunu vurun." İmamı Malik Muvattasında zikrettiği hadis hakkında şu açıklamayı sunar: "Bu hadisin manası şudur; "Her kim İslam'dan çıkarak zındıklık ve benzeri bir dine girecek olursa, kendisine galebe çalındığı takdirde öldürülür. Öyle birine tevbe teklif edilmez. Zira gerçekten tevbe edip etmediği bilinemez. Dini terk edenden maksat İslam'ı terk edendir. İslam'dan başka bir dinden çıkarak başka bir dine geçerse demek değildir. Hanefiler hükmün sadece erkekler için geçerli olduğunu söylerken, İmamı Şafii, Ahmed. b. Hanbel ve İmam Malik hükmün kadın erkek her Müslüman'a şamil olduğu görüşündedirler. Bkz. İbrahim Canan, "İrtidat ve Yol Kesme Haddi", *Kütübü Sitte*, Akçağ Yay., c.5,ss.137-138.

İbnu Abbas'tan rivayet edilen bir başka hadiste ise şöyle denilmektedir: "Abdullah İbnu Sa'd İbni Ebi's- Sarh Hz. Peygamber'e kâtiplik yapıyordu. Şeytan ayağını kaydırdı; adam irtidat ederek kâfirlere sığındı. Resûlullah fetih günü, onun öldürülmesini emretti. Ancak Hz. Osman onu himayesi altına aldı. Resûlullahta bu himayeyi tanıdı." Bkz. Canan, "İrtidat ve Yol Kesme Haddi", *Kütübü Sitte* c.5. s.140 Anlaşılan odur ki bu öldürme emri Mekke'nin fethi sırasında cerayan etmiştir. Yani bir harp durumunda düşman saflarına geçen biri için verilmiştir. Hz. Osmanın bu kişiyi himayesi altına alması ile uygulanmaktan vazgeçilmiştir. Yine benzer bir durumda "keşke öldürmeyip tevbeye davet etseydiniz" diyen Hz. Ömer'in görüşü bize, mürtedi öldürme olayının siyasî ve cihad boyutuyla birlikte değerlendirilmesi gerektiğini bunun mutlak bir emir olmadığını göstermektedir.

Hz. Enes'ten rivayet edilen bir başka hadiste şöyledir: "Ukl ve Ureyne kabilelerinden bir grup insan Resûlullah'ın yanına gelip: "EyAllah'ın Resûlü! Biz hayvancılıkla uğraşıp sütle beslenen (çöl) insanlarıyız, (Çift- çubukla uğraşan) köylüler değiliz" dediler. Bu sözleriyle, Medinenin havasının kendilerine iyi gelmediğini ifade ettiler. Resûlullah, onlara (hazineye ait) develerin ve çobanın (bulunduğu yeri) tavsiye etti. Kendilerine oraya gitmelerini, develerin sütlerinden ve bevillerinden içmelerini söyledi. Gittiler, Harra bölgesine varınca, İslam'dan irtidat ettiler. Hz. Peygamberin çobanını da öldürüp develeri develeri sürdüler. Haber, Hz. Peygamber'e ulaştı Resulullah, derhal arkadaşlarından takipçi çıkardı (yakalanıp getirildiler). Gözlerinin oyulmasını, ellerinin kesilmesini ve Harra'nın bir kenarına atılmalarını ve o şekilde ölüme terk edilmelerini emretti."Bkz. Canan, İrtidat ve YolKesme Haddi, c.5. s.141. Bu rivayet'te öldürülmesi gereken kişilerin bu cezaya niçin çarptırıldıkları açık ve net değildir. İrtidat etmelerinden dolayımı yoksa Peygamber'in çobanını öldürmelerinden dolayı kıyasın bir gereği olarak mı öldürüldükleri çok açık değildir. Ancak, Hz. Peygamberin, "Gözlerinin oyulması, ellerinin kesilmesi ve o şekilde ölüme terke edilmesi" şeklinde verdiği emir çobanın öldürülmesi olayına kıyasla verildiği şeklinde bir ima taşımaktadır.

Mürtedin tevbe ile ikinci kez İslam'a kabulü konusunda farklı görüşler vardır. Yukarıda belirttiğimiz İbnu Eslemeden rivayet edilen hadisi delil kabul edenler mürtedin tevbesinin kabul edilmeyip hemen öldürülmesi gerektiğini söylerken, Hanefiler, mürtedin tevbe etmesi istenir görüşündedirler. Mürtedin tevbe etmesi gerektiği görüşünde olan fukaha, Hz. Ömer ve Hz. Ali'nin iki ayrı olaydaki icraatını delil olarak kullanırlar. Bu olayların ilkinde Müslüman askerlerden biri Hz. Ömer'in huzuruna gelir. Hz. Ömer kendisine: Mağribe'den (irtidat eden bir şahıstır) haberiniz var mı? der. Bunun üzerine huzura gelen kişi: Evet Müslümanlığından sonra Allah'ı inkar eden bir adamdır, cevabını verdi. Halife Ömer: Ona ne yaptınız? sorusuna karşılık -Yakaladık ve öldürdük, cevabını alır. Bu cevaptan üzülen Halife Ömer: Keşke hapsetseydiniz. Belki tevbe eder, tekrar hakka dönerdi, cevabını verir. İkinci olayda Hz. Ali devrinde gerçekleşmiştir. Hz. Ali, Müstevridu'l İcli isimli mürteddi üç gün tevbeye davet etmiş, tevbe etmediği için öldürmüştür. Bkz. Ahmet Saim Kılavuz, *İman Küfür Sınırı*, Marifet Yay., İstanbul, 1997, s.259. Ancak bütün bu fıkhî tartışmaları salt hukukî bir hüküm olarak görmek bu görüşleri serdedildiği dönemin siyasî bağlamından ayrı değerlendirmek, gayri Müslim halklarla yaşanan yoğun harp halini yorum dışı bırakmak İslam adına yanlış

Psikoloji biliminin bakış açısıyla dinî değişim ve din değiştirme (conversiyon), "zihni bir sentezin parçalanması ve yerine başkasının konması", "bir kişilik değişimi, benlik devrimi, kişiliğin yeniden kuruluşudur. "Dini değişim yaşama ya da din değiştirme, bazı örnekler açısından din dışı motiflerle şekillenmiş bir kişiliğin kökten yıkılarak yerine tamamen dinî motiflerin hakim olduğu yeni bir kişilik modelinin teşekkül etmesidir. Bu yeni kişilik modeli şuurlu veya şuuraltı ya da şuur dışı şekillerinde gerçekleşebilir.[34] Yapılan araştırmalar din değitirmenin nedenlere ilişkin değişik yaklaşımların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu yaklaşım tarzlarını altı grupta incelemek mümkündür.

Entelektüel Yaklaşım; Kişi alternatif dini, onun hayat şeklini araştırarak, öğrenerek tanır. Kişinin, araştırdığı alternatif din veya ideolojinin mensuplarıyla münasebeti şart değildir. Kendisini etkileyen asıl faktör bir sosyal etkilenim değildir. Asıl olan entelektüel tatmindir. Bu yaklaşım tarzının özellikle son yüzyılda etkinlik kazandığını söyleyebiliriz. Bilimin ve özgür düşüncenin giderek arttığı dünyamızda globalleşmeninde etkisiyle dünya insanları birbiriyle anlık iletişime geçebilmekte ötekini ve onun değerlerini daha yakından ve detaylı tanıyabilme olanağı

---

anlaşılmalara sebep olabilecektir. Dolayısıyla dinden dönenin ölümle tecziye edilmesinin arkasında yatan nedeni mevsuk bir ilahî veya nebevî emirde aramak yerine ehl-i kitapla ve müşriklerle yaşanan savaşlarda aramak bizi daha doğru ve makul bir neticeye götürecektir. Nitekim İslam Bilgini Muhammed Hamidullah, İslamî "milliyetin" temeli din olduğu ve herhangi bir ırk, dil veya bölgeye dayandırılmadığı için irtidat hadisesinin politik olarak değerlendirildiğini ancak buna rağmen tarihte uygulama imkanı bulamadığını belirtmektedir. Muhammed Hamidullah, İslam'a Giriş, Diyanet Vakfı Yay., Ankara, 1999,s.2Bu konuda açık ve net olan şey, Kur'an'ı Kerim'in irtidat hususunda siyasi otoriteye herhangi bir müeyyide emretmediği ve Elçisine sadece tebliğ görevini verdiğidir. Mürted'e ölüm cezasını öngören yaklaşımların, en azından Kur'an'ın gündemine almadığı bir uygulamayı benimsediklerini söyleyebiliriz. İrade hürriyeti bağlamında konuyu değerlendiren Kur'an, insanları inanıp inanmama konusunda serbest bırakmakta ancak mürted'in cezasını dünyada lânet ahirette ise azap ile mahdut kılmaktadır. Kur'anın bu özgürlükçü ve irade hürriyetine saygılı yaklaşımına karşın Hıristiyanlık, tüm ulusları şakirt edinme emrinde ve Pavlusun inkültürasyon örneğinde görüleceği gibi bireyin hür iradesine müdahil olma yönünde beyanlar içermektedir.

[34] Hayati Hökelekli, *Çocuk, Genç, Aile Psikolojisi ve Din*, Dem Yay., İstanbul, 2009, s.66

bulmaktadır. Bu değişim beraberinde tensel doyuma erişmiş insanı ruhsal doyum arayışına sürüklemektedir. [35]

Duygusal Yaklaşım; Kişi benimseyeceği dinin mensuplarından veya kültürel ögelerinden etkilenir. Onlara karşı sempati geliştirir. Evlilik yoluyla din değiştirmeler daha çok bu yolla gerçekleşir. Türkiye ölçeğinde bu tür yaklaşımın ortaya koyduğu din değiştirmeleri çoğunlukla pramidin üst tabakasını oluşturan kesimlerde görmekteyiz. Zira bütün bir din değişikliği ancak bedensel buluşmanın ürünü olabilir. Bu imkan ise iktisadî yönden fakir olan gruplar için düşük bir ihtimaldir.

Deneysel Yaklaşım; "Hele bir göreyim nasıl olacak?" yaklaşımıyla yeni alternatifi denemeyi tercih eder. Din değiştirme süreci bu kararın sonunda gelir. Kişi bu grubun ibadetlerine, faaliyetlerine katılır. İzafi olarak azda olsa bir sosyal tesir söz konusudur.[36] Türkiye profiline uygun düşen deneysel yaklaşıma Hıristiyan internet sitelerinde yer alan tanık hikâyelerin de de rastlamak mümkündür. Özellikle arkadaşının tesiriyle ilk defa kiliseye giden insanların gördüklerinden etkilenmek süretiyle din değiştirmeleri bu kabildendir.

Mistik Yaklaşım; Kişinin kendisini derinden etkileyen bir mistik tecrübe geçirmesi söz konusudur. Bu bir rüya, vizyon, gaipten sesler duyma olabilir. Bu tür din değiştirmeler ani den gerçekleşir.[37] Hıristiyan dünyası için Pavlus'un vizyonu bu tip din değiştirmeye örnektir. Yine Hıristiyan internet sitelerindeki tanık öykülerinde şahit olduğumuz görünen rüyalar üzerine Hıristiyanlığa geçişler bu yaklaşım içerisinde değerlendirebileceğimiz örneklerdir.

Yeniden Uyanış Yaklaşımı; Bu motifte din değiştirme hadisesinden çok, halen mensup olunan dinde dini duyguların dindar bir grup veya kişi tarafından harekete

---

[35] Ali Köse, "Din Değiştirmenin Psiko- Sosyolojik Nedenleri", *Türkiye'de Misyonerlik Faaliyetleri, Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi,* Ensar Yay., İstanbul, 2005, s. 391.
[36] Köse, a.g.m., s. 391.
[37] Köse, a.g.m., s. 391.

geçirilmesi söz konusudur. Yani kişi o andaki dini duygularının tesiriyle dindarlaşmaya karar verir.

Cebri (Zorlama) Yaklaşımı; Bu tarzda din değiştirme çeşitli tekniklerle beyin yıkama ile eş anlamlı hale gelmiş olup nadir ve özel durumlarda görülmektedir. Batı'daki bazı yeni akımların bu metodu kullandıkları iddia edilmektedir. Ferdin tamamiyle baskı gruplarının zorlaması altında kalması söz konusudur. Bunun ile birlikte, kişinin kesin etkisi altında kaldığı veya duygusal bağlanım gerçekleştirdiği bir yakının din değiştirmesi ile o da kendisini bu yeni dine geçmek zorunda hissedebilir. Mesela baba veya annesi din değiştiren bir genç bu yola girebilir.[38]

Dini değişimin sonucunda kişide yeni algılamalar, değerler, tutumlar ve nihayet şahsiyet oluşumu gerçekleşir. Farklı şahsiyetlerin zamanla artması içerisinde yaşanılan toplum için artık sosyolojik manada farklılıkların ortaya çıkması demektir. Her ne kadar dinin birleştirici ve bütünleştirici bir rolü olsa da onun parçalayıcı bir özelliğinin de olduğunu kabul etmek gerekir. Özellikle karmaşık toplumlarda görülen sosyal farklılaşmanın temelinde din yatmaktadır. Mesela, bir büyük toplumda veya ana dini bünyede ortaya çıkan çeşitli dini alt grupların belirli ölçüde bölücü fonksiyonları bulunmaktadır.[39]

Din değiştirmelerinin sebebini 'mahrumiyet' ve 'sosyal ağı' yaklaşımları ile açıklayan araştırıcılar da olmuştur. Mahrumiyet yaklaşımına göre, insanlar psiko-sosyal veya fiziksel açılardan bazı şeylerden mahrumdurlar. Bu nedenle ideolojik olarak bir grubun, cemaatin, dinin mesajlarını almaya yatkındır. Bu teoriye göre kendi hayat tarzı ve inançları konusunda memnuniyetsizlik duyarlar, yeni bir din veya inançla karşılaştıklarında din değiştirmeye müsait halde olmaktadırlar. Sosyal ağ teorisi ise din değiştirmede bir dini grubun üyeleri ile potansiyel kişiler arasındaki bağların din değiştirmede belirleyici olduğunu iddia etmektedir. Bu yaklaşım

[38] Köse, a.g.m., s. 391.
[39] Ünver Günay, *Din Sosyolojisi*, İnsan Yay., İstanbul, 2001 s. 294.

potansiyel kişilerin mahrumiyet içinde olan kimseleri de kapsadığını öngörmektedir.[40]

Din değiştirme olgusunu sadece psikolojik veya sosyolojik sebeplerle açıklamak, dinin anlaşılıp çağa uyarlanması, asrın insanoğlunun önüne koyduğu sorunlara çözüm üretilmesi gibi Müslümanların en asli görevlerini görmemezlikten gelmektir. Zira irtidat eden insanların Kur'an haricindeki birçok geleneksel yorumdan veya Müslümanların yaşam tarzlarından olumsuz etkilenerek bu yola başvurdukları bir gerçektir. Bu anlamda din değiştirme olgusu aslında inancın dünya'ya teallük eden yüzündeki algılayış değişimi demektir. Bu yüzden bir kişinin dinî inancını değiştirmesindeki bir diğer sebep müntesibi olduğu dinin veya dinî grubun İslam'ı doğru anlama ve yaşama konusundaki noksanlıklarıdır.

Kısacası din değiştirme olayının çok taraflı boyutu vardır. Psişik, sosyal, ailevi, toplumsal, politik, çevresel, ekonomik sebepleri bulunan dinden vazgeçiş olayının istemsel gerçekleşmesi ya bir çabanın ya da uygun tarzda yapılan bir davetin (tebliğ) neticesidir. Bu nedenle dinsel tebliğin ne'liğine, hangi metodik yaklaşımlara sahip olduğuna açıklık getirmemiz gerekmektedir.

3. Dinsel Davet (Tebliğ-Proclamation)

Evrensellik iddiasında bulunan her ilahî veya beşerî öğreti ötekine ulaşma çabasındadır. Eski sır dinlerini, Sâbiîlik ve gensel geçişi benimseyen, milli din görünümünde olan Ortodoks Yahudiliği bir kenara bırakacak olursak bütün dinler için tebliğ doktrini geçerlidir. Nitekim, gerek MÖ.6.yy.'da yaşayan Buddha gerekse MS.3yy. 'da yaşayan Mani, savunduğu öğretileri diğer insanlara tebliğ etmeleri için

[40] Recep Kaymakcan, "Türkye'de Misyonerlik Ve Din Eğitimi", *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Dergisi, Fakültesi,* Sayı.12, 2005, ss. 28-29.

öğrencilerini çeşitli bölgelere göndermişlerdir.[41] Bu durum İslam ve Hıristiyanlık dinleri içinde geçerlidir.

Ekrem Sarıkçıoğlu, birçok dinde var olan tebliğ eğilimini iç ve dış misyon olarak ikiye ayırmaktadır. İç tebliğ, dine mensup kişilerin kendi dinleri hakkındaki bilgilerini artırmak, dışarıdan gelen yanıltıcı akımlara karşı korumaya yönelmektir. Dış tebliğ ise, mevcut cemaatin dışındaki insanlara dini anlatmak, tanıtmak sûretiyle, diğer dinlere mensup kimseleri kendi inanç sistemleri hakkında bilgilendirmek, hatta onların sevgisini kazanarak, cemaat üyelerinin sayısını arttırmak, en azından muhalefet ve düşmanlık duygularını ortadan kaldırmaktır.[42] Bu tasnife üçüncü bir kısım olarak mezhepler arası tebliği de ekleyebiliriz. Ekollere bölünmüş aynı din mensuplarının karşılıklı tebliğ faaliyetlerini bu kategoride değerlendirmek mümkündür. Özellikle kökten ayrılışların yaşandığı Hıristiyan inancı bu tasnife uygun düşmektedir.

Arapça "bildirmek" manasına gelen tebliğ, İslam'da kişinin doğru inanç ve davranışları yaymaya çalışması anlamında kullanılmaktadır.[43] İslam kültürü açısından menşeini Kur'anda bulan tebliğ, maddi veya manevi hiçbir baskıya başvurmadan Allah'ın bir ve tek, Kur'anın son ilahi kelam, Hz. Muhammed'inde son elçi olduğuna muhatabı aklen ve fikren ikna etmektir.

Kur'anda tebliğ[44] çoğunlukla Peygamberlere ve ilahi mesajı iletme anlamında izafe edilmektedir. Âl-i İmran, Maide, Şûrâ, Teğabün, Cin ve Ra'd surelerinde Hz. Muhammed'e, A'râf ve Ahkâf Süresinde Hz. Hud, Hz. Nuh, Hz Salih'e ve Hz. Şuayb'a, Hûd Süresinde Hz. Hûd'a, Nahl ve Ankebüt Süresinde bütün elçilere, Yasin Süresinde Hz. Musa, Hz. İsa ve Hz. Muhammed'e, izafe edilen tebliğ, Ahkâf Süresi

---

[41] Gündüz, "Misyonerlik Ve Hıristiyan Misyonerler", *Din bilimleri Akademik Araştırma Dergisi,* c. II, sayı 1, 2002, ss.1-2.
[42] Ekrem Sarıkçıoğlu, *Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi*, Isparta, 2000, s. 393.
[43] Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s. 363.
[44] Bkz. Âl-i İmrân 3: 20, Maide, 5:67,92,99, A'raf 7:62,68,79,93, Ra'd 13: 40, Hud 11: 57,Nahl 16:35,82 Ankebut 29: 18 Ahzâb 33: 39, Yasin 36: 17, Şûrâ 42:48, Ahkâf 46:23,35, Teğabün 64:12, Cin 72:23,28.

35. ayette Allah'a izafe edilmektedir. Ahzâb Süresi 39. ayette ise tüm inananlara bu görevin verildiğini görmekteyiz:

> "[Ve bu,] Allah'ın mesajlarını [dünyaya] tebliğ edenler, O'ndan korkanlar ve O'ndan başkasından korku duymayanlar [için de geçeri olan Allah'ın âdetidir.]: hiç kimse Allah kadar, [insanların yaptıkları için] hesap sorucu değildir."

Kur'anda içerisinde tebliğ kelimesinin geçmediği ancak davet mesajına sahip ayetlerde bulunmaktadır:

> "Ve belki içinizden iyi ve yararlı olana davet eden, doğru olanı emreden, eğri ve yanlıştan alıkoyan bir topluluk çıkar nihai kurtuluşa erişecek kimseler, işte bunlar olacak."[45]

Bütün bunlarla birlikte, Kur'an kendi mesajını ortaya koyduktan sonra, inanıp inanmama özgürlüğünü hatta dinin pratiklerini yapıp yapmama özgürlüğünü muhatabına bırakmaktadır.[46] Yine Kur'anın, halka tebliğ ve İslam'a davet usulü şefkat ve güzel nasihatı içermektedir. Şu ayet bunu çok güzel bir şekilde açıklamaktadır:

> "[Bütün insanlığı] hikmetle ve güzel öğütle Rabbinin yoluna çağır; ve onlarla en güzel, en inandırıcı yöntemlerle tartış." [47]

Elmalılı Hamdi Yazır, iyiliği emredip kötülükten alıkoymanın hayra davetin bir cüzünü teşkil etiğini belirtmekte ve davetin esasını tevhid ve İslam'a davet olarak açıklamaktadır.[48] Gazali ise, iyiliği emredip kötülükten alıkoymayı dinin en önemli kutbu olarak görmekte ve bu kutbun ortadan kalkması ile yeryüzünde peygamberliğin atalete, diyanetin çöküntüye, dünyanın fesada uğrayacağını belirtmektedir.[49]

Hz. Peygamberin risâlet görevini ifa ederken yaptığı uygulamalarda tebliğ anlayışını görmekteyiz. İslam'ın ilk yıllarında diğer devlet reislerine gönderdiği dine

---

[45] Ali İmran 3: 104.
[46] Bkz. Bakara 2: 256, Kehf 18: 29, Kâfirûn 109:6.
[47] Nahl 16: 125.
[48] Yazır, a.g.e., c. 2, s. 366.
[49] Gazali, *İhyâü Ulûmi'd Din*, (Çev.: Ahmed Serdaroğlu) Bedir Yay.,İstanbul, 1989, c. 2, s. 755.

davet mektupları,[50] ulaşabildiği bütün kavimleri İslam'a davet edişi ve yukarıda belirtilen ayetlerin açık hükmü bu dinin takipçileri tarafından model olarak değerlendirilmiştir. Hatta bu anlamda Yesevîlik ve ondan doğan ekoller yaptıkları davet ve irşad faaliyetleri ile fütûhat bölgelerinin, özellikle Anadolu'nun İslamlaşmasına katkı sağlamışlardır. Dolayısıyla tarihteki bu tasavvufi oluşumları, kaynağını Kur'an ve Peygamberden alan tebliğ faaliyetinin vakıfsal kurumları olarak görmek mümkündür. Yeri gelmişken İslam'daki tebliğ kavramı ile Hıristiyanlıktaki misyon kavramının aynı şeyler olmadığını belirtmeliyiz. Tebliğ hakikatleri şefkat ve merhametle, hiçbir karşılık beklemeksizin anlatmaktır. Misyonerlikte ise bazen ahlak dışı unsurlar devreye girebilmektedir. Bir takım menfaat temin edici metotlarla misyonerlik insanları Hıristiyanlığa davet etmektedir. Misyonerlikte takiyye yani kendi gerçek kimliğini gizleme vardır. Tebliğde ise takiyye yoktur. Dolayısı ile İslam'ı yaymak için tebliğ cemaatleri kurulabilir.[51]Tebliğde zorlama ve baskı yoktur ve ideolojik ve siyasi amaç güdülmemektedir yani devletin siyasi kuruluşları, istihbarat birimleri devrede değildir. Misyonerlik ise siyasi bir organizasyon olarak faaliyet göstermektedir. Tebliğde zaaflardan ve zayıf zamanlardan yararlanma yoktur. Ancak misyonerlikte deprem, sel, yangın, açlık, yokluk, işsizlik, geri kalmışlık ve bunların beslendiği umut ticareti Misyonerliğin etkili olmak için beklediği ortamlardır. Tebliğde barışcıl ve iyi niyetli bir bildiri varken misyonerlik, muhatabının kimliğin ve kişiliğini değiştirmeyi hedeflemektedir. Misyonerler desteklendikleri devletlerin öncü gücü ve istihbarat elemanları olarak da bir görev üstlenmişlerdir. Tebliğde beklenen bir karşılık yok iken misyonerlikte başka politik ve ekonomik kaygılar söz konusudur.[52]

---

[50] Hz. Muhammed'in davet mektuplarını gönderdiği devletler: Bizans Kayseri Herakliyus, İran Kisrası Hüsrv Perviz, Mısır kralı Mukavkıs, Habeş Necaşisi, Gassan Emiri ile Umman ve Bahreyn taraflarındaki arap kabile reisleri. Mektupların içeriği ve daha fazla bilgi için; Bkz. Muhammed Hamidullah, *İslam Peygamberi*, (Çev.:Salih Tuğ) İrfan Yay., İstanbul, 2003, c.I. s.284 vd. Bkz. İsmail Hakkı Gürsoy, Hz. Peygamberin Hükümdarlara gönderdiği davet mektupları ve önemi, *S.D.Ü İlahiyat Fak. II. Kutlu Doğum Sempozyumu(Tebliğ Dergisi)*. s. 119.

[51] Sami Baybal, "Ömer Rıza Doğrulun Misyonerliğe Dair İki MakalesiÜzerine", *SÜ. İlahiyat Fakültesi Dergisi,* sayı 18.

[52] Abdurrahman Küçük, "Misyonerlik Nedir? (Misyonerlik ile Tebliğ arasındaki Fark)", *Dinler Tarihi Araştırmaları –V, Dinler Tarihçileri Gözüyle Türkiye'de Misyonerlik*, TDTD. Yay. Ankara 2005, ss. 31-32.

Özetle, Kur'an'ın ve Onun peygamberinin tebliğ anlayışında zorlama, hangi yöntemle olursa olsun dinden döndürme anlayışı yoktur. Kur'anın açık hükümleri, önce peygambere sonra da taraftarlarına hoşgörü çerçevesinde yapılacak bir daveti telkin etmektedir. Peki, Yeni Ahit ve Hz. İsa'da tebliğ anlayışı nasıldır?

Hıristiyanlığın kutsal metinlerini oluşturan Yeni Ahitte dini kural ve kuramların yayılması istemi bulunmaktadır. Bununla ilgili Yeni Ahit tümcelerini incelemek Hıristiyanlıktaki dini yayma anlayışını ve ileride daha geniş bir çerçevede ele alıp değerlendireceğimiz misyon anlayışını daha iyi kavramamızı sağlayacaktır.

İncili vaaz etme (tebliğ, bildirme) anlamındaki kök kelime olan ve Grekçe 'keryssein' fiilinden türetilmiş olan 'kerygma', Pavlus'un Timoteosa yazdığı I. Mektupta İngilizce vaaz etmek anlamına gelen 'preaching' kelimesi ile ifade edilmektedir. Genelde 'preaching', 'message preached' veya 'proclamation' olarak tercüme edilen kerygma'nın yanlış anlaşıldığı; aksine bu terimin, resmi ve İncil'in apostolik ilanı olduğu dile getirilmiştir.[53] Kreygma sözcüğü Latince Yeni Ahitte sekiz kez kullanılmaktadır. [54] Matta, 12: 41 ve Luka 11:32'de Yunusun Ninova halkına **çağrısı** ve onların tevbe etmesi şeklinde, Romalılara 16:25'te Pavlus'un ağzından "Tanrı, duyurduğum müjde ve İsa Mesih'le ilgili **bildiri** uyarınca, sonsuz çağlardan beri gizli tutulan sırrın açıklanışına uygun olarak sizi ruhça pekiştirecek güçtedir" şeklinde, I.Korintoslulara 1:21'de "Madem ki dünya, Tanrının bilgeliğine göre Tanrı'yı kendi bilgeliğiyle tanımadı, Tanrı, iman edenleri, saçma sayılan **bildiriyle** kurtarmaya razı oldu" biçiminde I.Korintoslulara 2:4'te "Sözüm ve **bildirim**, insan bilgeliğinin ikna edici sözlerine değil, Ruhun kanıtlayıcı gücüne dayanıyordu. biçiminde I. Korintoslulara 5:14' de "Mesih dirilmemişse, **bildirimizde** imanınızda boştur, II. Timoteosa, 4:17' de "Ama tanrı **bildirisi** benim aracılığımla tam olarak açıklansın ve bütün uluslar bunu duysun diye Rab yardımıma geldi ve beni güçlendirdi ve Titusa, 1:3'te "Kurtarıcımız Tanrının buyruğuyla bana emanet edilen **bildiride** Tanrı, kendi sözünü uygun zamanda açıklamıştır" şekillerinde geçmektedir. Görüldüğü gibi Türkçeye vaaz etmek, bildiri, davet, çağrı ve tebliğ şeklinde tercüme edebileceğimiz Grekçe kreygma sözcüğü İncillerde iki kez ve

---

[53] Dursun Ali Aykıt, *Misyon ve İnciller*, Kesit Yay., İstanbul, 2006, s. 55.
[54] http://www.studylight.org/lex/grk/view.cgi?number=2782 (07.08.2011.)

‘çağrı’ anlamında, mektuplarda ise Pavlus’un ağzından altı kez (Tanrısal) ‘bildiri’ anlamında kullanılmıştır.

Grekçede kraliyet kararlarını yüksek sesle ilan etme fiili anlamında kullanıldığını gördüğümüz kreygma yukarıdaki Yeni Ahit cümlelerinde şu farklı manaları ifade etmektedir:

a)Hıristiyan İncil vaazın içeriğini (Tanrısal bildiriyi)

b)İlan etme aktivitesini

c)Vaize ve haberciye verilmiş olan görevi.[55] Yeni Ahittin İngilizce versiyonunda preaching (çağrı, duyurma) kelimesinin toplam kullanıldığı yer sayısı ise otuz dörttür.[56]

Yeni Ahit’te Hz. İsa’nın tebliğ ve duyurusu anlamında ifadeler bulunmaktadır:

> “İsa onlara, “Başka yerlere, yakındaki kasabalara gidelim” dedi. “Oralarda da Tanrı sözünü duyurayım. Bunun için çıkıp geldim.” Böylece havralarında Tanrı sözünü duyurarak ve cinleri kovarak tüm Celile bölgesini dolaştı.”[57]

> “Yahya’nın tutuklanmasından sonra İsa, Tanrı’nın müjdesini duyura duyura Celile’ye gitti.”[58]

> “İsa öbür kentlerde de Tanrının egemenliğiyle ilgili müjdeyi yaymam gerek dedi. Çünkü ben bunun için gönderildim. Böylece Yahudiye’deki (Celile) havralarda Tanrı sözünü duyurmaya devam etti.”[59]

> “Bundan kısa bir süre sonra İsa, on iki öğrencisiyle birlikte köy kent dolaşmaya başladı. Tanrı’nın egemenliğini duyurup müjdeliyordu.”[60]

Bu cümleler bize Yeni Ahit ve İsa anlayışında tebliğin var olduğunu göstermektedir. Ancak burada gözden kaçırmamamız gereken husus İsa’ya atfedilen vaazın, elçilik misyonun gereği olan Tanrısal buyruğu yaymaktan ibaret olduğudur.

---

55 Aykıt, age., s. 58.
56 http://www.studylight.org/desk/?section=0&sr=1&translation=nas&query=preaching&st=1&pn=1&l=en (07.08.2011).
57 Markos 2: 38-39.
58 Markos 1: 14.
59 Luka 4: 43-44.
60 Luka 8: 1.

İleride ele alacağımız ve Mektuplarda geçen Pavlus'un misyon anlayışını ayrı kategoride değerlendirmek gerekmektedir.

B.MİSYON ve MİSYONERLİK ile İLGİLİ TERİMLERİ

1. Misyon ve Misyonerlik (Mission / Missionary)

Mission kelimesi, kök formu bilinmemekle beraber muhtemelen Latince göndermek, (send/transmit) anlamına gelen mittere'den türetilmiştir. Diplomatik veya ticari anlamda bir başka ülkede görevlendirme anlamındadır.[61] Kitab-ı Mukaddes'in Jerome öncülüğünde hazırlanan ve Versio Vulgata ya da Vulgate olarak bilinen Latince versiyonunda "göndermek" anlamına gelen Grekçe apostellein ve pempein fiillerinin karşılığı olarak "mittere" fiili kullanılmıştır. Örneğin İsa'nın " Baba beni gönderdiği (Grekçe apostellein) gibi ben de sizi gönderiyorum (Grekçe pempein)"[62] şeklindeki ifadesi, Vulgate'de mittere fiili iki kere kullanılarak " éSicut misit me Pater, et ego mitto vos" şeklinde çevrilmiştir. Birbirlerini karşılamak üzere kullanılan Grekçe apostellein ve Latince mittere fiillerinin mastarları ise, apostole/apostolate ve missio şeklinde gelmektedir ki misyon kavramı, Latince bu kökene dayanmaktadır.[63] İngilizce İncil metinlerinde ise bu kelimeler yerine sırasıyla göndermek anlamına gelen "sent" ve "send" kelimeleri kullanılmıştır.[64]

Dinler, yayılma etkinlikleri açısından "misyonerli" ve "misyonersiz" olarak iki kategoride değerlendirilebilir. Misyonersiz sınıfa Musevilik, Brahmanizm ve Zerdüşt dinleri girer. Misyonerli kısımda da Budizm, Hıristiyanlık ve İslamiyet yer alır. Bir yönü ile misyonerlik, inanmayanların imana gelmesi için dinî hakikatleri tüm insanlık arasında yaymayı kutsal ve yüce bir görev olarak görme anlamına gelen dine davet faaliyetidir. Bu bir dereceye kadar İslam ve Budizm için geçerli olmakla

---

[61] http://www.etymonline.com/index.php?search=mission (08.08.2011).
[62] Yuhanna 20: 21.
[63] Süleyman Turan, *Misyoloji*, Sarkaç. Yay., Rize, 2011, ss.12-13.
[64] http://www.studylight.org/isb/bible.cgi?query=joh+20:21&it=nas&ot=bhs&nt=na&sr=1&l=en (10.08.2011).

birlikte bizzat misyoner kelimesi İncil kaynaklı kurumsal bir olgu olarak Hıristiyanlığa özgüdür.[65]

Genel anlamda misyon; özel bir görevi yerine getirme işini üstlenen kurum, özel anlamda da Hıristiyanlığı Hıristiyan olmayan ülkelerde yayma veya herhangi bir fikri/düşünceyi başkalarına kabul ettirme gayesi ile oluşturulan kuruluşlar anlamındadır. Terim olarak misyon; imanın, inancın, ideolojinin, kanaatin propagandasını yapmakla görevli dini veya siyasi/ideolojik kuruluşu ve misyonerlerin barındığı kurum ve bir görevi yerine getirmekle görevlendirildiğine inanan grubu ifade etmektedir.[66]

Misyon –günümüzde kazandığı anlamıyla- bir kimsenin öteki insanlara kendi dini görüşlerini anlatarak onları kendi dininin bir mensubu yapmak ve etkilemek üzere organizeli bir çabadır. Burada zikredilen misyon ile çoğul olarak zikredilen misyonlar şeklindeki kullanım bazen iç içe girmiştir. Misyonlar tabiri, "İncil'in yayılması için Hıristiyan olmayan bölgelere onun propagandasını yapacak özel görevli kişilerin gönderilmesi anlamını taşımaktadır. Misyon, kilisenin katıldığı Tanrının misyonunu ifade ederken; misyonlar, belirli bir dönemin ve yerin ihtiyaçlarına has bir şekilde düzenlenmiş olan faaliyetleri nitelemektedir.[67] Bir başka anlatımla, Tanrının, oğlu aracılığıyla gerçekleştirmeye çalıştığı barıştırma eylemi, yani Tanrının misyonu için tekil olarak misyon (mission), Kilise'nin İncil mesajlarını Hıristiyan olmayanlara ulaştırma faaliyetlerini ifade etmek için ise çoğul olarak misyonlar(missions) kavramı kullanılmaktadır. Dolayısıyla bu söylem ile Hıristiyan olmayanları kazanmaya dönük faaliyetler, Tanrının misyonunun pratik olarak uygulamaya konulmasını ifade etmektedir.[68] Kısacası misyon tabiri, daha teolojik ve içsel bir durumu ifade ederken, misyonlar ifadesi, zaman, mekan ve kullanılan teknikler açısından daha geniş ve dışsal bir anlamı kapsamaktadır. Bu anlamda 12.yüzyılın haçlı seferleri, 20.yüzyılın ikinci yarısından itibaren ortaya konan dinler arası diyalog yöntemi, vakıf ve okullar vasıtasıyla yapılan faaliyetler, bilişim ve

[65] Abdurrahman Kurt, "Televizyonda Misyonerlik", *UÜİFD.*, c.18, Sayı.1, 2009, s.2.
[66] Küçük, Tümer, Küçük, a.g.e., s.512.
[67] Aykıt, a.g.e., ss.17-18.
[68] Turan, *Misyoloji*, s.15.

iletişim çağı ile birlikte son yıllarda gösterilen sanal misyonerlik faaliyetleri misyonlar kavramına dahildir.

Hıristiyan dini atmosferi içinde, mission kelimesi birçok anlamda kullanılmıştır. Meselâ, teolojik planda mission, kutsal şahsiyetlerin birbirleriyle olan ilişkilerini belirtmektedir. Bundan dolayı Hıristiyanlıkta, Baba tarafından gönderilen oğul'un misyonun'dan ve pentekost[69] günü havarilere gönderilen Kutsal Ruhun misyonundan bahsedilmiştir.[70] Misyoner ise, başka bir kimseyi bir dine, bir ideale, bir ideolojiye, bir düşünceye/kanaate döndürmeye çalışan "özel görevli" demektir. Bir başka tarifle, Hıristiyan geleneğinde misyoner ifadesi, bir kavram olarak, resmi kilise teşkilatı ya da herhangi bir Hıristiyan cemaat tarafından Hıristiyan mesajını ve dinini yaymak amacıyla özel olarak yetiştirilen ve bu çerçevede, özellikle Hıristiyan dışı toplumlarda görevlendirilen kişi anlamına gelmektedir. [71]

Misyon kelimesi Eski Ahitte iki, Yeni Ahitte ise bir yerde geçmektedir.[72] Eski ahitteki kullanımlarında Rabbin Saul'u Amalekiler üzerine harp için görevlendirmesi,[73]Yeni Ahitte ise Barnabas ve Saul'un (Pavlus) Yeruşalim'deki görevleri için kullanılmaktadır.[74]

Misyon faaliyetlerinin icrası ile ilgili olarak Hıristiyan dünyası, değişik yöntemlere başvurmuş, uzun misyon tarihi içerisinde muhtelif misyon anlayışları gündeme taşınmıştır. İşte misyonerlik anlayışıyla ilgili olarak tartışılan, gündeme taşınan paradigmalar zamanla misyoloji adı altında bir biliminin doğmasına sebep olmuştur. Misyon kavramından algılanan manaya göre birçok tanımı yapılan misyolojinin meşhur tariflerinden bazıları şu şekildedir:

---

[69] **Pentokost (Pentekot):** Bir Hıristiyan bayramı olan pentekot, Havarilerin üzerine Kutsal Ruhun inişi hatırasına kutlanan bir bayramdır. (Resullerin İşleri 2) Paskalyadan sonra ellinci günde kutlanır. Bkz.Mehmet Aydın, *Ansiklopedik Dinler Sözlüğü*, NKM Yay., Konya, 2005.s. 610.

[70] Mehmet Aydın, "Türkiye'ye Yönelik Katolik Misyonerliğin Dünü ve Bugünü", *Türkiye'de Misyonerlik Faaliyetleri Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi*, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2005, s.91.

[71] Şinasi Gündüz, Mahmut Aydın, *Misyonerlik*, Kaknüs Yay. İstanbul,2002, s.13.

[72] http://www.studylight.org/desk/?l=en&query=mission&section=0&translation=nas&oq= mittere&ne w=1&sr=1 (09.08.2011).

[73] I.Samuel 15: 18 I. Samuel 20.

[74] Resullerin İşleri 12: 25.

> Misyoloji; "Hıristiyanlığı yayma işine yön veren prensip ve kuralların bilimsel olarak araştırılması ve ifade edilmesidir."
>
> Misyoloji; "Hıristiyan dünya misyonun tarih, teori ve uygulamasını felsefi, empirik ve teolojik bakış açılarından yansıtan akademik disiplindir."
>
> Misyoloji; "Kilise'nin tabiat itibariyle misyoner karakterli olduğu gerçeğiyle ayrıntılı bir şekilde ilgilenen teolojik bir disiplindir."[75]

Hıristiyanlık, her konuda olduğu gibi, misyonerlik konusunda da kendisini Hz. İsa'ya ve onun öğretisine dayandırır. Ancak Hz. İsa'nın Hıristiyanlıkla ilişkisi ve onu ne kadar şekillendirdiği tartışma konusudur.[76] Misyonerliğin teolojik temellerinden en önemlisini çarmıh olayı sonrası dirilen İsa'nın onlara emrettiğine inandıkları;

> "İsa yanlarına gelip kendilerine şunları söyledi: Gökte ve yeryüzünde bütün yetki bana verildi. Bu nedenle gidin, bütün ulusları öğrencilerim olarak yetiştirin. Onları Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'un adıyla vaftiz edin. Size buyurduğum her şeye uymayı onlara öğretin. İşte ben dünyanın sonuna dek her an sizinle birlikteyim" şeklindeki ifadeleridir.[77]

Misyonerlere göre, İsa'nın göğe yükselmesi öncesi talebelerine yaptığı konuşmada geçen bu ifade İsa'nın Hıristiyanlara yönelik yedi temel emrini taşımaktadır. Bunlar; al,git,tanıklık yap, ilan et, talebeler edin,onları vaftiz et, ve eğit.[78] Oysaki aynı İsa çarmıh öncesi çok farklı bir tebliğ anlayışı gütmektedir. İsrailoğulları kavmi ile sınırlı bir tebliğ anlayışı sürdüren İsa, bunu şu sözleriyle ortaya koymaktaydı:

> "İsa, "Ben yalnız İsrail halkının kaybolmuş koyunlarına gönderildim" diye cevap verdi."[79]
>
> "İsa onikileri şu buyrukla halkın arasına gönderdi: "Diğer uluslara ait yerlere gitmeyin. Samiriyelilere ait kentlerin de hiçbirine uğramayın. Bunun yerine,

---

[75] Turan, *Misyoloji*, s. 116.
[76] Şinasi Gündüz, *Misyonerlik*, TDV. Yay., Ankara, 2008, s.35.
[77] Matta 28: 18-20.
[78] Gündüz, "Misyonerlerin Çalışma Yöntemleri", *Türkiye'de Misyonerlik Faaliyetleri Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi*, s.327.
[79] Matta 15: 24.

> İsrail halkının kaybolmuş koyunlarına gidin. Gittiğiniz yerde göklerin egemenliğinin yaklaştığını duyurun."[80]

Görüldüğü gibi Hz. İsa'nın ilk baştaki davet çerçevesi sadece İsrailoğulları ile sınırlı ve Tanrısal hükümranlığın yaklaştığını ilan edici bir niteliğe sahipken, çarmıh olayı sonrası bütün milletleri kapsayıcı ve teslis'in uknumları adına vaftiz edici bir mahiyete bürünmüştür. İnciller açısından bu çelişkili durum bir problem olarak önümüzde durmaktadır.

Konu, Barnabas İncilinde[81] şu şekilde işlenmiştir:

> "Bakın size diyorum ki, ben değil, hain Yahuda öldü. Dikkat edin, çünkü şeytan sizi aldatmak için her çabayı gösterecektir, ama siz tüm İsrail'de ve dünyanın her yanında duyduğunuz ve gördüğünüz bütün şeyler için benim şahitlerim olun."[82]

> "İsa ayrıldıktan sonra, şakirtler İsrail'in ve dünyanın değişik bölgelerine dağıldılar."[83]

Görüldüğü üzere, Barnabas İncili diğer İnciller gibi havarileri tüm dünyaya şahitlik için göndermekte ancak, baba oğul ve kutsal ruh adına vaftiz görevi vermemektedir. Esasında bazı araştırıcılar birçok Hıristiyan kredosunda olduğu gibi vaftiz ritüelinin arkasında da antik mitolojik motiflerin bulunduğunu belirtmişlerdir. Bu anlamda Vaftiz töreni, "Su Evi'nin Tanrısı" olan su tanrısı Ea'nın eski Sümer tapınak şehri Eridu'dan gelen antik bir tören olarak görülmektedir. Yine Pramit yazılarından anlaşıldığı kadarıyla, Mısır Fravununun, Osiris olarak ritüel doğum

---

[80] Matta 10: 5-7.

[81] Bugün resmi olarak kabul edilen İncillerin sıhhatini tam anlamıyla tespit etmek mümkün değildir; ama bunun yanı sıra Barnabas İncili, zamanının çoğunu, üç yıl süren risaleti sırasında Hz. İsa'nın yanında geçiren ve dolayısıyla da O'nun en yakın şakirtlerinden birisi olarak kabul edilen bir zat tarafından kaleme alınmış, ayakta kalmayı başarabilen tek metin olma özelliğini taşımaktadır. Barnabas, diğer dört İncil yazarından farklı olarak, Hz. İsa'nın öğretisiyle ilgili dolaysız bir bilgi ve tecrübeye sahip oluştur. Fakat, Barnabas'ın Hz. İsa ve tebliğiyle ilgili hafızasındaki bilgileri, olayların meydana geldiği bir sırada mı yoksa bu bilgilerin değiştirilebileceği ya da kaybolabileceği endişesiyle Hz. İsa'nın risaletinin sona ermesinin hemen akabinde mi yazdığı bilinmemektedir. Barnabas İncil'inin Kilise tarafından apokrif kabul edilmesindeki sebep, bu İncil'de Hz .İsa'nın ilahlığının ve teslis inancının reddedilmesi, çarmıh olayının kabul edilmemesi, Hz. İsa'nın bir peygamber olduğunun açıkça zikredilmesi gibi, bugünkü resmi Hıristiyan doktrinine aykırı şeylerin yer almasıdır.Bkz. Muhammed Atau'r Rahim, Ahmed Thomson, *Bir İslam Peygamberi Hz. İsa*, İnsan Yay., İstanbul, 2009, s.153.

[82] Barnabas: 221. *Hıristiyanlığın Gizlenen Kitabı Barnabas İncili*, Alter Yay., 2010, s.269.

[83] Barnabas:222. .s. 270.

töreninden önce törensel bir şekilde vaftiz edilmesi, Hıristiyanlıktaki vaftiz ritüeli ile ilginç şekilde benzeşmektedir.[84]

Kur'an ise vaftizden bahsetmemekte, teslisi ise açıkça reddetmektedir. Bunun yanı sıra Kur'an, Hz İsa'nın Tevrat'tan geriye kalan hakikatleri teyid etmek ve kendisinden sonra gelecek olan peygamberi müjdelemek için İsrailoğullarına gönderildiğini açıkça belirtmektedir. [85]

Misyonerlik faaliyetlerine teolojik referanslar sağlama çabasına giren Hıristiyan dünyası misyon görevini Tanrıya atfetmiş, böylelikle faaliyetlerine teolojik düzlemde ve dünya halkları gözünde meşrûiyet kazandırma çabasına girişmiştir. Böylelikle karşımıza Tanrısal Misyon, Tanrının bir işareti olarak görülen Kutsal Ruhun Misyonu, İsa'nın Misyonu ve Pavlus'un Misyonu şeklinde sınıflandırılan dört ayrı misyon şekli çıkmıştır.

2.Tanrı'nın Misyonu (Missio Dei)

20. yüzyıl öncesine kadar misyonerlik, kurtuluş açısından Hıristiyan olmayanların Hıristiyanlığa kazandırılarak ruhlarının ebedi cezadan kurtarılması; eklesiastik açıdan tüm dünyanın Hıristiyanlaştırılarak Kilisenin hakimiyet alanının genişletilmesi; kültürel açıdan batı Hıristiyanlığının nimetlerini ve ayrıcalıklarını diğer insanlara tanıtmak ve onları medenîleştirmek gibi çeşitli şekillerde anlaşılmaktaydı. Ancak I. Dünya Savaşından sonra batı Hıristiyanlığının sömürüsü altında olan devletlerin tek tek bağımsızlıklarını kazanarak milli devletler kurmaya başlamasından sonra bu tarz bir misyon anlayışının başarılı olmasının imkansızlığını gören misyonerlik teşkilatları misyonu Kilise ve Hıristiyanlığın tekelinden çıkarmak için onun aslında Tanrı'ya ait olduğunu ifade etmeye başlamışlardır. Bu bağlamda "Tanrı'nın misyonu"(Missio Dei) tabirini geliştiren misyon teşkilatları bizzat Tanrı'nın kendisinin misyoner olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu görüşün savunucularına göre misyon, bizzat Tanrı'nın kendi tabiatından kaynaklanmaktadır.

---

[84] Tımothy Freke, Peter Gandy, *İsa'nın Gizemleri*,(Çev.: Aslı Bengisu) Ayna Yay., İstanbul,2011, ss.45-46.

[85] Saf 61: 6. Bkz. Zuhruf 43: 59, Maide 5: 110, Ali İmran 3: 49.

Böylece misyonu kiliseye değil, Tanrı'ya bağlayan misyon temsilcileri onu teslis doktrini bağlamında mütaala ederek alanını genişletme yoluna gitmiştir.[86]

Misyon, kaynağı olan Tanrıdan sudur ederken İsa'nın şahsında ve kutsal ruh aracılığıyla Kilisenin bünyesinde vücud bulmuştur. Teslisin bütün unsurları böylelikle misyon ile ilişkilendirilmiş olmaktadır. Esas itibariyle Kilise merkezli misyon anlayışından Tanrı merkezli misyon anlayışına geçişte en önemli etkenlerden biri II. Vatikan Konsilinde gündeme taşınan ve benimsenen yeni bir anlayış olarak önümüze konan dinler arası diyalog olgusudur. Dünya milletlerine kucak açmayı tercih eden Kilisenin onlara ulaşmasının ve misyon anlayışını yerine getirebilmesinin dayanağı bütün insanlarca olumlu karşılanacağı bilinen Tanrı merkezli (1962-1965) bir anlayışla hareket etmek olacaktır. Diyalogu yeni bir yöntem olarak belirleyen Kilisenin, misyon faaliyetine hala Kilise veya İsa Mesih eksenli devam etmesi büyük bir tutarsızlık olacaktı. İşte bunu gören Kilise, diyalog ve dolayısıyla misyon kapılarını aralamak için Tanrı eksenli misyon anlayışına geçiş yapmak zorunda kalmıştır.

Hıristiyanlık, Yahudiliğin egemen olduğu bir sosyal çevrede ortaya çıkıp geliştiği için birçok konuda Eski Ahit'ten yararlanmıştır. Bu çerçevede Tanrı'nın misyonu konusunda da Hıristiyanlar Eski Ahit'in bazı metinlerinden yararlanma yoluna gitmişlerdir.[87]

İncillerde tanıtılan Tanrının sıfatları içerisinde bu anlamda cümleler var mıdır? Sorusu Hıristiyan dünyasının bu anlayışı hangi teolojik temele dayandırarak gündeme getirildiğini anlamamız bakımından önemlidir. İncillere bakarak Tanrının misyon görevi olduğuna dair açık bir çıkarımda bulunmak mümkün değildir. Esasında İnciller Kur'an gibi bize Tanrının özellikleri hakkında çok fazla bilgi vermez. İncillere göre Tanrı; Göklerin egemeni,[88] Ölülerin değil yaşayanların tanrısı[89], Kelam iken insan olup insanların arasında sakin olması,[90] Lütüf sahibi ve

[86] Gündüz, Aydın, a.g.e., ss. 81-82.
[87] İskender Oymak, *Metot ve Çalışma Alanları Açısından Türkiye'de Misyonerlik Faaliyetleri,* Ankara Okulu Yay., Ankara, 2010, s. 30.
[88] Matta 24: 14.
[89] Matta 22: 32.

lütfunu İsa Mesih aracılığıyla sunan,[91] Dünya kurtulsun diye biricik oğlunu yeryüzüne gönderen,[92] her şeyini oğluna emanet eden,[93] Yargılama işini oğluna veren,[94] İsa'nın varlığına ve gönderilişine tanıklık eden,[95] Elçiler gönderen,[96] Günahları bağışlayan[97] bir Tanrıdır. İncillerde Tanrıdan ve Tanrının sıfatlarından daha çok İsa ve onun yapacakları üzerinde durulmaktadır. İncillerde Tanrı ve oğul-elçi olarak İsa kavramları birbirine girmiş ve anlaşılması oldukça güç bir durum almıştır. Bu nedenle İncil ifadelerinde hangi sözü İsa'nın zatına hangi söz ve eylemin İsa'nın zatından ayrı bağımsız Tanrı'ya ait olduğunu teşhis etmek zordur. Bu güçlük misyon kavramı içinde geçerlidir. Bu karmaşanın temel nedeni ise uknumu birbirinden doğan teslis akidesidir.

Tanrısal misyon kavramının içini zorlama yorumlarla doldurabilecek İncil cümlelerine geçmeden belirtmemiz gereken husus, aşağıdaki İncil ifadelerinden Misyonun kaynağı Tanrıdır hükmüne varmak için İsa'nın ve Kutsal Ruh'un misyonunu peşinen kabul etmemiz gerektiğidir. Zira Tanrı misyonunu bunlar eliyle gerçekleştirmektedir.

> "Baba beni gönderdiği gibi bende sizi gönderiyorum. Bunu söyledikten sonra onların üzerine üfleyerek, "Kutsal Ruh'u alın dedi. Kimin günahlarını bağışlarsanız, bağışlanmış olur; kimin günahlarını bağışlamazsanız bağışlanmamış kalır"[98]

İsa' ya ait bu söz, misyon görevi açısından müselsel bir durumu arz etmektedir. Yukarıdan aşağıya bir görevlendirme faaliyetini ifade eden bu cümle İsa'nın misyon görevini Tanrıdan aldığını açıkça belirtmektedir. Asli günah olayı ile bozulan insan- Tanrı ilişkisini yeniden onarmakla görevlendirilen İsa, Baba adına öğrencilerini uluslara göndermektedir. Hatta misyonun ayrılmaz parçası olan Kutsal Ruh'u da havarilerin emrine vermektedir.

---

[90] Yuhanna 1: 14.
[91] Yuhanna 1: 16-18.
[92] Yuhanna 3: 16.
[93] Yuhanna 3: 35.
[94] Yuhanna 5: 22.
[95] Yuhanna 5: 37.
[96] Markos 1: 2.
[97] Markos 1: 6-7.
[98] Yuhanna 20: 21-23.

"İsa'nın amacım kendi isteğimi değil beni gönderenin isteğini yapmaktır."[99]

"Sevgili oğlum budur ondan hoşnudum onu dinleyin."[100]

Bu cümleleri İsa'nın misyonda Tanrının iradesine bağlı olduğu yönünde yorumlamak mümkündür.

"İsa tapınağa girmiş ders veriyordu. Bu sıra da başkahinler ve ihtiyarları O'nu yanına gelerek, "Bunları hangi yetkiyle yapıyorsun, bu yetkiyi sana kim verdi?" diye sordular. İsa onlara şu karşılığı verdi: "Bende size bir soru soracağım. Bana cevap verirseniz, ben de size bunları hangi yetkiyle yaptığımı söylerim. Yahya'nın vaftiz etme yetkisi" nereden geldi Tanrı'dan mı, insanlardan mı? Bunu aralarında şöyle tartışmaya başladılar: "Tanrı'dan dersek, bize, öyleyse ona niçin inanmadınız diyecek.[101]

Bu cümleler İsa'nın da tıpkı Yahya gibi görevini Tanrıdan aldığını ve misyonun en önemli aşamasını teşkil eden vaftiz etmenin Tanrının isteği ve emri ile olduğunu göstermektedir.

Kısacası, İncillerde ortaya konan Tanrısal misyonun terim anlamı açısından Hıristiyanlaştırma faaliyeti ile doğrudan bir bağlantısını kurmak zordur. Ancak yukarıdaki İncil cümleleri dolaylı yoldan Tanrının misyon faaliyetinin bir parçası olduğu şeklinde yorumlamak mümkündür.

Tanrısal misyon kavramı Pavlus'un öğretisini üzerine kurduğu Tanrı algılaması ile yakından ilgilidir. Pavlus Tanrının varlığını kanıtlamak için herhangi bir çaba içerisine girmez. Tanrı vardır, insanlığı yaratmıştır ve ilgisini sürdürmeye devam etmektedir. Dolayısıyla Pavlus'un Mektuplarında Tanrı'nın misyonu hususunda ön plana çıkan Tanrı'nın varlığı sorunundan çok Tanrı'nın insana dönük ilgisidir.[102] Bu anlamda Pavlusun öne çıkardığı hususlar şunlardır; Tanrı dünya ve içindeki her şeyi yaratandır,[103] yaratılmış olan her şeyin Babasıdır,[104] dünyanın

[99] Yuhanna 5: 30.
[100] Matta 17: 5.
[101] Matta 21: 23-25.
[102] Turan, *Misyonerliğin Kurucusu Pavlus*, IQ Yay. 2006, İstanbul, s. 131.
[103] Resullerin İşleri 17: 24.
[104] Efesliler 3: 14-15.

yargıcıdır,[105] İsa Mesih aracılığıyla Kutsal ruhu günahkarlar üzerinde yenilemek sûretiyle insanları kurtarmaktadır,[106] dünya halklarının kurtuluşu için derin bilgeliği ile planlama yapmıştır,[107] doğruluk sahibidir,[108] insanlara olan yoğun sevgisi nedeniyle oğlu İsa'yı insanlığı günahlardan kurtarmak ve onlarla barışmak için fedâ etmiştir,[109] Yahudilikteki anlayışın tersine bütün ulusların Tanrısıdır.[110] İnsanları kendi yararına terbiye etmektedir.[111]

Yakub'un Mektubu, Tanrının özelliklerini daha çok insanla olan münasebeti yönünden anlatmaktadır. Tanrı-insan ilişkisi iman- amel ilişkisi çerçevesinde değerlendirilmekte, amelin imanın tamamlayıcısı olduğu ve Tanrının imanlıları affedeceği gibi eylemlileri de affedeceği belirtilmektedir.[112] Bilgelik isteyene cömertlikle onu veren,[113] ayartılmayan ve ayartmayan,[114] Yakub'un Mektuplarında görünen Tanrı nitelikleridir.

Petrus'un Mektuplarında öne çıkan Tanrı, dünya hayatının kendisine korku duyularak geçirilmesi gereken,[115] kral olduğu,[116] sabır gösteren,[117] kibirlilere karşı, ancak alçak gönüllülere lutüfkar,[118] olan bir Tanrıdır. Hıristiyan anlayışına göre, Tanrıdan yayılan misyon, Tanrı'nın oğlu İsa'ya verdiği özel görevle onun şahsında devam etmiştir.

3. İsa'nın Misyonu (Missio Jesus)

İsrailoğullarına elçi olarak tayin edilen Hz. İsa'yla ilgili iddialar yüzyıllardır değil 2000 yıldır sürmektedir. Bu zamana kadar birçok farklı görüş Hıristiyanlık

---

105 Romalılar 3: 6-7.
106 Titus 3: 4-6.
107 I.Korintliler 2: 7-8.
108 Romalılar 10: 3.
109 Romalılar 5: 6-10.
110 Romalılar 3: 29.
111 İbraniler 12: 7.
112 Yakup 2: 18-24.
113 Yakub 1: 3.
114 Yakup 1: 13.
115 I.Petrus 1: 17.
116 I. Petrus 2: 17.
117 I. Petrus 3: 20.
118 I.Petrus 5: 5.

âleminde tartışılmıştır. Bu iddialar bolluğunda bazıları bilimsel gerçekliğe sahipken, çoğu "mitos" düzeyinde kalmıştır. [119]

İsa'nın misyonu meselesi onun nasıl tanındığı konusu ile yakından ilgilidir. Zira Mitolojik unsurlarla kuşatılmış İsa misyonu abartılı ve simgesel (figürative) bir niteliğe sahip olurken, Historic İsa algısı daha gerçekçi ve ontolojik arayışın neticesidir. Bir elçi olarak Hz. İsa'nın tek misyonu vardı. Oda diğer bütün elçiler gibi ilahi davette bulunmak idi. Ancak diğer birçok hususta olduğu gibi bu konuda da ona sonradan birçok eklemeler ve yorumlar yapılarak İsa'nın misyonu konusu Tanrısal buyruk olma özelliğinden çıkartılarak daha farklı boyutlara taşınmış Hıristiyan devletlerin ve Kilise'nin anlayışı ile Hıristiyanîleştirme faaliyeti formuna dönüştürülmüştür. Mutasavver İsa, kendisine bir rol ve imaj giydirilmiş, sözleri değiştirilmiş veya yeni insani söz ve eylemlerin isnat edildiği varlıktır. Bu sebeple İsa'nın misyonunu değerlendirirken Mutasavver İsa'nın Misyonu ve Tarihsel İsa'nın misyonu şeklinde ayrıma gitmek doğru olacaktır. Zira 325 İznik Konsili ile Tanrının elçisi olmaktan çıkartılıp bizzat Tanrılaştırılan İsa ile insanoğlu İsa'nın misyon anlayışını aynı kategoride değerlendirmek mümkün değildir. Zaten Kilisenin İsa'ya yüklediği misyon görevinin değişen İsa algılaması ile yakından ilişkili olduğunu söyleyebiliriz. Ölümlü ve insanoğlu İsa olma konumundan beklenen Tanrısal kurtarıcı konumuna yükseltilen İsa Hıristiyanlık için yeni bir misyonla görevlendirilmiş varlık haline getirilmiştir. Hıristiyanlıktaki İsa'ya atfedilen eskatolojik[120] anlayışı, teslisi ifade eden, Baba, oğul ve kutsal Ruh adına vaftiz etme sözünü, dünya uluslarını öğrenci edinme ve birer insan avcısı olmaya davet sözlerini bu anlamda yorumlamak gerekmektedir.

1985 yılında Amerika'nın California eyaletinde kurulan ve öncülüğünü Yeni Ahit uzmanı Robert Funk'un yaptığı İsa Okulu kurucuları İncillerde yer alan söz ve

---

119 Aytunç Altındal, *Hangi İsa*, Destek Yay., Ankara, 2006,ss.81-82.

120 **Dünyanın Sonu Öğretisi (Eschatology);**Dünyanın sonuna doğru meydana gelecek olayların incelenmesine Eskatoloji (Son, Ahiret Öğretisi) denir. Hıristiyan ilahiyatına göre Kutsal Yazılar'da evrenin gelecekteki durumu açıklanmıştır. Bireylerin gelecekteki yaşamlarıyla ilgili olayların incelenmesine "Kişisel eskatoloji" denir. Mesih'in ikinci gelişi, bin yıllık dönem, son yargı, imansızların cezalandırılması ve imanlıların ödüllendirilmesi, yeni yer ve gökte Tanrıyla yaşama gibi olayların incelenmesine de "Genel eskatoloji" adı verilir. Bkz. M. Numan Malkoç, *Türkiye'de Misyonerlik ve Protestan Kiliseleri*, Yalın Yay., İstanbul, 2011.

eylemlerin hangi oranda tarihin İsa'sına ait olduğu konusunda üyeler arasında konsensüs sağlamak için, her birinin İsa'ya aidiyet bakımından gerçeklik dereceleri ifade ettiği, kırmızı, pembe, gri ve siyah renkli pusulaların kullanıldığı bir oylama sistemi geliştirmişlerdir. Çünkü onlara göre kişiler arasında ittifak olmadığında bir konuda sonuca ulaşmanın en basit ve en kolay yolu katılımcıların görüşleri doğrultusunda oy kullanmalarıdır. Ayrıca bu tarz bir yöntem Kitabı Mukaddes araştırmaları çerçevesinde yapılan grup çalışmalarında bir sonuca ulaşmak için kullanılan geleneksel bir metottu.[121] Görüldüğü gibi İncillerdeki ifadelerden hareketle İsa'yı ve onun misyon anlayışını doğru bir şekilde belirlemek mümkün değildir. Hangi söz veya eylemin İsa'ya aitliği konusunda karar veremeyen Hıristiyan araştırıcıların ara yol bulmak adına yaptıkları renkli pusula uygulamaları bile bu gerçeği gözler önüne sermek için tek başına yeterlidir.

Hıristiyanlıkta Hz.İsa'ya atf edilen misyonu anlamak için Eski Ahit ve Yeni Ahitte yer alan "Asli Suç"(Péche Original/ Original Sin) doktrinini çok iyi kavramamız gerekmektedir. Çünkü İsa'nın yeryüzüne özel görevle gönderilmesinin temel nedeni Hz. Adem'in işlediğine inanılan ilk beşerî günahtır. Bu günah Hıristiyan teolojisine göre adeta gensel bir sirayetle bütün insanlara geçmektedir. Tanrı ile ilişkilerin bozulmasına sebep olan bu olaydan kurtulmanın yolu ise sadece Kutsal Yasa'ya bağlılıkla mümkün değildir. Kurtuluşun tek yolu vardır o da Tanrının biricik oğlunu yeryüzüne gönderip dünya halkları için feda etmesidir. İşte Hıristiyan teolojisine göre, İsa'nın misyonuna başlangıç noktasını oluşturan olay bu şekilde gerçekleşmiştir.

Kaynağını Eski Ahit'in Tekvin bölümünün 4. Babında bulan Asli suç inancı ilk Hıristiyan teorisyeni olan Pavlus'un Romalılara mektubunda da işlenmiştir.

---

[121] Mahmut Aydın, *Tarihsel İsa, İmanın Mesih'inden Tarih'in İsa'sına*, Ankara Okulu Yay., Ankara, 2002, s.75. **Kırmızı Oy:** Tarih'in İsa'sı bu sözü söylemiş veya bu eylemi yapmıştır. **Pembe Oy:** Pembe renkli oy pusulası kullanan araştırmacılar ilgili sözün/eylemin veya ona benzer bir şeyin İsa tarafından söylenmiş/işlenmiş olma ihtimalini ifade etmek istemektedirler. **Gri Oy:** İncillerde İsa'ya isnat edilen söz veya eylemler için gri renkli oy pusulası kullanan araştırmacılar söz konusu söz veya eylemin tarihin İsa'sı tarafından söylenmediği, yapılmadığı ancak onun ifade ettiği fikirlerin İsa'nın sözüne veya eylemine yakın olduğunu kastetmektedirler **Siyah Oy:** Bu renk söylenen sözün veya yapılan eylemin kesinlikle İsa'ya ait olmadığını ima etmektedir. Bkz. Mahmut Aydın, *Tarihsel İsa*, s.76.

Günahın dünyaya girmesini ölüme, ölümün doğuşunu da günaha bağlayan Pavlus tıpkı ölüm gibi yaşamsal egemenliğin de tek adam ile mümkün olduğunu savunmuştur.[122] İncillerde ise İsa'nın gönderilişi, Tanrının dünyayı çok sevmesine ve İsa aracılığı ile insanların (asli günahlarından) kurtulmaları amacına bağlanmaktadır.[123]

Hıristiyan akidesine göre ahirette kurtuluş ancak İsa Mesih'in[124] aracılığı ile elde edilebilir. O'nun ölümünden sonra onun yerine Kilise kaim olmuştur ve onun izinden gitmektedir. İsa Mesih, bizzat kendisi Kiliseye ve onun cemaatine rehberlik ve liderlik etmeye devam etmektedir. O baş, Kilise de bedendir ve hayatını ondan almaktadır. Kilise, İsa vasıtasıyla kurtuluşa çağırmaktadır. Hıristiyan inancının merkezinde yer alan bu doktrin, Hıristiyan teolojisi içinde değişik görüşlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bununla birlikte, Hz. İsa ve onun getirdiğine inanılan mesaj, bütün Hıristiyanları birbirine bağlayan ortak bir bağ olarak varlığını sürdürmektedir.[125] Tanrının İsa aracılığıyla ortaya koyduğu kurtuluş teorisi bazı Hıristiyan teologlarının yorumlarına göre İsa tarafından da şakirtlerine ve tüm Hıristiyanlara bırakılan bir görevdir.

> "İsa yanlarına gelip kendilerine şunları söyledi: Gökte ve yeryüzünde bütün yetki bana verildi. Bu nedenle gidin, bütün ulusları şakirtlerim olarak yetiştirin. Onları baba, oğul ve kutsal ruhun adıyla vaftiz edin. İşte ben dünyanın sonuna kadar her an sizinle birlikteyim."[126]

---

[122] Romalılar 5: 12-17.
[123] Yuhanna 3: 16-18.
[124] Hıristiyanlığa göre Mesih krallığı, Nasıralı Yesu (İsa) ile gerçekleşmiş ve onunla "İlahi Krallık" başlamıştır. O, Kıyamete yakın tekrar görünecektir. Ancak bu krallık, Yahudilere mahsus geçici bir krallık değil, evrensel ve mistik bir krallıktır. İlk dönem Hıristiyanlığı Mesih hakkında Yahudi düşüncesinden birçok şey aldı ve onları İsa'ya uyarladı. "Mesih" sözcüğü Yunan diline "Christos" ve "Christ" olarak çevrilmiştir. Çünkü O süretle İsa, Yahudi mesiyanik çağrışımları da ihtiva etmiş oluyordu. Mesih, yani kutsanmış, kutsal, Tanrı'ya adanan, anlamına gelen "Christ" sözcüğü,(bu mesiyanik çağrışımlar için) daha uygun bir isimdi ve Mesih'in teknik anlamını gözden kaçırmamaya daha elverişli idi. Jesus ismi ise Helen Hıristiyanlığında "Lord" (Efendi/ Tanrı) anlamına gelemektedir. Bu uyarlama, köken itibariyle İsa'nın bir icadı olması mümkündür. Böylece İncil Hıristiyolojisi(Mesihçiliği) Yahudi Mesihçiliğinden devşirilmiş birçok özellikten yararlanmış, aynı zamanda ona yeni boyutlarda kazandırmıştır. Bkz.: İbrahim Sarmış, *Hz. İsa ve Mesih İnancı*, Düşün Yay., İstanbul, 2010 s.60-61.
[125] Müjdat Öztürk, *Türkiye'de Misyonerlik Faaliyetleri,* Yeniyüzyıl Yay. İstanbul, 2008.s.21.
[126] Matta 28: 18-20.

> "İsa onlara şöyle buyurdu: "Dünya'nın her yanına gidin, Müjde'yi bütün yaratılışa duyurun. İman edip vaftiz olan kurtulacak, iman etmeyen ise hüküm giyecek."[127]

Ancak İsa'nın faaliyet alanı ile ilgili İncillerde bu tümcelerden çok farklı manalara gelen, farklı bir misyon alanı ve biçimi ortaya koyan ifadeler de bulmak mümkündür.

> "İsa Onikleri şu buyrukla halkın arasına gönderdi: "Diğer uluslara ait yerlere gitmeyin. Samiriyelilere ait kentlerin de hiçbirine uğramayın. Bunun yerine, İsarail halkının kaybolmuş koyunlarına gidin. Gittiğiniz yerde de göklerin egemenliğinin yaklaştığını duyurun." [128]

> "İsa Onlara, "Ardımdangelin, sizleri insan tutan(insan avcısı) balıkcılar yapacağım" dedi."[129]

Normal yaşamında İsa'nın davetine muhatap olarak İsrail halkını seçerken İncillerde son buyruk başlığı ile verilen bölümde İsa'nın çarmıh sonrası şakirtlerini tüm uluslara göndererek onları öğrencileri olarak yetiştirmeleri ve Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına vaftiz etmelerini istemesi açıkça, mesajın insanlara iletilmesine yönelik yaklaşımlardaki bir değişimi göstermektedir. Bu da bize, ilk cemaatin, inanmayan diğer insanlara yönelik faaliyetlerinde, daha çok onlara kendi inançlarını anlatma ve kendilerini ifade etme amacı güderken, sonraki dönem cemaatlerinin ise diğer insanları kendi dinlerine döndürme hedefi taşıdıkları izlenimi vermektedir.

Peki İncillerde yer alan bu ifadeler, Miladi takvimin başlarında Celile bölgesinde yaşayan ve günümüz çağdaş bilim adamlarınca "tarihsel İsa" diye adlandırılan şahsiyete mi aittir? İsa sonrası dönemde, Antakya merkezli Helenistik İsa cemaat ve Pavlus tarafından savunulan " Tanrısal Oğul Rab İsa Mesih" öğretisi

---

[127] Markos 16: 15-16.

[128] Matta 10: 5-7.

[129] Matta 4: 19. İngilizce versiyonu "And He said to them, Follow Me, and I will make you **fishers of men**.(insan avcıları- balıkçıları)" şeklindedir. Râğıp el- İsfehani Kur'anda geçen "havari" kelimesinin anlamlarından birininde "avcı" olduğuna yer verir. Kur'anda ki anlamını İsa'nın isteği üzerine onun arkasından giden "gönül avcıları" şeklinde yorumlamak daha doğru olacaktır. Bkz.: Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur'an, Gerekçeli Meal- Tefsir*, Saf 61: 14. 11.dipnot. s.1122. Bu durumda Hz. İsa'ya atf edilen Matta İncilindeki bu sözü misyonerliğe delil olarak kullanmak yerine elçilik misyonunun bir gereği olarak insanları yüreklerinden avlayan yani insanları doğru Tanrı inancına döndüren bir misyon şeklinde anlamak daha gerçekci olacaktır.

çerçevesinde teşekkül eden ilk Hıristiyan cemaat, Hz. İsa'nın yaşamı ve öğretilerine ilişkin kendilerine ulaşan duyumları kendi İsa anlayışları doğrulturunda yorumlamışlardır; bu ilk cemaatin dinsel metinleri olarak ortaya çıkan İncillerde ise bu yorumlar yer almıştır. Dolayısıyla İncil metinlerinde gerçekten İsa'ya ait olan otantik söz ve davranışlarla bu ilk dönem Kilisesi tarafından yapılan yorumlar birbirine karıştırılmıştır.[130]

İncillerden anladığımız kadarıyla İsa'nın faaliyet alanı Küdüs,[131] Küdüs yakınlarındaki Beytfacı köyü,[132] Celile kıyısındaki Magadan bölgesi,[133] Gadaralıların memleketi[134] Getsemani bahçesi,[135] Sur ve Seyda bölgesi,[136] Beytanya bölgesi[137] ve Samiriye'nin Sihar kentidir.[138] Bu bölgeler şimdiki Filistin ve Ürdün topraklarını ifade etmektedir. Burada dikkat çekici olan husus Matta 10: 5-7'de Hz. İsa'nın havarilerinden Samiriyelilere gitmelerini yasaklarken, Yuhanna'nın 4. bölümünde anlatıldığı şekliyle, bir Samiri kenti olan Sihar'a uğraması kendisine su ikram eden kadının isteği ile orada iki gün kalması ve bazı Samirilerin iman etmesini sağlamasıdır. Ancak buradaki ifadelerden İsa'nın Samiri kentine gitmesinin yol güzergâhında bulunuşu ve bir ihtiyaca binaen olduğu anlaşılmaktadır. Kaldı ki İsa'nın iki gün süre ile Sahir kentinde kalması da halkın isteği üzerine olmuştur.

Misyon kavramının terminolojik manasına bağlı kalmaksızın baktığımızda ise İncillerde İsa'nın misyonu ile ilgili olarak şu tespitleri yapmak mümkündür:

İncillere göre misyonda selefi Hz. Yahya'dır. Şeria nehrinde Yahya tarafından vaftiz edilen İsa tıpkı onun gibi çok yaklaşan Tanrısal egemenlikten insanları korkutuyordu.[139]

İsa'nın misyonunun niteliği lütfa ve gerçeğe aracılık eden bir özelliktedir.[140]

---

[130] Şinasi Gündüz, "Misyonerlik ve Hıristiyan Misyonerler", *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* II, Sayı.1. 2002,s. 3-4.
[131] Yuhanna 12: 32.
[132] Matta 21: 1-2.
[133] Matta 16: 39.
[134] Matta 8: 28.
[135] Matta 26: 36.
[136] Matta 15: 21.
[137] Matta 26: 6-7.
[138] Yuhanna 4: 5.
[139] Matta 3: 1- 2, 3: 13- 17.

Tövbeye davet ve Göklerin Egemenliğinin yaklaştığına dair uyarı içeren bir misyon.[141]

Kutsal Yasa'yı (Tevrat) izale edici değil, ikmal edici olması[142]

Birçok mücizeler göstererek insanların imanını sağlamak.

Havarilerini yeni şakirtler edinmek üzere İsrail halkının arasına salmak.[143]

Ölümü sonrası dirilişinde öğrencilerini bütün uluslara yönlendirmesi[144]

İsa Mesih'in yarım kalan misyonunu tamamlamak için ric'at edeceği inancı.[145]

Kur'anda takdim edilen Hz. İsa'nın ve ilahi çağrısının tavsifi ise şu şekildedir: Kendisine belgeler verilmesi ve Ruh'ul Kudüs (Kutsal İlham) ile desteklenmesi.[146]

---

140 Yuhanna 1: 16.
141 Matta 4: 17.
142 Matta 5: 17.
143 Matta 10: 5-7.
144 Matta 28: 16-20.
145 Matta 25: 31. Mesih kavramı geleneksel anlayışta İsa'nın tekrar dönüşü ile özdeşleşmiştir. Kur'anı Kerimde "Mesih" kelimesi ister tek başına ister sıfat olarak kullanılsın hiçbir zaman Yahudi ve Hıristiyanların bu kelimeye yükledikleri "Beklenen Kurtarıcı" anlamı verilmemiştir. Kur'andaki bütün kullanımlarda Mesih kavramı Meryemoğlu İsa (Hz. Meryem'in oğlu İsa. Bir beşer- insan olan Meryem vasıtasıyla dünyaya gelen beşer –İnsan İsa. İnsanoğlu İsa.) anlamına gelmektedir. Ehl-i Kitapta olduğu şekliyle bir Mesih bekleme inancı daha çok hadis olarak rivayet edilen haberlere dayanmaktadır. Oysa bu tür haberleri sünnetullah ile bağdaştırmak oldukça zordur. Dolayısıyla "halen yaşayan bir İsa düşüncesi" sünnetullaha aykırılık teşkil etmektedir. Bkz. Hasan Laçin, *Mesih ve Mehdi Yalanı*, IQ Yay., İstanbul,2010 s.130. Hıristiyanların beklediği İsa Mesih'e Kur'an farklı yaklaşmaktadır. "Ve Allah'ın elçisi olduğunu söyleyen Meryem'in oğlu İsa Mesih'i işte biz öldürdük!" demeleri nedeniyle… Aslında onu ne öldürdüler ne de çarmıha gerdiler, fakat (kafa karışıklığıyla) onlara öyle olmuş gibi geldi…" Bilakis Allah onu kendi katına yüceltti."[Nisa 4: 157-158] " O zaman Allah "Ey İsa demişti, "Seni Ben ölüme yollayacağım ve katıma yücelteceğim." [Al-i İmran 3: 55] ayetleri İsa Mesih'in çarmıha gerilmediğini ve her nefs gibi öldüğünü Allah katında şerefli bir mekan edindiğini bildirmektedir. Çağdaş müfessirlerden Muhammed Esed'in bu ayetlere getirdiği açıklamalar tatmin edici görünmektedir: Kur'an, Hz. İsa'nın çarmıha gerilmesi hikâyesini kesinlikle reddeder. Müslümanlar arasında yaygın bazı efsanelere göre, Allah, Hz. İsa'nın yerine son anda ona çok benzeyen bir kişi (bazı rivayetlere göre o kişi Yuda idi.) koydu ve Hz. İsa'nın yerine bu kişi çarmıha gerildi. Ancak bu efsanelerden hiç biri Kur'an'dan ve sahih hadislerden en küçük destek bile bulmaz ve bu çerçevede klasik müfessirler tarafından üretilen hikayeleri tamamen reddetmek gerekir. Bunlar Hz. İsa'nın çarmıha gerilmediği şeklindeki Kur'anî beyanı İnciller'de onun çarmıha gerilişine ilişkin canlı tasvirler ile uyumlu hale getirmeyi amaçlayan teşebbüslerden başka bir şeyi temsil etmezler. "Şubbihe lî" ibaresi, bana öyle geldi, bir şey bana güzel bir hayal oldu anlamlarına gelmektedir. "Onu kendi katına yüceltti." (Rafe'ahü'llahü ileyhi) ibaresine gelince buradan murat onurlandırma ve manevi yüceltmedir. Bu ibare Kur'anda İdris peygamber içinde " Ve Biz İdrisi de yüce bir konuma yükseltmiştik." şeklinde kullanılmaktadır.[Meryem 19:57]][Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı,* İşaret Yay., Nisa 4:157-158. Ayetlerin 171 ve 172. Dipnotları. s. 176.
146 Bakara 2:87.253. "Kutsal Ruh'u "Allah'ın peygamberlerinin akıl ve marifetlerini kendisiyle desteklediği vahyin ruhu" olarak açıklayanlar olmuştur. "Kutsallık" ise, onunla insanı terbiye etmenin kutsallığıyla, ya da vahyin terbiyesiyle insan benliğinin kutsal olanın etkisi altında kalmasıyla açıklanmıştır. Kur'anda geçen er- Ruh'ul Emin (güvenilir ruh) ifadesini de aynı anlam alanı içerisinde değerlendirmek gerekir. Buna göre kendisine vahy edilen peygamber, içerisine hakikat dışı şeylerin karışmayacağından kesinlikle emin olduğu Rabbinden gelen açık ve kesin bir bilgi ve belgeye

Dünya ve ahirette şerefli ve Allah'a yakın kılınanlardan olması,[147] Allah tarafından vefat ettirilmesi sonra ona yükseltilmesi, İsa ve İsrailoğullarının ayrılığa düştükleri konularda Allah'ın hükmedeceği,[148] İsa'nın asılmadığı ancak onlara öyle göründüğü,[149] Yalnızca bir beşer ve resül olduğu,[150] Tanrının oğlu olmadığı,[151] Hz. İsa'nın İsrailoğullarını Allah'a kul olmaya davet ettiği[152] ve Tevrat'ı tasdik, Hz. Muhammedi tebşir eden bir elçi olmasıdır.[153]

Kur'an, İsa'nın elçilik alanını İsrailoğulları ile sınırlı tutmakta ve Allah'ın onu İsrailoğullarına elçi olarak gönderdiğini söylemektedir.[154] Yine İncillerde geçen İsa'nın ikinci dirilişi ve talebeleri tarafından görünüp diğer milletlerin yoluna gönderilmeleri de Kur'an tarafından onun asılmadığı, onu öldüremedikleri ancak Allah'ın onu vefat ettirdiği biçiminde tashihle reddedilmektedir.

4. Pavlus'un Misyonu (Missio Paulus)

Gelmiş geçmiş en etkili Hıristiyan misyoner olarak kabul edilen Pavlus, MS yaklaşık olarak 35 yılında Şam yolunda yaşadığı vizyon(rüyet) sonrası kendisini, İsa Mesih tarafından Gentileler (Yahudi olmayanlar) için atanmış bir elçi olarak tanımlamıştır.[155] O, elçilik görevinin Tanrı ve İsa Mesih tarafından verildiğini savunmaktadır.[156] Pavlus Efeslilere yazdığı mektubun üçüncü bölümünde bu görevlendirilişini şöyle açıklamaktadır:

> "Bu nedenle ben Pavlus, siz uluslar uğruna Mesih İsa'nın tutuklusu oldum. Tanrı'nın bana bağışladığı lütfu size ulaştırmakla görevlendirildiğimi

---

kavuşmuştur. Kur'anda, "Katından bir ruh ile destekleme" ifadesinin, tüm gerçek mü'minleri kapsayan bir biçimde kullanıldığını görüyoruz. Bu cümleden olarak Allah resülü, İslam şairi Hassan b. Sabit'e "Allah seni Kutsal Ruh ile desteklesin!" duasında bulunmuştur. Bkz. Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur'an Gerekçeli Meal- Tefsir*, Bakara 2/87 . ayet ilgili dipnot. ss. 32-33. Görüldüğü gibi klasik müfessirlerin Kur'andaki "ruh" kavramına verdikleri Cebrail manasının aksine ona "ilahi esinti" anlamı veren müfessirlerde bulunmaktadır. Bu yorumun Kur'anın ruhuna daha uygun olduğu görüşündeyiz.

[147] Al-i İmran 3: 45.
[148] Al-i İmran 3:55-56.
[149] Nisa 4:156-158.
[150] Maide 5:75-76.
[151] Bakara 2: 116-117.
[152] Maide 5: 72.
[153] Saff 61:6.
[154] Al-i İmran 3:49.
[155] Resullerin İşleri 22: 21.
[156] Galatyalılara Mektup 1: 1.

> duymuşsunuzdur. Yukarıda kısaca değindiğim gibi Tanrı, sır olan tasarısını doğrudan bana açıklayıp bildirdi."[157]

Her ne kadar Pavlus İsa Mesih tarafından görevlendirildiğini iddia etse de mektuplarında tarihsel İsa'dan hiç bahsetmeyişi tuhaf bir gerçekliktir. Pavlus, tamamen mistik bir önemi olan, çarmıha gerilen ve ölümden dirilen İsa ile ilgilenmektedir. Pavlus mektuplarında tarihsel İsa ile hiç karşılaşmadığını imâ eder.[158] Pavlus'un karşılaştığı ve elçilik görevini, bir anlamda vahyini aldığı kişi 'mutasavver İsa' diye de ifade edebileceğimiz "göksel İsa" figürüdür.

> "Çünkü, ey kardeşler, size bildiriyorum ki, benim tarafımdan vazolunan İncil insana göre değildir. Çünkü ben onu insandan almadım ve öğretilmedim; fakat İsa Mesihin vahyile aldım."[159]

Pavlus, vizyonu sonrasında misyon faaliyetlerini Korint, Selanik, Efes gibi Roma İmparatorluğunun kültürel, ekonomik ve dini açılardan önemli şehirlerinde yoğunlaştırmış ve uyguladığı misyon metotlarıyla çok sayıda insanın din değiştirmesine sebep olmuştur.

Hıristiyanlar, dinlerini genellikle İsa'ya dayandırsalar da, bugünkü Hıristiyanlığın Pavlus'un damgasını taşıdığı ifade edilmektedir.[160] Hıristiyan teolojisinin oluşumunda ciddi bir öneme sahip olan Pavlus, birçok konuda olduğu gibi misyonerlik doktrinin oluşumunda da büyük bir etkiye sahiptir. Birçok kültürün etkisinde yetişen Pavlus, gördüğü Şam vizyonu sonrasında düzenlediği üç büyük misyon seyahatleri ile Hıristiyanlığı Kıbrıs, Anadolu, Balkanlar, Yunanistan ve Makedonya'ya kadar yaymayı başarmıştır.[161] Bununla da yetinmeyen Pavlus yardımcılarını da misyonerlik faaliyeti için görevlendirmiştir. Örneğin, Efesostan Makedonya'ya geçen Pavlus, imanda öz oğlum diye hitap ettiği Timoteosa 'yı Efeste vaaz ile görevlendirmiştir.

---

[157] Efesliler 3: 1-3.
[158] Fereke, Gandy,a.g.e., s.173.
[159] Galatyalılara 11-12.
[160] Turan, Pavlus, s.13.
[161] Gündüz, *Hıristiyanlığın Mimarı Pavlus*, Ankara Okulu Yay., Ankara, 2004, ss. 58-69.

> "Ben yanına gelinceye dek topluluğa Kutsal Yazıları okumaya, öğütte bulunmaya(vaaz etmek) ve ders vermeye ada kendini." [162]

Şeklindeki emri ile Timoteos'a vaaz ve çağrı görevi vermiştir. Pavlus'un Timoteosayadan istediği kutsal kitabı okuma, vaaz etmek, dersler planlamak şeklinde ki üç öğüdün günümüzde Hıristiyanlık propagandası veya misyonerliği yapan gruplarca da sıkça kullanılan yöntemler olduğunu görüyoruz. İnternet ortamında yapılan faaliyetlerin temelini Kutsal Kitap, e- vaazlar ve Alfa Kursları gibi planlı ders modülleri oluşturmaktadır.

Sevgi, Adalet ve Merhamet Tanrısı; Pavlus, Mektuplarında sık sık Tanrının lütfundan bahsetmekte ve misyonerliğinin eksenini insanlığın kurtuluşu için biricik oğlunu feda eden "Tanrısal sevgi" doktirini üzerine kurmaktadır. Romalılara Mektubunda İsa Mesih aracılığıyla Tanrının insanlarla barıştığını, içerisinde bulundukları lütfün onun aracılığıyla olduğunu, Mesih'in tanrısızlar için öldüğünü söylemektedir.[163] Pavlus, Korintlilere ikinci mektubunda sevgi ve esenlik kaynağı olan Tanrının onlarla birlikte olmasını davetine kulak verme şartına bağlamaktadır.[164] Kendisinin çağrısını bir lütuf eylemi olarak gören Pavlus, inananların Tanrı'nın lütfu sayesinde kurtulacağına inanmakta ve bu hususunda hiç kuşku duymamaktadır. Tanrıyı merhametli Baba olarak nitelendiren Pavlus onu sıkıntıların teselli kaynağı olarak sunmaktadır. [165] Ayrıca Pavlus, Timoteyus'a birinci mektubunda Rabbin lütfunu, Mesih İsa'nın günahkârları kurtarmak için göndermesi anlamında işlemektedir.[166] Kurtuluşun simgesi olarak adalet ise çarmıhta gösterilmiştir.[167] Kısaca, Pavlus'un misyon mektuplarında öne çıkarttığı hususlardan biri Tanrının sevgi ve merhamet kaynağı oluşudur. Sevgi adaletin tamamlayıcıdır. Lutüfkar olan Tanrı insanlığın kurtuluşu için İsa-Mesih'i göndermiştir. Dolayısıyla kurtuluşun tek yolu ona iman etmek, yani Hıristiyan olmaktır.

---

[162] I.Timoteosa 4: 13.
[163] Romalılar 5: 1-10.
[164] II. Korntliler 13: 11-14.
[165] II. Korintliler 1: 3.
[166] I. Timoteyus 2: 14-16.
[167] Efeslilere 2: 15.

Tanrının adaleti ve sevgisi konusu misyoner sitelerce de işlenmektedir. Tanrının adil ve merhametli oluşu, ilk suç'un işlenmesi ve İsa'nın insanlığın kurtuluşu için gönderilmesi inancı noktasında ele alınmaktadır.[168] Hıristiyan inancının temelini oluşturan orijinal günah ve kurtuluş doktrini, karakteri gereği Tanrının sevgi ve adaletini ön plana çıkartan bir davet biçimini gerektirmiştir. Bu sebeple Türkçe Hıristiyan sitelerin birçoğunda Tanrının bu yönünün ön planda tutulduğunu görmek mümkündür. Ayrıca Yunanca "sevgi ve aşk" manasına gelen "agape" kelimesinin "Türk "kelimesi ile birleştirilerek "agapeturk"(Türk Sevgisi)isminde Hıristiyan web sitelerinin kurulduğu görülmektedir.

Hıristiyan fikriyatının ve dünya ideolojisinin üzerine kurulduğu "Tanrısal Sevgi" kavramının çok sık vurgulandığına tanık olduğumuz kilise siteleri, bu düşüncelerini Kitab-ı Mukaddesten alıntılar ve kendi ifadeleriyle tanıkların (sonradan Hıristiyanlığı tercih eden kişi/misyoner) öyküleriyle ile destekleme gayretindedirler. İnternet sitelerinin genelinde rastladığımız "sevgi" vurgusunun ateizmin de faydalandığı teodise (Tanrı'nın adaleti) kavramı ve buhran içerisinde yaşarken huzuru ve mutluluğu Hıristiyanlıkta bulduğunu iddia eden tanık/misyoner öyküleri ile birlikte değerlendirdiğimizde bu vurgunun salt bir inanç vurgusu olmaktan öte bazı misyoner amaçlara da matuf olduğu görülmektedir.[169]

Tanrının sevgi, insanın ise günahkâr olduğu görüşünü belirten Hıristiyan internet siteleri kurtuluşun tek çaresinin Hıristiyan olmakla mümkün olduğunu iddia etmektedirler. Örneğin bir genç kızın buhranlı hayat öyküsünü işleyen bir sanal kilise, son sözünü "Bu armağan geldi, Bu armağan yani İsa geldi. İsa bu hikâyedeki anne gibi seni arıyor. Aslında seni aramıyor artık. Çünkü seni buldu. Ve o şimdi seni bekliyor" [170] cümlesiyle bitiriyor.

Bir Hıristiyan internet sitesinde Azerbaycan Bakü doğumlu Şii -Müslüman iken sonradan Hıristiyan olan bir bayanın arayış içerisinde gittiği bir kilisenin kürsüsünde yazan "Tanrı Sevgidir" sözünden çok etkilenip dinini değiştirmesi gibi

---

168 http://www.islamacevap.net/turkce/kimdir/adalet-ve-merhamet.html (06.09.2012).
169 http://www.malatyakilisesi.com/index.php/component/content/article/7-koetueluek-problemi. (05.09.2012).
170 http://www.balikesirkilisesi.com/tanrinin_sevgisi.htm. (06.09.2012).

hikâyelerin anlatılması aslında ruhsal boşlukta olan insanları Hıristiyanlığa örtülü davet etmektir.[171] Gaziantep yeni yaşam kilisesine ait web sitesinde yer alan "Her şeye rağmen sevgi" modülü[172],Adana'da bulunan vizyon kilisesinin ana sayfasında yer alan "Tanrı sevgidir" başlıklı yazı[173], Bursa kilisesine ait internet sitesinde bulunan "Tanrı sevgidir."modülü[174] kilise web sitelerinin sevgi- davet ilişkisinin göstergesidir.

İsa- Mesih merkezli misyon; Gerek Resullerin İşleri kitabı gerekse mektuplarına bakıldığında Pavlus'un İsa Mesih'i ve onun kurtuluş eylemini yani çarmıh olayını öğretisinin merkezi yaptığı görülecektir.[175] Bu konu internet sitelerinde de özellikle İsa'nın haç üzerinde ölüp ölmediği, Mesih olması, İsa Mesih'in kişiliği, İsa'nın Tanrı oluşu gibi başlıklar altında açılan modüllerde işlenmektedir.[176]

Pavlus, Hıristiyanlığı yayma uğruna içerisinde bulunduğu toplumun kültürel yapısına uygun davranışlar içerisine girişmiş bir anlamda inkültürasyonel faaliyet göstermiştir. Daha fazla kişi kazanmak uğruna herkesin kölesi olmuş, Yahudilerin yanında farklı gentilenin yanında farklı davranarak onların yaşayış tarzlarına uymuştur. Kutsal Yasa'nın denetiminde olmadığı halde Kutsal Yasa'ya tabi olanların yanında Yasa altındaymış gibi Kutsal Yasa'ya tabi olmayanların yanında ise onlardanmış gibi davranmıştır.[177] Bu davranışının sebebini ise, insanların hoşnutluğu ve kurtuluşunun sağlanması olarak açıklamıştır.[178] Yine gentilenin Hıristiyanlığı kabulü için sünnet olma konusunda zorunluluk olmadığını, bunu yapan kimsenin Kutsal Yasa'nın boyunduruğuna gireceğini söylemiştir.[179] "Karıları olanlar karıları yok gibi, ağlayanlar ağlamıyor gibi, sevinenler sevinmiyor gibi, satın alanlar malı

---

[171] http://www.dirisukilisesi.org/index.php?option=com_content&task=view&id=18&Itemid=37. (06.09. 2012).
[172] http://www.antepyeniyasam.com/index.php?option=com_content&task=view&id=77&Itemid (05.09.2012).
[173] http://vizyonkilisesi.com/ (05.09.2012).
[174] http://www.bursakilisesi.com/inancrehberi/tanri-sevgidir (06.09. 2012).
[175] Turan, Pavlus,s. 140.
[176] http://www.answering-islam.org/turkce/isamesihkimdir.html (06.09.2012).
[177] I.Korintliler 9: 19-23.
[178] I. Korintliler 10: 33.
[179] Galatyalılar 5: 11-12.

yok gibi” [180]davransın sözleri Pavlus’un davası uğruna renk değiştiren, kültüre uyarlamaya açık bir ahlak yapısına sahip olduğunu göstermektedir. Bu anlayışı sebebiyle Pavlus’un ahlak anlayışı “ara dönem ahlakı” olarak nitelendirilmektedir. Pavlus’un zamanın kısalığından çıkarttığı ve objektif ve evrensel ahlak ilkelerinden yoksun, somut duruma göre şekillenen dinamik ahlak anlayışı “öyleyse şöyle davranabilirsiniz” tarzındadır. Ve bu tür yaklaşım Pavlus’un ahlak anlayışının en önemli tarafını oluşturur.[181] Pavlus’u bu tür yorumlara ve uygulamalara götüren sebep Hz. İsa’nın mesajını kendi istediği tarzda anlayıp yorumlamış olmasıydı.

Pavlus’un teori ve pratiğinde “iman”, “günah”, “acı”, “kıyam”, “çarmıh” ve “selamet” anahtar terimler haline gelmişlerdir. “Bilme” (Teori) sa’yla anlamdaşlık kazanan iman alanını bilme anlamına gelmektedir. “Yapma” (Pratik ise İsa’nın Bedeni’ni günahkârları kendilerini bekleyen Kıyametten kurtaracak olan Kilise biçiminde yeniden yaratmak olarak yorumlamıştı. Pavlus amaçlarına erişebilmek için Ahit işareti Yahudi sünnetini, Hezekiel Peygamber’in “Kanınızda yaşayın” buyruğunu terk etmekte ya da Yasa’yı eskimiş ve yararsızlaşmış olarak reddedip yeni Tekvin için yeni bir ahid öne sürmekte de tereddüt göstermemiştir.[182] Aynı Pavlus, herhalükarda Roma’nın emrine uymayı zaruri koşmaktaydı. Bunu Sezar’ın hakkını Sezar’a İsa’nın hakkını İsa’ya vermek şeklinde özetliyordu. Bütün bunlardan sonra Pavlus’un misyon anlayışı şöyle ifade edilebilir: “Bu dünyaya ait siyasi konularda seküler, öte dünyaya ait iş ve çabalarınızda ruhani olun.” [183]

Mektuplarındaki ifadelerinden anlaşılacağı üzere Pavlus, geliştirdiği öğretiyi daha fazla sayıda insana yaymak için her türlü yolu mübah saymıştır. Bu bağlamda o şu temel misyon stratejilerini benimseyerek onları kendinden sonra gelenlere tavsiye etmektedir:

1) Misyon faaliyetlerinde bulunacak kişi mutlaka esnek bir yapıya sahip olmalıdır. Yani misyoner İncil mesajını yayarken karşılaştığı her şart ve duruma uygun bir tutum ve tavır içinde olmalı.

---

[180] I.Korintliler, 7: 29-30.
[181] Fuat Aydın, “Pavlus’un Ahlak Anlayışı”, *SAÜ. İlahiyat Fakültesi Dergisi* sayı.9, s. 4.
[182] Aytunç Altındal, *Üç İsa*, Anahtar Kitaplar Yay., İstanbul, 1993. s. 68.
[183] Altındal, *Üç İsa*, s. 86.

2) Misyonerlik faaliyetinde bulunacak kişi son derece duyarlı ve hassas olmalıdır.

3) Misyoner İncil mesajını diğer insanlara sunarken mümkün mertebe kendini onların yerine koyarak bunu yapmalıdır.

4) Misyoner kendini diğer insanlardan farklı görmemelidir. Onlar gibi yaşamalı onlar gibi hareket etmelidir. Misyoner daha fazla kişiyi kurtuluş yoluna sevk etmek için bunu İsa- Mesih adına yaptığını her fırsatta vurgulamalıdır.[184]

Pavlus din anlayışını çarmıh (asli günah) olayı üzerine bina etmişti. O insanları doğuştan günahkâr olduklarına inandırabilirse mücidi olduğu kiliseyi ilelebet yaşatabileceğini düşünüyordu. Bunun içinde tüm polemik dehasını ilk günah fikri üzerinde yoğunlaştırıyordu. Onun için günah kişilik değil bir kimlik problemiydi.

Pavlus'a göre insanlar başlangıçta Adem ile Havva'nın işledikleri varsayılan günahtan ötürü, doğuştan günahkar oldukları için eşit ve özdeştiler. Yine Pavlus'a göre bu günahlardan korunmanın yolu ise ızdırap çekmektir. Acı ve Izdırap çekmek Pavlus anlayışında "amentü" şartıydı. Çünkü Pavlus her gentileden vaftiz olarak arınmasını ve çarmıhta acı çeken İsa gibi acı çekerek günahlarını affettirmesini istiyordu. Bu korkunç öğreti, gerçekte zulmü içselleştirmekten ve ona dinsel bir kılıf geçirmekten başka bir şey değildi. Çünkü acı çekmek insanı masum kılmanın kaçınılmaz ve mutlak yoluysa, Hıristiyan olmayan ya da sapık olduğu düşünülen birine acı çektirmek ona iyilik etmekti. Bu öğreti sonunda en iğrenç canavarlıkları dahi din kisvesi altında meşrulaştırdı. Ünlü Engizisyon Mahkemelerinin verdiği insan yakma cezaları, her türlü işkence ve cinayeti yapan Kilise tarafından bir "arınma" ve "saflaştırma" olarak adlandırılıyordu. Batı tarihi boyunca görülen saldırganlık ve ille de bir düşman/öteki yaratma hastalığında, Pavlus'un bu iman maddesinin rolü hayli büyük olsa gerektir. Değilse, sırf çeyrek yüzyıl içinde 60 milyon insanın ölümüyle sonuçlanan insanlık tarihinin en kanlı savaşları, hangi

[184] Gündüz, Aydın, a.g.e., ss. 65-66.

tasavvurların ördüğü toplumsal bilinçaltıyla açıklanabilir? [185] Bu konuyu Batılı yazarların ağzından açıklayacak olursak Fox, K.T. Ware'e istinaden şunları kaleme almıştır: "Zulüm Hıristiyan tarihinin kalıcı bir gerçeği olmuştur; 1918-1948 arasındaki otuz yılda, Çarmıhta gerilişten sonraki ilk 300 yıldakinden fazla Hıristiyan'ın ölmüş olması rastlantı değildir. [186]

Görüldüğü üzere Pavlus'un dini ahlak anlayışı her ne pahasına olursa olsun Hıristiyanlığı yaymak üzerine kuruludur. Pavlus'un bu ahlaki anlayışı daha sonraları Batı'nın düşünce sistemine tesir etmiş özellikle sosyal ve siyasal alanda kendini hissettirmiştir. Örneğin İtalyan siyaset bilimci olan Niccola Machiavelli (1469-1527) siyaset düşüncelerini bu tarz üzerine bina etmiştir. Mutlak Monarşinin en hararetli savunucularından olan Machiavelli İtalyanın içinde bulunduğu durumdan ancak mutlak bir monarşi ile kurtulacağını ifade etmekte bunu sağlayacak olan prense her yolu mübah görmekteydi. Her şeyi prensin hizmetine veren Machiavelli, daha da ileri giderek din ve ahlak kurallarının prensi durdurmaması gerektiğini, aynı zamanda Prensin dindar olmasa dahi dindarmış gibi davranmasını savunmaktaydı. Esas olan, devletin birliğinin sağlanmasıydı. Bunu yapacak olan prensin savaşçı, güçlü, kurnaz ve gerektiğinde ikiyüzlü olması ve iktidarı da miras yoluyla değil kendi gücüyle ele geçirmesi gerekmekteydi. [187] Yine Pavluscu ahlak diğer bir ifade ile Pavlusun mimarlığını yaptığı Hıristiyan ahlakı ana malcı, kendi insanını dahi sömüren, insanlar arasında ekonomik anlamda eşitsizlik yaratan Kapitalist bir ruh oluşturmuştur. Bu manada Max Weber, övdüğü Kapitalist anlayışı Protestan Ahlakına bağladığını şu sözleri ile açıklamaktadır: "Eski dönemlerde Protestanlık, bugün en aşırı dindarın bile artık daha fazla onsuz olmayı istemeyeceği çağdaş yaşamın bütün safhalarına karşı düşmanca tavra sahiptir. Eski Protestan ruhunun belirli dışavurumları ile çağdaş kapitalist kültür arasında yakın bir akrabalık bulunsa bile bu akrabalığı, dinin iyi ya da kötü, az ya da çok materyalist ya da anti- asketik "yaşam zevkinde aramamalıyız; tersine, onun saf dinsel özelliklerinde aramalıyız."[188]

---

[185] Mustafa İslamoğlu, *Üç Muhammed*, Denge Yay., İstanbul, 2006.s. 58.
[186] Altndal, *Üç İsa*, s. 90.
[187] Sema Altunan, *Uygarlık Tarihi*, Anadolu Üniversitesi Yay., Eskişehir, 2008, s.273.
[188] Max Weber, *Protestan Ahlakı ve Kapitalizm'in Ruhu*, (Çev.: Gülistan Solmaz)Alter Yay., Ankara 2011, s.33.

Bu anlamda Kapitalizmi oryantalizmden bir cüz ve aynı amacı hedefleyen görünürde ayrı gerçekte ise organik bağı bulunan ideolojiler olarak değerlendirmemiz mümkündür. Oryantalizm ve Kapitalizm'in aynı orijine yani Hıristiyan ahlakı ve dolayısıyla o ahlakın temellerini atan Pavlus'un misyon ve ahlakına intisab ettiğini söylememiz yanlış olmaz.

Kısaca, Pavlus'un sistematize ettiği bu ahlak ve din telakkisi ondan sonra Batıda siyasal pragmatizm ve iktisadi ahlak şeklinde kendini göstermiştir. Hayatının merkezine pragmatizmi ve emperyalizm koyan devletler tıpkı Pavlus ve Makyevelli özelindeki gibi amaçlarına ulaşmak için her yolu meşrû ve makûl görmüşlerdir.

Pavlus'ta olduğu gibi Misyoner karakterli olsun ya da olmasın birçok sitede de kültürel uyarlama yönteminin uygulandığını görmekteyiz. Kullanılan kavramlar verilen örnekler ve alıntılar bakımından Müslümanların aşina olduğu ve kültürel değerlerinden olan motifler satır aralarına serpiştirilerek sunulmaktadır. Misyoner site özelliği gösteren *islamacevap. net'te* Pavlus'un dini öğretisini yayma konusunda gösterdiği ahlakî tavrı ve herkesle her şey olma ilkesini eleştiren Müslüman bilginlere yönelik cevap verildiği görülmektedir. Pavlus'un bu tavrı samimiyetsizlik olarak değil doğru ve etkili iletişim kurmanın yolu olarak gösterilmektedir: *"Yasa altındaymışım gibi davrandım"* ya da benzeri ifadeler *herkese yasa altında olduğumu söyledim bazılarına Yahudi bazılarına Greek olduğum söyledim"* gibi anlamlar taşımaz. Zaten böyle bir ifade ayetlerde yoktur.*"Gibi oldum" , "gibi davrandım"* sözlerinin anlamları Pavlus'un bu kültürlere göre örneğin "Yahudi ise Yahudilerin anlayabileceği şekilde yani sanki onlardan biri imiş gibi onların kültürüyle hareket biçimleriyle davranarak istediğini anlatması anlamı taşır" ifadeleri ile Pavlus'un bu tutumu tevil yollu savunulmaktadır.[189]

İncili ulaştırma; Kudüs'ten İllirya bölgesine kadar İncili her yerde duyurduğunu söyleyen Pavlus, bir başkasının koyduğu temeller üzerine bina olunmasın diye İncili duyulmadığı yerlerde yaymaya gayret etmiştir.[190] İnsanlar arasındaki etkinlik alanının genişlemesini iman edenlerin İncil'i ötekilere yayması

---

[189] http://www.islamacevap.net/turkce/hristiyan/pavlus1.html (06.09.2012).
[190] Romalılar 15: 19-20.

sayesinde olacağına inanmaktadır.[191] Pavlus'un bu metodunun ister misyoner yapıda olsun ister olmasın tüm Hıristiyan internet sitelerince de kullanıldığını görmekteyiz. İncil, Kutsal Kitap, Kitab-ı Mukaddes ve Mızgın (Kürtçe İncil) adı altında açılan modüllerle İncil'in hedef kitlelere ulaştırılması amaçlanmaktadır.

5. Kutsal Ruh'un Misyonu (Missio Spiritus Sancti)

Hem görünmez Tanrı'nın zatının içsel ifadesi, hem de Tanrı'nın dünyadaki faaliyetinin zahir göstergesi olarak ifade edilen Kutsal Ruh, Pavlus tarafından misyonunun başarısının sebebi olarak gösterilmektedir. Kutsal Ruh, Tanrı'nın insanlara armağanıdır. İnsanlar, iyi haberlerin mesajına iman etmek şeklinde karşılık verdiklerinde ruhu elde edebilirler. Burada şöyle bir durum ortaya çıkmaktadır. Kutsal Ruh'un bir insanın hayatına gelişi bir insanın başarabileceği ya da kendi kişisel çabalarıyla kazanabileceği bir şey değildir.[192] Tamamıyle Tanrısal bir lütufdur. Ve Tanrı bu lütfu isteyene değil istediğine vermektedir. Burada beşeri iradenin herhangi bir müdahelesinden söz etmek mümkün değildir.

Yeni Ahit'te Ruh'un, Eski Ahit'teki anlamına benzer bir içerikte kullanıldığı görülmektedir. Fakat Eski Ahit'te ruh Tanrı'nın hareketlerindeki gücü ve bu güçle ilintili bir yapıda iken; Yeni Ahit'te Baba ve oğuldan ayrı bir şahsiyet olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu şekildeki bir anlayış, doğal olarak ona ayrı bir görev yüklemektedir.[193] Yine Hıristiyan inancına göre Mesih'in ruhu olarak Kutsal Ruh, İncil'in mesajıyla yakın bir ilişkiye sahiptir. Ruh, Hıristiyan misyonuna yetki verir ve onu yönlendirir.[194]İncillerde geçen Tanrı Ruhunun bir güvercin gibi İsa'nın üzerine konması olayı Kutsal Ruh'un bir işaret olduğuna delil olarak gösterilmektedir.[195] Pavlus'un Mektuplarında ise Kutsal Ruh insanları ezelde kurtulmaları için seçen ve onları kutsayan,[196] müjdeli haberin insanlar arasında yayılmasını sağlayan,[197]

[191] II. Korintliler 10: 14-16.
[192] Turan, *Pavlus*, s.152-153.
[193] Aykıt, a.g.e., s.155.
[194] Turan, *Pavlus*, s.155.
[195] Matta 3: 16-17, Markos 1: 10-11, Luka 3: 21-22.
[196] II. Selanikliler 2: 13-14.
[197] I. Selanikller1:5.

kendisinin yönetimi altında yaşayanları Yasa'nın yükümlülüğünden kurtaran,[198] insanları iç varlığında kudretle güçlendiren ve onların yüreklerinde yaşayan,[199] içerisinde yaşadığı bedenin Tanrının çocuğu olduğuna şahitlik eden[200] varlık olarak sunulmaktadır.

6. Kilisenin Misyonu (Missio Ecclesiae)

Grekçe 'Kirika' kelimesinden türetilen Kilise, Hıristiyanların halka açık olarak ibadet ettikleri mekanı ifade etmektedir. 'Kirika' kelimesinin ise Rab anlamına gelen 'Kyrios' kelimesinden türetildiği sanılmaktadır. [201] Yeni ahitte geçen 'Ekklesia' kelimesi ise, Hıristiyan Meclisi, dini toplantı yeri, İsa Mesih aracılığıyla kurtuluşa ermek için toplanılan mekan anlamlarına gelmektedir.[202] 'Ekklesia' terimi bir Yahudi düşünce arka planına sahipti. Yahudiler, kendilerini seçilmiş millet ve "Tanrı'nın halkı" (gohal) olarak görüyorlardı. Bu nedenle Hıristiyanların, kendilerini Yahudi cemaatinden ayrı tutmak için "cemaat" kelimesinin yerine "kilise" sözcüğünü kullanmalarının makul olduğu ifade edilir.[203]

Kilisenin misyonu denildiğinde, 'İsa'nın görevini üstlenmiş olma' kastedilmektedir. Burada bir binadan veya maddi bir yapıdan değil; bu görevi yerine getiren kişi veya kişilerden söz edilmektedir. Çünkü Hıristiyan inancına göre kilise, İsa'nın ve havarilerin güzel haberi yayma görevini devam ettirmektedir.[204] Pavlus'un ;

> "Sizler Mesh'in bedenisiniz, ayrı ayrı da bu bedenin üyelerisiniz."[205]
>
> "Bedenin (kilisenin) başı odur.(İsa'dır.)[206]

[198] Galatyalılar 5: 18.
[199] Efesliler 3: 16-19.
[200] Romalılar 8: 16.
[201] http://www.etymonline.com/index.php?allowed_in_frame=0&search=church&searchmode=none (22.11.2011).
[202] http://www.studylight.org/lex/grk/view.cgi?number=1577 (22.11.2011).
[203] Turan, *Pavlus*, s.164.
[204] Aykıt,a.g.e., s.200.
[205] I.Korintliler 12: 27.
[206] Koloseliler 1: 18.

İfadeleri Kilisenin (cemaat) misyon anlayışının temelinde bir vücudun azalardan oluşması gibi Hıristiyan topluluğunun, Kilise'nin de, İsa'nın ruhuna beden olduğu fikrinin yattığını göstermektedir.

Misyonerlik faaliyetleri açısından 20.yüzyılda önemli bir stratejinin merkezini oluşturan Kiliseyi sadece Hıristiyanların ibadetlerini ifa etmek için bir araya gelinen bir mekan değil, aynı zamanda İsa- Mesih'in mistik bedeni, Hıristiyan inancının ritüellerinin yerine getirildiği yer, iyi haberlerin ilan edici veya kısaca her türlü vasıtayla Tanrı'nın hizmetinde olan kurum olarak tanımlayarak onun sadece Hıristiyan inancını benimseyenler için değil, aynı zamanda tüm insanlar için son derece önemli bir kurum olduğunu ima etmeye çalışmışlardır. Bu tanımlamayla Kilise ile misyonerlik faaliyetleri iç içe görülerek tüm dünya artık Hıristiyan misyonunun bölgesi olarak görülmeye başlanmıştır.[207]

Günümüzde farklı Hıristiyan kiliselere bağlı binlerce misyoner teşkilatıyla herhangi bir kilisenin denetiminde olmaksızın çalışan yüzlerce misyoner kuruluşu, dünyanın hemen her bölgesinde yoğun bir çalışma içerisindedirler. Farklı kiliselerle bunlara bağlı misyoner örgütler ortak faaliyette bulundukları yörelerde genellikle birbirleriyle uyum içinde çalışmaktadır. Protestan, Katolik ve Bağımsız kiliseler bünyesinde yürütülen misyonerlik faaliyetleri yanında Mormonlar, Yehova Şahitleri, Mooncular, Bahailer, Hare Krişna mezhebi ve benzeri akımlar da tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi İslam ülkelerinde de misyonerlik faaliyetlerini sürdürmektedirler.[208]

7. Evangelizm ve Evangelizasyon (Beşâret)

Evangelizm, Grekçe 'euaggelion' kelimesinin İngilizce'ye tercüme edilmiş şekli olup Anglo- Saxon dilindeki god-spell (gospel) deyiminde olduğu gibi, "güzel haber" anlamına gelmektedir. Günümüzde İncil olarak isimlendirilen kitaplara bu ismin verilmesinde ilk İncil olan Markos'un metninin etkili olduğu söylenebilir.[209]

---

[207] Gündüz, Aydın, a.g.e., s. 78.
[208] Gündüz, *Misyonerlik*, ss. 82-84.
[209] Aykıt, a.g.e., ss.22-23.

Markos İncili'nin ilk cümlesi "Tanrı'nın Oğlu İsa Mesih'le ilgili müjdenin (euangelion) başlangıcı" şeklindedir.[210]

Evangelizm terimi tarihsel olarak, genel anlamda birçok Protestan grubu bünyesinde barındıran bir harekete verilen ortak ad olarak dikkat çekmektedir. Bu çerçevede Reform döneminde evangelik terimi önceleri Lutheran Protestanlar için kullanılmış, kısa süre sonra hem Lutheranla hem de diğer reform cemaatleri bu şekilde adlandırılmaya başlanmıştır. Şüphesiz, terimin bu kullanımında reformistlerin dinde temel referans olarak Kiliseyi ya da ruhbanları (rahipler grubunu) değil, kutsal kitabı ve onda ifadesini bulan mesajı temel alan yaklaşımları önemli rol oynamıştır.[211] Başlangıçta Luther ve onun reformuna destek verenleri niteleyen evenjelizm sıfatı 17.yüzyılda İngiliz Püritenleri ve 18.yüzyıldan itibaren de Amerika'da ortaya çıkan "Büyük Uyanış" adı verilen dinsel uyanışı benimseyen tüm Hıristiyanları niteler olmuştur. Nitekim yalnızca Kutsal Kitabın bağlayıcılığı ve İsa- Mesih'in mutlak kurtarıcılığını ön planda tutan evangelik büyük uyanış hareketi Metodist, Baptist, Presbiteryen, İsa- Mesih Havarileri ve diğer belli başlı Amerikan Hıristiyan gruplarını ciddi bir şekilde etkileyerek 19. Yüzyılda Amerikan kültürünün şekillenmesinde büyük rol oynamıştır.

Evangelik tabiri günümüzde sahip olduğu kutsal kitap, İsa-Mesih, kurtuluş ve misyon anlayışları dolayısıyla kendilerini evangelik addeden pek çok Hıristiyan grubun ortak adı olarak kullanılmaktadır. Evangelizm, hem bireysel hem de örgütlü/kurumsal misyon çalışmalarıyla Hıristiyan olmayanları İncil mesajından haberdar ederek onları Hıristiyanlaştırmayı kendine hedef seçen, bu hedefi gerçekleştirmek için çok çeşitli stratejiler geliştiren ve bu stratejileri uygulamak için her yolu kendine meşru sayan bir harekettir. Bu hareket mensupları, evangelizmin sadece İncil'in mesajlarını yaymak, bir kiliseye üye olmak işi olmadığını asıl olanın İsa'nın talebelerine hitaben "sizleri insan avcıları yapacağım" sözünden ilhamla bir çeşit misyon hareketi olduğunu söylemektedirler.[212]

---

[210] Markos 1: 1.

[211] Şinasi Gündüz, "Evanjelizm(Evanjelikalizm)", *Yaşayan Dünya Dinleri*, DİB. Yay., s. 154.

[212] Mahmut Aydın, "Evanjelik Hıristiyanlığın Misyon Yöntemleri Ve Türkiye'deki Yansımaları", *Dinler Tarihçileri Gözüyle Türkiye'de Misyonerlik, Dinler Tarihi Araştırmaları-V.* s. 50.

XX. yüzyıl başlarından itibaren kilise ve misyon çevrelerinde "misyonerlik" terimi yerine İncillerde sıkça kullanılan fakat orta-çağ boyunca hemen hiç kullanılmayan 'evangelizm' tabiri gittikçe revaç kazanmaya başlamıştır. Çünkü bu terim anlam olarak misyonerlikten daha yumuşaklığa sahiptir. Zira misyonerlik İncil'in vaaz ve tebliğ edilmesi de dahil olmak üzere Kilisenin Hıristiyan olmayanlara yönelik tüm faaliyetlerini içeren şemsiye bir terimken, evangelizm "İyi/müjdeli haberi tüm insanlığa sunarak transform etmeyi" ifade etmektedir.[213]

'Evancelist' kavramı Hıristiyanlıkta dört kanonik İncil'in yazarlarına verilen unvan[214] iken sonraları İncil'i yayma gayreti içerisinde olan her Hıristiyana verilen sıfat olmuştur. Yine misyonerlik tabiri Kilisenin veya Hıristiyanların Hıristiyan olmayan kişilere yönelik Hıristiyanlaştırma faaliyetlerini ifade ederken evangelizasyon sadece Hıristiyan olmayanlara değil, aynı zamanda teorikte Hıristiyan olsa da pratikte Hıristiyan inancı ile alakası olmayanlara da iyi/ güzel haberleri (İncili) sunmayı ifade etmektedir. Buna göre misyonerlik Hıristiyan olmayanların Hıristiyanlaşmasını öngörürken evangelizasyon aynı zamanda Hıristiyan olup da ondan uzaklaşanların yeniden Hıristiyanlaşmasını ifade etmektedir. Bu anlayışa göre misyonerlik terimi sömürgeci ve emperyalist bir anlam ihtiva ederken, evagelizasyon tabiri sadece İsa-Mesih'in bildirdiği iyi haberlerin yani İncil'in insanlara sunulmasını öngördüğünden, çağdaş misyon teşkilatları Hıristiyan olmayanlara yönelik tebliğ faaliyetinde bulunurken evangelizasyon", 'tanıklık'(witnessing) ve 'ilan etme' (proclamation) terimlerini kullanmaktadır.[215] Nitekim 1991'de hazırlanan "Dialogue and Proclamation" adlı Katolik kilisesi dökümanında misyon tabiri yerine daha yumuşak anlama sahip olan evangelizm veya bundan daha yumuşak anlama gelen dinin ilanı (proclamation) tabirinin kullanılması önerilmektedir.[216] Misyonerlik tabirine oranla daha yumuşak ve pozitif anlam içeren evangelizm tabirinin genel özelliklerini şu şekilde ifade edebiliriz:

---

[213] Gündüz, Aydın ,a.g.e., s. 84.
[214] Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s. 122.
[215] Gündüz, Aydın, a.g.e., ss. 84-85.
[216] Turan, *Pavlus*, s.37.

1. Evangelizm sürecinde muhataptan hemen yapılan çağrıya mukabelede bulunması istenmez. Çünkü o sadece iyi haberlerin insanlara sunulmasını öngördüğünden muhatabın yapılan tebliğe olumlu veya olumsuz karşılık vermesini gerektirmez.

2. Evangelizasyon sadece iyi haberler kabul etmeye insanları davet etmek olduğu için hiçbir şekilde insanları bu haberler benimsemeye zorlamaz.

3. Evangelizasyon faaliyetinde bulunan kişi hiçbir şekilde insanları yargılayan bir yargıç değil, sadece iyi haberleri insanlara sunan bir tanık ve tebliğcidir. Bu bağlamda evangelizasyon faaliyetinde bulunacak kişinin öncelikle kendisi tebliğ edeceği iyi haberleri bizzat yaşamında tatbik etmesi gerekir.

4. Evangelizasyon Kilisenin sınırlarının genişletilmesi değildir. Çünkü evangelizasyon sürecinde vurgu Kilise üzerine değil, Tanrı'nın egemenliği üzerinedir.

5. Evangelizasyon, muhatabı dinsel inancını terk etmeye zorlama değildir.

6. Evangelizm, misyonerliğin aksine, insanların yaşadıkları bağlamları dikkate alarak hiç bir şekilde onları kendi kontekslerinden ayırmayı öngörmez.

7. Evangelizm misyonerliğin aksine sömürgeci güçlere değil, insanlara hizmet etmeyi öngördüğü için İsa'nın yaşamını ve mesajını insanlara sunarak onları kurtarmayı hedefler.

8.Evangelizm misyonerlik gibi sadece İsa'nın mesajını sözlü olarak Hıristiyan olmayanlara sunmayı değil, aynı zamanda [217]söz konusu mesajı eyleme dökerek göstermeyi de gerektirir.

Evangelik kavramı günümüzde üç anlamda kullanılmaktadır: *Birincisi,* birkaç anahtar doktrini ve pratik vurguyu tasdik eden bütün Hıristiyanlar anlamında kullanılmasıdır ki David W. Bebbington, kavramın bu anlamına ağırlık vererek, evangelik anlayışın dört spesifik esasına dikkat çekmektedir. Bunlar: 1.İnsan yaşamında mutlaka değişimin yaşanması gerektiği (Conversionism) 2.İncil'in

[217] Gündüz, Aydın, a.g.e., ss. 85-86.

duyurulması, yayılması ve yaşanması için çaba gösterme veya kısaca "etkin müjdecilik" olarak ifade edilen "Activism". 3.Kutsal Kitabı otorite kabul etmeyi ve ona özel bir ve saygı göstermeyi ifade eden "Biblicism". 4.Mesih'in çarmıhta kendini insanlığın günahlarına kefaret olarak kurbanlığına inanma vasıtasıyla kurtuluşu ifade eden "Crucicentrism"dir.

İkincisi, bir organik dini hareketler grubuna ve bir dini geleneğe işaret eder. Bu anlamda evangelikalizm, bir inançlar bütünü olduğu kadar bir tarzıda ifade eder. Metodistler, Baptistler, Presbiteryenler bu tanıma uymaktadır.

Üçüncüsü ise, 1920-30'larda fundamentalist hareketin ayrılıkçı, kavgacı ve anti- entelektüel karakterine bir tepki olarak II. Dünya Savaşı esnasında ortaya çıkan bir birliğin kendine atfettiği isim olarak kullanılmasıdır. Bu birliğin önde gelen şahsiyetleri Harold John Ockenga ve Billy Graham; önde gelen kurumları da "National Association of Evangelicals" (NAE) ve "Youth for Christ (YC)'dir. Bu birliğin temel amacı, evangelik hareketin daha geniş bir hareket haline gelmesi için çalışmak olmuştur.[218] Evangelizm bu farklı kullanımları içinde bizi çalışmamız açısından doğrudan ilgilendiren kullanımı kurumsal veya örgütsel anlamları dışında, evangelik kavramına yüklenen, İncil'i yayma, değişim, etkin müjdecilik faaliyetleri ve kurtuluş teolojisi bağlamındaki zihinlerde transformasyon yaratma anlamındaki kullanımıdır. Zira bu anlamıyla evangelizm misyoner aktivitlerin teolojik temellerini oluşturmaktadır.

Papa VI. Paul, 'Evangelii Nuntandi' (İncil'in ilanı) adlı havarisel mektubunda, kültürlerin Hıristiyanlaştırılmasına ağırlık verilmesi gerektiğinin altını çizmektedir. Çünkü Hıristiyanlaştırma sadece bir dekorasyon eklenmek değil, derinden hayatın tüm köklerine inmesi gereken bir görevdir. İncil ile Hıristiyanlaştırma işin herhangi bir kültürle aynı kategoriye konulamayacağını bununla birlikte, belli bir kültüre sahip bir insanın hayatına İncil'in sokulması gerektiğini ifade eder.[219] Çünkü Vatikana göre Yahudiler ve Müslümanlar "Doğru Yolda Yanlış Adımlar Atan" iman sahibi insanlardır. Bunları "Ekümeniye=Uygarlık"

---

218 Ali İsra Güngör, *Hıristiyanlıkta Evanjelik Hareket*, Aziz Andaç Yay., Ankara, 2005, ss. 11-12.
219 Mustafa Alıcı, *Müslüman Hıristiyan Diyaloğu*, İz Yay., İstanbul, 2011. ss. 157-158.

kazanabilmek için Hıristiyanlaştırmak hedeftir. Onlara göre Batı'nın istediği ölçülerde ve koyduğu normlar çerçevesinde "Laikleştirilmiş" ve böylelikle de "Nötralize" edilmiş olan bazı Müslüman ülkeler bu "Geçiş Dönemlerini" tamamlamak üzeredirler. Bu ülkelere yapılacak yoğun misyonerlik faaliyetleri ve "Evangelization" günümüzde Ekümenik Haareket'in olmazsa olmaz önkoşuludurlar. "Gümrük Birliği" içine alınarak ehlileştirilmiş olan Türkiye'nin Müslüman halkı Ekümenizm'in çeşitli kılıflar ve maskelerle ortaya çıkacak olan formlarından çok etkilenmeye adaydır. Türkiye'de yaşayan mütedeyyin Müslümanlar, önümüzdeki on yıl içinde çok yoğun bir Hıristiyanlaştırma kampanyasıyla karşı karşıya kalacaklardır. Bu kampanya çok hızlı bir şekilde başlatılmış olup özellikle İstanbul ve İzmir gibi büyük şehirlerde yoğun bir şekilde devam etmektedir. [220]

Evangelist kelimesi, "internet evangelisti" gibi ifadelerde de geçmektedir. Burada, interneti Hıristiyan İncili'ne ait mesajı dünyaya sunmak için kullanan kimse kastedilmektedir. Günümüzde kiliseler İncil'in mesajını insanlara ulaştırmada internetten en üst seviyede yararlanmaktadır.[221] Evangelizmin karakteri bütün yolları deneyerek İncili diğer insanlara ulaştırmaktır. Bugün Türkçe hazırlanmış Hıristiyan sitelerine baktığımızda da bu gerçeği görmekteyiz. Yine Evangelizasyon (İncili Müjdeleme, Beşaret) başlığı ile açılan forum başlıklarında bu konunun sanal ortamlarda da gündeme getirildiği görülmektedir. *HıristiyanTurk.com* sitesinde bu başlıkla açılan sayfada Misyonerlik, tebliğle eşit kabul edilmekte ve dini ötekine ulaştırma olarak tanımlanmaktadır. Milli Güvenlik Siyaset Belgesine giren misyonerliğin tehdit unsuru olarak algılanması, İnsan haklarına ve Türk Ceza Kanuna aykırı olduğu savunulmaktadır. Misyonerliğin Türk Ceza Kanunun 115. Maddesine[222] göre yasal olduğu iddia edilmektedir. [223] Misyonerliği inancı açıklama faaliyeti ve dini özgürlük bağlamında yorumlayan anlayış için yasal olarak herhangi bir engel yoktur. Ancak misyonerliğin ötekinin kutsallarını karalama, hile ve aldatmalara başvurma, politik hedefler gütme, eskatolojik gerekçelerin gerçekleşmesi gibi yönlerini

---

[220] Aytunç Altındal, *Vatikan ve Tapınak Şovalyeleri*, Alfa Yay., İstanbul, 2010, s. 73.
[221] Ali İsra Güngör, a.g.e.,, ss.2-3.
[222] "Cebir veya tehdit kullanarak, bir kimseyi dini, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kannatlerini açıklamaya veya değiştirmeye zorlayan, ya da bunları açıklamaktan, yaymaktan men eden kişi bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."[TCK/115.]
[223] http://www.hristiyanturk.com/ (06.09.2012).

düşündüğümüzde TCK'nın ilgili maddesinin bu gibi faaliyetlere izin vermediği ortadadır.

İncili müjdeleme yönteminin bir sonucu olarak muhteviyatları ve verdikleri kilise adreslerinden Protestan oldukları anlaşılan kişi veya kuruluşlarca İncil ismi *"İncil.com", "incilturk.com", "kitabımukaddes.org", "kutsalkitap.org" "Kutsalkitap.com"* gibi kullanımlarla bazı sitelerin domain adı olarak seçilmiştir. Ayrıca bu sitelerde İncil okuma programları yapılmakta ve sipariş formları açılarak talepte bulunanlara kargo gönresi ile hediye İncil ulaştırılmaktadır.

C. MİSYONERLERİN ÇALIŞMA YÖNTEMLERİ

Önceden belirlenen amaçlara ulaşmak için izlenen yol ve usül şeklinde tarif edebileceğim yöntem, Misyonerlik kavramıyla birlikte kullandığımızda Misyoner teşkilatların, Ulusları Hıristiyanlaştırmak veya Hıristiyanîleştirmek konusunda izledikleri ve çağın şartlarına göre güncelledikleri metodları ifade etmektedir. Misyoner anlayışın Hıristiyanlığı yaymak için uygulamaya koyduğu ilk yöntem, misyoner yetiştirme faaliyetleri olmuştur. Misyoner yetiştirme değişen ve gelişen dünya şartlarına karşın hiçbir şekilde önemini yitirmemiştir. Çünkü dinin diğerine anlatılması ve benimsetilmesi hususunda bütün teknolojik gelişmeler ve ideolojiler sadece hazırlayıcı mahiyette kalmaktadır. Asil vurucu gücü insanlarla yüzyüze gelen misyonerler oluşturmaktadır.

Evrensel bir karakter taşıyan ve temsil ettiği mesajın bütün insanları kuşatıcı olduğunu düşünen dinler, oluşturdukları tebliğ ya da misyon teşkilatlarıyla ötekilere hitap etmeyi ve onlara da kendi hakikat ve kurtuluş öğretisini duyurmayı görev bilirler. Bu dinlerin inanç sisteminde insan arasındaki ben ve öteki ayrımının, metafizik irade tarafından belirlenen bir determinizmden öte, insan iradesinin tercihi ve seçimine bağlı olduğu yönünde genel bir temayül vardır. Bu nedenle, İslam, Hıristiyanlık ve Budizm gibi dinsel geleneklerde, öteki'yi oluşturan insanın uyarılıp doğruya yönlendirilmesi, dinin ben kategorisinde yer alan insana verdiği önemli bir görev sayılır. Öteki'ye mesajı iletmeyi önemli bir görev addeden evrensel dinler,

insanlara hakikat ve kurtuluş mesajının iletilmesi konusunda tarih boyu birçok yöntemler geliştirmişler, ben'i öteki ile buluşturan tarihsel oluşumları ve fırsatları değerlendirmekten kaçınmamışlardır. Bu bağlamda gerek Hıristiyanlık gerekse İslam tarihinde, çeşitli sosyal olaylarla ticari- ekonomik faaliyetler, internet, televizyon, radyo gibi iletişim araçları birer fırsat olarak değerlendirilmiştir.[224] Coğrafi ortamda hastalık, yoksulluk, felaketler ve ruhsal sorunları çok iyi değerlendiren misyonerler sanal ortamda ise kişilerin dinî anlamda zihnî çelişki halleri, İslam'ın kan ve harp dini olduğu, Müslümanların geri kalmışlığının akla ve bilime uymayan mitolojik dinlerinden kaynaklandığı gibi söylem tarzlarını kullanagelmişlerdir.

Misyonerlik teşkilatı, gayesine ulaşabilmek için her çeşit vasıtaya başvurmayı meşru görür. Bununla beraber, faaliyette bulunduğu ülke ve zamanın şartlarına göre uyguladığı metotlarda değişiklik yapar. Nitekim 1932 yılında bu ihtiyaç hissedilmiş ve Misyonerler cemiyeti ta o tarihte neşrettiği "Misyoner Gönderme İşleminde Yeni Düşünceler" adlı eserde, misyonerlik faaliyetlerinin devamı zaruri görüldüğü halde, çalışma metotlarının değişmesi gerektiği açıklıkla belirtilmiştir.[225] Biz burada özellikle günümüz şartlarında uygulanan misyonerlik metotlarını ele alıp değerlendireceğiz.

1. Kültüre İntibak (Enculturation)

Kültür, Latince "cultura, colere- bakmak, yetiştirmek, özenmek" anlamına gelmektedir. Genel olarak, bir ferdin sosyal ve zihni formasyonu, şahsiyetinin, gıda, zevk, duyarlılık ve zekâ yönünden olgunluğa ermesi demektir. Bu anlamda Kültür, bir açılma, bir ayıklama anlamına gelir. Terim olarak, uğraşarak bedenin, zihnin, ruhun ve aklın güçlerini, yetilerini geliştirmektir.[226] Antropologların ve Toplum Bilimcilerin gözünden kültür toplumsal açıdan yorumlanarak; Toplum tarafından oluşturulmuş ve iletilmiş davranış ve düşünce yapısı şeklinde tarif edilmiştir.[227]

---

[224] Gündüz, *Küresel Sorunlar ve Din*, Ankara Okulu Yay., Ankara, 2005. s. 73.
[225] Osman Cılacı, *Hıristiyanlık Propagandası ve Misyonerlik Faaliyetleri*, DİB. Yay. Ankara, 1997, s. 17.
[226] Süleyman Hayri Bolay, *Felsefi Terimler ve Doktrinler Sözlüğü*, s. 267.
[227] M.Ayşe Kalay, *Türkyede Video ve Kitle Kültürü İlişkisi*,(Basılmamış Doktora Tezi)

Ancak birçok tarifi yapılan kültürün en meşhur tarifi Sir Edward Taylor'a aittir. Tylor, kültürü, herhangi bir topluma mensup bir kişinin sahip olduğu bilgi, inanç, sanat, ahlak, hukuk, görenek ve diğer kabiliyetler ile alışkanlıkları içeren girift bir yapı olarak tanımlar.[228]

İnkültürasyon (inculturation) kavramı ise, teoloji sözlüklerinde, Hıristiyan mesajının ve hayat tarzının, dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan toplumların kültürlerine uygun tarzda sokulması olarak tanımlanır. Etimolojik olarak, kültür (culture), dikme, yetiştirme (cultivate), tapınma, merak, moda (cult) kelimeleriyle yakından ilişkili olup, oldukça karmaşık ve anlaşılması zor bir terimdir. Tanrı bilimi açısından İnkültürasyon, dünyanın değişik yerlerinde yaşayan insan topluluklarına ve hayat biçimlerine Hıristiyan anlayışın günlük hayata toplumun farkında olmadan yansıtılması ve yaşatılmasını ifade eden bir kavramdır.[229] Kültürle ilişkili olan bir başka kavramda Akkültürasyondur. Akkültürasyon kavramı, daha çok, bir kültürün bir başka kültürle karşılaşmasını veya kültürler arasındaki karşılaşmayı ifade etmek için kullanılmaktadır.[230] Akkültürasyon, küçülen dünya şartlarında olağan kültür karşılaşmalarını ve yaşanan kültürel değişimleri ifade ederken İnkültürasyon, iradî bir eylemin sonucu olarak hedef kültüre müdaheleyi ifade etmektedir.

İncil'in mesajını "Kültürlere Sokma" olarak kabul edilen İnkültürasyon anlayışı II. Vatkan Konsili ile gündeme gelen yeni bir yaklaşım tarzıdır. Bu misyon anlayışında Cizvitlerin büyük rolü olmuştur. Kavram olarak yeni olmasına rağmen anlayış olarak Kilisenin kuruluşuna hatta Pavlus'a kadar geri gitmektedir. Bunun için Hıristiyan Dünyasında farklı yöntemler; değişik terim ve yaklaşımlar kullanılmıştır. Hıristiyanlığın çeşitli kültürlere adapte edilmesi süreci; anlayış olarak geçmiş dönemlere gitse de bu anlayış için İnkültürasyon temrinin kullanılmaya başlanması ilk olarak Papa II. Jean Poul'un 1979 yılında yayınlanan 'Catectesi Tradendae'

Eskişehir,1988 s. 20.

228 Ali İsra Güngör, "Kilise'nin Yeni Misyon Anlayışında İnkültürasyonun Yeri",*AÜİFD* c. XLIII, Sayı.1, 2002, s. 174.

229 Öztürk, a.g.e., s.210.

230 Güngör, a.g.m., s. 175.

genelgesine dayanmaktadır ve oradan yaygınlaşmıştır. Bu metot II. Vatikan Konsil'inde ortay çıkan 'Aşılama Anlayışıyla' kendini göstermiştir.[231]

Papa II. John Paul, inkültürasyonun fonksiyonunu şu şekilde açıklamaktadır: "Kilise, inkültürasyon vasıtasıyla İncil'i çeşitli kültürlerde canlandırır ve aynı zamanda insanları kendi kültürleriyle Kiliseye dahil eder. Kilise, bu insanlara kendi değerlerini aktarır ve aynı zamanda onlarda mevcut olan iyi unsurları alır ve onlar içerden yeniler. İnkültürasyon vasıtasıyla Kilisenin ne olduğu, neyin işareti olduğu daha iyi anlaşılır ve bu suretle Kilise misyonunda daha etkili olur.

Yine Papa II. John Paul, inkültürasyonun uygulanması konusunda misyonerlere şu önemli tavsiyelerde bulunmuştur: "Misyonerler, sahip oldukları kültürel sınırları aşarak, kendilerini, gönderildikleri çevreye iyice uydurmalıdırlar. Çalıştıkları bölgenin dilini öğrenmeli, mahalli kültürün en önemli özelliklerini tanımalı ve yaşayarak, doğrudan o çevrenin değerlerini keşfetmelidirler. Böylece bir şuura sahip olurlarsa, 'Gizli Sırrın Bilgisi'ni insanlara güvenilir ve verimli bir yolla taşıyabilirler.[232]

Katolik kilisesi ve Protestan misyon kuruluşları bünyesinde ifade edilen, Katolik misyon mensuplarının "inkültürasyon"(inculturation), Protestanların ise, kontekse uydurma (contextualization) kavramlarıyla ifade ettikleri temel düşünce; İncil'in mesajını, sunulduğu şartlara uydurma, mesajın hedef toplumların aşina oldukları dinsel ve kültürel yapıya uygun tarzda yorumlanması, şekillenmesi ve o toplumlara bu şekilde sunulmasından ibarettir.[233]

Mesela, Müslüman toplumlara yönelik misyonerlik aktivitelerinde misyonerler, Hıristiyan doktrinin anlatılmasında Müslümanlara özgü din dilini ve terminolojiyi kullanmaya azami ölçüde gayret ederler. Allah, resul, nebi, vahiy, ayet,

---

[231] Abdurrahman Küçük, "Hıristiyanlık Misyon Anlayışı, Yeni yaklaşımlar ve Dinler Arası Diyalog", *Dinler Tarihi Araştırmaları- III,* Dinler Tarihi Derneği Yay., Ankara, 2002,s. 362.

[232] Baki Adam, *Yahudilik ve Hıristiyanlık Açısından Diğer Dinler*, Pınar Yay., İstanbul,2002. s.109.

[233] Oymak, a.g.e., ss. 213-214.

mescit, İncil ve benzeri İslami terimlerle hazret, şerif, maşallah, inşallah gibi din dilinde yaygın olarak kullanılan ifadeler Hıristiyan metinlerine alınır ve Hıristiyan geleneğinin temsil ve takdiminde bunlar kullanılmaya çalışılır. Örneğin, Hıristiyan kutsal kitabı olan Yeni Ahit bir bütün olarak İncil veya İncil-i Şerif şeklinde adlandırılır. Hıristiyan kutsal kitabındaki teslisin birinci unsurunu ifade eden Baba terimi “Allah” şeklinde değiştirilir; kutsal kitabın ifadelerinden bahsedilirken “ayet” teriminin kullanımı tercih edilir. Aynı şekilde belirli İslam ülkelerinde Hıristiyan terimi yerine “İsevî” teriminin kullanılması yeğlenir.[234]

Kültüre uyarlama yönteminde çok dikkat çekici olan bir diğer husus ise Hıristiyan ritüelleri ve ibadet şekilleriyle mabetlerinin yerel geleneklere göre yeniden ifade edilmesidir. Mesela, Müslüman halk arasında misyonerlik faaliyetleri yürütülürken dua ve vaazlarda Kur’an’dan ve İslam kültüründen Hıristiyan teolojisiyle çatışmayan bazı pasajlar kullanılır. Charles D.Egal, Müslümanlar arasında çok önemli olan Fatiha sûresinin dua amaçlı olarak okunabileceğini söylemektedir. Bir başka örnek olarak oruç gibi bazı İslamî ibadetlerin sınırlı şekilde de olsa yapılabileceği tartışılmaktadır. Yine, Müslümanlar arasında vaaz ve duaların Cuma günü yapılması ve ibadetler esnasında – şayet müziğe yer verilecekse- klasik Hıristiyan kilise müziği yerine yerel müziklerin kullanılması tercih edilir. Bunların yanı sıra vaftizin tehir edilmesi, rahip, papaz, kilise kavramları yerine alternatif kavramların kullanılması yeğlenir. Özellikle Protestan çevrelerde aktif misyonerler ‘öğretmen’, ‘eğitmen’, ‘hoca’ ve ‘abi’ tanımlamasıyla anılmayı tercih ederken; din görevlileri ise ‘pastör’ ve ‘cemaat lideri’ gibi unvanları kullanırlar. Bu arada geleneksel kilise yapıları yerine “ev kiliseleri” olarak ta adlandırılan mekanlar kullanılır.[235] Başlangıçta bir tarikat hüviyetinde olan ve daha sonra 1931 tarihinde Yehova Şahitleri ismini alan Hıristiyan mezhebinin uygulamalarında da inkültürasyon figürler bulunmaktadır. Bu amaçla, Müslümanlara inançlarını aşılamak isteyen Yehova Şahitleri, Hıristiyan yönlerini gizler, kiliseye gidilmediğini söyler ve çok zaman ‘Yehova’ yerine, Müslümanlara hoş görünmesi için ‘Allah’ ve diğer

[234] Gündüz, *Misyonerlik*, ss. 99-100.
[235] Gündüz, “Misyonerlerin Çalışma Yöntemleri”, *Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi Türkiye’de Misyonerlik Faaliyetleri,* Ensar Yay., İstanbul, 2005. ss. 341-342.

İslamî terimleri kullanırlar.[236]Kuruculuğunu Charles Taze Russel'in (1852-1916) yaptığı Yehova Şahitlerinin kültüre giydirme yöntemini zaman zaman basında da kullandıklarını görmekteyiz. Örneğin Güvercin reklam limited şirketinin Ramazan ayı içerisinde reklamını yaptığı "Hıristiyanlıkta Oruç" adlı kitap bu anlamda bir inkültürasyondur. Tevrat, Zebur ve İncil'e göre nasıl oruç tutulduğu, orucun ne olduğu gibi böylece gizlenmeye çalışılmaktadır. Kitap ücretsiz bir telefon hattından yine ücretsiz olarak istenebilmektedir. Dinler Tarihini ve Genel Kültürü çağrıştıran ifadelerle reklamı yapılan kitabın asıl amacı gizlemeye çalışılmaktadır.[237]

İkinci Dünya savaşından sonra üçüncü dünya ülkelerinin bağımsızlıklarını kazanmaya başlamaları ile birlikte Avrupa'nın kültürü ile yoğrulmuş misyon anlayışına karşı çıkmaları Katolik kilisesini yeni bir misyon anlayışına itmiştir. II. Vatikan Konsil'i (1962-1965) böyle bir sebebin ve düşüncenin neticesi olarak toplanmış ve din yaymada kültürün önemini anlamıştır. Katolik Kilisesi, bağımsızlık hareketleri sonrası gelen bu tepkilere cevap vermek için yeni arayışlara girmiş, bu arayışlar esnasında Kilise, söz konusu ülkelerde yaşayan toplumların tepkilerini dikkate almış, onların kendilerine ait bir kültürü yaşamak istediklerini fark etmiş, bu çerçevede kültürün önemini yeniden keşfetmiş ve yeni misyon anlayışını "kültürel etkileşim" üzerine bina etmiştir. Kilisenin tepki aldığı ülkeler genellikle "üçüncü dünya ülkeleri" olarak tanımlanmakta ve bunlar Latin Amerika, Afrika ve Asya ülkelerinden oluşmaktadır. Bu ülkelerde yaşayan insanların ortak noktaları, fakir olmaları, sosyal, ekonomik ve kültürel baskı altında yaşamalarıdır. Sömürge altında yaşarken kendilerine "Avrupa kültürü" ihraç edilen bu insanların Kilise'ye tepkileri bölgelere göre farklılık göstermiştir. Örneğin Afrika ülkeleri daha çok kendi kültürel kimlikleri ile yaşamak istemişler ve Avrupa kültürü ile karışmış Hıristiyanlığa tepki göstermişlerdir. Fakat Latin Amerika ülkeleri Avrupa merkezli Hıristiyanlığa ses çıkarmazken, Kilise'nin sosyal ve ekonomik sıkıntılarla ilgilenmesini istemişlerdir. Bu istekleri dikkatle izleyen Katolik Kilisesi

[236] Hikmet Tanyu, *Yehova Şahitleri*, Elips Yay. Ankara, 2006, s. 26.
[237] Şevket Yavuz, "Kaynak Alan ve Metot Açısından Misyonerlik ve Tebliğ Faaliyetlerinin Epistemik Çözümlemesi", *İslam'ın Güncel Sunumu, Kutlu Doğum Sempozyumu ve Müzakereleri*, 2003. TDV. Yay., s. 29.

bu insanların isteklerini göz ardı eden bir yaklaşımın başarılı olamayacağını anlamış ve yeni yöntemler arayışına girmiştir.[238]

Katolik Kilisesi, inkültürasyon ile Hıristiyan mesajını ve yaşam tarzını programlı bir biçimde millî ve mahallî kültüre dâhil etmeyi hedeflemektedir. Sevgililer Günü, Yılbaşı kutlamaları, İsa'da mutabakat, sinema filmleri vasıtasıyla yapılan girişimler (Cennetin Krallığı, Tutku vb.) İnkültürasyon içerisindeki uygulamalardır.[239] Kilisenin inkültürasyonu, yerel bir kiliseye ait Hıristiyan tecrübesinin, o bölge toplumunun kültürüyle bütünleşmesidir. Bu yolla bu tecrübe kendisini sadece bu kültürün unsurlarıyla ifade etmekle kalmaz, yeni bir birlik ve cemaat meydana getirecek şekilde, aynı zamanda evrensel Kilise'ye ait bir zenginlik olarak bu kültürü canlandıran, yönlendiren ve yenileştiren bir güç olur. Sonuçta Kilise kendisi ile bir kültür arasındaki ilişkiyi, kültürler arasındaki ilişki ile aynı görmektedir. Kilise kendini, kendi misyonu ve tabiatı gereği, kültürün herhangi bir özel formuna da bağlı görmemektedir. Kilise inkültürasyon sürecini, bir tür irtibat değil, kendisini bir toplumun parçası haline getiren ve bu toplumu derinden etkileyen bir aşılama olayı olarak görmektedir.[240]

Anadolu da kendine yer bulan inkültürasyona en iyi örneklerden biri de Noel[241] baba örneğidir. Dinler arası diyoloğun önemli savunucularından biri olan Prof. Dr. Niyazi Öktem Noel baba olarak bilinen Aziz Nikolas'ın aslında bir Anadolu ereni olduğunu iddia etmektedir. 1995 yılında ortadoks kilisesinde Aziz Nikola için mevlit okutan Öktem, Hz. Muhammedden önce gelen ve o dönemin en geçerli dini sayılması gereken Hıristiyanlığı dolayısıyla tek tanrılı dini anlatarak pagan inanç sistemleri ile mücadele eden bir insanın hele ahlaki özellikleri bilindiğinde çok rahatlıkla Müslüman sayılabileceğini iddia etmektedir. Ökteme

---

[238] Güngör, a.g.m., ss.172-173.
[239] Öztürk, a.g.e., s.210.
[240] Güngör, a.g.m., 175-176.
[241] **Noel;** Almanca (Weihnachten) "Kutsal gece" anlamına gelir. Noel Bayramı Işık Bayramı olarakta tanımlanır. Noel Baba yaklaşık 1600 yıl önce Antalya'nın Kaş kazasına bağlı Demre (Myra) kasabasında yaşayan bir pizkopoz olduğu idda edilmektedir. Ancak, Nikolas olduğu savunulan bu şahsın gerçek mi yoksa bir efsane mahsulümü olduğu bilinmemektedir. Bkz.Osman Cılacı, *Hz. İsa Noel ve Yıl Başı, Diyanet Dergisi*, DİB. Yay., c.20. sayı. 4. 1984,s. 5.

göre, Noel baba bugünkü şekline Amerika'da kavuştu gerçekte bir Anadolu ereni ve müvahhid olan Aziz Nikolas kapitalist düzenin bir aracı olarak önce reklam filmlerinde oynatıldı sonrada bizlere ihraç edildi. [242] Niyazi Öktemin bu sözleri özellikle televizyon ekranlarında ak sakalları ve iyilik severliği ile Anadolu kültürüne uygun bir figür olarak karşımıza çıkan Noel Baba'nın aslında biraz dinsel biraz kapitalist anlayışın neticesi olarak ortaya çıkan bir inkültürasyon örneği olduğunu göstermektedir.

Noel ağacı inancının da şamanist kültürden geçme ihtimali vardır. Yılbaşı gecelerinde süslenen çam ağacı geleneği eski Türklerin ağaç kültünü anımsatmaktadır. Bu kültür onlardan Hıristiyanlara geçerek Noel Ağacı adeti olmuştur. Hırstiyanlar bu ağaç kültünü Hz. İsa'nın doğumu hakkındaki efsaneye bağlayarak ona dinî bir mahiyet vermişlerdir. Çam ağacı kış aylarında yeşil kalan çok nadir ağaç türlerindendir. Hıristiyanlar yeşil çam ağaçlarını evlerine ve kiliselerine koyarlarsa bu çam yeşilinde ve tazeliğinde Hz. İsa'nın doğuşu ile getirdiği taze yaşamın simgesine inandıklarını göstermiş olurlar.[243] Çam ağacına özellikle Yakut Türklerinin kutsiyet atfettikleri bilinmektedir. Yakutlar karaçam'a kutsiyet atfediyor; çocuğu olmayan Yakut kadınları onun karşısında dua ediyorlardı.[244] MS.336 'da Roma da kutlanmaya başlayan Noel bayramının kökeni ile ilgili bir başka rivayette onun Eski İran Mithra kültünden geçtiği görüşüdür. Buna göre İran paganizmindeki "Ölümsüz Güneş Tanrısı" 2-31 Aralık tarihlerinde varabileceği son noktaya varıyor daha sonra ise geri dönüşe yani yeniden doğuşa geçiyordu. İşte bu inanç çok sonraları Roma'ya geçmiş oradan da Hıristiyan kültürüyle bütünleşerek İsa'nın doğumu şeklini almıştır. Bu nedenle İsa ikonalarında Hz. İsa'nın başı bir Güneş içerisinde resmedilmiştir. Çam ağacı olayı ise Hz. Adem ve Havva'nın cennette kovulmalarına sebep olan hayat ağacını sembolize etmektedir. Çam ağacının uzun süre yeşil ve canlı kalması da "Yaşayan İsa" anlayışının bir tezahürüdür.[245] Bütün bu

---

[242] http://www.aksiyon.biz/detay.php?id=3326 (28.11.2011).

[243] Osman Cılacı, "Hz. İsa Noel ve Yıl Başı", *Diyanet Dergisi*, DİB. Yay.,c.20.sayı.4. 1984,s.5.

[244] Ünver Günay, Harun Güngör, *Başlangıçtan Günümüze Türklerin Dini Tarihi*, Rağbet Yay., İstanbul 2007. s.75.

[245] Abdurrahman Küçük, Noel ve Yeni Yıl Üzerine,http://www.tahr.org.tr/gunceldevami.asp?id =143 (30.12.2011).

rivayet ve görüşlerin yanı sıra Noel inancını İskandinav ülkelerinin eski mitolojik geleneklerine (Santa Claus) bağlayan görüşlerde vardır.

Noel Baba inancının özellikle Tezkiretü'l Evliya kitaplarında anlatılan Anadolu velilerinin hikâyeleri ile birçok yönden benzeştiğini görüyoruz. Burada en ilgi çekici örnek Geyikli Baba'ya dairdir. Osmanlı devletinin kuruluşuna da adı karışan bu tanınmış Türkmen şeyhin dağlarda geyiklerle dolaştığı onların sütüyle beslenip icabında kendilerini yük ve binek hayvanı olarak kullandığına dair muhtelif kaynaklarda rivayetler yer almaktadır. "Geyiklere merkeb-i evliya (evliyanın bineği) derler" atasözü halk arasında geyik- evliya münasebetinin telakki tarzını gösteren bir ifade biçimidir.[246]

İnkültürasyon uygulamalarını Hıristiyan web sitelerinde de görmek mümkündür. Birçok internet sitesinde yayınlanan makale, ilahi ve vaazlarda yer yer kültüre ve geleneğe uyarlayıcı unsurlara yer verilmektedir. İlk örneğimiz yukarıda ele aldığımız Noel inancı ile alakalıdır. Esas itibariyle Hıristiyan dünyasının bugün kutladığı Yılbaşı eğlencesi ile MS. 4. Yüzyıldan sonra kutlanmaya başlanan Noel Yortusunun bir bağlantısı bulunmamaktadır. Buna rağmen Hıristiyanlığın Noel Yortusu ile Müslümanların kutladığı Mevlid Kandili aynı şeymiş gibi yansıtılmaktadır. Hatta kavramsal olarak nakiller yapılmaktadır. Örneğin, Müslümanların kendi peygamberlerine münhasıran kullandıkları "Kutlu Doğum" ifadesi, Hıristiyan internet sitelerinde Hz. İsa'ya uyarlanarak "Kutlu Doğuş İbadeti" şeklinde ifade edilmektedir.[247]

Kültüre sokmanın olmazsa olmaz en önemli aracı hedef kültürün kavram ve terkiplerini öğrenip onu kendi inanç öğretileri ile uyarlayıp yeniden insanların önüne koymaktır. Zira terminolojik uyum, misyoner zihniyetin, muhataplarını cezbetmesi ve önceden belirlediği amaçlarına ulaşması açısından vazgeçilemeyecek derecede hayati öneme sahiptir. Sadece kendine ait kültürel terminolojiyi kullanarak insanları

[246] Ahmet Yaşar Ocak, *Alevi ve Bektaşi İnançlarının İslam Öncesi Temelleri*, İletişim Yay., İstanbul, 2010, ss.215-217.

[247] http://www.allsaintsmoda.net/(05.09.2012).

ikna etmek ve kendini onlardan biri gibi göstermek mümkün değildir. İşte bunun farkına varan Hıristiyan propagandası yapan veya misyonerlik amaçlı kurulan internet siteleri yazılarında sık sık bu yöntemi uygulamışlardır. Bu sitelerde dini ve kültürel değer kavramlarımızın sıkça kullanıldığına şahit olmak mümkündür. Buna; Allah, Kutsal Kitap, Şükretmek,[248] Kitab-ı Mukaddes, Tanrının Kelamı, Haşa,[249] Vahiy,[250] Ayet, Şehit,[251] Hz. Muhammed,[252] Tövbe,[253] İncil-i Şerif[254] Tebliğ [255] "İsa'nın Şefaati"[256] ve Alemlerin Rabbi[257] kavramlarını örnek olarak verebiliriz. Yine bir internet televizyon kanalına verdikleri Kelâm TV[258] (İncil Sözü) ismi bu kapsamda değerlendirilebilir. Müslümanların dua ediş biçimlerinden ilhamla ellerini göğe açarak dua eden çocuk resmi,[259] Türk klasik musikisini anımsatan melodi tarzında hazırlanmış ilahiler, internette inkültürasyona bir başka örnektir.

İnternet sitelerinde başvurulan ilginç bir kültüre uyarlama örneği de bazı konular açısından İncil ile Kur'anın mukayesesi yapılırken İncil cümlelerinin tıpkı Kur'an ayetleri gibi Arapça olarak yazılması ve bu yolla kıyasa gidilmesidir. Oysa ki Hz. İsa'nın konuştuğu dilin İbranicenin bir diyalektiği olan Aramice olduğu bilinmektedir. Elimizde bulunan en eski İncilin yazılış dili ise Yunancadır. Örneğin, Allah'ın çocuk edinmediği konusu şu şekilde ifade edilmektedir: "İki kitap arasındaki bu farklı algılayış özellikle Arapça olarak bu iki kitapta yer alan ayetlerin karşılaştırılması ile iyiden iyi görülmektedir. Kur'an-ı Kerimde bu oğulluk kavramı 'Tanrı Çocuğu' olarak ele alınmaktadır. Yani 'veledullah' gibi. Oysa İncil-i Şerif'te kavram 'ibnullah' olarak bir unvan anlamında kullanılmaktadır." Bu konudaki cümleler şunlardır:

---

248 http://www.allahitanimak.jesus.net/?/5/allah-ve-sen.html (06.09. 2012).
249 http://www.answering-islam.org/turkce/mukaddes.html (06.09. 2012).
250 http://www.kampusweb.com/makaleler/varmi.html (06.09. 2012).
251 http://www.kampusweb.com/makaleler/iman.html (06.09. 2012).
252 http://www.kampusweb.com/makaleler/baglama.html (06.09. 2012).
253 http://www.kampusweb.com/konular/ulasmak_metin.html (06.09.2012).
254 http://yeniyasam.com/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=16&Item id=42&limit=1&limitstart=9 (05.09.2012).
255 http://www.bursakilisesi.com/inancrehberi/incil-neden-teblig-ediliyor (06.09. 2012).
256 http://www.islamacevap.net/turkce/slam-hristiyanl-k/hakiki-abdest.html (06.09.2012).
257 http://www.incil.com/incilbbs/view.php?id=cizgi&page=1&sn1=&divpage=1&sn=off&ss= on&sc= on&select_arrange=headnum&desc=asc&no=8 (06.09.2012).
258 http://www.livestream.com/kelamtv (10.02.2012).
259 http://www.allahitanimak.jesus.net/?/6/bir-dua-kadar-kolay-bir-ey.html (06.09. 2012).

الُوا ْ اتَّخَذَ اللّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ

“Allah çocuk edinmiştir dediler. Hâşa O böyle bir şeyden arınmıştır. [Bakara 2: 116]

أنت   هوالمسيح ابن الله حق

Simun Petrus: "Sen yaşayan Tanrı'nın Oğlu Mesih'sin cevabını verdi. İsa ona, Ne mutlu sana. Bu sırrı sana açan insan değil, göklerdeki Babamdır." [Matta 16: 16] [260]

Bir başka kültüre uyarlama metodu olarak da Anadolu’da yaşamış Türk toplumu tarafından çok iyi bilinen şair, bilge ve önder şahsiyetlerin şiir ve söylemlerine yer verilmesidir. Buna en güzel örneği Yunus Emre ve Mevlana Celaleddin-i Rumi oluşturmaktadır. Çeçenistan ve Bosna Hersek’te meydana gelen menfur olaylar karşısında Hıristiyanlığı savunmak amaçlı olarak yazılan makalelerde kullanılan Yunus’un şu sözleri bu kabildendir;[261]

İlim ilim bilmektir
İlim kendini bilmektir
Sen kendini bilmezsin
Ya nice okumaktır.
Yunus Emre

Pavlus’un ve onun yaşadığı Anadolu topraklarının önemi ve kutsallığı anlatılırken, Mevlana’dan verilen şu diziler İncil’den yapılan alıntılarla birleştirilmiştir; “Kültürümüzün ve toprağımızın bir olduğu bu dünyada hepimiz birer komşu olarak yaşıyoruz. Hiç kimse kendisinden nefret etmez, sevmemezlik edemez. Anadolu’nun tarihi hepimizin kimliğini belirlemektedir. Büyük tasavvufçular Tanrı’nın sevgi olduğunu içlerinde hissetmişler, dostluk ve kardeşlik mesajlarıyla bunu insanlara yaymaya çalışmışlardır. Böyle bir toprağın çocukları olarak

[260] http://yeniyasam.com/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=16&Itemid=42& limit=1&limitstart=9 (05.09.2012).
[261] http://yeniyasam.com/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=16&Itemid=42& limit=1&limitstart=11 (05.09.2012).

birbirimizi tanımaya çalışmaya ve sevmeye çalışarak onların bu mirasını yaşatalım."[262]

"Merhamette güneş gibi ol,

Başkalarının kusurunu örtmede gece gibi ol,

Hiddet ve asabiyette ölü gibi ol,

Tevazu ve alçak gönüllülükte toprak gibi ol,

Hoşgörülükte deniz gibi ol,

Ya olduğun gibi görün ya göründüğün gibi ol."

Mevlana Celaleddini Rumi (Ö.1273)

Mevla'nın bu sözü İncil'deki şu sözlerin açıklanmasında referans olarak kullanılmaktadır:

> "İsa ona şu karşılığı verdi: "Tanrının Rabbi bütün yüreğinle, bütün canınla ve bütün aklınla seveceksin." İşte ilk ve en önemli buyruk budur. İlkine benzeyen ikinci buyrukta şudur: "Komşunu kendin gibi seveceksin". Kutsal Yasa'nın tümü ve peygamberlerin sözleri bu iki buyruğa dayanır. [Matta 22: 37-40]

İsa'nın yeniden dirilişi inançlarını anlatırken Türk Milletinin Büyük Önder olarak nitelendirdiği M. Kemal Atatürk teşbihine yer verilmesi inkültürasyonel motiflere bir diğer örnektir. Burada şu cümlelerle İsa'nın yeniden dirilişi anlatılmaya çalışılmaktadır. "1960 senesinde birisinin çıkıp, Ankara'da Atatürk'ün Tanrı olduğunu söyleyip, bunu Atatürk'ün Anadolu'da gerçekleştirdiği ölüleri diriltme, sakatları iyileştirme, rüzgara ve denize hükmetme mucizeleri ile desteklemeye kalksa, Atatürk'ün 13 Kasımda dirilip 40 gün boyunca Ankara halkının arasında yaşayıp sonra gökyüzüne yükseldiğini iddia etse, bu efsaneye 1940 senesindeki hangi Ankaralı inanır, bu öğretiyi kitaplaştırıp tüm dünyaya canları pahasına yaymaya

[262] http://www.kutsalkitap.org/index.php?option=com_flexicontent&view=items&cid=300%3Aallah&id=278%3Abu-toprasesine-kulak-verin&Itemid=428 (06.09.2012).

kalkardı? Bu efsaneyi ortaya atmaya kalkan kişinin iddiaları Ankara'da yaşayan halk tarafından çürütülmez miydi?[263]

Bazı makale yazılarında İslam dinindeki İlah anlayışını özetleyen her Müslüman'ın bildiği İhlas sûresini çağrıştıran cümlelere yer verilmektedir: "Oysa biz Tanrı tektir dediğimizde "Âlemlerin Rabbi" olan ve bütün evrenin yaratıcısı, gözle göremediğimiz, doğmamış ve doğrulmamış bir olan, Yüce Tanrı'dan bahsediyoruz. Bu şekilde genel kavramlarla anladığımız bu tek Tanrı'yı ayrıca bir de Kutsal Kitap'taki esini (vahyi) aracılığıyla bize kendisini açıkladığı şekilde tanıyoruz."[264]

İslam tasavvufundaki İlah anlayışını ifade etmek için kullanılan vahdet-i vucûd ve vahdet-i şuhûd doktrinlerindeki vahdette kesret, kesrette vahdet görüşünü anımsatan şu ifadeler misyoner karakterli internet sitelerinin Tanrı anlayışlarını anlatırken kültüre uyarlama yöntemini nasıl kullandıklarına başka bir örnektir: "Bizim Tevhid (birlik) anlayışımız Tek olan Tanrı'nın kendisini üç ayrı şahısta tanıtımıdır. Bu nedenle belki bu Tanrı'nın kendisini açıklayışına Tevhitte (birlik) Teslis (üçlük) diyebiliriz."[265]

Bu tekniklerin yanı sıra kültürümüzde bulunan "Yola Çıkarken Okunacak Dua, Hastalara Karşı Okunacak Dua, Karınca Duası, Nazar Duası, Bereket Duası gibi uygulamaları anımsatan yöntemlere de başvurulduğu görülmektedir. Örneğin, *İncil. com* sitesinde yer alan şu dua isimleri buna örnek olarak verilebilir: "Ölüm Karşısında, Günahtan Arınmak İçin, Ağır Ayıplar Karşısında, Yürek Huzuru Bulmak İçin, İşinizin Gittikçe Bozulduğunu Görünce, Yolculukta, Canınız Sıkıldığında ve Bütçenizi Düzenlerken…"[266]

---

[263] http://www.kampusweb.com/makaleler/iman.html (06.09. 2012).
[264] http://www.incil.com/incilbbs/view.php?id=cizgi&page=1&sn1=&divpage=1&sn=off&ss=on&sc=on&select_arrange=headnum&desc=asc&no=8 (06.09. 2012).
[265] http://www.incil.com/incilbbs/view.php?id=cizgi&page=1&sn1=&divpage=1&sn=off&ss=on&sc=on&select_arrange=headnum&desc=asc&no=8 (06.09.2012).
[266] http://www.incil.com/incilbbs/zboard.php?id=rehber&page=1&sn1=&divpage=1&sn=off&ss=on&sc=on&select_arrange=headnum&desc=asc&no=35(06.09.2012).

2. Şahitlik/Tanıklık (Witness)

Bir misyon metodu olarak kullanılan ve iman şahitliği anlamına gelen şahitlik (witness) kavramı Grekçe'de "Martus" kelimesi ile ifade edilmektedir. Resullerin İşlerinde on üç, mektuplarda ise on kez geçmektedir. Şahitlik kavramı, Hıristiyanlık kültüründe İsa Mesih'e ve onun kurtarıcı gücüne şahitlik anlamında kullanılır.[267] Kavram, hukukî anlamda,"bir kişinin mahkeme önündeki şahitliğini" göstermekle beraber eski Grek kullanımında ve Platon'un metinlerinde herhangi bir gerçek delil olmamasına rağmen kişinin, inancını belirten şahsî açıklamasını da içine almaktadır.[268] Yani başlangıçta hukuki bir hüviyete sahip olan kavram sonraları Hıristiyanlık için iman tanıklığı anlamında kullanılmaya başlanmıştır. Terim hakkında Vatikan dokümanlarının odaklandığı nokta, iyi bir Hıristiyan hayatı sürdürmektir. II. Vatikan Konsil'inin 'Testimonium Vitae' adlı dokümanında şahitliğin, "Tanrının, Mesih'in ve Kilise'nin varlığının dünyada bulunduğunu göstermek" olduğu belirtilip bu görevin, tüm Hıristiyanlara özellikle de din adamı olmayan kişilere verildiği söylenir. Ad Gentes olarak bilinen Kilisenin misyoner aktivitesi ile ilgili II. Vatikan dokümanında şahitlik, misyonerlik çalışmaları bölümünün altında zikredilip "İncili ilan etme ve Tanrı'nın insanlarını bir araya getirme" ile "Hıristiyan topluluğuna form verme" birbirinden ayrı başlıklar altında işlenmiştir. Bu raporlarda şahitlik tam olarak tanımlanmamakla beraber Hıristiyanî bir şahitlik için neler yapılabileceği belirtilip "yaşama yoluyla tanıklık" ve "İncil'in ilan edilmesi", misyonun boyutları olarak algılanmıştır.[269] Kavramın İncillerdeki kullanımı, havarilerin diğer milletlere örnekliği ve Tanrısal buyruğu yaymaları,[270] hukuksal anlamda tanıklık,[271] Yahya peygamberin İsa'nın Tanrının oğlu olduğuna imanı,[272]Nebevî misyonun İsa'ya imanı, Tanrının İsa'nın ilahî davetine ve elçiliğine onayı[273] anlamlarında gruplandırılabilir.

---

[267] Oymak, a.g.e, s.189.
[268] Aykıt, a.g.e, s.113.
[269] Aykıt, a.g.e., ss.121-122.
[270] Matta 10: 18.
[271] Matta 15: 19.
[272] Yuhanna 1: 34.
[273] Yuhanna 5: 36-37.

Araştırmamızın asıl konusunu oluşturan internet sitelerinde de sık sık rastladığımız şahit/tanık kavramı sonradan din olarak Hıristiyanlığı seçmiş, İsa'yı Rab olarak kabullenmiş kişiler anlamında kullanılmaktadır. Özellikle tanıkların Hıristiyanlığa geçiş hikâyelerinden yararlanarak misyonerlik faaliyetlerini sürdüren misyoner veya propaganda mizaçlı internet sitelerinin sayısı oldukça fazladır. Tanık hikâyelerine hem *islamacevap.net* isimli misyoner karakterli sitede hem de *allahitanimak.com,isamesih.org,Mesih.org,İncilturk.com,nedenisa.com.agapeturk.com ve meryemana.net* gibi Hıristiyan propagandası yapan sitelerde rastlamak mümkündür. Tanıklık kavramı aslında bütün Hıristiyanlar için kullanılan bir tabir olmasına karşın internet sitelerinde sadece Müslüman iken Hıristiyanlığa geçiş yapan kişiler için kullanılıyor olması dikkat çekicidir. Doğrudan anlatımın uygulandığı tanık öykülerinde kişilerin geçmiş buhranlı hayatları ile Hıristiyanlığa geçtikten sonraki halleri örnek olma stratejisi bağlamında ortaya konmaktadır. Tanık hikâyeleri ve Neden Hıristiyan Oldular? başlıkları altında yer verilen hikâyelerde öne çıkarılan ana temalar; Günlük Yaşam, Gerçeği Aramak, Maddi Zorluk, Ruhsal Boşluk temalarıdır. Burada dikkatimizi çeken bir diğer husus da tanık hikâyelerinin sonunun sanki bir Müslümanın ağzından çıkıyormuş gibi görünen gerçekte ise Hıristiyanlığa ısındırıcı niteliği olan bir duaya bağlanmasıdır. *İsamesih.org.* ve *kürtçeincil.com* sitelerindeki tanıklar başlıklı modülde radyo programından alındığı anlaşılan ses kayıtları ile Hıristiyanlığı seçen kişilerin söyleşileri yayınlanmaktadır. Bu söyleşilerde tanık olarak nitelendirilen kişilerin geçmişte yaşadıkları sıkıntılar ile şimdiki halleri sohbet havasında işlenmektedir.

Tanık hikâyeleri ile sadece Hıristiyanlığın propagandası değil bunun yanı sıra mezhepsel propaganda da yapılmaktadır. *Meryemana.net* adlı Katolik sitenin tanıklar başlıklı hikâyelerini okuduğumuzda Müslümanken Protestan Hıristiyanlığı tercih eden ancak yaşadığı bazı olumsuzluklar ve cevabını alamadığı sorular sebebiyle Katolik Hiristiyanlığa geçen kişi hikâyelerine rastlıyoruz. Bu hikâyelerden anladığımız kadarıyla din değiştiren kişilerin ortak yönleri, genç ve orta yaş grubunun ağırlıkta olması, ailevî problemler, dinsel ve ruhsal problemler, Tanrısal olduğuna inanılan rüyalar, ekonomik sıkıntılar, kilise ziyaretleri, Hıristiyan

propagandası yapan Türkçe siteleri ve Hıristiyan olan arkadaş gruplarının etkisidir. Seçilen profillerin içerisinde, başörtülü kız çocuklarının, dindar Müslüman ailede yetişen insanların ve önceden Kadiri şeyhi olduğunu iddia eden kişilerin bulunması dikkat çekicidir. Burada ki diğer bir hususta İncil aracılığıyla Hıristiyan olan kişi hikâyesinin azlığıdır. Hıristiyanlığın propagandasını yapanların gerçek ve sanal ortamda insanlara sundukları yoğun İncil dağıtma faaliyetlerine karşın İncili okuyup Hıristiyan oldum diyen tanık hikâyelerinin sayısı yok denecek kadar azdır. Bu tablo din değiştirmelerin genelde olumsuz hayat koşullarına, tatmin edilemeyen din duygusuna ve din bilgisine reaksiyon olarak yapılan bilinçsiz eylemlere dayandığını göstermektedir.

3. İnanca Çağrı ve İncili Ulaştırma

Misyoner anlayışın en önemli ve sık kullandıkları faaliyet yöntemlerinden bir diğeri de İncilin bildirilmesi ve öğretilmesidir. Kişinin doğruluğuna ve mensubu olduğu inanç sistemine daveti ve o dinin kutsal kitabını diğer insanlara ulaştırması ilk bakışta bir misyon harketinden ziyade bir tebliğ faaliyeti gibi durmaktadır. Ancak yapılan Hıristiyan faaliyetlerin arka planında başka amaçların güdüldüğüde tarihsel olgularla sabittir.

Günümüzde Tanrısal iradenin, kurtuluş misyonunun insanlara ulaştırılmasını belirli bir kiliseye bırakan bir güç olduğu değil, bizzat kendisinin bu misyonun içerisinde olduğu, bir diğer ifadeyle insanların kurtuluş yoluna iletilmesi konusunda tarihe müdahalesinin devam etmekte olduğu düşünülmektedir. Bu teolojik yaklaşım çerçevesinde belirli bir kilise üyesi olsun ya da olmasın yeryüzünde yaşayan her Hıristiyan, İncil mesajının temsili ve iletilmesinde görevli olarak kabul edilmekte ve böylelikle misyonerlik evrensel bir görev addedilmektedir.[274]

II. John Paul'un Redemptoris Missio isimli bildirisinde belirttiğine göre, inancı açıklama, misyonun öncelikli ve sürekli metodudur. Kilise, Mesih'in

[274] Gündüz, "Misyonerlerin Çalışma Yöntemleri", *Türkiye'de Misyonerlik Faaliyetleri Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi,* s.333.

vekilliğinden kaçınamaz ve insanları İncil'in iyi haberlerinden mahrum bırakamaz. İnancın açıklanacak konusu, İsa Mesih'in hayatı ve onun hayatının gizemli yönleridir. Bir kurtarıcı olarak inkarnasyonu, Haçta ölümü, dirilmesi, ölü ve diri herkesin yargıcı olarak yüceltilmesi, İsa Mesih'in hayatının açıklanacak gizemli yönlerini oluşturmaktadır. Bunlar açıklandıktan sonra muhataplar, genellikle, din değiştirmeye ve İsa Mesih'e inanmaya davet edilirler.[275] Bu yöntemin birçok Hıristiyan internet sitesinde de uygulandığı görülmektedir. Hıristiyanlığı, İsa-Mesih'in ve Palus'un hayatını anlatan yazı ve videolardan sonra site ziyaretçileri, "Hıristiyan olmak için yapmanız gerekenler" ve "Nasıl Hıristiyan olunur?" gibi başlıklar altında yönlendirici bilgilerle açıktan Hıristiyanlığa davet edilmektedirler.

Misyoner örgütlerin, Türkiye'deki propaganda çalışmalarının ağırlıklı kısmını İncil dağıtımı oluşturmaktadır. Bu kapsamda İstanbul'da İncil Bilgilendirme Merkezi isimli bir merkeze sahiptirler. İncil Bilgilendirme Merkezi son yıllarda 16 milyon kişiye İncil dağıtmış bir kuruluştur. İncil bilgilendirme merkezi ülkemizde sadece İncil dağıtmamakta bunun yanı sıra kendine hareket alanı olarak gazete ilanlarını, ücretsiz konserleri, kitap fuarlarını, radyo ve televizyon kanallarını, kutlamaları, festivalleri, sosyal faaliyetler ve yardım organizasyonlarını, kampları, üniversite kampüslerini, kitapevleri ve kafeteryaları, internet ve telefon danışma merkezlerini seçmiştir.[276] Protestanlarda daha çok gördüğümüz İncil, kitap ve broşür dağıtma olayı özellikle kitap fuarlarında ve üniversitelerde yapılmaktadır. Ayrıca zaman zaman sokaklarda İncil ve broşür dağıtılmaktadır. İstanbul, Diyarbakır, Eskişehir, Kocaeli, İzmir, Urfa ve Gaziantep gibi şehirlerde İncil ve kitap dağıtılması, dairelerde ibadet yapılması sebebiyle birçok misyoner gözaltına alınmış, yabancı uyruklu olanlar ise sınır dışı edilmiştir.[277]

Misyoner internet sitelerinde de gördüğümüz İncil'e ulaşma ve bedava İncil dağıtımı modülleri Misyonerlerin bu yöntemi internet ağı üzerinden de

---

[275] Baki Adam, a.g.e., s.104.
[276] Öztürk, a.g.e, ss.179-180.
[277] Mustafa Numan Malkoç, "Türkiye'de Protestan Misyonerliği", *Türkiye'de Misyonerlik Faaliyetleri*, *Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi,* Ensar Yay., İstanbul 2005 s.179.

kullandıklarını göstermektedir. İncil talebinde bulunanların adres ve telefon bilgilerini alan internet siteleri, böylelikle kişi takibinde bulunmakta, özellikle telefonla da irtibata geçerek yeni tanıklar kazanma çabasına girmektedirler. Sayıları azda olsa sitelerin tanıklar modülünde bu yöntemle Hıristiyan olduğunu anlatan kişilerin bulunması asıl amacın İncil dağıtmaktan öte bir durum olduğunu göstermektedir.

4. Kiliselerin Yaygınlaştırılması

Dini ve fiziki anlamda bir cemaat, bir ibadet yeri ve bir müessese olarak ortaya çıkan Kilise'yi ifade etmek üzere Gahal, Ekklesia, Church, Katakomp ve Şapel kelimeleri kullanılmıştır. Gahal: Hıristiyanlık'ta, Hz. İsa'ya inananların bir araya gelişini ifade etmek için kullanılan ilk kelime İbranice "gahal" dır. Gahal, Yunanca'ya "ekklesia" olarak tercüme edilmiştir. O, aynı zamanda, "Allah'ın kavmi" diye adlandırılan Hıristiyanların tamamını ifade etmek için kullanılırdı. Ekklesia sözü, Hıristiyanlık'ta, geniş anlamda bütün inananlar topluluğunu (İslam'daki ümmetin karşılığı olarak) ifade eder. Ekklesia kelimesi ile şu üç noktaya işaret edilmiştir: 1. Onunla belirli bir yerdeki cemaat kast edilir. 2. Bu cemaat, Tanrı'nın cemaatidir. 3. Kiliseler kendi aralarında birlik halindedir. Çünkü onlar aynı manevi gerçeklerle bir araya gelmişlerdir. Bu gerçekler Tanrı'ya ait olup Onun tarafından planlanmıştır. Church: Kilise karşılığında kullanılan "church" kelimesi ise, "Tanrıya ait olan şey" anlamına gelen Yunanca "kyriakon"dan gelir. Church:1. İçinde bir Hıristiyan cemaatin ibadet ettiği bina 2. Bir araya gelerek ibadet eden cemaat (Ev kiliseleri) 3. Belirli bir dönemde yaşayan Hıristiyanların tamamı veya bir mezhep 4. Başlangıçtan günümüze kadar İsa Mesih'in kilisesine mensup olan bütün Hıristiyanlar 5. Hıristiyanlara ait dini teşkilat 6. Piskoposlar topluluğu.[278]

Hıristiyan teologların iddiasının aksine Kilisenin inşası H. İsa ile başlamaz. Hz. İsa İsrailoğullarına elçi olarak gönderilmişti ve mabede hiçte yabancı değildi. Dolayısıyla Kiliselerin inşası Hz. İsa'dan sonraki dönemlere denk düşmektedir.

[278] Ahmet Güç, *Dinlerde Mabed ve İbadet,* Ensar Yay., İstanbul,2005, ss.165-167.

Kiliselerin serbestçe yaygınlaşmaya başlaması Roma imparatoru Konstantin dönemine rastlamaktadır. Hıristiyanlığın ulaştığı her yere kiliseler inşa edilmeye başlamıştır. Hıristiyanlık tarihinde bilinen en eski kiliselerin, Latran'da inşa edilen St. Yohannes (IV. Yüzyıl) ve St. Sabin kiliseleri(V.Yüzyıl) olduğu bilinmektedir. Ortaçağ, Hıristiyanlığın başlıca kurumu olan kilisenin en yaygın olarak geliştiği dönemdir. Hıristiyanların çoğunluğu tarafından benimsenen anlayışa göre kiliseler, Hıristiyanlığın bütün dünyaya yayıldığı yerlerdir.[279] Yani Hıristiyanlık, diğer birçok dinde de olduğu gibi inancını yaymak için kutsal mabedlerini yani kiliselerini gittikleri yerlere inşa etmeye daha ilk dönemlerinde, Roma imparatoru Konstantininin Hıristiyanlığı resmi din olarak kabul etmesiyle başlamıştır. Günümüzde de aynı şekilde Hıristiyanlaştırma faaliyetlerinde kullanılan en önemli tekniklerden bir tanesi kiliselerin yaygınlaştırılması faaliyetidir. Aynı zamanda Kilise, İsa'nın misyonunun devam ettirilmesi için toplanılmış bir yerdir. Kilise topluluğu bu görevi yaşamıyla, hizmetiyle ve sözlü olarak anlatımlarıyla yerine getirir. Ayrıca kilise, temsil ettiği üyelerinin kutsallığına bir işaret, dünyada görülen sıkıntıları gidermeye hizmet eden bir hizmetçi ve İsa ile kurtuluşu ilan ederek onun kendileri arasında olduğunu bildiren bir habercidir. Bu sebeple misyon, kilise topluluğu için temel görevdir. [280]

Günümüz misyonerliğinde (özellikle Protestan evangelik kiliselerce yürütülen misyonerlik faaliyetlerinde) misyon bölgelerinde yerel kiliselerin oluşturulmasına özen gösterilir. Zira bu o bölgelerde yerli halk arasında Hıristiyan mesajının alıcı olarak yer edinmesinde önemlidir. Kültüre uyarlama yönteminin bir amacı da yerel kiliselerin oluşmasına katkıda bulunmaktır. Kiliselerin yerelleşmesinde cemaatin oluşumu açısından iki kurumsal yapının tesisi önemlidir. Bunlardan birincisi uygun sosyal ve siyasi şartlar oluştuğunda ve cemaat yeterli sayıya ulaştığında resmi Hıristiyan kurumlarının tesis ettirilmesidir. Bu genellikle bağlı olunan Hıristiyan cemaatin yerli gelenekle birleştirilerek kurumsal bir yapı olarak çıkması şeklinde gerçekleşir, "Türk Kilisesi, "Türk Dünya Kilisesi" gibi. Diğer bir yapılanma ise,

[279] Güç,a.g.e., s.180.
[280] Oymak, a.g.e., s. 294.

henüz yeterli sosyal ve siyasi ortamla yeterli sayıda cemaatin olmadığı yerlerde devreye sokulan “ev kiliseleri” şeklinde cemaatlerin oluşturulmasıdır.[281]

Misyon tarihinde ev tipi kilise yapılanması önemli bir yer tutmaktadır. Tarihte Hıristiyanlar baskı ve şiddet gördükleri ilk üç yüzyıl esnasında evlerde toplanmakta ve ev kiliseleri merkezli faaliyet yürütmekteydi. İmparator Konstantin döneminde baskıların sona ermesi ve yaşanan rahatlama neticesinde kilise, kurumsallaşma sürecine girmiş ve ev kiliselerinin yerini büyük görkemli kilise binaları almaya başlamıştır. Nitekim yakın döneme kadar büyük kilise binaları inşa etme anlayışı devam etmiştir. Hıristiyanlığın özellikle Budizm ve İslam gibi dinler karşısındaki gerileyişi ve yürütülen faaliyetlerle benimsenen stratejilere rağmen XX. yüzyılın başlarından itibaren Hıristiyan yapılan insan sayısındaki düşüşe karşın görkemli kilise binalarının giderleri, misyonerlerin artan masrafları ve bazı ülkelerde kilise yapılmasına izin vermeyen yasaların bulunması kiliseleri ve misyon teşkilatlarını yeni bir yapılanmaya sevk etmiştir. Bu bağlamda ilk yıllarda mevcut olan anlayışa dönülerek başta Türkiye olmak üzere dünyanın birçok bölgesinde Misyonerler, geleneksel kilise yapılanmasından ziyade küçük ev kiliseleri vasıtasıyla yenilenmelerinin mümkün olacağını düşünmektedirler. Kurumsal kiliseye oranla yapı ve yönetim itibariyle daha sade olması, resmi bir liderlik anlayışı veya herhangi bir mezhebin veya grubun tahakkümünün olmaması, katılımcıların tümünün ortak kazanımının söz konusu edilmesi, geleneksel kiliselere göre daha samimi bir havanın olması ve her üyenin misyonerlik görevine iştirak etmesi gibi birtakım avantaj ve imkanlar sağlayan ev kiliseleri misyonerlik faaliyetleri açısından büyük öneme sahiptir.[282]

Ev kilisesi normal evlerde veya ofislerde belirli bir gün ve zaman sınırlaması olmaksızın Hıristiyan grupların toplandığı mekanlardır. Ev kilise toplantıları serbest, gayri resmi ve bazen de yemekli toplantılar şeklinde yapılır. Evlerde toplanılmakla

---

[281] Gündüz, “Misyonerlerin Çalışma Yöntemleri”, *Türkiye’de Misyonerlik Faaliyetleri Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi*, ss.347-348.

[282] Süleyman Turan, “Çağdaş Hıristiyan Misyonerliğinde Kadın”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, c.3,sayı.13. yıl.2010. ss.250-251.

birlikte toplantı yerinin ev olması şart değildir. Toplantı salonu, restoran, kafe, park, bir ağacın altı ya da iş yerinde de toplanılabilir. Ev kilisesi yerleri bireysel bir hayat tarzından çok toplumsal bir hayat biçimini benimserler. Küçük gruplardan meydana geldiği için samimi bir ortam meydan gelir.[283] Ev kiliseleri ağ modelinin Türkiye için uygunluğuna, Türk toplumunda merkezi önem taşıyan evde misafirperverlik uygulaması örnek gösterilmektedir.[284]

Hıristiyanlık ve misyonerlik üzerine yaptığı araştırmalarla tanınan araştırmacı yazar Aytunç Altındal Hıristiyanlık aleminde kullanılan iki ayrı kilise kavramından bahsetmektedir. Bir tanesi bildiğimiz kiliseler ikincisi ise "invisible church" denilen göze gözükmeyen kilisedir. Yani somut ve mevcut bir dünya olarak göremediğimiz bir kilise vardır. Protestanlar tarafından kurulan bu Kiliseye göre, şahısların Müslümanlıktan Hıristiyanlığa geçmesi gerekmez. Oldukları yerde oldukları gibi kalsınlar, ama bizim istediğimiz gibi düşünsünler, Yani Müslüman Müslüman gibi düşünemesin. Hıristiyan gibi düşünsün Müslüman gibi yaşadığına inansın. [285] Kısacası misyonerler görünür Kiliseler ile Hıristiyanlığı yayma, görünmeyen kiliselerle de yeni Hıristiyanî beyinler inşa etme gayretindedirler. Soyut ve düşünsel boyutu ile bu misyonerlik anlayışının diğerinden daha sinsi ve tehlikeli olduğunu söylemek gerekir. Hıristiyanlaştırmak yerine Hıristiyanîleştirmeyi hedef alan bu yaklaşım, Müslümanları kendi mukaddesleri ve değerleri üzerinden düşünmeyi bırakıp, teorik ve pratik aklına yön veren kültürel değerleri ile akıl ve gönül bağlarını koparıp bir Hıristiyan gibi düşünmeyi adet haline getirmelerini hedeflemektedir. Altındal'ın izahını yaptığı bu ikili kilise anlayışına, üçüncü bir kilise anlayışı olarak "sanal kilise" kavramını ekleyebiliriz. Ülkemizin muhtelif mekanlarında normal veya ev kilisesi türü yapılanmalarla yayılma gösteren anlayış, sanal ortamlarda da "internet kilisesi" adı altında faaliyet göstermektedir. Kiliselerin internet adresleri ile yaptıkları faaliyetler ve *incil.com, onlinekilise.org* gibi tanıtım ve propaganda sitelerinin oluşturduğu" internet kiliseleri" başlıklı modüller bu amaçla kurulmuştur.

283 Oymak, a.g.e., ss.298-299.
284 Öztürk, a.g.e., s.64.
285 Aytunç Altındal, *Vatikan ve Tapınak Şovalyeleri*, Alfa Yay. İstanbul,2010, s.167.

Bu siteler ve modüllerde Hıristiyanlık hakkında bilgi veren makaleler ve vaaz videoları bulunmaktadır.

5. Kitle İletişim Araçlarının Kullanılması

Kiliselerin ve ev kiliseleri şeklinde ifade edilen alternatif oluşumların çağın teknolojik yeniliklerinden yararlandıkları görülmektedir. Özellikle içerisinde bulunduğumuz bilgi ve bilişim çağında insanlara ulaşmada en hızlı ve maliyetsiz aracı olan internet ağı, video, televizyon ve radyo kanalları, basın yayın organları, sinema ve tatil sektörü birçok kilise ve cemaat yapılanmaları tarafından kullanılmaktadır.[286] Kitle iletişim araçları yeni kuralların oluşması ve eskilerin yerini almasında öteki değişkenlerin yanı sıra kitle iletim araçları önemli rol oynar. Toplumların etkilenmeye ve yönlendirilmeye açık olduğu çalkantılı dönemlerde kitle iletişim araçları bir toplumu dönüştürmede ve etkilemede en önemli güdüleme araçlarıdır.[287]

Dinlerin tebliği ve misyonlarını sürdürmesinde en önemli araçlardan bir tanesi olan elektronik medya ile din arasında ortak yaşam alanı bakımından bir ilişki kurulabilir. Hayatta kalmak için medya dinden beslendiği gibi, din de kendi amaçlarını gerçekleştirmek uğruna medyadan yararlanmaktadır. Medyanın en etkili kolu olan televizyonun bu amaçlı kullanımı kendi tarihi kadar geçmiş hatta onun bir ön modeli olan radyo kadar eski olduğu söylenebilir. Bugün dinlerin onlarca internet sitesi, televizyon ve radyo kullanması bu etkin iletişim araçlarının farkına varmanın bir neticesidir. İslam dünyasına yönelik son yıllarda yayına başlamış olan uluslar arası Hıristiyan televizyon kanallarının bahsedilen süreçten azami ölçüde yararlanmaya çalıştıklarını gözlemlemekteyiz. Bunlar İslam dünyası ile hiç kıyaslanmayacak ölçüde televizyon yayıncılığı yoluyla genellikle Hıristiyanları biliçlendirmeyi amaçlamaktadırlar. Ancak içlerinden bazıları sadece böyle bir amaçla yetinmemekte; buna ilaveten İslam'ı şiddet ve şehvet düşkünlüğünü teşvik eden bir din gibi göstermek sûretiyle Hıristiyanlıktan İslam'a geçişleri asgariye indirmeyi ve

[286] Gündüz, Misyonerlik, s. 119.
[287] Kalay,a.g.e., s.53.

biraz umutsuzca olsa da kendilerine bağlanacak yeni müntesipler bulmayı amaçlamaktadırlar.[288] Ayrıca televizyon yayıncılığını sadece uydu üzerinden değil aynı zamanda internet televizyonu üzerinden de gerçekleştirmektedirler.

Çalışmamıza konu olan İnternette misyonerlik açısından misyoner grupların kullandığı internet siteleri Hıristiyan gruplar bakımından asrımızın en uygun ve en etkili iletişim aracını oluşturmaktadır. Yayınladıkları video, ilahi, İncil dersleri ve animasyonlar ile dünyanın her yönüne çok kısa sürede ulaşmaktadırlar. Özellikle Kuzey Amerikalı evangelik gruplara ait olan kanallar tele- vaizlik (televangelism) yöntemleri ile dikkat çekmektedir. Bununla beraber tele- vaizliğin esasen Avrupalı olmaktan ziyade Yeni Dünya'ya ait bir faaliyet olduğu gerçeği unutulmamalıdır.[289]

Hıristiyan gruplara ait radyo, televizyon, gazete ve yayınevi sitelerini ayrı bir başlık altında değil, burada ele almamızın konunun bütünlüğü açısından daha uygun olacağı kanaatindeyiz. İnternet üzerinden Hıristiyanlık propagandası veya tanıtımı yapan radyo, televizyon ve yayınevi siteleri şunlardır:

Radyo12.com: Online radyo yayını yapan sitede büyük boy bir radyo yayını arşivi ve kutsal kitap yayınları serisi yer almaktadır. "*Kampusweb", "isamesih.org", "kürtçeincil.com" ve "zirveyayıncılık.com"* gibi protestan sitelere link verilmektedir. Site Noel kutlamaları münasebetiyle Aralık ve Şubat ayları aralığında isteyen herkese Noel ve Mesih-İsa'nın hayatını anlatan kitaplar hediye etmektedir. [290] Protestan gruba ait bu internet sitesinin yayın merkezi İstabul Kurtuluş'ta bulunmaktadır. Site 03.03.2005 tarihinden beri yayın halindedir.

DWG Radyo (Tanrı Sözü Radyosu): Sitede Türkçe Kutsal Kitap dersleri yapılmaktadır. Biz kimiz bölümünde radyo sitesi kendisini, temelini Kutsal Kitaptan

---

288 Abdurrahman Kurt, "Televizyonda Misyonerlik", *UÜİFD*. c.18, Sayı 1, 2009, s.3.
289 Grace Davie, *Modern Avrupa'da Din*,(Çev.: Akif Demirci) Küre Yay. 2005, İstanbul, ss.126-127.
290 http://www.radyo12.com/ (05.09.2012).

alan ve Mesih inancını radyo aracılığıyla tanıtan bir kuruluş olarak tanıtmaktadır. [291] Site 24.08.2005 tarihinden beri Almanya IP'li yayın yapmaktadır.

Radyo Shema.com: "Sevginin ve Esenliğin Sesi" adı altında reklamını yapan radyo 98.0 frekansı üzerinden yayın yapmaktadır. Radyoda sunulan programların bir kısmı şunlardır: Sabah Duası, Şehitlerin Sesi, Kutsal Kitaptan Öyküler, Yuhannanın Mesajı, Yaşam Yolu, Pazar Kilisesi ve İsa'nın Yaşamıdır.[292] Sitenin Kullanım tescilini Kurtuluş Radyo TV adına Soner Tufan almıştır. 12.04.2003 tarihinden beri yayın halinde olan site ABD merkezli yayın yapmaktadır.

İncil TV: Site de Hz. İsa'nın dirilişi animasyon filmi ile anlatılmakta ve diğer Hıristiyan kanal ve kaynaklara link verilmektedir.[293] Türk Hıristiyan adıyla tescili alınan sitede Hıristiyanlıkla ilgili Türkçe filmler yer almaktadır. 31.05.2009 tarihinde oluşturulan site ABD Texas- Dallas merkezli yayın yapmaktadır.

Radyolight.net(Işık Radyosu): 103.6 radyo frekansı üzerinden yayın yapan radyoda yapılan programlardan bazıları şunlardır: Kutsal Kitap Paylaşımları, Kutsal Kitapta Yolculuk.[294]12.09.2005 tarihinde kurulan site, Türkiye IP'li yayın yapmaktadır.

Hıristiyanradyo.com: Sitede İbranice, Arapça, İngilizce ilahiler ve Hıristiyan şarkılarına yer verilmektedir.[295] 12.09.2005 tarhinde oluşturulan sitenin IP adresi Türkiye'den yayın yapıldığını göstermektedir.

Müjde FM: Radyo, Ege ve Akdeniz illerine yayın yapmaktadır.[296] 09.04.2003 tarihinde oluşturulan site İstanbul üzerinden yayın yapmaktadır.

NehirTV.com(Canlı kilise): İstanbul Nehir kilisesine bağlı bir linktir. Sitede Pastörlerin vaaz videolarına yer verilmektedir.[297]

---

[291] http://tr.dwg-radio.net/ (05.09.2012.)
[292] http://www.radioshema.com/index.php?p=31 (05.09. 2012).
[293] http://www.incil.tv/ (05.09.2012).
[294] http://www.radiolight.net/ (05.09.2012).
[295] http://www.hristiyanradyo.com/ (05.09.2012).
[296] http://www.mujdefm.com/tr/(05.09.2012).
[297] http://www.nehirkilisesi.com/nehirtv.asp (05.09. 2012).

Sat7turk.com: Hot Bird uydusu üzerinden yayın yapan Türkçe Hıristiyan televizyonuna ait web sitesidir. Bu televizyon kanalının yayınlarını "*sat7 Turk.com"* adlı internet sitesinden takip etmek mümkündür. Çeşitli mezheplerde ve kiliselerden vaizlerin Hıristiyanlık hakkındaki programları yer almaktadır. Türk presbiteryenlerin başpastörü olarak bilinen Turgay ÜÇAL'ın hergün farklı bir konu ile program yaptığı sitede ayrıca çocuklara yönelik "Pijamalı Hikayeler" adlı bir programda yer almaktadır. [298]Site 15.09.2009 tarihinde oluşturulmuş olup IP adresi ABD'nin Texas-Dallas şehrini işaret etmektedir.

ECTV(Kanal Hayat): Avrasya Protesan-Hıristiyan kanalıdır. Sitede kutsal kitap öğretilerinin anlatıldığı yayınlar yapılmaktadır. Çoğunluğu Protestan olmak üzere tüm mezheplerden vaizlerin videolarının ve canlı yayınlarının yer aldığı Hıristiyan Televizyon kanalıdır. Önceleri ECTV(Eurasion Christian Television) olan kanalın ismi sonraları Kanal Hayat olarak değiştirilmiştir. 19.12.2007 tarihinde yayına başlayan site Almanya Berlin merkezli yayın yapmaktadır. [299]

Radyokumru.com: 01.03.2000 tarihinde oluşturulmuş olup ABD California merkezli yayın yapmaktadır. Site de "Hıristiyanlar üç ayrı Tanrıya mı inanıyorlar?, İncil değiştirildi mi?, İsa nasıl sonsuz olabilir?" gibi Hıristiyanlığın en çok eleştirildiği inanç konuları hakkında videolar mevcuttur. Ayrıca bu Hıristiyan radyo sitesinde çocuklara yönelik "İsa'nın Doğumu" gibi Hıristiyan dini motifli çizgi filmler yayınlanmaktadır. Önceleri *radiokumru.com* adı ile yayın yapan site, bu adını değiştirmiş ve kumru.net domain adını almıştır.[300]

Hıristiyansinema.com: 10.02. 2010 tarihinde yayına başlayan sitenin yayın merkezi İstanbuldur. Hıristiyan filmlerinin yayınlandığı web sitesidir. Yayınlanan filmlerin isimleri şu şekildedir: "Şam Yolunda Elçi Pavlus, Çocukların Gözüyle Mesih İsa'nın Yaşamı, Bir Düşün Peşinde, Mecdelli Meryem ve Kardaki Hazineler"dir. Sitenin tescil sahibi Zirve Yayıncılık olarak görülmektedir.[301]

---

[298] http://www.sat7turk.com/ (05.09. 2012).
[299] http://www.ectv.tv/web_tv.asp (05.09. 2012).
[300] http://www.radyokumru.com/ (05.09.2012).
[301] http://hiristiyansinema.com (05.09.2012).

God TV: 18.04.2002 tarinde oluşturulmuştur. Ayda yaklaşık 43 bin ziyaretçisini ağarlayan site ABD merkezli yayın yapmaktadır.[302]

Türkiye de faaliyet gösteren Hıristiyan gazete ve yayınevi sitelerinin internet üzerinden misyonerlik yaptıklarına dair bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak, bu siteler, Hıristiyan kitaplar, VCD- DVD setleri, farklı dillere tercüme edilmiş Kutsal Kitapların satışı ile Hıristiyanlığın tanıtım ve propagandasını yapmaktadırlar. Yaptığımız inceleme sonucu internet ağında yer alan Hıristiyan gazete ve yayınevi internet siteleri şunlardır:

RedHouse.com.tr: Sev-Matbaacılık ve yayıncılık kuruluşunun resmi web sitesidir. Farklı dillerde hazırlanmış sözlüklerin tanıtımını ve satışını yapan sitedir. SEV (Sağlık ve Eğitim Vakfı) vakfına bağlı okullarda okuyan öğrencilerin Türkçe ve yabancı dilde hazırlanmış kitaplarını temin eden sitedir. SEV vakfı ise özellikle MİT raporlarında ve basında misyoner teşkilat olmakla suçlanan bir örgüttür.

"Redhouse Yayınevi, 1822 yılında Malta adasında kurulmuştur. 1833 yılında ikiye ayrılan Yayınevi'nin bir bölümü Lübnan'da Beyrut'a, diğeri ise Türkiye'de İzmir'e yerleşmiştir. Yayınevinin faaliyetleri yirmi yıl kadar sonra İstanbul'a taşınmış ve burada bugüne kadar çalışmalarına devam etmiştir. Yayınevi, ismini markalaştıran sözlüklerinin üretimine 1861 yılında Sir James Red House (1811-1892) tarafından hazırlanan English and Turkish Lexicon ile başlamıştır."[303] Sitenin tescili SEV adına alınmıştır. 24.04.2001 tarihinde yayın hayatına başlayan site İstanbul merkezli yayın yapmaktadır.

Kitab-ı Mukaddes.com: İncil ve Hıristiyan Kitaplarının satıldığı sitedir. İlk olarak 1712'de Almanyada kurulan Kitab-ı Mukaddes şirketinin Türkiye şubesi 1820'de kurulmuştur. Yeryüzünde 204 ülkede faaliyet gösteren bu şirketin amacı sitelerinde "Kutsal Kitabı yeryüzünde konuşulan tüm dil ve lehçelere tercüme etmek ve insanların satın alabileceği fiyattan satmak" şeklinde açıklanmaktadır.[304]

---

302 http://god.tv (05.09.2012).
303 http://www.redhouse.com.tr/dunden_bugune.asp (05.09.2012).
304 http://www.kitabimukaddes.com/ (05.09.2012).

15.08.2001 de bu şirkete bağlı kurulan sitenin IP adresi ABD nin California şehrini göstermektedir.

Sözkitapevi.com: Adana'daki ilk Hıristiyan kitap evidir. 07.07.1999 yılında Kitab-ı Mukaddes şirketinin bir şubesi olarak kurulmuştur.[305] 13.11.2008 tarihinde oluşturulan site ABD'den yayın yapmaktadır. Site bu IP adı ile hizmetine son vermiştir.

Yeniyaşamyayinlari.com: 1987 senesinde kurulan yayıncılığın web sitesinin toplam ziyaretçi sayısı 18 Şubat 2011 tarihi itibariyle 134,336'dır. Sitede Hıristiyan yayınların tanıtımı ve satışı yapılmaktadır.[306] 26.02.2001 tarihinde kurulan site Türkiye üzerinden yayındadır.

Zirveyayincilik.com: Hıristiyan kitap ve CD'lerin satışa sunulduğu yayınevi sitesidir.[307] 05.11.2002 tarihinde kurulan site New York merkezli yayın yapmaktadır.

Kucakyayincilik.com:1995'de Ankara'da kurulan Kucak yayınevine ait sitedir. Hıristiyan çocuklara yönelik Hıristiyanlığın temel öğretilerini öğretmeyi ve sevdirmeyi amaçlayan, kucakdergisi, kitaplar, öyküler, boyama sayfası, bulmacalar, elişleri, mini testler ve oyunlar yayınlanmaktadır. [308]

Habercibilgi.com: 2003 yılında İstanbul Cağaloğlun'da kurulmuş Hıristiyan kitapların tanıtım ve satımının yapıldığı şirkete ait sitedir. 17 Şubat 2011 tarihine kadar siteyi ziyaret eden kişi sayısı 7.584 dür.[309] 25.10.2004 tarihinde oluşturulan sitenin IP'si İngiltere'yi göstermektedir.

Kapsam gazetesi.com: İşyeri merkezi İstanbul Çatalçeşmede bulunan site günlük gazete trajının 4.200 adet olduğunu iddia etmektedir. Gazetenin yıllık abonelik ücreti 10 TL olup her yeni aboneye hediye İncil verilmektedir. Site, kapsam gazetesinin kuruluş amacını şu cümleler ile açıklamaktadır: "Hıristiyanlık inancının bir din olmayıp, bir yaşam biçimi olduğunu anladığımız zaman bu inancı neden

---

[305] http://www.sozkitabevi.com/ (15.02.2011).
[306] http://www.yyyayinlari.com/ (05.09.2012).
[307] http://www.zirveyayincilik.com/ (05.09. 2012).
[308] http://www.kucakyayincilik.com (05.09.2012).
[309] http://www.habercibilgi.com/ (05.09.2012).

bütün insanlar öğrenmesin diyerek kendi çapımızda bir aktiflikle her şey başladı. Önceleri sokaklarda broşür, anket derken daha fazla insanlara ulaşabilmek ve daha fazla kişilerin bu müjdeli haberden haberdar olmaları için gazetecilik mesleğimi bu yönde kullanarak üç Türk Mesih İnanlısı ile 1993 yılında Kapsam Yayıncılık şirketini kurarak Kapsam Gazetesinin yayın hayatını başlattık." Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere Kapsam Gazetesinin çıkarılmasındaki ana gaye insanları veya dindaşlarını aktüel, siyasi ve kültürel gelişmelerden haberdar etmekten öte İncili ve öğretisini insanlara ulaştırmak ve Hıristiyan propagandası yapmaktır.

Sitede Türkiye ve dünya'da Hıristiyanları ilgilendiren gelişmeler hakkında da yayınlar yapılmaktadır. Bu anlamda sitenin ana sayfasında güncel olaylar yerine Mart 2011 sayısında yer alan "Ortadoğu'da Göz Yaşı" başlıklı yazıya yer verilmesi dikkatimizi çekmektedir. Bu yazıda Irak, İran, Mısır, Afaganistan ve Pakistanda yaşayan Hıristiyan ve misyonerlerin zülme uğradıkları savunulmaktadır. 04.01.2002 de yayın hayatına başlayan site Türkiye - İstanbul merkezli yayın yapmaktadır. [310]

Hıristiyangazete.com: Türkiye ve Dünya Siyaseti ve Hıristiyan cemaatini ilgilendiren aktüel olayların yayınlandığı sanal gazete sitesidir. 02.05.2009 tarihinde yayına başlayan sitenin IP adresi ABD'nin Ohio eyaletini işaret etmektedir.[311]

6. Diyalog

Özelde 20.y.yıla damgasını vuran diyalojik anlayışı tarihte MS.8.yüzyılda Abbasi Halifesi Mehdi ile Nesturi Patrik'i I.Timeteos arasında geçen ve Hıristiyanlığın temel kaidelerinin samimiyane bir şekilde tartşıldığı mektuplara[312] dayandıranlar olduğu gibi Hz. Peygamber dönemine kadar götüren kimseler de olmuştur. Ancak günümüzde anlaşıldığı manası ile sistematik diyalogun temelleri 12. yüzyılda Kur'anın Endülüste Muhterem Peder (Peder the Venerable) tarafından Latinceye tercüme ettirilmesi ile atılmıştır diyebiliriz.[313] Dinler ve kültürler arası

---

[310] http://www.kapsamgazetesi.com/ (05.09.2012).
[311] http://www.hristiyangazete.com/ (05.09. 2012).
[312] Süleyman Koyuncu, *Dinler Arası İlk Diyalog*, Özgü Yay., İstanbul, 2007. s. 11.
[313] Mahmut Aydın, *Dinler Arası Diyalog*, Pınar Yay, İstanbul, 2008, s.55.

diyalogun, Kur'ana ve Peygamberî geleneğe uygun olup olmadığı hususu dinlerin ilişkileri bakımından yaklaşık son 50 yılın en hararetli tartışılan konularından olmuştur. Diyaloga Kur'anî ve Nebevî delillerle olumlu bakan bir kesim olduğu gibi yine aynı kaynaklardan, sosyal ve tarihsel gerçeklerden hareketle karşı çıkanlarda olmuştur. Dinler arası diyalogun İslam'ın temel prensiplerine aykırı bir durum olduğunu düşünenlerin en önemli gerekçelerinden bir tanesi bunun yeni bir misyonerlik ve oryantalizm (şarkiyatçılık) yöntemi olduğu görüşüdür. İşte dinler arası diyalojik ilişkinin böyle bir amaca matuf başlatıldığı iddiası çalışmamızın konusu itibariyle izaha muhtaçtır. Ancak biz burada dinler arası diyalogun kaynağı, Kutsal Kitapların bu konuda söyledikleri gibi tartışmalara girecek değiliz. Zira bu ayrı bir başlık altında ele alınıp değerlendirilmesi gereken bir konudur. Bu nedenle olayı sadece misyonerlik açısından değerlendirmeye çalışacağız.

Diyalogun tanımı, çevresel ve kültürel farklılıklardan dolayı, kişiden kişiye değişmektedir. Sözlükler, diyalogu genel olarak " iki veya daha fazla kişi arasında cereyan eden karşılıklı konuşma ve sonunda bir mutabakata varma ümidi içinde görüş alış verişinde bulunma" olarak tanımlamaktadır. Diyalog sözcüğünün Arapça karşılığı "mukâleme"dir. Terminolojik açıdan diyalog; Farklı dinsel geleneklere, inançlara veya kanaatlere sahip kişilerin Mutlak Yaratıcı hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak ve birbirlerinden bir şeyler öğrenmek amacıyla bir araya gelerek iletişim kurmaları sürecidir.[314] Küreselleşme ile birlikte ekonomik, siyasi ve daha birçok alanda yaşanan diyalog ortamı kendini dinsel alanda da daha sık hissettirir olmuştur. Küreselleşen ve küçülen dünya yeni teknolojik evrimlenmeler ile birlikte ister istemez daha hızlı ve etkili bir diyalog sürecine girmiştir.

Erken dönemlerden itibaren Hıristiyanlığın diğer dinlere yaklaşımı dışlayıcı/ekskluvist bir çizgide olmuştur. Yeni Ahitte yer alan ve doğruya, hakikate ve kurtuluşa ulaşmada Hıristiyan bakış açısını tanıma ve kabullenmenin merkeziliğini vurgulayan çeşitli ifadelerden hareketle Hıristiyanlar, Hıristiyanlık dışında bir kurtuluş olmadığını ya da diğer tüm dinlerin yanlış olduğunu

---

[314] Aydın, *Dinler Arası Diyalog*, ss. 19-22.

düşünmüşlerdir. Hıristiyan olmayanlar "pagan" olmakla itham edilmişlerdir. Hıristiyanlığın başlangıç dönemlerinde "taşralı", "köylü" anlamlarına kullanılan bu terimin kullanımı, yalnızca Hıristiyanlığa karşı direnen Yunanlıları ve Romalıları değil, tüm Hıristiyan olmayanları kapsamıştır. Bu dışlayıcı yaklaşım, Hıristiyan geleneği içerisinde XX. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren sorgulanmaya ve Hıristiyanlık dışında da kurtuluşun mümkün olduğu yönünde tartışmalar yapılmaya başlanmıştır. Bu çerçevede II. Vatikan Konsili öncesinde egemen olan dışlayıcı yaklaşıma karşı çıkan Hıristiyan ilahiyatçılar, bir yandan kurtuluşu Mesih merkezli öğreti doğrultusunda tanımlayıp Hıristiyanlığın hakikat ve kurtuluşun tam ve mükemmel yolu olduğunu işlerken diğer yandan başka dinsel geleneklere bağlananların da Tanrı'nın rahmetine nail olabileceklerini ve dolayısıyla kurtuluş yoluna girebileceklerini savunarak kurtuluş konusundaki tekelci ve dışlayıcı tavra karşı daha kapsayıcı bir bakış açısını temsil ettiler. II. Vatikan Konsili sonrasında ise bu iki teoriye, hakikat ve kurtuluş bağlamında daha evrensel/global bir yaklaşımı benimseyen ve tam/ mükemmel ya da biri diğerinden üstün hakikat yolu söylemine karşı çıkarak her dinsel geleneğin, bağlısını şu ya da bu şekilde hakikate ve kurtuluşa ulaştırabileceğini savunan pluralist/çoğulcu yaklaşım eklendi.[315]

Dinler Arası Diyalogun çağa ve gündeme taşınması yukarıda da ifade ettiğimiz gibi II. Vatikan Konsili ile olmuştur. XX. Yüzyılın ortalarında papalık görevinde bulunan XXIII. Jean, Kilise ile dünya arasında meydana gelen mesafenin farkına varan ilk Papadır. Papa, Kilise'nin çağdaş dünyadaki yerini tesbiti ve problemlerinin tartışılması için bir konsilin gerekli olduğunu düşünerek II. Vatikan Konsilini toplamaya karar vermiştir. XX. Yüzyılın Hıristiyanlık açısından çok önemli bir olayı olan II. Vatikan Konsili, üç yıl iki ay sürmüştür. Buna göre 11Ekim 1962'de Konsil açılmış 8 Aralık 1965'de tamamlanmıştır. Papa XXIII. Jean'ın başlattığı konsil, onun ölümünden sonra papa olan VI. Paul tarafından devam ettirilmiştr.[316] Dünyada dinler arası diyalogun açıkça tartışılır olması Papa VI. Poul'un 28 Ekim 1965 tarihinde Latince Nostra Aetate (Çağımız) adıyla yayımladığı ve Kilisenin Hıristiyanlık dışındaki dinlerle ilişkilerine yeni bir boyut kazandıran

[315] Şinasi Gündüz, *Hıristiyanlık*, İSAM Yay. İstanbul,2006,ss. 98-99.
[316] Mehmet Aydın, *Hıristiyan Kaynaklarına Göre Hıristiyanlık*,TDV. Yay., Ankara, 1995, s.35.

bildirisi olmuştur. Bildirinin 2. maddesinde Hinduizm ve Budizme yer verilirken 3. maddesi İslam ile ilgili görüşlere tahsis edilmiştir. Burada İslam'ın Allah'a teslimiyeti emrettiği, ahlaki yaşamın değerine önem verdiği, Müslümanlara hürmet edilmesi gerektiği, Her iki dinin kaynağının Hz. İbrahim olduğu, Müslümanların Hz. İsa'yı peygamber olarak tanıdıkları belirtilmektedir. Yüzyıllar boyunca Hıristiyanlar ile Müslümanların kavga içerisinde yaşadığı artık buna bir son verip tüm insanlığın yararı için, barış, özgürlük adalet ve refah bir hayat için çalışmak gerektiği üzerinde durulmaktadır. Ancak kurtuluşun yine de Kilise ve Mesih ile mümkün olacağı ifade edilmektedir. [317] Görüldüğü üzere bu konsil'de ilk defa diğer din mensuplarına yer verilmiştir.

Yine II. Vatkan Konsilinde (1965) yayımlanan Ad Gentes belgesinin (Gentilelere İlam) I. Bölümünde misyon doktrininden bahsedilmekte, misyonun bizzat Tanrı eliyle yürütüldüğü, insanlığın ancak Mesih'in izinden giderek kurtuluşa ereceği savunulmaktadır. Belgenin II. Bölümünde ise misyonerliğin modern tekniklerinden bahsedilmektedir: "Tanıklık, İncili vaaz ve insanların bir araya getirilmesi, bir Hıristiyan topluluğu oluşturulması alt başlıkları altında misyonerliğe yeni yollar aranmaktadır. Diğer din mensuplarının ulusal geleneklerine aşina olmak, ırk, inanç ve sosyal duruma bakılmaksızın sabır ve sohbetle ilişkilerin sürdürülmesi, eğitim ve sosyal yardım vasıtasıyla misyonerliğin sürdürülmesi istenmektedir.[318] Görüldüğü gibi Kilise, salt birbirini tanımaya ve anlamaya yönelik diyalogu kabul etmemekte; aynı şekilde birbirinin kültürlerini ve inançlarını zenginleştirmek amacını güden bir diyalog anlayışı da onlar açısından doğru bulunmamaktadır. Onlar, diyalogun asıl amacının karşıdakini ihtida ettirmek, yani Hıristiyanlaştırmak olduğunu vurgularlar. Onlara göre doğru diyalog, yanlış yolda bulunan kişilerin, örneğin Müslümanların İsa Mesih'e imana çağrılmasıdır; bu, diyalogun açık ve doğru hedefi olmalıdır. Bu doğrultuda diyalog, tartışmayı değil, kurtarmayı amaç edinmelidir. Kurtuluş ise asla kendiliğinden oluşması beklenen bir son değildir;

---

[317] http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decl_19651028_nostra-aetate_en.html (20.12.2011).

[318] http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decree_19651207_ad-gentes_en.html (20.12.2011).

bunun için karşıdaki insanlarla samimiyet, arkadaşlık ve sempati ortamını gerçekleştirecek diyalog sürecinin kurulması gereklidir. [319]

Dinler arası diyalogun temelinde yatan anlayışın 'dinî çoğulculuk' fikri olduğunu söyleyebiliriz. Dini çeşitlilik meselesini, şu şekilde formüle etmek mümkündür: Dinlerin çeşitliği olgusu karşısında; a) Tek bir din mi Hak'tır ve kurtuluşa erdiricidir? b) Bu hak din ile birlikte, başka dinler de Hak ve Kurtarıcı kabul edilebilir mi? c) Yoksa hakikat değeri açısından bütün dinler eşit midir? Bu seçeneklerde (a) Şıkkını kabul eden yaklaşım dışlayıcılık,(Exclusivism) (b) şıkkını kabul eden yaklaşım kapsayıcılık,(Inclusivism) (c) şıkkını kabul eden yaklaşım ise çoğulculuk (dinsel pluralism) olarak isimlendirilmekte olup diyalog sürencininde temelini oluşturan fikirdir. Küreselleşme sürecinde öne çıkarılan din anlayışı, 'dini çoğulculuk' gibi durmaktadır. Dini çoğulculuk kısaca, bütün dinleri, özelliklede yaşayan büyük dinler, Tanrı'ya eşit seviyede ulaştıran, aynı dağın zirvesine götüren yollar olarak kabul eden görüşün adı olup; hakikat değeri açısından dinler arasında ayırıp yapmayı reddeder.[320]

Dinsel dışlayıcılık, yani Kilise dışında kurtuluş yoktur fikrinden, (extra ecclesiam nulla salus) dinsel kapsayıcılık fikrine geçişin en önemli temsilcilerinden sayılan Cusalı Nicolas(1401-1464) bu metodolojisini şöyle izah etmektedir: "Kur'anda iyi, güzel, ve doğru şeylerin olduğu tespit edilirse onların aslında mükemmel İncil'in kısmî bir yansıması olduğuna hükmedilmeli ve böylece insanlar İncil'i daha çok okumaya sevk edilmelidir. Çünkü ancak böyle bir yöntem takip edilirse daha fazla Hıristiyanlaştırma yapılmış olacak hem de Müslüman olanlara mutlak güzeli ve hakikati terk edip mukayyed hakikate bağlandıkları gösterilmiş olacaktır. Yine Nicolasta dikkatimizi çeken bir diğer husus çekirdek inanç diye tanımlayabileceğimiz bir yöntemdir. "Farklı ritüeller içinde tek bir inanç vardır" diyen Nicolas aslında Hıristiyanlıktaki hakikatlerin diğer dinlere sirayet ettiğini, Kur'anın İncilin hakikatlerinden bir cüz taşıdığını, Tevrat ve diğer kutsal metinlerin

[319] Gündüz, *Misyonerlik,* s. 108.
[320] Recep Kılıç, *Dini Anlamak Üzerine*, Ötüken Yay., İstanbul, 2004, ss.68-69.

ise İncil'e ve Hıristiyanlığa zemin oluşturmak için gönderildiğini imâ etmektedir. [321] Yine aynı şekilde Papalık kapsayıcılık yaklaşımını benimsemekle beraber "Hıristiyanlığın tek gerçek kurtuluş dini olduğu iddiasından vazgeçmemiştir. Diyalogun, Hıristiyan öğretisi çerçevesinde "kurtuluş diyalogu" olduğunu açıklayan Papalık Dinler Arası Diyalog Konsili, Hıristiyan mesajının diğer kültürler içinde enkarnasyonu (diğer kültürlerin içine sokularak hayat bulması ve yayılması) anlamına gelen inkültürasyonu teşvik etmiştir. Bu insanın kendi hayat tarzına insan kazandırmaktan başka bir şey değildir.[322]

1960'lardan itibaren (II. Vatikan Konsili 1962-1965) bir taraftan Roma Katolik Kilisesi ve Dünya Kiliseler Birliği başta olmak üzere Kiliseler Türkiye ölçeğinde gerek kurumsal gerekse Gazeteciler ve Yazarlar Birliği Vakfı gibi sivil toplum örgütleri ile diyaloglarına başlamışlardır. 1998 Kasım'ında toplanan II. Din şûrası ile Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde kurulması kararlaştırılan diyalog ünitesi diyalog konusunun daha geniş çevrelerce tartışılmasına sebep olmuştur. [323] Bu tartışmalar neticesinde diyalog doktirinine karşı farklı yaklaşımlar ortaya konmuştur.

Diyalog fikrine karşı ilgili kişilerin duruşlarını üç kategoride değerlendirmek mümkündür: Birinci grup dinler arası diyalog fikrine emperyalist anlayışın ve misyonerlik faaliyetlerin örtülü hali düşüncesi ile toptan karşı çıkan gruptur. İkinci grup ise yine şartsız ve ilkesiz olarak, olaya daha çok hümanist ve aşkın bakış açısıyla yaklaştığını ifade eden kesim, üçüncü grup ise diyalogu vazgeçilmez olarak gören ancak muhatabına ilkelerle yaklaşan, kırmızı çizgileri olan, amacın misyonerlik değil, hakikatin keşfi olduğu, küresel boyuttaki meselelere çözüm önerleri sunulduğu, inançsızlığın ve ahlaki dejenerasyonun giderek arttığı dünyada yaşananlara çareler arandığı ve eşit şartlarda konuşulduğu bir diyalog ortamını isteyen kesimdir. Bu düşüncelere Samuel P. Huntington'ın Medeniyetler Çatışması teorisinin bir kabus olacağı iddiasına karşın onun yerine medeniyetler ve onun en

---

[321] Aydın, *Dinler Arası Diyalog*, ss.71-73.
[322] Hayrettin Karaman, *Hayatımızdaki İslam 2*, İz Yay. İstanbul, 2006, ss.499-500.
[323] Aydın, *Dinler Arası Diyalog*, ss.81-82.

önemli parçasını oluşturan dinler arası diyalogu ikame etme arzusunuda ekleyebiliriz. Huntington, “Medeniyetler birbirinden tarih, dil, kültür, gelenek ve en mühimi de din yoluyla farklılaşır” derken ileride dünyayı saracağını iddia ettiği bir kültürel kaostan bahsetmekteydi.[324] İşte dinler arası diyologcuların bir diğer öne sürdükleri gerekçe de budur. Yani Huntington’ı ve onun gibi düşünenleri haksız çıkarma gayretidir. 2005 yılında başlatılan Türkiye- İspanya eş başkanlığındaki “Medeniyetler İttifakı” projesi Samuel P.Huntington’ın “Medeniyetler Çatışması” tezine karşı oluşturulmuş bir antitez niteliğindedir. Yine bu proje çerçevesinde Türk siyasetçilerin dile getirdiği “Bu proje ile medeniyetler çatışması tezi çökecektir” söylemi bu görüşümüze mesnettir.

Dinler arası diyaloga karşı çıkanların argümanları ise bunun yeni bir misyonerlik ve oryantalist anlayışın ürünü olduğu düşüncesidir. Edward Said’in “gizli” (bilinçiz) ve “açık” şeklinde ikiye ayırdığı oryantalizm ona göre siyasi, felsefik, kültürel, teolojik hatta biyolojik kökenleri olan çok boyotlu bir yaklaşımdır. Oryantalizmin Renandan Marksa, Flaubertten Darwin’e kadar Batı’nın adeta fıtratına nüfuz ettiğini savunan, (yani bilimden edebiyata hatta antropolojiye kadar uzanan bu anlayışın)E. Said, böylece ondokuzuncu yüzyılın sonunda emperyalist öncesi ve anti-emperyalist bütün güçler tarafından tartışılan emperyalizmin bütün sorunları ve ırkların binlerce yıl öncesinden gelen tipoloji farkları, kültür hali ve ileri gitmiş yahut geri kalarak kul olmaya mahkum edilmiş halk topluluklarına ait gerçeklerin böylece ortaya çıkarıldığını belirtmektedir.[325] İşte tartışılan ve sonunda uygulamaya konulan sömürgeci tavrın bir neticesi olarak Oryantalist misyonerler tarafından birçok okul ve üniversiteler açılmış ve bu okullarda okutulacak müfredat, plan ve programlar onlar tarafından hazırlanmıştır. Bu kitaplar tamamen kendi ülkelerinde okuttukları kitaplara benzemektedir. İslam tarihi ve kültürüyle ilgili konular bile, oryantalistler tarafından yazılmıştır. Bu kitaplarda İslam, ortaya çıkan “yeni düşman” olarak lanse edilmektedir.[326] Şarkiyatçılık, yaptığı çalışmalarla misyonerlere malzeme hazırlamış, onların İslam ülkelerinde girişecekleri faaliyetlerde yardımcı olmuştur. Özellikle

[324] Samul Huntington, *Medeniyetler Çatışması*, Vadi Yay., Ankara, 2006, s. 26.
[325] Edward Said, *Oryantalizm,* (Çev.: Nezih Uzel)İrfan Yay., İstanbul 1998, ss.281-282.
[326] Mustafa Köylü, *Dinler Arası Diyalog*, İnsan Yay., İstanbul 2007. s.95.

rahipler birer din adamı olarak, ilmi araştırmalarında misyonerlik hedeflerini hiç bir zaman unutmamışlardır.[327] Diyalog anlayışına karşı olanların bir diğer gerekçesi ise son zamanlarda arttığını iddia ettikleri Türk- Hıristiyan gençliğidir.[328]

Kısacası, Kilisenin (Katolik ve Protestanların) diyalogu yeni bir misyon metodu olarak algılayıp değerlendirmeleri tabi ki kabul edilebilir bir durum değildir. Ancak, diyalogun, kilisenin bu anlayışının dışında ben ile öteki'nin birbirini tanıma, anlama süreci olarak anlaşılması ve bu temel üzerine karşılıklı olarak farklılıklara saygı ve hoşgörü gösterme olarak algılanması gerekir. Sağlıklı bir diyalog ortamının tesisi, küreselleşme sürecinin olumsuz tezahürü olarak karşımıza çıkan kültür emperyalizmine ve gelenekler arası çatışmaya karşı önemli bir direnç noktası oluşturacaktır. Ayrıca Kilisenin anladığı tarzın dışında geliştirilecek olan bir diyalog süreci, yani bir misyon metodu olarak değil farklılıkların birbirini tanıması ve anlaması şeklindeki bir diyalog, kendisini küresel güçlerle özdeşleştiren geleneklerin korumaya çalıştığı dinsel monopoliye (tekelcilik) karşıda önemli bir adım olacaktır; bu vesileyle farklı gelenekler kendilerine temsil imkanı bulacak, azınlık ve göçmen kültürleriyle yerel değerlerin asimilasyonu bir ölçüde önlenecektir. Bir başka önemli görev ise tüm insanlığın yüz yüze olduğu açlık, fakirlik, zulüm, eğitim adalet gibi küresel boyuttaki ahlaki sorunların çözümüne yönelik çareler aranmasıdır. [329]Hayrettin Karaman'ın ifadesi ile misyonerliğin yöntem ve tekniklerini kullanmayan farklılıklar arası diyalog, birbirlerini tanımak, doğru bilgi sahibi olmak, ikna ve tebliğ yolu ile kendi inancına insan kazanmak, gruplar arasında veya bütün dünyada mevcut ortak problemlerin bir kısmını çözmek meşruiyet kazanmış diyalogun kazanımları olacaktır.[330]

Diyalogdan murat edilen bu amaçların hayata geçirilebilmesi iki şekilde mümkün görülmektedir. Birincisi Kilisenin misyonvari diyalog anlayışından vazgeçmesi bunu da söylem ve eylemlerine yansıtması, ikincisi ise Kiliseyi ve onun

[327] Osman Cılacı, *Hıristiyanlık Propagandası ve Misyonerlik Faaliyetleri*, DİB. Yay.,Ankara 1997, s.21.
[328] Davut Aydüz, *Tarih Boyunca Dinler Arası Diyalog*, Işık Yay., İzmir, 2005, s.262.
[329] Gündüz, *Küresel Sorunlar ve Din*, Anlara Okulu Yay., Ankara 2005. ss.78-79.
[330] Karaman, *Diyalog ve Kurtuluş Tartışmaları*, Mavi Ufuklar Yay., İstanbul,2011, s.33.

muhatabı olarak görülen dini kurumları devre dışı bırakıp aydınlardan ve akademisyenlerden oluşan örgütlerle ve sivil toplum kuruluşları arasında yapılacak çalışmalarla yürütülecek olan diyalog anlayışıdır. Bu diyalojik yaklaşımın ana gayesi ise ötekini ben yapma veya dinlerin birbirlerinin eksikliklerini tamamlama çabası değil, dogmatik düşünce ve iddialardan olabildiğince uzak, evrensel problemlere çareler sunan, politikacıların, sivil toplum örgütlerinin, akademisyenlerin, mazlum ve mağdurların katılımıyla inşa edici bir iklim yaratma arzusu olmalıdır.

Akademisyenler ve devletin ilgili kurumları nezdinde tartışmaları sürse de gerçekte global köy halini alan küremizde diyalog reel ve sanal hayatta devam etmektedir. Özellikle forum siteleri üzerinden birçok Hıristiyan ve Müslüman kendi dini düşüncelerini açıklamakta, inanç ve ibadet hususlarında sanal tartışma ortamları yaratmaktadırlar. "*Hıristiyanturk.com", "adenbahçesi.com", "hıristiyanforum.com", "kilisetube.com"* siteleri bu tür diyalogların yaşandığı sanal ortamlardır. "*İsalamacevap.com"* misyoner sitenin İngilizce versiyonu olan propaganda karakterli *answering-islam.org* sitesinin ana sayfasında İngilizce " a christian-muslim dialog" (Hıristiyan- Müslüman Diyalogu) ifadesi ile kendisini bir diyalog sitesiymiş gibi takdim etmesi ilginçtir.

II. BÖLÜM

TÜRKÇE HIRİSTİYAN İNTERNET SİTELERİ

1945 yılında Eniac da ilk bilgisayarın icadında olduğu gibi internette soğuk savaş döneminde olası bir nükleer saldırıda iletişimin zarar görebileceği varsayımından hareketle, böyle bir durumda dahi haberleşmenin kesintisiz olarak devam ettirilmesi düşüncesinden doğmuştur. Askerî bir gereksinimden doğan internet teknolojisi zamanla birçok alanda kullanılmaya başlanmıştır. Öncelikle askeri alanlarda ve üniversitelerde kullanılan internet zamanla kurumlara özgü olmaktan çıkmış, bütün dünya insanlarını birbirine bağlayan bir teknoloji ürünü haline gelmiştir. İnternetin ilk ilkel hali 1966 tarihine kadar gitmektedir. Bu tarihte ARPANET isimli bilgisayar ağı projesi ile internetin ilk şekli ortaya çıkmıştır.[331]

İnternetin temeli sayılan ilk web sitesi ise 12 Aralık 1991'de Stanford Üniversitesi'nden ABD'li Paul Kunz tarafından oluşturuldu. İnternet teknolojisi Türkiyeye ilk olarak 1987'de Ege Üniversitesi'nin öncülüğünde kurulan, Türkiye Üniversite ve Araştırma Kurumları Ağı ile geldi. Ancak Türkiye'nin internetle asıl tanışması 12 Nisan 1993'de Ankara- Washington arasında kiralık hatla kurulan bağlantı ile olmuştur. 1996 ilk internet sağlayacısı olan TURNET devreye girdi.[332] Türkiyedeki mazisi 20 yıl kadar geriye giden ve oldukça yeni bir kitle ileşim aracı olan internet, iletişim adına sağladığı faydaların yanı sıra aynı zamanda birçok sorunuda beraberinde getirmiştir. Devletlerarası siber savaşları, internet hırsızlığı, özel hayatın gizliliği ilkesinin ihlali, gayri ahlaki olayların yayılması gibi durumlar internetin çağımız toplumlarının önüne koyduğu ve çözüm bekleyen problemlerdendir. İnternetin konumuz açısından bizi ilgilendiren olumsuz yönü misyonerlik ve propaganda faaliyeti gibi olumsuz ideolojik faaliyetlere aracılık

[331] Melih Bayram Dede, *İnternet*, İnsan Yay., İstanbul, 2004, ss.11-16.
[332] Dede, a.g.e., s.26.

etmesidir. Amacı, her ne olursa olsun eldeki bütün imkanları deneyerek kendi inancını ve ideolojisini yaymak olan misyonerler ve Hıristiyanlığın propagandasını yapmak isteyen kişi ve kurumlar için internet, Türkiye de özellikle son 10 yılın en etkili yöntemlerinden biri olmuştur. İleri de göreceğimiz gibi Türkçe yayın yapan birçok Hıristiyan internet sitesinin kurulumu tarihi 2000 yılından sonra gerçekleştirilmiştir.

Bilgisayarların birbirlerine bağlanması sonucu gelişen internetin ülkemizdeki yaygın kullanımı 1990'lı yıllara rastlamaktadır. Bugün internet sayesinde insanlar birbirleriyle anlık ve hızlı bir şekilde iletişime geçebilmektedirler. Diğer birçok alanda olduğu gibi teolojik alanda da internet oldukça etkili bir araç konumuna gelmiştir. Din ve Mezhep müntesiplerinin kendi öğretişlerinin tanıtımı, propagandası ve misyonerliği açısından internet başvurulan yöntemlerden bir tanesi olmuştur. Reel sahada karşılaşılan toplumsal tepkileri ve yasal engelleri aşmanın en güzel yolu kapalı devre içerisinde hedef kitleye ait bireyle baş başa kalmaktır. İnternet ortamında başlayan propaganda veya misyonerlik çalışmaları sonraları gerçek ortama taşınmakta ev ziyaretleri, kilise davetleri ile yürütülmektedir.

Ülkemizdeki Hıristiyan sitelerinin ilk oluşumu internetin ülkemizdeki yaygın kullanımı ile paralellik gösterse de asıl yoğunlaştığı tarih 2000 sonrasıdır. IP adreslerinden yola çıkarak yapmış olduğumuz ülke tespitlerinde Propaganda nitelikli sitelerin çoğunlukla Amerika Birleşik Devletlerinden yayın yaptığını görmekteyiz. Bu durum ülkemizde en çok faaliyet gösteren Protestan Hıristiyanlıkla paralellik göstermektedir. İnternet ağı üzerinden yayın yapılan diğer yerler ise, Almanya, İsviçre, Hollanda, G. Kore'dir. İleride göreceğimiz gibi bugün Türkiye'de bulunan Hıristiyan mezhep ve grupların birçoğunun kiliselerine ait web siteleri bulunmaktadır. Kiliselere ait resmi web siteleri, kiliselerin tanıtımını yapmakla birlikte bağlı bulundukları mezhebinde tanıtımını veya propagandasını yapmaktadırlar. Hıristiyanlığın propagandası bakımından Protestanlığın diğer mezheplere oranla interneti çok daha fazla kullandığı görülmektedir. Katolik ve Ortodoks mezheplerine ait internet sitelerinin sayısı çok azdır. Yine Hıristiyanlık içinde doğan bazı uç akımlarında interneti propaganda amaçlı kullandıklarını görmekteyiz. Hıristiyan sitelerin içeriğini

tetkik ettiğimizde iki grup faaliyetten söz etmemiz mümkündür. Birinci grup internet siteleri Hıristiyanlık ve bağlı oldukları mezhep hakkında bilgi verici ve onu tanıtıcı mahiyetteki sitelerdir. Her dinin, mezhebin, kişinin inandığı kutsal değerleri başkalarına tanıtma, bildirme hakkı tabii bir haktır. Yeter ki bu anlayış gerçek dünyaya misyonerlik şeklinde yansımasın. İkinci grup siteler ise, inançlarını tanıtmanın ötesinde insanlarla iletişime geçmenin yollarını arayan, kutsal kitaplarını ve ilgili dokümantasyonlarını ücretsiz gönderen, tanık öyküleri ile insanları cezbetmeye çalışan, İslam'ı karalayan, kullanılan söz ve imajlarla tanıtımdan ziyade dinini ötekine benimsetmeyi hedeflediği anlaşılan propaganda ve misyoner ağırlıklı sitelerdir.

Hıristiyan grupların propaganda ve tanıtım konusundaki dayanışması internet ortamında da gözlemlenmektedir. Bir Protestan siteyi ziyaret ettiğinizde bağlantı linkleri ile diğer bir Protestan siteyi ziyaret etmeniz mümkündür. E- vaazlar, ilahiler, görsel figürler, bilgisayar oyunları, kitaplar, makaleler, e-mail, canlı sohbet odaları, (chat)tanık öyküleri ve soru- cevap teknikleri tanıtım ve propaganda sitelelerinin kullandığı araç ve yöntemlerdendir. Katolik ve Ortodoks sitelerin Protestan sitelere kıyasla sayıca az, içerik yönünden daha fakir ve tek düze bir anlayış ile tasarlandığını, facebook, you tube, radyo ve televizyon gibi yan ulaşım araçlarına daha az başvurduklarını söylemek mümkündür.

İnternette diğer akımlara oranla çok daha fazla yer tutan Protestan sitelerin genel olarak şu özellikleri taşıdıklarını görmekteyiz:

1. Web sayfalarının tasarımları site ziyaretçilerinin merakını cezbedecek şekilde, resim, özlü söz ve Kutsal Kitaplardan tümcelerle süslenmektedir.

2. Bazı siteler ana sayfalarına Türkçe ve Türk kulağına aşına tarzda hazırlanmış ilahiler koymaktadırlar. Böylelikle müziğin insan ruhunu etkileyen özelliğinden yararlanılmak istenmektedir.

3. Mezhepsel dayanışmanın bir neticesi olarak diğer Protestan sitelere link verilmektedir.

4. İncil ve İsa –Mesih merkezli yayın yapılmaktadır.

5.E- Vaaz yönteminden istifade edilmektedir.

6. Web tasarımında ve içeriğin de çok sık olmamakla birlikte zaman zaman değişiklikler yapılmaktadır.

7- Soru- Cevap, Rehberlik ve Danışmanlık, Karikatür ve Örnek Olay gibi propagandanın unsurlarından yararlanılmaktadır.

Hemen burada belirtmemiz gereken bir başka konu ise bir sitenin hangi mezhep merkezli faaliyet gösterdiğini belirlememizdeki ölçüttür. Sitelerin birçoğu hangi mezhepin öğretişleri yönünde yayın yaptıklarını ya açıkça yazmakta ya da sadece o mezhep hakkında bilgiler vermektedir. İçeriği itibariyle hangi mezhebe bağlı olduğu belirlenemeyen siteler ise aynı gruba mensup bir başka site tarafından referans gösterilmekte ya da link verilmektedir. Üçüncü bir ölçüt ise diğer akademik çalışmaların yapmış olduğu gruplandırmalardır ki bu durum site içeriklerinin sık sık değiştirilmesi nedeniyle teyid amaçlı başvurmak zorunda kaldığımız bir durumdur. Son kriterimiz, Katolik ve Ortodoks sitelerin azlığı, sadeliği, Meryem'i ve Azizleri ön plana çıkartmaları, ikonlara yer verilmesi, sakramentlerin farklılığı gibi teolojik farklılıklardan yola çıkarak belirlediğimiz gruplandırmadır.

A. TANITIM AMAÇLI SİTELER

Tantım, bir varlığın, felsefî, dinî veya ideolojik görünüşünün bütün özellikleri ile ortaya konması demektir. Bu manada "tanıtım siteleri" ifadesinden kastımız, Hıristiyanlık ve müntesibi oldukları mezhep veya kilisenin teolojik nitelikleri hakkında bilgi vermeyi hedefleyen sitelerdir. Tanıtım özelliği gösteren Hıristiyan sitelerin çoğunlukla Türkiyenin değişik illerinde bulunan kiliseler tarafından oluşturulduğunu görmekteyiz.

1. Ortodoks Siteler

a- Mersinortodoks.com, Mersin'de bulunan Ortodoks kilisesine ait web sitesidir. Site'nin modülleri güncelleme nedeniyle faal durumda bulunmamaktadır.[333]

b- Samandagortodoks.com

Hatay'da bulunan Ortodoks Rum kilisesine ait internet sitesidir. Site kullanımdan kaldırılmıştır.[334]

c- Antakyaortodoks.com

Antakya bölgesinde yaşayan Süryani vatandaşlarımıza yönelik faaliyet içerisinde olan Rum Ortodoks kilisesine ait web sitesidir. Site Arapça Hıristiyan ilahisi ile açılmakta ve evlenen, ölen ve vaftiz olan Hıristiyanların isimleri yayınlanmaktadır. Site'ye bağlı bir de vakıf sitesi bulunmaktadır. Radyo menüsü ile şu iki radyoya link verilmektedir; radioalbishara.org ve Orthodoxiya.org.[335]

d- Suryanikadim.org

İstanbul da bulunan Süryani Ortodoks kilisesine ait internet sitesidir. Süryanice hazırlanmış kitap tanıtımları, Patrik ve Metropolitin tanıtımı yapılmaktadır. Siteden anlaşıldığı kadarıyla Kilise oluşturduğu kadın ve gençlik kollarıyla faaliyet göstermektedir.[336]

2. Katolik Siteler

a- Sentantuan.com

İnternet sitesi kilisenin tarihçesi, özel dualar, Katolik azizleri ve ayinleri konularında bilgi verilmektedir.[337]

---

333 http://www.mersinortodoks.com/(05.09.2012).
334 http://www.samandagortodoks.com (05.09.2012).
335 http://www.antakyaortodoks.com/(05.09. 2012).
336 http://www.suryanikadim.org/(05.09.2012).
337 http://www.sentantuan.com/ (05.09.2012).

b- Azizeterezakilisesi.net

Ankara Ulus'ta bulunan Katolik kilisesine ait web sitesidir. Aziz Teraza'nın hayatı, dinî bilgiler, dualar ve missa ayini modülleri mevcuttur.[338]

c- Anadolukatolikkilisesi.org

Adana, Antakya, Güzelyayla, İskenderun, Mersin, Samsun, Tarsus ve Trabzonda bulunan sekiz Katolik sitesinin tanıtıldığı bir web sitesidir. [339]

d- Katolikkilisesianadolu.org

Açılış sayfası Klasik Türk Musikisi melodisini anımsatan bir tarzda bestelenmiş Türkçe Hıristiyan ilahi ile başlamaktadır. Site'nin modül isimleri ve içeriği İngilizce ve Türkçe olmak üzere iki ayrı dilde hazırlanmıştır. Sitede yer verilen konulan şunlardır; Dua, Kilise, Haberler, Ayinler ve Bayramlardır. Site, İstanbul Katolik Ruhani Reisliği adına yayın yapmaktadır.[340]

e- Meryemana.net

Sitede yer alan modüller şu şekildedir: Meryem Ana, İsa Mesih, Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri, İlahiler ve Resimlerdir. Site, üyelerine "sohbet odası" adı altında kurduğu sosyal paylaşım modülü ile de hizmet vermektedir.[341]

3. Protestan Siteler

a- Müjde. nl

Site Hollanda'nın başkenti Amsterdam üzerinden yayın yapmaktadır. Türkçe hazırlanmış olmasına rağmen sitenin Türkiye'deki Hıristiyanlar veya Müslümanlardan ziyade Avrupa'daki Türkleri hedef edindiği görülmektedir.

---

338 http://www.azizeterezakilisesi.net/ (05.09. 2012).
339 http://www.anadolukatolikkilisesi.org/ (05.09. 2012).
340 http://www.katolikkilisesianadolu.org/ (05.09.2012).
341 http://www.meryemana.net/merye/tr/index.php (05.09.2012).

İnsanları Hıristiyan olsun olmasın Amsterdam, Rotterdam, Duisburg ve Oberhousen şehirlerindeki Hıristiyan toplantılarına davet etmeleri ve toplantı dilinin çoğunlukla Türkçe yapıldığının ifade edilmesi hedef kitlenin Türkiye'den daha çok Avrupadaki Türkler olduğunu göstermektedir. Ayrıca, sitede Hıristiyan ilahi ve vaazlarına yer verilmektedir.[342]

b- Müjde.org

08.04.2003 tarihinde oluşturulan site Almanya'nın Bayern Münih - Gunzenhausen bölgesinden yayın yapmaktadır. Site, *incil.com, yeniyaşam.com, incilturk.com, kutsalkitap.org, Hıristiyan.net, İslamacevap.net, isamesih.com* ve *isamesih. org* gibi diğer Protestan Hıristiyan sitelere link vermektedir. Kutsal Ekmeğimiz, Kutsal Kitap ve Kutsal Kitap Arama modüllerinden oluşmaktadır.[343]

c- incil.de

20.10.2008 tarihinde yayın hayatına başlayan site Almanya Berlin merkezli yayındadır. Site'nin içeriği sadece Kutsal Kitap'tan ibarettir.[344]

d- Besiktaskilisesi.net

İstanbul Beşiktaş'ta bulunan bir Protestan kilisesine ait internet sitesidir. 16.04.2007 tarihinde oluşturulan site ABD'nin California eyaletinden yayındadır. "Canlı Destek" modülü ile insanlara dini konularda on-line olarak hizmet vermektedir. Ayrıca "kilisetube.com"bağlantısı ile Hıristiyan videoları paylaşılmaktadır. Site, bir Hıristiyan sosyal paylaşım alanı olan adenbahcesi. com'a link vermektedir. [345]

---

[342] http://www.müjde.nl (05.09.2012).
[343] http://www.müjde.org (05.09.2012).
[344] http://www.incil.de (05.09.2012).
[345] http://www.besiktaskilisesi.net/ (05.09.2012).

e- Anadolukilise.com

İstanbul Kadıköy'de bulunan Protestan kilisesine ait bir internet sitesidir. 18.08.2008 tarihinde oluşturulan site ABD'nin Texas eyaletinin Dallas bölgesinden yayın yapmaktadır. Site zengin içerikli olmayıp ilahiler ve iletişim bilgilerinden müteşekkildir.[346]

f- Protestan.net

Pastörlüğünü Yavuz Kapusuz'un yaptığı kilise Ankara Ostim'de bulunmaktadır. 04.12.2006 tarihinde oluşturulan site ABD- Texas Merkezli yayındadır. Sitede ibadet vakitleri ve inançlarının temelleri hakkında bilgi verilmektedir.[347]

g- Agapekilisesi.com

Samsun'da bulunan Protestan kilisesine ait web sitesidir. Bedava İncil formu ile isteyen kişilere kargo masrafı talep edilmeksizin ilk etapta İncil ve Hıristiyan öğretilerinin işlendiği egzersiz çalışmaları gönderilmekte, okuyucunun değerlendirme formunu geri göndermesi halinde ikinci çalışma dokümanları ulaştırılmaktadır. 15 Mart 2007de yayın hayatına başlayan Müjde TV ve Turk7 kanallarına link verilmekte ve İsa Mesih'in yaşamı ve Hıristiyan dini konulu yayınlar yapılmaktadır. Sitenin, Hıristiyan bir kızla evlenmek istiyorum, maddi yardım talebi, misyoner olmak isteği ve yurt dışında yaşamak istiyorum gibi talepleri içeren maillerin atılmaması konusundaki ricası ilginç bir gerçeği ifade etmektedir. Bu sözlerden siteyi ziyaret edenlerden bir kısmının farklı amaçlar peşinde olduğu anlaşılmaktadır. [348]

[346] http://www.anadolukilise.com/ (05.09.2012).
[347] http://www.protestan.net/ (05.09. 2012).
[348] http://www.agapekilisesi.com/ (05.09. 2012).

ğ- Malatyakilisesi.com

Malatya'da bulunan Protestan kilisesine ait web sitesidir. 30.03.2009 tarihinde oluşturulan site Kocaeli ilimizden yayındadır. Güncel siyasi olaylara yer verilen sitenin sürekli gündeminde tuttuğu konu, Malatya zirve yayınevinde yaşanan cinayet olayıdır. Ayrıca, Hıristiyan dinî içerikli kitaplar ücretsiz olarak talep edenlere gönderilmektedir. [349]

h- ipkv.org/eskisehir.htm

Eskişehir'de bulunan Protestan kilisesine ait web sitesidir. Vaazlar, sohbet toplantıları, vakıf ve ibadet saatleri bölümlerinden oluşmaktadır. Vakıf modülü ile kiliseye finansal destek sağlanmak istenmektedir. Site diğer birçok sitede olduğu gibi ücretsiz İncil ve VCD reklamı yapmaktadır.[350]

ı- Umraniyekilisesi.com

İstanbul Ümraniye'de bulunan Protestan kilisesine ait web sitesidir.16.04.2009 tarihinde oluşturulan site ABD'nin Massachusetts eyaletinden yayın yapmaktadır. Site içerik bakımından zengin değildir.[351]

i-**Balikesirkilisesi.com**

01.05.2008 tarihinde oluşturulan site Almanya Berlin merkezli yayındadır. İsa'nın Tanrının bedensel değil ruhsal oğlu olduğu vurgusu yapılmakta ve üçlü birlik gibi Müslümanların en çok eleştirdiği konulara güneş ve sıvının üç hali gibi metaforlarla cevap verilmeye çalışılmaktadır. Tanrı'nın sevgisi, İsa Tanrının oğlu mu? ve gerçek inanç nedir? Modüllerinden oluşmaktadır.[352]

---

[349] http://www.malatyakilisesi.com/ (05.09. 2012).
[350] http://www.ipkv.org/eskisehir.htm (05.09.2012).
[351] http://www.umraniyekilisesi.com (05.09.2012).
[352] http://www.balikesirkilisesi.com/(05.09.2012).

l- Vizyonkilisesi.com

10.04.2011 tarihinde oluşturulan site Türkiye üzerinden yayın yapmaktadır. Adana'da bulunan vizyon kilisesine ait web sitesidir.[353]

m- Bodrumkilise.org

18.02.2010 tarihinde oluşturulan site ABD Maryland merkezli yayındadır. Bodrumda bulunan Protestan kilisesine ait olan bu internet sitesinde yer alan başlıca konular, yayınlanan Hıristiyan ezgi ve ilahileri, bedava İncil, Kutsal kitap çalışmaları ve ibadet vakitleridir.[354]

n- Bahcelievlerlutufkilisesi.com

İstanbulda yaşayan presbiteryen gruba ait olduğu anlaşılan site dört kural başlığı altında Hıristiyan öğretisinin, Tanrı sevgisinin, İsa'nın insanlık için kendisini feda etmesinin, insan'ın günahkar oluşunun ve kurtuluşun İsa Mesih'te olduğunun anlatıldığı slaytlar bulunmaktadır. 2011 yılı sonunda tescil süresi dolduğundan kapatılan site yeniden yayına başlamıştır.[355]

o- Allsaintsmoda.net

İstanbul Moda'da bulunan Presbiteryen kilisesine ait web sitesidir. 31.12.2009 tarihinde oluşturulan site Türkiye üzerinden yayın yapmaktadır. İbadet vakitleri, dua hazinesi modüllerinden oluşmaktadır. Sitede yer alan "haftanın ilahisi" başlıklı modülde İslam hitap ve dua tarzını anımsatan ilahi isimleri bulunmaktadır. Bu ilahi isimlerinden bazıları şunlardır: "Hamtlar sana ey Yaratan", "Övgü sana ey Yaratan", "Şükran sana ey Yaratan".[356]

o- Presbiteryen.org

17.03.2003 tarihinde oluşturulan site ABD Texas merkezli yayındadır. İstanbul Moda'da bulunan Türk Dünyası Kalkedon presbiteryen kilisesinin web

---

353 http://vizyonkilisesi.com/(05.09. 2012).
354 http://bodrumkilise.org/k/ (05.09. 2012).
355 http://www.bahcelievlerlutufkilisesi.com/(05.09.2012).
356 http://www.allsaintsmoda.net/(05.09.2012).

sitesidir. Site, günlük dualarımız, özel dualarımız, kilise takvimi, vaazlar, Hıristiyanlıkta oruç, Hıristiyanlıkta hac, oruç dualarımız ve kurban duaları modüllerinden oluşmaktadır. [357]

p- Baptistkilisesi.net

01.08.2007 tarihinde oluşturulan site ABD- New York'tan yayın yapmaktadır. İzmir Buca' da bulunan Baptist kilisesine ait internet sitesidir. Site, kutsal kitap çalışmaları, vaazlar, inanç bildirgesi ve kilisenin tarihi modüllerinden oluşmaktadır.[358]

r- Kurtulus.org.tr

02.01.2006 Tarihinde yayına başlayan bu site Kocaeli ilinden yayındadır. Sitede inanç bildirgeleri, İncil değiştirildi mi? On-line kutsal kitap ve ibadet modülleri bulunmaktadır.[359]

s- İpkv.org

İstanbul Protestan kilisesine ait vakıf sitesidir. Hizmetlerimiz modülünde kuruluş amacını şu şekilde belirtmektedir: 1.Mesih inancını benimseyen herkese ibadet imkânını sağlamak. 2. İncilin esaslarını öğrenmek isteyen herkese de Mesih İsa'yı gerçek kimliğiyle tanıtmak. 3. Devletimize ve ülkemize her yönden hizmet etmektir. Değiştirilmemiş İncil başlığı ile İncilin değiştirilmediği İncil sözleriyle ispatlanmaya çalışılmakta, Daniel E.Wickwire adlı yazarın "Yahudi, Hıristiyan ve İslam Kaynaklarına Göre Kutsal Kitabın Değiştirilmediği" makalesine yer verilmektedir.[360] Site domain bilgilerine erişime kapatılmıştır.

ş- Protestankiliseler.org

Sitede protestanların sorunlarına yönelik hazırlanmış, 2007, 2008, 2009, 2010 ve 2011 Hak İhlalleri Raporları başlığında raporlar yayınlanmaktadır. Bu raporlarda Türkiye'de yaşayan Protestanların uğradıklarını iddia ettikleri düşüncelere yer

---

[357] http://www.presbiteryen.org/(05.09.2012).
[358] http://www.baptistkilisesi.net/(05.09.2012).
[359] http://www.kurtulus.org.tr/ (05.09. 2012).
[360] http://www.ipkv.org/incil.htm (05.09.2012).

verilmektedir. Sitenin iddia ettiği hak ihlallerini şu şekilde maddelendirmek mümkündür: 1. Malatya Zirve yayınevinde öldürülen üç Protestan kişi 2. 28 Ocak 2007 tarihinde Samsun Agape kilisesi derneğine verilen maddi zarar. 3. 20 Mayıs 2007 tarihinde İstanbul Protestan kilisesi vakfının Eskişehirde bulunan şubesine yapılan Molotoflu saldırı. 4. İbadet yeri sorunu, 5. Tüzel kişilik sorunu 6. İlköğretim ve Lisedeki zorunlu din dersi sorunu. Kısacası, sitenin içeriği Protestan Hıristiyanların maruz kaldığı saldırılar ve hukuki manada talep ettikleri haklar ile ilgili her yıl hazırladıkları raporlardan oluşmaktadır.[361]

t- Efeskilisesi.tripod.com

İzmir efeste bulunan Protestan kiliseye ait web sitesidir. Sitede Hıristiyanlığı anlatan video ve ilahilere yer verilmektedir.[362]

u- Eryamanliyiz. Biz

Ankara'nın Sincan, Etimesgut ve Eryaman bölgesinde oturan Hıristiyan grubunun oluşturduğu internet sitesidir. "Allah'ın oğlu olur mu? İsa'nın sözü değiştirildi mi? İncil nedir? Neden Kur'an'ı Kerimi kabul etmiyorsunuz? İsa Mesih kimdir? Mezhepler arasındaki farklılıklar nelerdir? gibi Müslümanların Hıristiyanlara yönelttiği sorulara cevap verilmektedir.[363]

ü- Estopluluk.org

Eskişehir Hıristiyan topluluğuna ait web sitesidir. Site talep edenlere İncil hediye etmektedir. Siteden anlaşıldığı kadarıyla oluşturulan çalışma grupları ile belirlenen konular üzerinde komşu toplantıları yapılmaktadır.[364]

v- Antepyeniyasam.com

Gaziantepte bulunan Hıristiyan gruplara ait web sitesidir. Sitede bu Hıristiyan topluluğunun haftalık aktivite programı bulunmaktadır. Haftalık aktivasyon programının içeriğini dua, öğretiş ve ibadet bölümleri oluşturmaktadır.[365]

---

[361] http://www.protestankiliseler.org/(05.09.2012).
[362] http://efeskilisesi.tripod.com/ (05.09.2012).
[363] http://www.eryamanliyiz.biz/(05.09. 2012).
[364] http://www.estopluluk.org/(05.09.2012).

y- Hıristiyan.net

20.06.2003 tarihinde oluşturulan site ABD'nin Ohio eyaletinden yayın yapmaktadır. Site Hıristiyan arama moturudur. İçerik bakımından zengin olmayan sitede kısaca Hıristiyanlık hakkında bilgi verilmektedir.[366]

z- İyihaber.tripod.com

13.04.1995 tarihinde oluşturulan site ABD California merkezli yayın yapmaktadır. Adana Protestan topluluğuna ait olan sitede Hıristiyanlık hakkında bilgi veren modüller mevcuttur. Dua istek hattı, ücretsiz İncil gönderim modülleri bulunmaktadır.

B. PROPAGANDA ve MİSYON AMAÇLI SİTELER

Propaganda sözlükte; Bir öğreti, düşünce veya inancı başkalarına tanıtmak, benimsetmek ve yayma amacıyla söz, yazı vb. yollarla gerçekleştirilen çalışma anlamına gelmektedir.[367] Latince "propagare" kökünden gelen Propaganda kelime olarak, "yeni fidanlar elde etmek için toprağı ekmek" manasına gelmektedir.[368] Terminolojik olarak ise propaganda, bir fikrin, önyargılarımızı ve duygularımızı etkileyen imajlar, sloganlar ve sembollerin becerikli bir şekilde kullanılması yoluyla iletilmesidir ki böylece o çağrıyı dinleyen, o fikri "kendi isteğiyle" kendi fikri gibi benimsemesidir.[369]

Propagandanın, tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. Tarih boyunca dini, kültürel ve politik olarak çeşitli toplumlarda büyük öneme sahip olmuştur. İnsanlar propaganda aracılığıyla birbirlerinin fikirlerini değiştirmeye kendi taptıklarına inandırmaya ve dinî, siyasî tercihlerini değiştirmeye çalışmışlardır. Propagandadaki temel amaç muhatabın tutumunu, düşüncesini ve eylemini artırmak, yok etmek veya değiştirmektir. Propaganda faaliyetinde bir öğretiyi, ideolojiyi veya inancı telkin

---

365 http://www.antepyeniyasam.com/ (05.09. 2012).
366 http://www.hristiyan.net/ (05.09.2012).
367 Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, Akşam Sanat Okulu Matbaası, 2005,Anlara, s.1628.
368 Fahri Hoşab, *Nebevi Davet ve Propaganda*, Buruç yay., İstanbul 2008, s.23.
369 Anthony Pratkanis, Elliot Aronson, *Propaganda Çağı*, Paradigma Yay., İstanbul, 2008, s.13.

etme amacı vardır. Tarihte Uzakdoğu ve Orta Asya kavimlerinin yaşamında Maniheizm ve Budizm inançlarının büyük etkileri olmuştur. Aynı tarihlerde ve daha sonraki dönemlerde Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarında güçlü bir inanç sistemini oluşturan İslam ve Hıristiyanlıkta hızla yayılmaya başlamıştır. İran'dan kaçan Mani rahiplerinin Uzakdoğu ve Orta Asya'ya sığınması ve buralarda yaşayan halklara kendi inançlarını benimsetmesi, Hz İsa'dan sonra havarilerinin Hıristiyanlığı yayma çabaları birer dinsel propaganda örneğidir.[370] Ancak bir kavram olarak propaganda çok da eski olmayan bir sözcüktür. Yazılı bir metinde ilk kullanımı dinsel bir mahiyete hatta misyon içerikli bir niteliğe sahiptir. Papa XV. Gregory 1622 yılında Sacra Congregatio de Propaganda Fide'yi tesis ettiğinde gerçekleşti. O zamanlar, yani Protestan Reformunun ilk başladığı senelerde, Katolik Kilisesi inancı silah gücüyle yeniden oluşturabilmek için bir dizi kutsal savaşa girişti. Papa Gregory bunun geçersiz bir yöntem olduğunu fark edince kadın ve erkekleri kilisenin doktrinlerini "kendi istekleriyle" kabul etmelerini sağlama çalışmalarını koordine etme aracı olarak papalık propaganda ofisini kurdu. Böylelikle propaganda kelimesi Protestan ülkelerde olumsuz, Katolik bölgelerdeyse olumlu (eğitim ve vaazın anlamına yakın) bir anlam kazandı.[371]

Propaganda muhtevası, muhatapları, sahası, kullandığı metodlar, teknik ve taktikler açısından farklı sınıflandırmalara tabi tutulmaktadır. Propaganda yöneldiği sahalara göre altı sınıfa ayrılır:

-Siyasi-ideolojik propaganda

-Dinî propaganda

-Kültür propagandası

-Ticari propaganda

-Askeri propaganda

-İktisadi propaganda

---

[370] Şevket Nasir, İnternetin İdeolojik Propaganda Aracı olarak Kullanılması, (Basılmamış Doktora Tezi) ss.17-18.

[371] Pratkanis, Aronson, a.g.e., s.12.

Konumuz itibariyle bizi ilgilendiren propaganda çeşitleri dini ve kültürel propagandadır. Dini propaganda, dini yaymak için kullanılan metodlar, teknik ve taktikler, dinî propagandayı teşkil eder. Diğer bir ifade ile dinî propaganda; bir dinin inanç, ibadet ve ahlak esaslarının ve bunların muhtevasının bir takım vasıta ve metotlarla muhataplara ulaştırılması ve peşinden o dini kabul etmeye davettir. Günümüz dinî propagandasının en teşkilatlı müessesesi Hıristiyan misyonerliğidir. Kültür propagandası ise bir milletin, toplumun kendi kültürünü başka milletlere, toplumlara aşılama faaliyetidir. Sinema, tiyatro, kütüphaneler, kitap tercümeleri, okullar, dil kursları, dostluk cemiyetleri, kulüpler, sergiler, televizyon ve internet birer kültür propagandası vasıtasıdır. Kültür propagandası uzun vadede çok etkili izler bırakan bir yöntemdir. Ancak buna rağmen en az rahatsızlık verici yöntemdir. Kültür ilişkilerinin bir dostluk diyalogu veya dinler arası diyalog görüntüsü vermesi, propagandayı kolaylaştırmaktadır. Uzun vadeli kültür propagandalarına maruz kalan milletler, kültür erezyonuna ve kimlik kaybına uğrar. Hıristiyan misyonerliğinin kültür propagandasını da içerdiğini söyleyebiliriz. Fransa, İngiltere ve Almanya kendi kültürlerini yayma hususunda en faal ülkelerdir. Bu ülkeler, faaliyette bulundukları memleketlerde açtıkları misyoner okulları, buralara gönderdikleri bilim adamları, yazarlar, gazeteciler ve sanatçılar ile kendi kültürlerinin propagandasını yapmaktadırlar.[372]

Peder Jim Jones tarafından 18 kasım 1978 de bir Güney Amerika ülkesi olan Guyanada kurulan Halkın Mabedi tarikatı üyelerinin liderlerinin CIA'in saldıracağı o nedenle bir devrimci gibi ölmenin daha iyi olacağı yönündeki propagandası sonucu siyanürlü meyve pançı içerek intihar etmeleri, bir kıyamet tarikatı olan New Age tarikatının hayatın diğer gezegenlerde devam edeceği inancı, Moon tarikatı lideri Sun Myung Moon'un isteği ile rastgele seçilen kişilerin birbirleri ile evlenmeleri propagandanın dinsel ve mistik alanda nasıl ve hangi düzeyde kullanıldığına sadece birkaç örnektir.[373]

---

[372] Hoşab, a.g.e., ss.187-191.
[373] Pratkanis, Aronson, a.g.e., ss.353-355.

Hıristiyan dünyası, din propagandasında İsa'nın şu sözlerine dayanmaktadır: "Gidin ve yeryüzünde her yaratığa İncil'i vaz'edin,"[374] Siz bana Kudüs'te de, bütün Yahudiye'de de ve Samaria'da yeryüzünün en son parçasına kadar, şahitler olacaksınız."[375] Bu buyruğun onlar arasında "Gidin ve insanlar arasında Tanrı'nın egemenliğini ve gerçeğini kurun" şeklinde yorumlanması ile Yahudilerden sonra ikinci bir "arzı mev'ud" ideali yaratılmış oldu.[376]

Günümüzde gerek çeşitler, gerek etkileri büyük boyutlara ulaşmış propaganda, Hıristiyan internet sitelerinin bilgilendirme ve iknanın işe yaramadığı durumlarda çok sık başvurdukları yollardandır. Genel olarak bir düşünceyi, bir inanışı yaymak için söz, yazı, resim ve daha başka yollarla yapılan abartılı tanıtma işine propaganda adı verilmektedir. Propaganda eski çağlardan beri bilinen ve uygulanan bir yöntemdir. İçinde bulunduğumuz yüzyılda kullanılan "soğuk harp" ve "sinir harbi" ise propagandanın değişik adlarla ifadesidir. Her propaganda, gerçekleştirmek istediği düşünce yapısına göre kendine has bir taktik uygular, Hangi fikrin propagandası yapılacaksa ona en uygun olan yolun seçilmesi tabiidir. Propagandanın etkisini artırmak için; Çevrenin hazırlanması, hitap edilen kitleye göre tavır alınması, kitap, dergi, broşür, televizyon, radyo ve internet gibi kitle iletişim araçlarının etkin kullanılması gerekmektedir. Ancak propaganda faaliyetinde bekli de en önemlisi propaganda havasının gizli tutulabilmesi yani propagandanın gerçek amaca yönelik psikolojik hazırlama aracı olarak kullanılmasıdır.[377] İşte tamda burada propagandanın asıl varoluş sebebi ve iknadan farklı yönleri ortaya çıkmaktadır. Zira ikna, tartışmanın ve pratik aklın saf ürünüyken, propaganda sonucu yaşanan değişim, gizli ve etkili imajların, şüpheci yaklaşımın, kendine özgü ideolojinin sadece renkli yönlerini sunmanın, yalanın, mübalağanın, karşı tarafın kutsallarını hafife almanın, karalamanın ve aldatmacanın neticesidir. Aytunç Altındalın "göze gözükmeyen kilise" şeklinde ifade ettiği ikinci bir kilise anlayışını yani Müslümanların zihinlerinde yeni imajlar oluşturmak, onları Müslüman olarak

---

[374] Markos 16: 15.
[375] Resullerin İşleri 1: 8.
[376] E.W. Hopkins, G.F.Moore, M.Haldi, Ö.Ferruh, Tarihte ve Günümüzde Misyonerlik, Örgün Yay., İstanbul, 2006, s.367.
[377] Cilacı, a.g.e., s.13.

bırakmak ama Hıristiyan gibi düşünür ve yaşar hale getirme fikrini bu bağlamda ele alıp değerlendirdiğimizde propaganda amaçlı internet sitelerinin beden misyonerliği değil ama zihin misyonerliği yaptığını söylemek mümkündür. Örneğin propaganda amaçlı kurulan Hıristiyan internet sitelerinde kurtuluş doktrinin ağırlıklı işlenmesi, Müslüman toplumların sosyo-psikolojik hallerinin çok iyi tahlil edildiği, yani cennet değil cehennem odaklı Tanrı ve Ahiret inançlarını çok iyi değerlendirdiklerini göstermektedir.

İnternette uygulanan en önemli propaganda metodu psikolojik metottur. Ferdin, içinde yaşadağı ruhsal hallere göre belirlenen metotları ifade eden Psikolojik metot, içerisinde şu teknikleri barındırmaktadır: "Telkin, İnandırma, Umut Verme, Sevdirme-Nefret Ettirme, Mevcut Zaman ve Şartları Küçümseme, Beyin Yıkama, Güven Verme, Mübalağalı Anlatım ve Korkutma"dır.[378] Bu anlamda propaganda internet sitelerinde şahit olduğumuz, bazı özendirici ve ikna edici söylemler, Hırisityanlığın sevgi dini olduğu vurgusu, nasıl Hıristiyan olunur sorusuna cevapların verildiği telkin yöntemleri, asli suç teorisinden hareketle insanın doğasının kötü olduğu vurgusuyla yapılan korkutma faaliyetleri, propagandanın psikolojik boyutları itibariyle Hıristiyan internet sitelerinde kullanıldığını göstermektedir. Psikolojik Propagandada kullanılan diğer önemli bir yöntem de umutsuzluk ve hayal kırıklığı yaşayanların hedef seçilmesidir. Çünkü bu kimseler telkine ve propagandaya açık kimselerdir. Propagandacı, yeni umutlar vererek ve gerçekleşeceğini ileri sürdüğü yeni hayallerden bahsederek bu insanları kullanır. Roma'da Hıristiyanlığın yayılmasında, toplumun bu zaafından yararlanılmış olması önemlidir.[379] Bu anlamda Hıristiyan propaganda sitelerinde rastladığımız, umutsuzluklar yaşayan ve İslam dini ile ilgili tatmin olmamış alanlarının olduğu anlaşılan insanların anlattıkları Hıristiyan olma maceraları ve Hıristiyanlığın kurtuluş teorisi ile sunulan umutlar bu yöntemin sitelerce uygulanmış şekilleridir.

---

[378] Hoşab, a.g.e., ss.218-220.
[379] Hoşab, a.g.e., s.222.

Propaganda ve Misyoner amaçlı internet siteleri tabirinden, okuyucularına yönelik Hıristiyanlığa özendirici, anlatımlarında inkültürasyon veya kontekse uydurma yöntemine başvuran, sadece kendi din ideolojisini tanıtıp savunmayan aynı zamanda ötekinin kutsal kabul ettiği değerlere saldıran, içeriğinden veya uslübundan açıkça ne pahasına olursa olsun muhatabını kazanma gayreti güttüğü anlaşılan siteleri kastetmekteyiz. Propaganda ve misyon amaçlı kurulan sitelerin tamamı Protestan gruba aittir. Tespit ettiğimiz siteleri şu şekilde sıralamamız mümkündür.

1- İslamacevap.net

14.05.2003 tarihinde oluşturulan site Almanya'nın Berlin kentinden yayın yapmaktadır. İslamı karalama prensibi üzerine kurulmuş bir misyonerlik sitesidir. Sitenin kuruluş amacının Hıristiyanlığın temel doktrini olan Tanrı inancını ve İncili savunmak, İslam'ın Tanrı, Peygamber ve Kur'an inancını ise eleştirmek, küçümsemek olduğunu söyleyebiliriz. Sitede yer alan makalelerde Müslümanlara yönelik çok acımasız benzetmeler ve eleştiriler yapılmaktadır. Örneğin, Müslümanlar aldatıcı tanrıyla böbürlenen ve Hıristiyanlığı yok etmeye çalışan insanlar olarak gösterilmektedir. Sitenin, İslamı eleştirme ve karalama faaliyetinde kullandığı yöntemleri maddeler halinde izah etmek gerekirse;

Kur'an ve İncilleri mukayeseli inceleyerek, Kur'anı eleştirip, İncilleri övmek; "Hıristiyanlık ve İslamiyet Öğretişlerini Karşılaştırma Tablosundaki" İslama yönelik eleştirilerdir. Burada dinlerin ortak terminolojileri Hıristiyanlık ve onların algıladığı manada İslamiyet yönünden ele alınmıştır. Kur'an terminolojisi "Muhammedin kendi el yazması" biçiminde ifade edilmektedir. Kur'anın bazı öğretilerinin Tevrat'tan alıntı olduğu savunulmaktadır. Örneğin, İslamda farklı inançlardan olan insanlarla evlenmenin kısıtlanması, iki erkeğin şahitliği, Kur'andaki cana can, dişe diş, göze göz, buruna burun, kulağa kulak, şeklindeki kısas ayetleri ve Nuh tufanı olayını buna örnek göstermektedirler. Kur'anın dil bilimsel açıdan versiyonlar bakımından farklılıklar olduğu ve Kur'anın redaksiyon çalışmasının bizzat Hz. Muhammed tarafından değil Hz. Ebu Bekir zamanında yapıldığı ve onun düşüncelerinin Kur'an'a girdiği iddia edilmektedir. İncil'in savunulması ise "Biz zaten İsa'ya İncil

indirildiğine inanmıyoruz. Vahiy İsanın kendisidir, İncil ise Yazarlarının ilahi esinti ile yazdıkları olup aralarında yüksek oranda bir uyum vardır." cümleleri ile yapılmaktadır.

Kur'an ayetlerini kendi inançlarını desteklemenin aracı yapmak; Kur'anın İsa- Mesihi peygamber olarak kabul edip onu medhettiği, İsa'nın sayısız taraftar kazandığının Kur'an tarafından da kabul edildiği iddia edilmektedir.

İslam bilginlerinin fikirlerini kendi inanç ve düşüncelerinin doğruluğuna delil olarak göstermek; " Kutsal Kitaptaki ve Kur'an'daki Tanrının Karakteri" başlıklı yazıda Hıristiyan Tanrı inancının bu sefer bir İslam yazarının dilinden, Shabbir Aktharın şu sözleri ile savunulduğunu görmekteyiz; "Aralarında eğitimlilerde dahil olmak üzere Müslümanların çoğu Hıristiyanlık hakkında çok az şey bilmektedir. Bir insanın Tanrı olduğu iddiası-bir küfür- ile bundan bütünüyle farklı bir görüş olan Tanrının gönüllü olarak insan olması doktrini sağlam Hıristiyan inancı arasındaki farkı net olarak çok az Müslüman ayırt edilebilir. Ve bu görüşlerin her ikisi de Tanrının bir oğul edindiğini söyleyen sapık öğretişle karıştırılıp durur. Bir Müslüman, Hıristiyan inancı konusunda tam bilgiye sahip olmadıkça Hıristiyanlarla ciddi anlamda bir diyalog kurduğunu söylemesi makul olmaz." Oysaki İslam teolojisi açısından ister insanın Tanrı olması, isterse Tanrının insan olmayı seçmesi(inkarnasyon) durumu değiştirmemektedir. Her iki halde İslam'ın Tanrı tasavvuru ile taban tabana zıt iki şeylerdir. Konu ile ilgili bir diğer örneğimiz Süleyman Ateş'in Bakara 2/79. ayeti ile ilgili yorumudur; " Kitabı elle yazıp, az bir para karşılığı satmak" ayetini Süleyman Ateş'in buradaki kitaptan kastın Tevrat değil, Talmud ve Mişna olduğu şeklinde yorumladığı dolayısıyla Tevratın tahrif olmadığının çağdaş İslam alimlerince de kabul edildiği söylenmeye çalışılmaktadır. Hıristiyanlığın Tanrı anlayışının "Bilinebilir Tanrı" oysaki İslam'ın Tanrı anlayışının "Bilinemez Tanrı" anlayışı üzerine kurulduğunu savunan site iddialarına Farabi ve Gazzali'nin Tanrıyı bilmenin imkansız olduğu yönündeki düşüncelerini delil getirmektedir.

Hıristiyanlığın Tanrı anlayışı ile Kur'anın Ortaya Koyduğu Tanrı anlayışını karşılaştırmak; İslam ve Hıristiyan Tanrı inancını mukayeseli olarak ele alan site, Tanrının karşılıksız dostluğu, Tanrının acı çekmesi, Tanrının sevgisi, Tanının bilinebilirliği ve Tanrının Kutsallığı yan başlıkları altında Hıristiyanlığın tanrısını överken İslam'ın tanrı anlayışı eleştirmektedir. Kur'andaki Tanrı anlayışı; Efendi köle ilişkisi, adil bir efendinin hizmetkarı olan insanlar, kullarından çok uzak resmi tanrı, uluslara elçiler gönderen ancak elçisinin sözünü dinlemeyen halkları yargılayan ve cezalandıran Tanrı (Nuh Süresinden örnekler veriliyor) anlayışı şeklinde sunulmaktadır. İslam'ın Tanrı anlayışına yönelik bütün bu söylemlere karşılık, Hıristiyanlığın veya Hıristiyan Kutsal Kitabının Tanrısı; insanlarla aşık-maşuk ilişkisi içerisinde olan sözünü tutmayan halkı için acı çeken, Günahkarları hatta düşmanlarını seven, her şeyi ile bilinebilir Tanrı şeklinde ifade edilmektedir.

Türkiye'de ve Dünya'da Yaşanan siyasi, sosyal vb. olayları kendi inançlarını savunmak amaçlı kullanmak; Sitede gerek Batı dünyasında gerekse Türkiye'de meydana gelen güncel olaylar dini yönleri ile ele alınmaktadır. Örneğin, "Hangi Hıristiyanlık: Oslo Katliamı ve Cihad" isimli makalede aşırı muhafazakar Hıristiyan Anders Behring Breivik tarafından 22 Temmuz 2011 tarihinde gerçekleştirilen ve 69 kişinin katline neden olan olaya yer verilmektedir. Bu olayı gerçekleştiren kişinin Hıristiyan olamayacağı belirtilerek bir anlamda Müslümanlardan gelen eleştirilere cevap verilmektedir. Zira Batı'nın Doğu'ya karşı öne sürdüğü İslam ve Terörizm veya Cihad dini İslam eleştirileri bu kez kendilerini vurmuş görünmektedir. Bu olayı yapan kişinin gerçek bir Hıristiyan olamayacağı, İncil'in bu tip olayları yasakladığı ve Hıristiyanlığın gerçekte "sevgi" ve "barış" dini olduğu ifade edilirken, İslam'ın yayılmacı politikasının cihad üzerine kurulduğu şeklindeki acımasız eleştirilerini unuttukları görülmektedir.

2011 YGS Sınavında yaşanan sınav kitapçıklarının şifrelenmesi iddiasından yola çıkarak Tanrının adalet ve merhameti konusunu ele alan site, konuyu asli suç ve İsa'nın kendini insanlığın kurtuluşu için çarmıhta feda edişine getirmektedir. İslam'daki merhamet ilahı anlayışının örtülü bir şekilde eleştirildiğine tanıklık ettiğimiz bu yazıda Tanrı'nın gerçek merhameti ile insanlığın kurtulamayacağı,

kurtuluşun ancak Tanrısal adaletle (İsa'nın çarmıhta kefareti ile) gerçekleşeceği savunulmaktadır. Görüldüğü gibi site hem Türkiye hem de diğer ülkelerdeki güncel olayları çok iyi takip etmekte ve konuyu Hıristiyanlığın öğretilerine taşımaktadır.

Hadislerin İslam'ı eleştirmek için kullanılması; Bazı zayıf ve mevzû hadislerin site tarafından İslamı eleştirmenin yöntemi olarak kullanıldınığını görmekteyiz; Hz. Muhammede istinaden "İlk insanların 4 metre olduğu", "Güneşin bulanık göle battığı" hadislerini örnek gösteren site İslam'ın gerçeklikten ve bilimsel nitelikten çok uzak olduğunu savunmaktadır.Bu bilgi verilirken daha fazla bilgi için "answeringinfidels.com" İngilizce bir siteye link verilmektedir.Bu sitede ise "Muhammedin Bilimsel Gaflarının Analizi" başlığı altında dünyada bir buçuk milyon insanın Peygamber olarak tanıdığı ve inandığı kişiye iftiralar atılmaktadır. Onun yüzlerce Yahudinin kafasını kestiği, Kur'an'ın dört kadınla evliliğe izin vermesine karşın Hz. Muhammed'in tek seferde dokuz kadınla evli bulunduğu, Hz. Aişeyi dokuz yaşında nikahladığı, erkeklere eşlerini dövebilecekleri yönünde izin verdiği, zihinsel ve ruhsal istikrarsızlık belirtilerini gösterdiği, Cebraille ilk karşılaşmasından izlenimin onun gerçekte şeytani bir saldırıya maruz kaldığına işaret ettiği iddialarına yer verilmektedir. Bir başka hadis örneği ise; "Herhangi bir içeçeğin içerisine bir ev sineği düşerse kanatlarının birinde mikrop diğerinde şifa vardır." hadisidir. Bu hadisi örnek olarak veren site Çağdaş bilimin ve mikrobiyologların bu ifadeyi yalanladıklarını belirtmektedir. Bir başka örnek ise; "Allahın Ademi 60 arşın (90 Ayak) boyunda yarattığı" biçimindeki hadistir. Bunun da günümüz paleontologları tarafından yalanladığı savunulmaktadır. Yine Arap diline ve belagatına vakıf olmamanın veya art niyetin bir neticesi olarak "Güneşin secdeye gittiği" hadisinden hareketle Hz. Muhammed'in mitolojilere inandığı ve efsane peygamberi olduğu yönündeki eleştirileri bir başka örneğimizidir.

İslam Peygamberini karalamak; Hz. Muhammed'in büyücü olduğu sihirli ve etkili sözlerle insanları kazanma yoluna gittiği, Medine'de Yahudilerin sadakatini kazanmak için çalıştığı, Yahudilerden umduğu yardımı göremeyince kıblesini tekrar Mescidi Aksa'dan Mescidi Haram'a çevirdiği iddiaları yer almaktadır.

Soru- Cevap yöntemiyle Müslümanların zihinlerinde istifhamlar yaratmak; Müslümanlara sorular? Başlıklı yazı ile okuyucuların zihinlerinde İslam'a yönelik istifhamların oluşturulması hedeflenmektedir. Öncelikle Müslümanların zihinlerinde inanç ve kültürlerine yönelik istifhamlar yaratmak daha sonra ise bu boşlukları Hıristiyan motifleri ile doldurmak sitenin uyguladığı bir yöntemdir. Örneğin, tövbenin, Allaha karşı samimiyetin ebedi kurtuluş için yeterli olmadığı, İnsanlığın kurtuluşunun ancak Mesih İsa aracılığı ile olacağı, hususu vurgulanmaktadır.

Müslümanlarca Hıristiyanlığa yöneltilen eleştirilere cevap vermek; Hıristiyanlığa yöneltilen en büyük eleştirilerden biri de onun Eski Hint ve İran paganizmi olan Mitraizmden etkilendiği hususudur. Hıristiyanlığın Mitraizmden değil tam tersine Mitraizmin Hıristiyanlıktan etkilendiği ifade edilmektedir. Hıristiyanığın Mitraizmin; Mitranın 25 Aralıkta bakireden doğduğu 12 yardımcısının bulunduğu, Mitranın dünya barışı için endini kurban ettiği, ölümünden 3 gün sonra dirildiği, Mitrayada İsa'ya denildiği gibi "iyi çoban" ismi verildiği gibi eleştirilere cevaplar verilmektedir.

Hıristiyanlığı tercih eden insanların hikâyelerine yer vermek; Site Neden Hıristiyan Oldular?" başlıklı modülü ile insanların önüne bir model koyma çabasında görünmektedir.

Facebook ve You Tube'dan faydalanma; Site, "Facebook" ve "You Tube" bağlantı linkleri ile insanlara ulaşma çabasındadır. Face book sayfasında yer alan ve Hıristiyanlığın örtülü propagandasının yapıldığı "Krallığını Kur" başlıklı oyun ile yaşça küçük olan insanlara hitap edilmektedir.[380]

Site aralarında Türkçe, Arapça, Urduca, Portekizce gibi dillerin bulunduğu 22 dilde hazırlanmıştır. Sitenin Arapça versiyonunda "İslam'a Reddiye" başlığı altında İslam'ı eleştiren ve değişik kişilerce kaleme alınmış makalelere yer verilmiştir.

---

[380] http://www.islamacevap.net/ (06.09.2012).

Bakara Süresinin 56[381] ayeti ile Yuhanna 8: 32 cümlelerini birlikte vermek sûretiyle Hıristiyanlığın propagandası yapılmaktadır. Bakara sûresindeki ifadenin açıklamasının Yuhanna'da var olduğu ve doğru yolu bulmanın da Hıristiyan olmaktan geçtiği ifade edilmektedir. Oysaki Bakara süresindeki hitap tüm insanlığa iken Yuhanna İncilindeki hitap İsa'nın şahitliğini kabul eden Yahudilere yöneliktir. Burada konu bağlamından koparılarak eksik sunulmaktadır.

Sitenin Arapça versiyonunda ele alınan konular şunlardır; "Kur'anda İsrailiyat, İslam Dininin Tarihi Perspektifi, Modern İslam, Kur'anın Allah Tarafından Korunmuşluğu, Allah Oğlu Mesih'in Manası Nedir?, Allah Katında İsa'nın Durumu Ademin Durumu Gibidir. İslamda Çocuk Öldürme Hukuku, İsa'nın Çarmıha Gerilişi İftira Değil, Gerçektir, İsa'nın Çarmıha Gerilişi ve Dirilişi, Kur'an'ın Derlenmesi, Bilim Dili Işığında Kur'anın Anlamı, Kutsal Kitab'ın Sahteliği Konusunda Şüpheler, Bilim ve Tarihin Işığında Kitabı Mukaddes ve Kur'an-ı Kerim, Kur'andaki Hatalar, İslam ve Kadın, Kur'an'ın Bilimsel Mucizeleri, Muhammed'in Tutarsızlığı, İslam Batı İçin Bir Tehdit mi dir? Kur'anda Hoşgörü, Kur'anda Nesh, İslam'ın Hıristiyanlığa Karşı Kültürel Savaşı, Arap Yarımadasında Yahudi ve Hıristiyanların Dışlanması"dır. Bu bölümlerdeki yazılarda İslam'ın acımasız bir şekilde karalandığı görülmektedir. Örneğin, İslam Batı İçin Bir Tehdit midir? Başlıklı makalede İslam Batı'yı kültürel emperyalizme maruz bırakmak isteyen bir din olarak gösterilmektedir. Kur'anda İsrailiyat isimli makalede Fahreddin Razinin Mefatih'ül Gayb adlı eserinden alıntılar yapılmakta ve bu durum "İslam'ı Terk Etmenin Silsileleri" olarak takdim edilmektedir. Kur'anın bilimsel mücizeleri başlıklı makalede "demirin indirilişi" gibi bazı ayetleri bugünkü bilimin yalanladığı iddia edilmektedir.

İslamacevap.net sitesinin İngilizce versiyonu "*answer-islam.org*" adıyla yayın yapmaktadır. "*Answering-islam.org*" sitesinde tıpkı Türkçe versiyonunda olduğu

[381] "Dinde zorlama yoktur. Artık doğru ile yanlış seçilip birbirinden ayrılmıştır. Şu halde kim şeytani güç odaklarını reddederde Allah'a inanırsa kesinlikle kopmaz bir kulpa yapışmış olur.[Bakara 2: 256.] " İsa kendisine iman etmiş Yahudilere eğer benim sözüme bağlı kalırsanız, gerçekten öğren cilerim olursunuz. Siz hakikati bileceksiniz ve hakikat sizi özgürleştirecektir." [Yuhanna 8: 31-32].

gibi tanık hikâyelerine rastlamaktayız. Tanıklar burada cinslerine ve yaşadıkları ülkelere göre kategorilere ayrılmıştır. Otuz bir ülkeden gelen hikâyelerin yer aldığı sitede dikkatimizi çeken bir hususta Kürdistan isimli bir ülkeden bahsedilmesi ve dört tanığın hikayesine yer verilmesidir. Irak'ın kuzeyinden ve İran'ın batı bölgesinden oldukları anlaşılan kişiler Iraklı veya İranlı değil Kürdistanlı olarak anılmaktadır.[382] İslam ve Terörizm başlıklı modülde, İslam dininden "politik bir ideoloji" olarak bahsedilmekte ve 11 Eylül 2001 saldırıları ile ilişkili sunulmaktadır. "Kur'anı Kerimde Ölüm Ekonomisi" başlıklı makalede İsrail ve Irak'taki bazı bombalı intihar eylemler cihad ve şehitlik kavramları ile birleştirilmek sûretiyle İslam dini ile ilişkilendirilmektedir. Ayrıca e-mail ve diyaloga başlıklı modülle birçok ülkeden kişilerin sorularına akademik düzlemde cevaplar verilmektedir.

İslamacevap sitesinin içeriği Arapça ve İngilizce dillerinde hazırlanmış versiyonuna büyük oranda benzemektedir. Ancak Türkçe ve Arapça sayfaların kullanıldıkları kültürlere uygun dizayn edildiğini söylemek mümkündür. İngilizce hazırlanmış versiyonunda "İslam ve Terörizm" ve "İslam Egemenliği Altında" başlıklı modüllerle İslam'a yönelik daha ağır karalamalar ve suçlamalar görünürken Türkçe ve Arapça versiyonlarında bu modülleri bulmak mümkün değildir. Sitenin Arapça ve Türkçe versiyonu, Kur'anın, Hz. Muhammed'in eleştirilmesi ve Hıristiyan Teolojisine yönelik eleştirilere cevap vermek üzerine kurgulanmıştır.[383]

2- Kampusweb.com

Sitenin oluşturulma tarihi 18.06.2003'tür. ABD-Texas-Dallas üzerinden yayın yapmaktadır. Tanıklar, bizimle paylaşın ve mesaj gönderme modülleri vasıtasıyla insanlarla daha uzun soluklu iletişim kurma amaçlanmaktadır. Mesaj gönderme formunda yer alan "Gizlilik Antlaşması" maddesi ile insanların toplumsal ve kurumsal çekincelerini bertaraf etmek amaçlanmaktadır. Okuduğunuz üniversiteyi seçin bölümünde ise Türkiye'nin 14 büyük üniversitesine yer verilmektedir. Bu üniversiteler şunlardır: Ankara Üniversitesi, Atılım Üniversitesi, Başkent

[382] http://www.answering-islam.org/Arabic/index.html (06.09.2012).
[383] http://www.answering-islam.org/ (06.09.2012).

Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi, Çankaya Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ufuk Üniversitesi, Açık Öğretim Üniversitesi.[384]Salt üniversite gençliğini kendisine faaliyet alanı olarak seçmiş bir sitedir. "Ben kimim?" "Niçin bu dünyadayım?" "Nereye gidiyorum?" gibi gençlik çağındaki insanların zihinlerindeki sorulara cevap vermek adına propaganda faaliyeti yapılmaktadır. Beşiktaş Protestan Kilisesi tarafından kurulan Beşiktaş kilisesi. net sitesine link verilmektedir [385]

3- Allahitanimak.jesus.net

22.05.1997 tarihinde oluşturulan site İsviçrenin Fransızca konuşulan bölgesi olan Vaud eyaletinin Nyon kentinden yayındadır. Sitede yer alan gerçek hikayeler başlıklı modülde anlatılan Hıristiyan olma hikayelerine baktığımızda bu kişilerin Beşiktaş Protestan Kilisesinden aldıkları davetle din değiştirdikleri görülmektedir. Dolayısıyla bu sitenin Beşikaş Protestan Kilisesi tarafından yönetilen ve yönlendirilen bir site olduğunu söylemek mümkündür. "İnteraktif bir yolculuk" başlığı altında beş adımdan oluşan bir telkin yöntemi uygulanmakta ve her bölümün sonunda bulunan dua ile Hıristiyanlığa ilk adımın atılması istenmektedir. You Tube kaynaklı "Tekrar Bağlanma" filmi ile Hıristiyan olmayan insanların Tanrı ile yeniden irtibata geçmeleri, akabinde ise beş adım ilkesinin uygulanması istenmektedir.[386]

4- Hıristiyan.gen.tr

Site 20.06.2009 tarihinde oluşturulmuştur. ABD-Texas-Dallas'tan yayındadır. Hıristiyan Radyo, Hıristiyan Twitter, Hıristiyan Blog, Hıristiyan TV ve Hıristiyan Facebook gibi forumlara link verilmektedir. Ayrıca Multimedya modülünde, Hıristiyan ilahi ve müziklerine yer verilmektedir. "İyi Adam" çizgi filmi ile insanların on emri yerine getiremeyecekleri, kurtuluşun tek çaresinin kendisini insanlık için feda eden İsa Mesih'e iman olduğu belirtilmektedir. Çocuklara yönelik

---

[384] http://www.kampusweb.com/bpaylasin.php (06.09. 2012).
[385] http://www.kampusweb.com/makaleler/davinciana.html (06.09.2012).
[386] http://www.allahitanimak.jesus.net/ (06.09.2012).

hazırlanan bu çizgi filmin son bölümünde insanlardan kurtuluş için İsa'ya iman etmeleri, bir kiliseye mensup olmaları, İncili okumaları ve diğer insanlara yönelik davet edici çalışmaların yapılması yönünde telkinde bulunulmaktadır. Bunun yanı sıra karikatürler yardımıyla insanlara Hıristiyanlık mesajları verilmektedir. [387]

5- Agapeturk.com

26.09.2001 tarihinde oluşturulan site Türkiye IP'lidir. Ziyaretçi defteri modülü üzerinden Müslüman olan kişilerden gelen sorulara cevaplar verilmektedir. Sitede Türkçe Hıristiyan ilahi ve şarkılara yer verilmektedir. 06.09.2012 tarihi itibariyle siteyi ziyaret eden toplam kişi sayısı 195.693'dür. Tanıklar modülünde Hıristiyanlığa geçen kişilerin hikayeleri anlatılmaktadır. Sitede anketlere de yer vermektedir. Sitede yapılan "Misyonerlik Tehlikeli midir?" anket sorusu ilgi çekicidir. Bu anket sorusuna ankete katılanların %37.7(247) Evet, %37.6 (246) Hayır, %24.7(162) Görevine Bağlı cevabını vermiştir. 22 Ekim 2007 tarihinden beri yapılan bu ankete katılanların toplam sayısı ise 655 kişinin olması bize sitenin aktif takipçilerinin sayısı hakkında da bir bilgi vermektedir.[388]

6- İncil.com

31.10.1997 tarihinde oluşturulan site Kyonggi do Seoul merkezli yayındadır. Sitenin en önemli özelliği gündelik ekmeğimiz başlığı altında günlük yayınladığı İncil alıntılarıdır. Ayrıca site İsa'nın hayatını anlatan videolar, vaazlar, ilahiler, soru tahtası ve İncil okuma takvimi modülleriyle takipçilerine hizmet vermektedir. Sipariş formu modülüyle site talep eden üyelerine ücretsiz İncil, video ve CD göndermektedir. Sitede yapılan "Herhangi bir kilisenin üyesi misiniz?" anket sorusuna 19 Şubat 2011 tarihi itibariyle toplam 13241 kişi katılmış 8723 kişi Hayır, 5589 kişi Evet cevabını vermiştir. Anlaşılan odur ki site, bu anket yoluyla Hıristiyan

[387] http://www.hristiyan.gen.tr (06.09 2012).
[388] http://www.agapeturk.com/(06.09. 2012).

olmayan kaç kişiye ulaştıklarını tespit etmeye ve herhangi bir kiliseye üye olmayanları Protestan kilisesine yönlendirmeye çalışmaktadır.[389]

7- İncilturk.com

03.01.2004 tarihinde kurulan site Türkiye üzerinden yayındadır. Türk Hıristiyanlar başlıklı modülde sonradan Hıristiyanlığı tercih eden kişilerin öyküleri anlatılmaktadır. Türkçe İncil, Zebur ve Tevrat'a erişilebilmektedir. Hıristiyan Turk form sitesine link verilmektedir.[390]

8- Yeniyasam.com

18.05.2000 tarihinde oluşturulan site Kyonggi do Seoul merkezli yayındadır. Kutsal kitap, İsa kimdir? yaşama giden yol, Tanrı çizgisi, Mesihte yaşamak serisi, aydınlanmak isteyenlere ve Kutsal Kitap değiştirildi mi? modülleri mevcuttur. "Yeni yaşama kavuşturan köprü" başlıklı yazıda beş soru ve cevap ile Hıristiyanlık propagandası yapılmaktadır. Ayrıca, Alfa Kursu[391] modülünde Kitab-ı Mukaddesten cümlelerle yapılan açıklamalar bulunmaktadır.[392]

9- İsamesih.org

05.09.2004 tarihinde oluşturulan site Almanya'nın Bayern - Gunzenhausen bölgesinden yayındadır. Kürtçe ilahi dinleme portalı mevcuttur. Ücretsiz çıkartılan Kürtçe ilahi CD'leri isteyenlere gönderilmektedir. Kürtçeincil.com bağlantı adresine

---

[389] http://www.incil.com/(06.09. 2012).
[390] http://www.incilturk.com (06.09.2012).
[391]**Alfa Kursu:** Alfa Kurslarının merkezi İngilterede bulunan Holy Trinity Kilisesi'dir. Alfa Kursu genel anlamda kiliseye gitmeyenler veya Hıristiyanlığa yeni geçenler için hazırlanmış on haftalık pratik bir "Hıristiyanlık inancına Giriş" kursudur. 1977 yılında Holy Trinity'de Charles Marnham tarafından geliştirilmiş dört haftalık bir kurs olarak başlamış ve daha sonraları başkaları tarafından genişletilmiştir. 1991 yılında kursu taklit eden papaz yardımcısı Nicky Gumbel tarafından bir kitap (Questions of Life 1993) haline getirilmiş ve bunu kiliselerin kendi Alfa kurslarını nasıl yürüteceklerine dair pratik detayları anlatan "Tellings Ohters" (1994) takip etmiştir. Bu yolla Alfa kursu düzenlenmiştir. Şu an yüzün üzerinde ülkede bu kurs devam etmektedir. Kurs 11hafta boyunca akşamları devam eder. Akşam yemeğinden sonra 40 dakikalık canlı bir konuşma veya Nicky Gumbel'in bir video veya kaseti seyredilir. Daha sonra 12 kişilik gruplar halinde sorular sorulur ve konular hakkında tartışılır. Alfa kursu Türkiye'deki bazı kiliseler tarafındanda uygulanmaktadır. Bkz. M.Numan Malkoç, *Türkiye'de Protestanlık ve Protestan Kiliseleri*, Yalın Yay., İstanbul,2011, s.230.
[392] http://yeniyasam.com/index.php?option=com_content&task=category&sectionid=6&id=20&Itemid=39. (06.09.2012).

link veren site, Kürt olan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına ulaşma çabasındadır. İnternet sitesi, ücretsiz gönderdiği CD, Kitaplar üzerine memnuniyet anketi yapmaktadır. 2007 yılından itibaren yapılan ankete katılanların %67'si Evet, %26'sı Hayır, %6'sı Yorum Yok cevabını vermiştir. Mp[3] formatında hazırlanmış Türk Hıristiyanların Hıristiyan oluş hikayelerinin bizzat kendi ağızlarından anlatıldığı modüller mevcuttur.[393]

10- lifeagape.org/turkish/

05.10.2000 tarihinde kurulan site ABD Louisiana Eyaleti- Ville Platte bölgesinden yayındadır. "Ruhla dolu yaşamı keşfettiniz mi?" başlıklı modülü ile ziyaretçilerine öncelikle Kutsal Kitab'ın nasıl bir insan istediği anlatılmakta ve dört başlıklı bir telkin yöntemiyle Hıristiyanlaştırma faaliyeti yapılmaktadır. Bu telkin ve verilen bilgilerden sonra karşımıza çıkan Ek Form ile İsa'yı kabul edip etmediğimiz, kafamıza takılan soruların bulunup bulunmadığı, İsa'yı tanımak için bir öğretici ile tanışmayı isteyip istemediğimiz, öğretici kitap talebimizin olup olmadığı gibi sorulara cevaplar istenmektedir. [394]

11- Mavikilise.com

02.08.1998 tarihnde yayına başlayan sitenin merkezi ABD'dir. *Radyo Maranata, ECR TV, HıristiyanTurk.com* ve *Turk7 TV* gibi Hıristiyan yayın organlarına link verilmektedir.[395] Ayrıca sitede Hıristiyanları ilgilendiren aktüel olaylara da yer verilmektedir. Bu anlamda 18 Nisan 2007 tarihinde Malatya'da bulunan Zirve yayınevine misyonerlik yaptıkları gerekçesi ile yapılan baskına sitede yer verilmiş sene-i devriyesinde bu olay anılmıştır.[396] Buluşma noktası modülü vasıtasıyla üyelerine forum üzerinden sohbet etme imkanı sunulmaktadır.[397] İnternet sitesinde Türkçe Hıristiyan ilahilerine de yer verilmektedir. Bu ilahilerden bazıları

---

393 http://www.isamesih.org/(06.09.2012).
394 http://www.lifeagape.org/turkish/hsbooklet.htm (06.09.2012).
395 http://www.mavikilise.com/index.php(14.01. 2011).
396 http://www.mavikilise.com/index.php?option=com_content&task=blogsection&id=2&Itemid=39 (14.01 2011).
397 http://www.mavikilise.com/index.php?option=com_content&task=section&id= 1&Ite=26(01.03 2011).

şunlardır: Sevinç Günü, Tahtını Bıraktın, Elemler Adamıdır, Allah'ın Oğlu Yine Geliyor, Mesih Ölüp Dirildi, İsa Tanrının Sağındadır, O Yaşıyor ve Ya Rab İsa'mdır.[398] Site'ye erişim sağlanamamaktadır.

12- Nedenisa.com

20.10.2003 tarihinde oluşturulan site ABD'nin Georgia - Warner Robins bölgesinden yayın yapmaktadır."Hikayeler" modülünde Hıristiyanlığı tercih eden kişilerin Hıristiyanlığa geçiş hikayeleri anlatılmaktadır. "Dükkan" modülünde Hıristiyan kitap ve VCD tanıtım ve satışına yer verilmektedir. Ayrıca site isteyenlere mail adresleri üzerinden 12 kurdan oluşan İsa'nın hayatını ve Kutsal Kitap öğretilerini anlatan materyaller göndermektedir.[399]

13- Hıristiyanforum.com

04.12.2004 tarihinde oluşturulan site ABD'nin Ohio - Brunswick bölgesinden yayındadır. Türkçe konuşan tüm mezheplerden, tüm etnik kökenlerden Hıristiyanlar için hizmet veren bir forumdur. 16 Şubat 2011 tarihi itibariyle 41.210 forum üyesi bulunmaktadır. Forumda bulunan toplam mesaj sayısı ise 40.553'tür. Formun üyelik bilgileri içerisinde doldurulması zorunlu olan alanlar içerisinde "Kutsal Kitapları okudunuz mu? Bir kilise ayinine katılmak ister misiniz? Sitemize geliş amacınız, Eğer varsa eski inancınız?" gibi soruların bulunması dikkat çekicidir. Forum ayrıca Hıristiyan olmak isteyen veya Hıristiyanlığa ilgi duyan kimselere yönelik faaliyet içerisinde bulunmaktadır. Örneğin, genç bir forum üyesinin "Nasıl Hıristiyan olabilirim?" sorusuna şu üç öneri ile cevap verilmiştir. 1. Vaftiz Olarak. 2.Linklerden araştırma yapıp o bilgiler ışığında iman ederek. 3. Mezhebinizi belirleyip o mezhebin bir kilisesine gidip oradaki peder veya pastörlerle görüşerek. Bu sosyal paylaşım sitesi aynı zamanda twitter, you tube, facebook, görüntülü sohbet ve oyunlar menüsü ile faaliyetlerini sürdürmektedir. Ayrıca bu site "Amerika'da okumak ister misiniz?" (Study in the USA) reklamı ile ziyaretçilerini "profiles.studyusa.com" linkine bağlamakta ve iletişim bilgileri vermektedir.

---

[398] http://www.mavikilise.com/index.php?option=com_wrapper&Itemid=8 (01.032011).
[399] http://www.nedenisa.com/?page_id=72(06.09. 2012).

Misyonerlik aktivitasyonları açısından önemli olan bir konu da kalp simgesi ile belirtilen bağış (donate) modülüdür. Bu modül Hıristiyan formuna bağış yapmayı düşünenleri bir Amerikan e-finans kuruluşu olan Paypal.com'a bağlamaktadır. Sitenin bazı alt forum başlıkları ve 18 Şubat 2011 tarihi itibariyle üye sayıları şu şekildedir.Katolik 174, Methodist Protestan 53, Anglikan 21, Mezhepsiz 75 Lutheran Protestan 27, Karizmatik Protestan 23, Baptist Protestan 21, Ortodoks 19, Protestan 185, Kararsızlar, 152 (hangi dine geçeceğine karar vermeyenlerin formu)'dir. [400]

14- Alodua.com

09.16.2003 tarihinde yayına başlayan site New York merkezli yayındadır. Ziyaretcilerinin cep telefonu, e-posta bilgilerini ve hangi konuda dua istediklerini yazmaları kaydıyla isteyene özel dua edileceğini belirten bir internet sitesidir."[401]

15- Hristiyanturk.com

22.05.2006 tarihinde yayına başlayan site ABD 'nin California – Escondido bölgesinden yayındadır. Bağış modülü bulunan site bağış toplama gerekçesini şu sözlerle ifade etmektedir: "Donate to support Hıristiyan Türk-Forum." (Hıristiyan Türk formunu bağışlarınızla destekleyin) Bağış talebinin gerekçesi ise şu ifadelerle açıklanmaktadır: "Türklere İncil'in müjdesini ulaştırmak ve dünyanın çeşitli yerlerinden katılan Türk- Mesih inanlılarına paylaşım da platform sağlayabilmek yönünde yaptığımız bu çalışmalara yapacağınız parasal destek için şimdiden teşekkürlerimizi iletiyoruz."

Bir forum web sayfası olan sitede tartışmaya açılan önemli başlıklar şunlardır: "Türkiye'deki Hıristiyanlar Irkçı Tehdit altında, Eski ve Yeni Antlaşmada Kurban, Kapanma ve Başörtüsü, Hırant Dink Olayı ve Yansımaları, Malatya'da Hıristiyan Katliamı ve Yansımaları, Tarih İçerisinde Anadolu'daki Hıristiyanlık, Günümüzde Hıristiyan Türkler, Tarihte Hiristiyan Türkler ve Tanıklıklardır". Forum sayfalarında dolaştığımızda sayısı çok az olmakla birlikte bulanımda olan Müslüman

[400] http://www.hristiyanforum.com/forum/(06.09. 2012).
[401] http://www.alodua.com/(06.09. 2012).

Türklerin dinsel arayış içerisinde olduklarını görmekteyiz. Hırant Dink olayı Maraş ve Çorum olayları üzerinden eleştirilmektedir. Türklerde Hıristiyandır başlıklı forum sayfasında Türklerin barbarlığının İslamla eşdeğer görünmelerinden kaynaklandığı, Orta Asya Türklerinin ve Osmanlının fethettiği bölgelerdeki zimmilerin İslama geçişlerinin zorlamalar neticesinde olduğu dolayısıyla Türklerin Hıristiyan veya İsa- Mesih taraftarı olmalarında hiç bir mahzur olmadığı belirtilmektedir.

Forumda dikkat çeken bir diğer husus, sonradan müslüman olan Türk tanıklara yönelik yapılan şu ankettir: İsa- Mesihe iman eden kimselerin aldığı tepkiler sorulu ankete verilen cevaplardan (Hıristiyan sitelerin hiç biri Hıristiyan olan tabirini kullanmaz hepsi İsa- Mesihe iman eden ifadesini kullanır.) ailesinden baskı görenler, fiziksel ve sözel hakarete uğrayanlar olduğu anlaşılmaktadır. Böyle bir başlık altında yapılan anketten amacın Hıristiyanlığı tercih edenlere karşı ailelerin ve Türk toplumunun tepkisinin büyüklüğünü ölçmek olduğu, adeta bir çeşit nabız tutmayı hedeflediği anlaşılmaktadır. Siteyi dikkatli bir şekilde incelediğimizde onlarca konu başlığının açıldığını ve bunların çoğunun aynı rumuzu taşıyan dört beş kişinin makalesi olduğunu görmekteyiz. Yani site açılan başlık ve yazılar bakımından yoğun, fakat ziyaretçi ve yazar çeşitliliği açısından fakirdir. Kelam TV'yi izleyin başlıklı forum ile site sizi Kelam TV 'ye bağlamaktadır. Burada yayınlanan video ile Müslüman iken değişik Afrika ve Avrupa ülkelerini gezip Hıristiyanların yaşam tarzları ile Müslümanların hayat tarzları arasındaki farkı gören ve bu sebeple Hıristiyan olduğunu savunan bir kişinin ağzından Hıristiyanlık propagandası yapılmaktadır. Sitede sadece Türkçe değil İngilizce ve Almanca forum başlıklarıda açılmaktadır. İngilizce açılmış tartışma konularından bazıları şunlardır: "Müslümanların Soruları, Tanıklar, Hıristiyan Türklerin Dünü ve Bugünü, Anadoluda Hıristiyanlık ve Türklük"tür. Sitede ayrıca proselitizm örneklerine rastlamaktayız. Protestan, Ortodoks ve Katolik başlıklarında açılan forum tartışma gruplarında, her mezhep üyesinin diğer mezhebi eleştirici ve kendi mezhebine çağırıcı yazılar bulunmaktadır.[402]

[402] http://www.hristiyanturk.com/misc.php?do=donate (06.09.2012).

16- Antalyaprotestan.com

Antalya'da bulunan Protestan kilisesine ait internet sitesidir.11.03.2010 tarihinde oluşturulan site California merkezli yayın yapmaktadır. Kuruluş amacını, kurtuluş müjdesini iman etmeyenlere açıklamak şeklinde ifade eden site de vaaz ve makale bölümleri bulunmaktadır.[403]

Site'nin ana sayfasında yer alan "ardımdan gel" sözü dikkat çekici bir unsurdur. Kutsal Kitaptaki "İsa onlara, "Ardımdan gelin, sizleri insan tutan (insan avcısı) balıkçılar yapacağım dedi"[404] sözü günümüzde misyoner anlayışın bir ifadesi olarak kullanılmaktadır.

İngilizce "follow me" şeklinde ifade edilen bu cümle internette Hıristiyan misyonerlerin kullandığı bir kalıp olarak karşımıza çıkmaktadır. Amacını dünyanın fakir ülkelerine insanî yardımda bulunmak ve İncil'i ulaştırmak şeklinde açıklayan Amerikan Samaritan's Purse kuruluşuna ait sitede yer alan "Follow me" başlıklı yazı buna güzel bir örnektir. Gana'da doktor olarak görev yapan Hıristiyan bir aile ile yapılan röportajın yer aldığı bu yazıda, Afrika ülkelerinde görev yapmalarının sebebi, İsa "arkamdan gel" dedi İncil cümlesiyle özetlenmektedir.[405]

17- Adenbahçesi.com

Bir Hıristiyan forumu ve paylaşım alanı olan site Beşiktaş Protestan Kilisesi hizmetidir. Sorular ve Cevaplar modülünde Hıristiyan olmak için ne yapmalıyım? Yaşamın anlamı nedir? Hıristiyan olursam büyük zulüm görürüm, Ne yapmalıyım? Kurtuluş sadece imanla mıdır, işlerle midir? gibi sorulara cevaplar verilmektedir. Bu sorulara verilen cevapların propaganda içerikli olduğu görülmektedir. Örneğin, Hıristiyan olmak için ne yapmalıyım? sorusuna verilen cevap bir kişinin nasıl Hıristiyan olabileceği konusunda yol gösterici ve teşvik edicidir.[406] Site kullanımdan kaldırılmıştır.

[403] http://www.antalyaprotestan.com/(06.09 2012).
[404] Matta 4: 19.
[405] http://www.samaritan.org/index.php/articles/jesus_said_follow_me/ (05.09.2012).
[406] http://adenbahçesi.com (15.08.2011).

18- Kilisetube.com

10.08.2009 tarihinde oluşturulan site ABD - Illinois – Chicago bölgesinden yayın yapmaktadır. Hıristiyan video paylaşım sitesidir. Hıristiyan videolar bu sitede Türkçe alt yazılı olarak yayınlanmaktadır. "The cross proves His love" (Haç'a gerilmek aşkının kanıtıdır.) filmi ile bazı önermelerde bulunulmakta ve neticede Oğul ve Baba'ya, Haç çıkarmanın da onun sevgisinin işareti olduğu sonucuna varılmaktadır. *Kilisetube.com*, internet sitesinde yer alan bazı video isimleri şunlardır: Tanrısal Söz, Ya Rab Tek Tanrı, Gerçek, Noel Nedir? Ve Tanrı Kuzusu. Tanıklar bölümünde dikkat çekici husus, Hıristiyan olduktan sonra Dr. İmam Cowerts ismini alan Etiyopyalı Müslüman Hacı Muhammed Ahmed isimli tanığın Hıristiyanlığa geçiş öyküsünün anlatıldığı videodur. Bu video gösterimi ile Müslümanlar, Hıristiyan düşmanı, İncili yakan, İslam'ı yaymak için misyonerlik yapan kişiler olarak gösterilmektedir.[407]

19- Kilisem.com

İstanbul Fatih'te bulunan Protestan kilisesine ait web sitesidir. Sorular ve cevaplardan oluşan sitede propaganda çerçevesinde değerlendirilebilecek soru ve cevabı şu şekildedir:

"Hıristiyan olmak için herhangi bir şey yapmam gerekiyor mu?" İman edilmesi gereken konuların açıklanmasından sonra nasıl Hıristiyan olabileceklerine yönelik izahat ve yönlendirmelerde bulunulmakta ve bu soruya şöyle cevap verilmektedir."Eğer anlattıklarımın doğru olduğuna bütün kalbinle inanırsan bir odaya gir, yalnız başına ya da bir Hıristiyan kardeşin yanında bunlara inandığını açıkça söyle ve İsa'yı hayatına davet et. O bir hırsız değil. Kapıyı çalar ama nazikçe yapar bunu, onun için de İncil'de işte orada durmuş kapıyı çalıyorum. Kim sesimi işitir de kapıyı açarsa dediğine göre kapıyı sadece çalıyor. Yumruklamıyor. Tanrının kendi yarattığı insana değer verdiğini, bu çok önemli kararı vermeyi insana bıraktığını gösterir. Onu davet ettiğin anda Hıristiyan olursun, ama sakın unutma bu son değil sadece bir başlangıçtır ve bu yolu tek başına evinde Kutsal Kitap okuyarak

[407] http://www.kilisetube.com/ (06.09. 2012).

yürüyemezsin. Bir kiliseye katılman ve her düşünceni o kilisenin önderleriyle paylaşman gerekir.”[408]

20- İstanbulmesihkilisesi.org

İstanbul'da bulunan Protestan kilisesine ait web sitesidir. Site, "Size nasıl yardımcı olabiliriz?" konulu anket düzenleyerek şu üç maddeyi seçenek olarak vermektedir. 1. Kutsal kitabı araştırmak istiyorum 2. İsa hakkında bilgi almak istiyorum 3. Kutsal Kitabı edinmek istiyorum. Bu konularda bilgi edinmek isteyenlere bilgi vermeyi amaçlayan site, telefon numarası ve e-mail adresi bildirmeyi cevap vermek için zorunlu kabul etmektedir.[409]

21- Kolnkilisesi.com

Almanya'da yaşayan Türklere yönelik hazırlanmış Türkçe Protestan sitesidir. Tanıklar modülünde Türk Hıristiyanlar başlığı altında 18 Tanığın/Şahitin sözlerine yer verilmiştir. Sitede ayrıca Hıristiyan ilahiler, ezgiler ve Türkçe İncil bulunmaktadır. Animasyon Hıristiyan filmleri ile İsa Mesh'in hayatı anlatılmaktadır.[410]

22- İzmirprotestan.org

İzmir Protestan kilisesine ait dernek sitesidir. Web sitesi kilisesini kuruluş amacını "kurtuluş müjdesini iman etmeyenlere açıklamak ve inancımızı kutsal yazılara göre savunmaktır" şeklinde ifade etmektedir. "İyi Adam" videosuyla insanların on emri yerine getirmek isteseler de yerine getiremeyeceklerini, kurtuluş için iyi adam olmanın yetmeyeceği, kurtuluşun ancak Oğul İsa'ya imanla olabileceği anlatılmaktadır. Çocuk kateşizm'i başlıklı yazıda çocuklara yönelik 145 dinî soru ve cevapları bulunmaktadır.[411]

---

408 http://www.kilisem.com/sss.html (06.09.2012).
409 http://www.istanbulmesihkilisesi.org/ (06.09.2012).
410 http://kolnkilisesi.com/ (06.09. 2012).
411 http://www.izmirprotestan.org/ (06.09.2012).

23- İncilveÇocuk.com

Çocuklara yönelik hazırlanmış Protestan propaganda sitesidir. Macera, Giysi, Yarış ve Boyama oyunları ile çocuklar çekim merkezine alınmak istenmektedir. The story of Jesus for Children (Çocuklar için İsa'nın Hikâyesi) isimli Türkçe dublajlı film ile kendi ifadeleri ile "Tanrı'nın çocuklar için tasarladıkları" anlatılmaktadır. Başrollerini birkaç çocuğun oynadığı filmde çocukların dilinden İsa'nın hayatı anlatılmaktadır. Nuhun Gemisi adlı programda çocuklara sohbet formatında İncil ayetleri öğretilmektedir. Bir çocuğun, Müslümanlarca aşina olunan sarıklı, sakallı ve cübbeli bir yetişkine Hıristiyanlığın tartışmalı konuları (Teslis, Mesih'in Ölümü ve dirilişi) ile ilgili sorduğu sorulara cevaplar verilmesi, site'nin sadece Hıristiyan çocuklara yönelik değil başka amaçlara dönük olarak da hazırlandığı izlenimi vermektedir.

Site 11.03.2011 tarihinde kurulmuş olup, İstanbul IP'li yayın yapmaktadır. Site bizim taramalarımıza göre çocuklara yönelik oluşturulmuş ilk Türkçe Hıristiyan sitesidir ki bu durum özellikle internetin evlerdeki kullanım oranının giderek artmasını gören Hıristiyan grupların bunu değerlendirme gayreti içerisinde olduklarını göstermektedir. Oldukça yeni olan bu sitenin günlük ziyaretçi sayısının ortalama 40 civarında olduğunu görmekteyiz. [412]

24- Christiananswers.net/turkish/

05.07.1995 tarihinde oluşturulan site ABD California - Los Angeles merkezli yayın yapmaktadır. On Emir üzerinden yapılan telkinde insanların on emri yerine getirmekte aciz kalacakları kurtuluşun ve mutluluğun ancak İsa Mesih'e imanla olabileceği anlatılmaktadır. Bu konu anlatımı ve telkinden sonra şu soruların sorulduğu bir anket yapılmaktadır. "1.Siteniz aracılığıyla şimdi dua edip İsa'dan gelen sonsuz yaşamı aldım. 2.Günahlarımdan tövbe edip, kurtuluşum için İsa Mesih'e iman ettim ve tüm hayatım boyu O'nu izlemeye karar verdim, ama hâlâ ebedi kurtuluşumdan emin değilim. 3.Hayatımı yeniden Mesih'e adamaya karar verdim. [Dua edip, günahlarınızdan tövbe edin. Bugünden itibaren Mesih'e layık bir

[412] http://www.incilvecocuk.com/ (06.09.2012).

yaşam sürmek için Tanrı'dan yardım isteyin.] 4.Mesih'i takip etme konusunda kararsız kaldım, ama bu konuyla ilgileniyorum. Lütfen bana daha çok bilgi verin."[413]

Sitede Türkçe İncil ve Türkçe dublajlı Hıristiyan videolarına yer verilmektedir. Site de yer verilen bazı video filmlerin isimleri şunlardır: "Yaratılıştan Sonsuzluğa", "Cennete Gidiyor musunuz?"

25- Kutsal Kitap.org

27.02.1998 tarihinde oluşturulan site Almanyanın Bayern - Neumarkt bölgesinden yayındadır. Online sohbet ve tanıklar modülü bulunmaktadır. Talepte bulunan site ziyaretçilerine bedava İncil gönderilmektedir. Dersler başlıklı pasajda sunulan İncil derslerinin akabinde takipçilere yönelik değerlendirme anketleri yapılmaktadır. Misyonerlik mi Bölücülük mü? başlıklı yazıda misyonerliğin ve misyoner olmanın dini gerekçeleri İncil cümlelerine dayandırılarak anlatılmaktadır. "Yolda yürüken elinize küçük bir broşür verildi. İncil'i anlatmaya çalışan bu kişiler misyoner mi? İncilde misyonerlik var mı?" sorusuna yanıt verilen bu yazıda misyon anlayışının kaynağı İsa Mesih öğretileri veKutsal Kitap olarak belirtilmektedir. [414] Bu anlamda delil gösterilen Kutsal Kitap cümleleri şunlardır:

"Bunun için Rab kendisi size bir alâmet verecek; işte, kız gebe kalacak ve bir oğul doğuracak ve onun adını İmmanuel koyacak."[415]

"Sen Davud oğlu Yusuf, Meryemi kendine karı olarak almaktan korkma; çünkü kendisinden doğmuş olan Kudüstendir. Ve bir oğul doğuracaktır; ve onun adını İsa koyacaksın; kavmini günahlardan koruyacak olan odur".[416]

Bu İncil cümlelerinden yola çıkan site misyon görevinin İsa doğmadan ona verildiğini, dolayısıyla misyonun kaynağının Kutsal Kitap, ilk misyonerinde İsa

---

[413] http://www.christiananswers.net/turkish/ (06.09.2012).
[414] http://www.kutsalkitap.org/ (06.09.2012).
[415] İşaya 8: 14.
[416] Matta 1: 20- 21.

Mesih olduğunu savunmaktadır. İsa Mesih'in misyon faaliyetlerine ise şu İncil cümleleri delil getirilmektedir:

"Ve İsa Yeruşalime doğru yol alıyor, öğreterek şehirler ve köyler içinden geçiyordu."[417]

"Bu şeylerden sonra Rab, başka yetmiş kişi tayin edip kendisinin gitmek üzere olduğu her şehre ve yere, onları ikişer ikişer, önü sıra gönderdi."[418]

Aynı şekilde İsa'nın sadece kendisinin değil, diğer inananlarında bu görevle görevlendirildiği fikri ise şu İncil alıntıları ile savunulmaktadır:

"İmdi, siz gidip bütün milletleri şakirt edinin, onları Baba ve Oğul ve Kutsal Ruh adına vaftiz edin."[419]

Bu İncil cümlelerinden hareketle her Hıristiyanın aynı zamanda birer misyoner olmasının gerekliliği savunulmaktadır. Buda bize sitenin misyon amaçlı tasarlandığını göstermektedir.

26- Mesihinkilisesi.com

Ankara Batıkent'te bulunan Protestan kilisesine ait bir sitedir. 28.09.2004 tarihinde oluşturulan site Türkiye merkezli yayın yapmaktadır. On-line bağış toplama modülü ile dikkatimizi çeken site bağış toplama gerekçesini misyonerliğin en temel açık ifadelerinin yer aldığı Matta 28: 18-20 tümcelerine dayandırmaktadır:[420] "Sunu ve bağışlarınızla Matta 28: 18-20 ayetlerinde bulunan rabbimiz İsa Mesih'in, yüce buyruğunun yerine getirilebilmesi için beraberce omuz omuza ortak hedefimize doğru ilerleyebiliriz. Mesih'in müjdesinin cesaretle duyurulması ve bunun sonucunda göklerin egemenliğinin yaşadığımız topraklara daha güçlü bir biçimde gelebilmesi için, hizmetimize dua ve sunularınızla destekte bulunabilirsiniz."[421]

---

[417] Luka 13 :22.
[418] Luka 10:1.
[419] Matta 28: 19.
[420] http://www.mesihinkilisesi.com/bagis.html (06.09.2012). "İsa yanlarına gelip onlara şöyle dedi: Gökte ve yeryüzünde tüm yetki bana verilmiştir. Bu nedenle, gidin bütün ulusları öğrencim yapın. Onları Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına vaftiz edin. Sizlere buyurduğum her şeyi tutmaları için kendilerini eğitin. Biliniz ki, çağın sonuna dek her gün sizlerle beraberim." [Matta28:18-20].
[421] http://mesihinkilisesi.com (06.09.2012).

27- Bursakilisesi.com

Bursa'da bulunan Protestan kilisesine ait web sitesidir. 07.04.2001 tarihinde oluşturulan site İstanbul'dan yayın yapmaktadır. Site, insanları tanıştırmak amaçlı kiliseye davet etmektedir. İncil sipariş formu modülü ile site ziyaretçilerine ücretsiz İncil gönderilmektedir. Form içerisinde doldurulması zorunlu olan e-posta ve telefon numarası bölümünün bulunması iletişimin sürekliliğini sağlamaya yöneliktir. "Dua İstiyorum" bölümünde ise ad, soyad, e-posta adresiniz ve dua isteğiniz konu bölümlerini yazarak gönderebileceğiniz bir forum bulunmakta ve bu dua talebi karşılığında istek sahibine özel dua edileceği belirtilmektedir. Site ayrıca twitter sosyal paylaşım linki ile de faaliyetleri hakkında bilgi sunmaktadır.[422]İncil'in insanlara tebliğ edildiğini belirten site bunun gerekçesini bir İncil tümcesi ile izah etmektedir:

> "Tanrı dünyayı o kadar çok sevdi ki, biricik Oğlu'nu verdi. Öyle ki, O'na iman edenlerin hiçbiri mahvolmasın, hepsi sonsuz yaşama kavuşsun." [423]

28- Diyarbakirkilisesi.com

Diyarbakır'da bulunan kilise sitesidir. Halk arasında Protestan kilisesi olarak bilinmekle beraber site yönetimi kendilerinin bağımsız olduklarını, herhangi bir mezhebe veya merkeze bağlı bulunmadıklarını iddia etmektedir.[424] 07.02.2006 tarihinde oluşturulan site ABD- California merkezli yayın yapmaktadır.

Öyküler modülünde Diyarbakır kilisesine katılan kişilerin Hıristiyanlığa geçiş öykülerine yer verilmektedir. Bu öykülerin ortak özelliğini ise kilise daveti oluşturmaktadır. Ayrıca sitede vaaz videolarına yer verilmektedir.[425]

---

[422] http://www.bursakilisesi.com/ (06.09. 2012).
[423] Yuhanna 3: 16.
[424] http://diyarbakirkilisesi.com/ (06.09. 2012).
[425] http://www.diyarbakirkilisesi.com/(06.09.2012).

Sitedeki bilgilerden anlaşıldığı kadarı ile kilise "havari yetiştirme kursu" adı altında iki sömestrdan oluşan öğreti eğitimleri, haftanın belirli günlerinde de bayan, gençlik ve dua toplantıları düzenlemektedir.

29- Yenidoguskilisesi.org

İzmir'de bulunan yeni doğuş kilisesinin web sitesidir.18.12.2006 tarihinde oluşturulan site ABD IP'li yayındadır. İnternet sitesinde Türkçe Hıristiyan ilahiler yayınlanmakta, "Neye inanıyoruz?" "İbadet zamanında ne yapıyoruz?" "Kutsal Kitap değiştirildi mi?" gibi sorulara cevap veren modüller mevcuttur. Siteden edindiğimiz bilgilere göre kilise erkek toplantıları, bayan toplantıları, gençlik toplantıları ve çocuklar için özel zamanlar adı altında haftanın belirli günlerinde özel toplantılar yapmaktadırlar.[426]

30- Nehirkilisesi.com

Nehirkilisesi.com, 5 Aralık 1999 tarihinde İstanbul'da kurulan bir Protestan kilisesine ait bir web sitesidir. 17.03.2006 tarihinde oluşturulan site ABD'nin Massachusetts eyaletinden yayın yapmaktadır. Nehir TV (canlı kilise) başlıklı bölümüyle takipçilerine Türkçe online vaazlar sunmaktadır. Kanal Hayat Web TV bağlantısında sunulan "Uyanış" adlı bir program ile Hıristiyan dini hakkında bilgiler verilmektedir. Site varlık amacını İsa Mesih'in müjdesini yaymak, Tanrının sözüyle kutsalları donatmak, uyanışla Tanrının varlığını tattırmak olarak açıklamaktadır.[427]

31- Mesih.org/web

Mersinde bulunan Protestan kilisesine ait web sitesidir.12.11.2007 tarihinde kurulan site Almanyanın Bayern – Gunzenhausen bölgesinden yayındadır. Vaazlar

[426] http://www.yenidoguskilisesi.org/ (06.09. 2012).
[427] http://www.nehirkilisesi.com/(06.09.2012).

bölümünde 1. Sizin hayatınızda en önemli olan nedir? Yaşam Yolu var mı? Varsa Ne olmalı? Tanrı'nın Sunduğu Yaşam Yolu! Nasıl Sonsuz Yaşamı alabiliriz? Soruları sorulup cevaplandırıldıktan sonra Tanrı'nın sunduğu yaşam yolunu kabul etmek istiyor musunuz? Sorusu sorulmakta ve Hıristiyanlığı kabul duasının okunması istenmektedir. **“**İsa Mesih'i hayatınıza kabul ettiyseniz, İncil'e göre siz yeni yaşam, sonsuz yaşamın sahibisiniz” denmektedir. Tanıklar, ilahiler, İncil çalışmaları sitenin diğer modülleridir.[428]

32- Batikentkilisesi.com

Ankara Batıkent’te bulunan Protestan kilisesine ait sitedir. 30.12.2008 tarihinde kurulan site ABD New York merkezli yayındadır. Sitede “ilahiyat konuları, Hıristiyan kısa filmleri, ayin vakitleri bilgilerinin yanı sıra ücretsiz İncil ve ücretsiz Türkçe kitap listemiz” başlığı altında açılan modülden onlarca kitabın bedava dağıtıldığı anlaşılmaktadır. Misafirperverlik, Yardımseverlik, Yurtdışından gelen gruplar, Yaz kampları, futbol maçları, Satranç, Tavla, Pingpong modüllerinden kilisenin faaliyetlerinde sosyal aktivitelere büyük önem verdiği görülmektedir. Çocuk programı, ruhsal gelişme dersleri, kadınlara ait toplantılar ve özel seminerler ile kilise çok yönlü bir aktivitasyon içerisindedir.[429]

33- Haddinibil.com

Kutsal kitap.org sitesi ile bağlantılı olduğu anlaşılan bu site 25.05.2005 tarihinden beri Almanya’nın Bayern bölgesinden yayın yapmaktadır. Sitede yer alan makale başlıkları şunlardır: Hem kutsal kitap hem de Kur’an doğru olabilir mi? Hıristiyanlar niçin Hz. Muhammede İnanmıyorlar? Hıristiyan olmak için ne yapmalıyım? Hz. İsa ne zaman geri gelecek? Kutsal Kitabın doğruluğu ve değişmezliği? Teslis inancı nedir? Hz. İsa haç üzerinde ölmedi mi?

---

[428] http://mesih.org/ (06.09.2012).
[429] http://www.batikentkilisesi.com/ (06.09.2012).

Hıristiyanlık propagandası yapan site ana sayfasına koyduğu Mevlanadan alınan "İlim ilim bilmektir…" dizeleri söze başlamakta, insanın varoluş nedenini kendini bilmek, kendini bilmenin yolununda İsa'yı bilmekten ve tanımaktan geçtiğini iddia etmektedir. [430]

34- Dirisukilisesi.org

07.07.2005 tarihinde oluşturulan site Türkiye IP'li yayındadır. İstanbul'da bulunan Protestan kilisesine ait internet sitesidir. Dirisu ismini Kutsal Kitabın "Bayramın sonuncu büyük gününde, İsa durup çağırarak dedi: Eğer bir kimse susarsa, bana gelip içsin. Kitabın dediği gibi, bana iman edenin içinden diri su ırmakları akar"[431] ifadelerinden aldığını belirten sitenin kuruluş amacı Hıristiyanlığın propagandasını yapmaktır. Özgürlük modülünde yer alan Hayatın Amacı Nedir? başlıklı yazının içerisinde yer alan Hıristiyan Kimdir? ögesi ile İnsanlar kiliseye davet edilmekte ve Hıristiyan olmanın aşamaları anlatılmaktadır. Ayrıca, Değişen Hayatlar modülünde yer alan öykülerle okuyanlar Hıristiyanlığa özendirilmektedir. Sitedeki diğer dikkat çekici bir unsurda Türk Halk Müziği melodi tarzında yayınlanan ve Hıristiyanlığın ilkelerinin anlatıldığı müziklerdir.[432]

35- Kutsalkitap.com

ABD'nin New York kentinden yayın yapan site 29.09.2002 tarihinde kurulmuştur. 08.09.2012 tarihi itibariyle sitenin toplam üye sayısı 1769'dur. Site'de işlenen konu başlıkları; "Tanrı, Kutsal Kitap, İsa- Mesih, kumar, depresyon, ve tanıklardır". E- kart modülünde insanlarla paylaşılmak üzere yer alan konu başlıkları "ayetler, (İncil cümleleri) teşvik sözleri ve Atatürk resimleri"dir. Tanıklar bölümünde yer alan bir videoda Ali isminde bir müslümanın içkiyi bırakmak için Mekke'ye gidişi ve orada İsa Mesihle tanışıp Hıristiyan olma öyküsüne yer verilmektedir. Ayrıca sitede İsa Mesih'in hayatı ve Nuh Tufanı video filmleri de yer almaktadır. Sitede dikkatimizi çeken bir diğer hususta "İnsan bulunduğu kültürün dinsel inancını benimsemelidir. Aksi halde kişi o topluma ait değildir" konulu anket çalışmasıdır. Bu

---

[430] http://www.haddinibil.com (06.09.2012).
[431] Yuhanna 7: 37- 38.
[432] http://www.dirisukilisesi.org/(05.09.2012).

soru ile Türk toplumunun dinsel değişime ne kadar açık olduğu ölçülmek istenmektedir. Yapılan bu anket çalışmasına 08.09.2012 tarihi itibariyle katılanların yüzde 35'i (179) evet, yüzde 65'i (514) ise hayır cevabını vermiştir.[433]

Propaganda sitelerin hedef kitlesini genelde ve temelde Hıristiyan olmayan herkes, özelde ise karikatür, çizgi film, çocuk ilahileri ve bilgisayar oyunları ile çocuklar, Üniversite gençliğine yönelik kurulan siteler ile (kampusweb) gençler, şeriat ve kadın başlıklı yazılar gibi kadının İslam toplumu ve kültürü içersindeki konumunu kötüleyici makaleler ile kadınlar ve etnik, dini orijin bakımından Kürt ve Alevi vatandaşlarımız oluşturmaktadır.

İnternet ortamında yayın yapan Hıristiyan sitelerin amaçlarını şu şekilde maddelendirmek mümkündür:

1. Kur'an-ı Kerim ve Peygamber efendimizin hayatı ve hadislerine dair yanıltıcı ve karalayıcı bilgiler vererek Müslümanların zihinlerini bulandırmak ve Hıristiyan olmaya müsait beyinler yaratmak.

2. Tanıklar modülü ile İslam'dan ve diğer dinlerden irtidat etmiş olan kişilerin Hıristiyanlığa geçiş öykülerini, hayatlarında yaşadıkları mutluluğu ve duydukları huzuru anlatarak diğer din üyelerini Hıristiyanlığa özendirmek.

3. Oluşturulan Hıristiyan portalları ve sosyal paylaşım siteleri ile Hıristiyanların dini, sosyal ve bireysel sorunlarının görüşüldüğü bir sohbet ortamı oluşturmak ve böylece Hıristiyanların kitlesel birliğinin devamını sağlamak.

4. Bağış modülleri vasıtasıyla misyonerlik faaliyetlerine nakdî ve aynî yardım sağlamak.

5. Bedava Kutsal Kitap, İncil, Hıristiyan kitap ve VCD ler ile Hıristiyan olmayanlara ulaşmak.

6. İnkültürasyon yöntemiyle, örtülü ve İslam kültürü içerisine yerleştirilmiş bir din anlayışını sunmak.

7. Mesaj gönderme sayfaları ve site iletişim modülleri vasıtasıyla insanlara ulaşmak ve onları kiliseye davet etmek.

8. Müslüman Türk toplumunu millî ve kutsal değerlerinden uzaklaştırmak.

---

433 http://www.kutsalkitap.com (08.09.2012).

9. Kürtçe hazırlanmış siteler ile Türkiye toplumunun etnik farklılığına dini ayrılıklar ekleyerek Türk milletini ayrıştırmak.

10. Misyonerlik faaliyetlerine destek veren ülkelerin siyasî, dinî ve iktisadî hedeflerine uygun atmosfer oluşturmak.

11. Özellikle ergenlik evresinin bunalımları ile boğuşan kandırılmaya müsait çağda yaşayan gençlere yönelik faaliyetlerde bulunmak.

12.Türkiye'nin en iyi üniversitelerinde okuyan ve ileride devletin üst kademelerinde görev alabilecek olan gençlere ulaşmak.

13. Alfa ve Havari Kursları ile faaliyetlerini sürdürmek.

14. Animasyonlar, oyunlar, çizgi filmler ve hikayelerle çocuk takipçilerine hitap etmek.

15. Başta Alevî ve Kürt vatandaşlar olmak üzere değişik etnik ve dinî gruplar üzerinde tesirde bulunmak.

16. Site ziyaretçileri ile irtibatı sürdükmek ve onların bir kiliseye katılmasına rehberlik yapmak.

17. Hıristiyan dinin tanıtım ve propagandasını yapmak.

18. Hıristiyanları ilgilendiren aktüel, siyasî ve kültürel olaylar konusunda takipçilerini bilgilendirmek ve Hıristiyanlığın savunuculuğunu yapmak.

C. FARKLI HIRİSTİYAN GRUPLARA AİT SİTELER

İnternet üzerinden yaptığımız taramalarda bazı Hıristiyan aykırı gruplara ait sitelere erişim sağladık. Bu siteleri her ne kadar farklı bir başlık altında ele aldıysak ta bu siteler diğer bir tasnifle genelde Hıristiyanlığın özelde ise bağlı bulundukları aykırı grupların tanıtımını yapar mahiyettedirler. Sitelerinde mensubu bulundukları ekolün teolojik düşünceleri konusunda bilgi veren bu gruplar diğer ana kitle diye tarif edebileceğimiz mezhepler tarafından kendi sitelerinde yoğun eleştiriye tabii tutulmuşlardır.

1- Advendistler.org (YedinciGün Advendistleri-Seventh-Day Adventists)

Hıristiyanlık içinde ortaya çıkan bazı akımlar adventist ismiyle anılmaktadır. Advent İngilizcede gelme, İsa'nın dünyaya tekrar gelişi ve Noel öncesi dört hafta anlamlarına gelmektedir. Adventist, Hz. İsa'nın yakın bir zamanda dünyaya tekrar döneceğine inanan kişi demektir. Bu nedenle bu gruplara veya bu inancı taşıyan kimselere aynı zamanda "Second Adventist", yani "Hz. İsa'nın yeryüzüne ikinci defa geleceğine inanan kişi" ismide verilmektedir. Bu akımın babası Hz. İsa'nın 1843 yılında geleceği ile ilgili kehanette bulunan ancak kehaneti tutmayan William Miller(1782-1849) dir. Millerden hareketle Adventist akımlara Millerizm veya Millerist ismi verilmektedir. Miller'in İsa'nın geliş vakti ile ilgili kehaneti gerçekleşmeyince artık büyük bölünmeler yaşanmaya başlar. Millerianis'den Yehova Şahitleri (Jehovah's Witnesses), Yedinci Gün Adventistleri (Seventh- Day Adventist) ve Branch Davidians (David Koresh) olmak üzere üç büyük adventist grup doğar.[434]

Adventizm, misyon karakterli bir oluşum özelliği göstermektedir. Amerika'daki ilk misyon ağını yayın faaliyeti oluşturmaktadır. Onlar, tebliğ ve miting faaliyetlerinin yanı sıra, yayın misyonuna da büyük önem vermiştir. Çünkü misyonerliğin başlıca araçlarının okul, matbaa, kitap, hastane gibi modern kurumlar olduğunu bilen Aventistler zaman kaybetmeden yayın faaliyetine başlamıştır. Yedinci Gün Adventizmi'nin ilk yayın organı, 1849 yılında yayına başlayan "Günümüz Gerçeği" (The Present Truth) isimli dergidir. Bundan sonra 1850 yılında Meine Eyaleti'nin Paris şehrinde yayınlanan "Adventist Fikir Mecmuası ve Cumartesi Müjdecisi" (The Advent Review and Sabbath Herald)isimli dergi yayına girmiştir. Bu derginin şimdiki ismi "Adventist Fikir Mecmuası"dır (The Adventist Review) ve Yedinci Gün Adventizmi'nin ana yayın organıdır.[435]

[434] Ali Köse, *Milenyum Tarikatları*, Truva Yay., İstanbul, 2006, ss.31-33.
[435] Ali Rafet Özkan, *Fundamentalist Hıristiyanlık, Yedinci Gün Adventizmi*, Alperen Yay., Ankara, 2002, s. 121.

Dünyanın bir çok bölgesinde eğitim, sağlık, kolej ve hayır alanlarında misyon faaliyetleri gösteren Adventistler, Türkiye'de de faaliyette bulunmaktadırlar. Yedinci Gün Adventistlerinin Türkiye misyonunun hareket noktasını, bütün dünyadaki faaliyetlerinde olduğu gibi dinî sebepler oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra onların, Türkiye faaliyetinin özel bir sebebi de vardır. Bu özel sebep Martin Luthere dayanmaktadır. Çünkü o, Türkler hakkında şöyle demiştir; " Eğer Türkler düşmeye başlamışsa, kıyamet gelmiş demektir." Onun bu sözü Adventistleri; Osmanlı imparatorluğu'nun gerileme dönemine girmesi ve parçalanmaya başlamasının, dünyanın sonu olacağı inancına sevketmiştir. Bu anlamda Adventistlerin aslî kaynaklarına göre özellikle ilk dönem Yedinci Gün Adventistlerinin Türkiye misyonunun amacı; diğer misyoner gruplarının bazıları gibi, sadece üye kazanmak değil, bilakis dünya Hıristiyanlığı muvacehesinde Türkiye'nin parçalanmasıdır. Zira Hz. İsa'nın tekrar yeryüzüne gelebilmesi için dünyanın Hıristiyanlaştırılması gerektiğine dair inançları mevcuttur. Yani Türkler "Kıyametin" önündeki en büyük engeldir.[436]

Türkçe hazırlanmış ve Yedinci Gün Adventistlerine ait olan *adventist.org* sitesi 25.11. 2005 tarihinde oluşturulmuştur. ABD'nin Massachusetts Burlington bölgesinden yayın yapmaktadır. Adventist inancının propagandası yapılmaktadır. Sitede Yedinci Gün Adventistlerinin ortaya çıkış süreciyle ilgili bilgilerde verilmektedir. Site, Adventistleri; Dünyayı İsa Mesih'in çok yakında yeniden gelişine hazırlayan, sadece Kutsal Kitabın otoritesini kabul eden, önce Adem peygambere daha sonra da İbrahim peygambere, Mesih'in gelişi ve insanlığı günaha ve ölüme karşı verdikleri mücadeleden kurtaracağına ilişkin verilen vaade, İsa'nın peygamberliğine ve bir peygamberden çok daha fazla özelliği olduğuna, İsa'nın bir bakireden doğduğuna, öldüğüne, yeniden dirilerek göklere yükseltildiğine inananlar şeklinde tarif etmektedir. Site, Adventistlerin yaşam tarzlarını sigara uyuşturucu, alkol ve diğer zararlı maddelerden uzak duran, et yemeyen, stresten uzak duran, sağlıklı beslenmeye özen gösteren, bol bol spor yapan, doğayla yakından ilgilenen, çevreyle uyumlu dedikodudan ve çekişmeden uzak duran insanlar olarak tarif

---

[436] Özkan, a.g.e., ss. 148-150.

etmektedir. Ayrıca sitede Adventistlerin 28 maddeden oluşan inanç bildirgelerine yer verilmektedir.

Sitelerinden anlaşıldığı kadarıyla, Adventistler organizasyon yapısı itibariyle dünyayı 13 ana bölgeye ayırmışlardır. Her bir inanlı topluluğu lokal olarak görev ve yönetimde bulunmaktadır. Her 5 yılda bir toplanan Genel Konferans kongresinde memurlar ve komiteler seçilmekte, raporlar verilmekte ve görevler karara bağlanmaktadır. Eğitim Hizmetlerimiz, Sağlık Hizmetlerimiz, Medya Hizmetlerimiz ve ADRA (Adventist Kalkınma ve Yardım Örgütü) modüllerinde bu alanlarda yapılan faaliyetler hakkında kısa bilgiler verilmektedir.

Kuruluş amacını doğal afetler, iltica gibi olağanüstü olaylarda dil, din ayrımı gözetmeksizin insanlara yardım etmek şeklinde açıklayan site, hareket prensibini "sevgi" kavramıyla ifade etmektedir. Dünyada 150 ülkede teşkilatı bulunan ADRA örgütünün Türküye'de de faaliyetlerde bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu anlamda 1991- 1992 yıllarında ADRA, Türkiye'de 1 milyon dolarlık bir faaliyet gerçekleştirmiştir. Bu tarihlerde Doğu Anadolu Bölgesinde meydana gelen çığ ve doğal afetlerde mağdurlara yiyecek ve battaniye yardımı yapılmıştır. Yine aynı şekilde 17 Ağustos 1999 tarihinde meydana gelen Marmara depreminde iki gün içerisinde bölgeye intikal eden Adventistler, bölge halkına hijyenik malzeme, çadır, battaniye yardımında bulunmuşlardır. Bu yardımın maliyeti 450 bin doları bulmuştur. Adventistlerin kendi sitelerinden nakletmiş olduğumuz bu bilgiler ilk bakışta oldukça masum ve insanî bir örgütle karşı karşıya olduğumuz izlenimi verebilir. Oysa bu durum misyonerlerin dünya çapında gösterdikleri tipik misyon yöntemlerindendir. [437]

Nitekim, Yedinci Gün Adventistleri, çevrenin gerekli ihtiyaçlarına göre hareket ederek, muhtaç ülkelerde hayır faaliyetlerini yaygınlaştırmış ve böylece dünya çapında bir hayır misyonu elde etmiştir. Bu misyon, genel olarak fakirler, çocuklar, dulkadınlar, yetimler, yaşlılar, bedensel özürlüler, hastalar, tehlike içinde

[437] http://www.adventistler.org/index.php (07.09.2012).

olanlar ve mahkumlarla ilgilenmek üzere geniş bir muhtevayı kapsamıştır. Çünkü diğer Hıristiyan grupların aksine, Adventistlerin gelirleri, istisnasız misyon sahasına kaydırılmıştır. İkinci dünya savaşı'nın bitiminden sonra Yedinci Gün Adventist Cemaati, özellikle savaş sonrası evsiz halklarla ilgilenmek ve onların yeniden inşası hususundaki yardım işinde, büyük fedakarlık ve gayretlerle iştirak etmiştir.[438]

ADRA (American Board Of Commisioners For Foreign Missions.) teşkilatının İngilizce hazırlanmış www.adra.org siteside bulunmaktadır. Bu site aracılığıyla dünyanın muhtelif yerlerinde yapmış oldukları faaliyetlerin propagandası yapılmaktadır. Özellikle Güney Afrika ülkelerinde yapmış oldukları yardımların reklamı yapılmaktadır. [439]

2- Watchtower.org/tk/(Yehova Şahitleri- Jehovah's Witnesses)

Kurucusu Amerikalı bir iş adamının desteğini alan ilkokul mezunu olan Charles Taze Russel (1852-1916) adında bir Protestandır. Hayatı birçok gayri ahlaki davranışlarla dolu olan Russel, gençliğinde muhtelif Hıristiyan misyoner teşkilatlarında faaliyet göstermiştir.[440] İlk olarak ABD'nin Pensilvanya eyaletinin Allegheny bölgesinde bir grup insanın Russel başkanlığında toplanıp Kitabı Mukaddesi incelemesi ile başlamış olan faaliyet 1884 de " Watch Tower Bible and Tract Society" (Gözetleme Kulesi ve İncil Yolu Derneği) adlı derneği kurarak tüzel kişiliğe bürünmüştür.[441]

Teşkilatın merkezi New York'tadır. Bu mezhebin propagandasını 'Allah'ın Yeni Dünya Cemiyetine' mensup özel kimseler yapmaktadır.1960 yılında teşkilatta faaliyet gösteren şahısların sayısı 916.332'dir. Bunlardan 5890 kişi özel bir öncülük vazifesi görmüşlerdir. Bunlardan küçük gruplar halinde dünyanın çeşitli yerlerinde propaganda yapılmıştır. Bunların sayıları seneden seneye artmaktadır. İnançları

---

[438] Özkan, a.g.e., s.130.
[439] http://www.adra.org (09.09.2012).
[440] Hikmet Tanyu, *Yehova Şahitleri*, Elips Yay., Ankara, 2006 ss.41-42.
[441] http://www.watchtower.org/tk/jt/article_02.htm (14.01.2012).

gereği bayrak, milli marş gibi ulusal değerlere ve dünyevî hükümetlere karşıdırlar. Kökü dışarıda olan bu mezhep iyi teşkilatlanmış olup devletimizin ve hatta bütün devletlerin sosyal ve siyasi düzenini değiştirerek bütün milletleri İsa Mesih krallığında birleştirip dinî bir krallık kurmak hevesindedirler. [442] İşte Yehova şahitliği, diğer misyonlara arasında birlik- beraberliği bozmak ve girdikleri yerdeki insanların, o ülkenin diniyle, milletiyle alakalarını kesmek bakımından en başarılı bir misyon hareketi olarak karşımızda durmaktadır. Bir ülkede Yehova şahitlerinin sayısı artıyorsa artık o ülkede bayrağı tanımayan, milli marşı tanımayan, savaşa katılmayan askerlik yapmak istemeyen, devletin vazifelerini yürütmek istemeyen, ben Yehova ordusunun neferiyim, ben Yehova'nın kuracağı devletin tabisiyim, ben Yehova'nın elçisiyim diyen insanların sayısı artacaktır.[443]

Yehova Şahitliği hareketinin Türkiye'deki faaliyetleri 1931 tarihinde Emmanuel Pasavandis adındaki bir Rum tarafından İstanbul'da başlatılmıştır. İstanbul, İslam dünyasının merkezi ve Batının Doğuya açılan kapısı olarak bütün misyon faaliyetlerinin merkezini oluşturmuştur.[444]Bundan önce 1909 tarihinde İzmir'de Tarassut Kulesi'ni (Gözcü Kulesi) düzenli şekilde okuyan bir grubun oluşturulduğu da iddia edilmektedir.[445]

Yehova Şahitlerinin propaganda ve telkin metodları; İnsanları, dünya ve gelecek hakkında ümitsizliğe sevk etmek, Biricik kurtuluş yolunun kendilerinde olduğu inancının telkinini yapmak, Ağlarına düşürdükleri insanları, kitle psikolojisininden faydalanarak, kızlı, kadınlı, dinî toplantılara götürüp konuşmaların, tartışmaların manevî havasından faydalanmak, kendi inançları ile ilgili yayınları takip ettirmek, Hıristiyanlık Kutsal Kitabını mantıkî tahlil ve muhakeme ile ondaki tutarsızlık ve çelişkileri göstermeden, çoğu zaman te'viller ve sapmalarla işi değiştirme ve diğer dinleri ciddî bir incelemeye tabi tutma, hangi dindenden olursa

---

[442] Tanyu, a.g.e., ss.146-148.
[443] Günay Tümer, "XIX. Yüzyılda Sömürgecilerin Destek Kuvvetleri Misyonerlik ve Yehova Şahitleri Gerçeği*", Türkiye'de Misyonerlik Faaliyetleri*, TDV. Yay. Ankara,1996. s.55.
[444] Tümer,a.g.m.,s.58.
[445] Hakkı Şah Yasdıman, "Yehova Şahitleri'nin Teşkilat Yapısı ve Türkiye'deki Faaliyetleri", *DEÜİFD*. sayı. XXI. İzmir 2005, s.209.

olsun aralarına aldıkları kimselere "Yehova Şahidi" ismini kullandırma ve İslamî bilgisi olmayan, imanı zayıf, bu alanda tahsili bulunmayan insanlar üzerinde çalışma, onlara ciddi ve gerçekmiş gibi, kendi propagandalarını yapmaktır.[446]

Diğer Hıristiyan mezhepler ve gruplar gibi Yehova Şahitleri de internet üzerinden tanıtım ve propaganda faaliyetlerini sürdürmektedirler. Türkçe hazırlanmış olan resmi web siteleri ismini dini teolojileri ile uygun olarak New York'ta bulunan "Tarassut Kulesi" adından almıştır. "Gözetleme Kulesi" anlamına gelen *www.watchtower.org/tk/* Yehova Şahitlerinin Türkçe resmi web sitesidir. Sitenin tescili "Gözetleme Kulesi ve İncil Yolu Derneği" adına alınmıştır. 14.03.1996 tarihinde oluşturulan site ABD'nin Colorada eyaletinden yayın yapmaktadır. Sitenin ismi daha sonra değiştirilmiştir. Yeni alan adı *www.jehovantodistajat.fi/tk* dır.

Sitede Yehova Şahitlerinin inanç esasları ve yaşam tarzları ile ilgili bilgiler verilmektedir. Sitedeki yazılardan Yehova şahitlerinin ellerinde dergi ve broşürlerle ev ev dolaştıkları anlaşılmaktadır. Sitenin Yehova Şahitlerinin özelliklerini şu şekilde izah ettiğini görmekteyiz; İnsanlarala ilgilenen, diğer insanlar gibi kusurlu olan ancak hatalarından ders çıkartan, kendileri için gerekli düzeltmeleri yapabilmek için Kitab-ı Mukaddesi dikkatli bir şekilde inceleyen, yaptıkları her işte Tanrı'nın sözünün ve mukaddes ruhunun kendilerine yol göstermesini isteyen, Pavlus'u rehber edinen kişilerdir. Sitenin iddiasına göre bugün 230'u aşkın ülkede toplam 6 milyon Yehova Şahiti vardır. Evden eve dolaşarak faaliyet gösteren özel birlik sayılarının ise dünya genelinde 700.000 olduğunu savunmaktadırlar.

Russellin 1916 yılında ölümünden sonra yerine geçen Joseph F.Rutherford döneminde Watchtower dergisine kardeş dergi olarak şimdiki adı 'Awake' (Uyanık) olan 'The Golden Age' (Altın Çağ) yayımlanmaya başlanmıştır. Bu derginin 80 ülkede toplam 20 milyon basım yaptığı iddia edilmektedir. Teşkilat 1920-1930'larda kurmuş olduğu 403 radyo istasyonu ile faaliyet göstermiştir. Daha sonraları ise bu yöntemden vazgeçilip ev ziyaretleri başlatılmıştır. Bu ziyaretlerde Kitabı Mukaddes

[446] Mehmet Aydın, *Dinler Tarihine Giriş*, Din Bilimleri Yay., Konya, 2004, ss.199-200.

sohbetleri gramofon ile insanlara dinletilmiştir. Rutherford'un 1942'da ölmesinden sonra yerine N.H.Knorr aldı. Knorr yoğun bir eğitim faaliyeti başlattı. 1943 'te Gilead programı adında bir programı devreye soktular. Bu eğitim programı sayesinde daha önce hiç üyelerinin olmadığı ülkelerde cemaatler oluşturdular. Bugün de cemaat ihtiyarlarını, bürolarındaki gönüllü çalışanlarını ve şahitlik işine bütün vakitlerini ayıranları (öncüler) eğitmek için zaman zaman özel kurslar açılmaktadır. New York'taki, Patterson eğitim merkezinde de özel eğitim verilmektedir. Yehova Şahitlerinin ilk uluslar arası ibadetleri 1983'te Chicago'da düzenlendi. Bu ibadete 370 kişi katıldı ve 70 kişi burada vaftiz edilerek Yehova Şahitlerine katıldı. Son uluslar arası ibadetleri ise 1958 'de NewYorkta düzenlendi. Bu son toplu ibadete katılanların sayısı 253.922 kişi vaftiz olanların sayısı ise 7.136 idi.

Yehova Şahitlerine göre İsa'nın takipçileri, 'Bütün milletlerden insanları öğrenci yapma' emri altındadırlar. Ancak bunu baskı yolu ile değil yumuşak müşfik ve sevecen yollarla yapmak gerekir. Tıpkı İsa ve havarilerinin yaptığı gibi ev ev dolaşarak misyon faaliyetinde bulunmayı kendilerine yöntem edinmişlerdir. Her evi yılda birkaç kez ziyaret etmeyi hedefleyen Yehova Şahitleri ziyaret ettikleri kişilerle güncel ve dini konularda sohbet edip bir daha buluşmak için randevu alarak ayrılırlar. Ayrıca, yerel salonlarda düzenledikleri ibadet yoluyla da 'Krallığın iyi haberlerini' başkalarına bildirmektedirler. Yehova Şahitleri bu salonlarda haftalık ibadetler düzenlemektedirler. Bu ibadetlerinde önce güncel konulardan bahsedilir ardından da 'Gözcü Kulesi' dergisi yardımıyla Mukaddes Kitaptan bir tema veya Peygamberlik incelenir. Diğer bir ibadetleri ise Şahitlerin iyi haberi duyurmakta beceri kazanmaları amacıyla yapılan bir eğitim programıdır. Bunun ardından ise yerel sahada yapılan misyon işi ile ilgili bir bölüm işlenir. Ayrıca Şahitler haftada bir evlerde toplanarak Mukaddes Kitabı incelerler. Bütün ibadetleri halka açık olup para talep edilmez. İnsanlara sundukları misyon anlayışını kendi özel hayatlarında uygulamaları gerekmektedir. Savaşa ve siyasete karşı olan Yehova Şahitleri bunlara göz yuman dinleri sahte din olarak nitelendirmektedir. Buna Batının diğer mezhepleride dahildir. Irkçılığa karşı olduklarını belirten Yehova Şahitleri bu anlayışları ve hoşgörülü yaklaşımları sebebiyle Afrika'daki faaliyetlerinde hiçbir

zorlukla karşılaşmadıklarını belirtmektedirler. Ayrıca sitede sizi davet ediyoruz başlıklı modül ile ziyaret edilmek isteyen kişilerin adres bilgileri alınmakta ve ziyaretler gerçekleştirilmektedir.[447]

Yehova Şahitleri ile diğer Hıristiyan mezheplerin mücadele alanlarından biri internettir. Protestan gruba ait olan i*ncil.com* sitesinde Yehova Şahitlerinin diğer mezhepleri sahte din olarak eleştirdiği gibi Protestanlarda onları birçok anlayışları sebebiyle imanlı dairesinden çıkmakla itham etmektedirler. *İncil.com* Protestan sitesinin Yehova Şahitlerini eleştirdiği noktalar şunlardır: Üçlü Birliği inkar, Kutsal Ruh'un kişiliğini inkar,Mesih'in tanrılığını inkar, İsa'nın bedensel dirilişini inkar, İsa'nın gözle görülebilecek bir şekilde ineceğini inkar, Ölümsüzlüğü inkar, cehennemi inkar ve Kutsal Kitabı bağlamından kopararak yorumlamalarıdır.Ayrıca site kendilerini resul olarak nitelendiren Yehova Şahitlerinin Armegedon[448] savaşının son bulup İsa Mesih'in dönüş tarihi olarak farklı rakamlar zikretmelerinden dolayı 'sahte peygamber' konumuna düştüklerini söyleyerek Yehova Şahitlerinin kendileri için iddia ettikleri 'sahte din' tanımlamasına cevap vermektedirler. Bunun yanı sıra *incil.com* bir Protestan sitesi olarak Yehova Şahitleri grubunu diyaloga davet etmektedir. Birbirlerini karşılıklı olarak içten dinlemeleri gerektiği İsa hakkındaki gerçekliği bulmaları için bunun gerekli olduğu belirtilmektedir.[449] Bu durum dinler arası diyalog kavramının Hıristiyan mezhepler içinde geçerli olduğunu göstermektedir. Yine bir başka protestan site olan *incilturk.com* sitesinde de Yehova Şahitlerine yönelik eleştirilerle karşılaşmaktayız. 2005 tarihinde Yehova Şahitlerince yapılan ve Kutsal Metinlerin Yeni Dünya Tercümesi adı ile Kutsal Kitabın tercümesinin yanlışlarla dolu olduğu ve kendi teolojilerine uygun şekilde subjektif bir yaklaşımla tercüme edildiği iddia edilmektedir.[450] Protestan sosyal paylaşım sitesi olan *Hıristiyanforum.com* sitesinde üyelerin Yehova Şahitlerine yönelik hakaret derecesine varan tartışmalara girdikleri görülmektedir.Kendini bilmez, zavallı,Tanrı

---

[447] http://www.watchtower.org/tk/index.html (14.01.2012).
[448] **Armegedon (Armageddon):** Yeni Ahit'in Vahiy (Revelation) kitabına göre, iyilikle kötülük arasında vuku bulacak olan son ve nihai savaşın yeri; bu savaşa verilen ad. Armageddon savaşı, yüce Tanrının büyük gününde "bütün dünya ve yeryüzü krallarının" katılacağı bir savaş olacaktır. Bkz. Şinasi Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s.41.
[449] http://www.incil.com/doc/yehova.php (06.09.2012).
[450] http://www.incilturk.com/makaleler/yehova_sahitleri.htm (06.09.2012).

korkusundan mahrum, ellerinde çantalarla fare gibi dolaşan ve sözde misyonerlik yapan, Hıristiyan dahi olamayacak derece sapkın grup olarak nitelendirilmektedir.[451] Bir başka Protestan forum sitesi olan *Hıristiyanturk.com* sitesinde de bu grup kan nakli konusundaki yasakçı tutumları sebebiyle eleştirilmektedir.[452]Kısacası sanal alem üzerinden Yehova Şahitlerinin Protestan sitelerce Hıristiyanlığın otantik yapısını bozmak, İsa- Mesih'in öğretilerini kendi teolojik anlayışları ekseninde yorumlamak gerekçeleri ile yoğun bir şekilde eleştirilmekte hatta Protestan sitelerinin forum üyelerince hakarete uğramaktadırlar.

3- Mormonum.org. (Mormonlar- Ahir Zaman Azizleri)

Popüler ismiyle Mormonizm veya Mormonlar olarak bilinen hareket resmi olarak "The Church of Jesus Christ of Latter- day Saints" ismini kullanmaktadır. Bir Hıristiyan akımı olan ve ana Hırisitiyanlıktan bir hayli uzaklaşan Mormonizm 19. yüzyılın ortalarına kadar uzanan bir geçmişe sahiptir. Misyonerlik faaliyetlerine özel önem veren Mormon hareketi İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra özellikle Latin Amerika ülkeleri olmak üzere Güney Pasifik, Avustralya, kısmen de Asya ve Afrika'da taraftar bulmuştur. ABD'nin Utah eyaletinde oldukça yaygın olan Mormonlar siyasete ve ticarete olan ilgili olmaları sebebiyle mali ve politik açıdan hiç sıkıntı çekmemektedirler. Bu da onların daha kolay yayılmalarını sağlamaktadır. ABD dışında 50.000 dolayında misyonerleri bulunmaktadır. Misyonerler 1-3 yıl arasında görev yapmaktadırlar. Mormonlar Türkiye Misyonu'nu 1884 yılında kurmuş ve İsviçre doğumlu Jacob Spori'yi Mormon Kilisesi'nin öğretilerini yaymak üzere görevlendirmiştir. Mormonizmin kurucusu Joseph Smith'tir. (1805-1844)[453]

Mormonların misyonerlik çalışmasındaki nihai hedefi, yeryüzünde yaşayan herkesin, kişisel tanıklık sayesinde Mesih'e gelmelerini sağlamaktır. Mormon Kilisesinin 1830' daki tesisin hemen ardından ilk resmi misyonerlik faaliyetleri başlatıldı. Peygamber Joseph Simith'in kardeşi Samuel H.Simith Mormon Kitabını

[451] http://www.hristiyanforum.com/forum/yehova-sahitleri-f121/ (06.09.2012).
[452] http://www.hristiyanturk.com/showthread.php?t=6391 (06.09.2012).
[453] Ali Köse, *Milenyum Tarikatları*, Truva Yay. İstanbul, 2006, s.95-96.

insanlara duyurmak maksadıyla New York'un kırsal kesimlerinde bulunan kasabalara gitti. Böylelikle ilk misyon hareketi başlamış oldu. Kızıldereliler arasında da yayılmayı hedefleyen Mormonlar Kızıldereli yöneticilerin engeliyle karşılaşınca Utah bölgesinin beyazlarına yöneldiler ve burada oldukça başarılı oldular. Daha sonra ise misyon faaliyetlerine dünyanın diğer ülkelerinde devam ettiler.[454]Türkiye'deki faaliyetlerine interneti de ekleyen grup *mormonum.org* adlı bir siteye sahiptir. 27.08.2002 tarihinde oluşturulan site ABD' nin Utah eyaletinin Provo bölgesinden yayın yapmaktadır. Bu bölge Mormonizmin merkezi olarak kabul edilmektedir. Sitede Mormonizm'in tanıtımı ve propagandası yapılmaktadır. Mormon kelimesinin anlamı 'more- good' yani 'daha iyi olmaktır'.Mormonlar İsa-Mesih'in Son Zaman Azizleri Kilisesinin üyeleridir. Eğitimli olmayı tavsiye eden Mormonlar en az iki üç dil öğrenmektedirler ki bu onların misyon anlayışlarının bir gereği gibi görünmektedir.1830 yılında kurulan Mormonizimin üyeleri sadece Tanrıya dua ederler. İsa'nın Mesih ve Tanrının oğlu olduğuna inanırlar. 2010 İstatistiklerine göre sayılarının 14 milyonu bulduğunu iddia etmektedirler. Dünyada Mormonizm'i benimseyen insan sayısı her yıl 300-350 bin civarında artmaktadır. Türkiye'deki Mormon sayısının ise 100 civarında olduğunu savunmaktadırlar.

Mormonların dikkat çeken belli başlı teolojik öğretileri ve yaşam tarzları sitede şu şekilde anlatılmaktadır: Aile hayatına önem verirler, poligamiye karşıdırlar tek evliliği benimserler. Kürtaja karşıdırlar. Devlete ve yasalara bağlıdırlar. Politikaya ve askerliğe karşı değildirler. Kilisede haç kullanmazlar, ibadet yerlerinde resim ve heykel bulundurmazlar. Paralarının onda birini kiliselerine zekat olarak verirler. İçki ve kahve içmez, sigara kullanmazlar. Vahiy anlayışları bireyseldir. Yani vahyin sadece Peygamberler için değil insanlar içinde geçerli olduğunu savunurlar. İnsanların Adem'in günahından dolayı değil, kendi günahları sebebiyle cezalandırılacağına inanırlar. Kişiler ancak İsa Mesih'in kefareti, Yasa'ya uyum ve kutsal törenlerine katılmakla kurtuluşa ererler. Kutsal Kitabın doğru tercüme edildiği kadar Tanrının sözü olduğuna ve Mormon Kitabınında (The Book of Mormon) Tanrının sözü olduğuna inanırlar. Eğitim merkezlerinde misyon eğitimi verirler.

[454] Fuat Aydın, "Mormonlar, İsa Mesih'in Son Gün Azizlerinin Kilisesi",*Türkiye'de Misyonerlik Faaliyetleri -Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi*, Ensar Yay. İstanbul, 2005, s.249.

Misyonda esasa olan bireysel misyonerlik değil çift halinde gerçekleştirilen misyondur. Mormonizm'in şu anki başkanı Peygamber olarak ta isimlendirdikleri Thomas S. Monson'dur. Site, ziyaretçilerine istemeleri halinde Mormon kitabını ücretsiz olarak göndermektedir.

Site, tanıklarımız bölümüyle yine inançlarının propagandasını yapmaktadırlar. Diğer propaganda veya misyoner karakterli sitelerde rastladığımız bir gerçeği bu sitenin tanık hikâyelerinde görmekteyiz. Dini konulardaki bilgisizliği nedeniyle İslam'ı gelenekten ayıramayan insanların zamanla karşılaştıkları tatminsizlikler onları başka arayışlara sürüklemektedirler. Örneğin bir tanığın Kur'anda 'tefriciye' adındaki bir sûreden bahsederek 4444 kez onu okumasına rağmen dileğinin gerçekleşmediğini bunun üzerine otobüs yolculuğunda tanıştığı yabancı çiftin etkisiyle Mormonizm'e geçtiğini anlatması din öğretimi konusundaki vahim durumumuzu göstermesi açısından önemlidir.[455]

Mormonlar ile özellikle Protestan sitelerin mücadelesi internet ortamına da yansımış bulunmaktadır. Örneğin Protestan site olan *incil.com* da Kitabı Mukaddesteki öğretişlerle Mormon Kitabındaki öğretişlerin uyuşmadığı, Mormon Kitabının Tanrı vahyi olduğuna ilişkin öznel duyguların iman etmek için yeterli bir sebep olmadığı gerekçeleri ile Mormonlar'ın öğretilerine eleştiriler bulunmaktadır.[456]Mormonların özellikle yardımlaşma ve dayanışma dernekleri üzerine odaklandığı görülmektedir. 28.09.1977 tarihinde kurulan "İstanbul Fatih Kulübü" gibi kimi Rotary kulüplerinin de bu konuda Mormonlara lojistik destek verdiği anlaşılmaktadır.[457]

455 http://www.mormonum.org/ (08.09.2012).
456 http://www.incil.com/doc/mormonlar.html (06.09.2012).
457 Ali Rıza Bayzan, *Türkiye'de Amerikan Misyonerleri*, Bilgi Yay., İstanbul,2006.s.89.

D- İNTERNETTE ETNİK VE DİNÎ GRUPLARA YÖNELİK FAALİYETLER

Türkiye etnolojik özelliği itibariyle çok farklı etnik orijine sahip topluluklara ev sahipliği yapan bir devlettir. Bu etnik köken farklılığı misyoner gruplarında ilgi odağını oluşturmuş ve internet üzerinden de bu topluluklara hitap etme gayreti içine girmişlerdir. İnternet üzerinden yaptığımız araştırmada sanal ortam üzerinden misyonerlik hedefinin Kürt ve Aleviler üzerinde yoğunlaştığını görmekteyiz. Kürtlere yönelik Kürtçe dili ile hazırlanmış *Kürtçe İncil.com* müstakil sitesi mevcuttur. Alevi gruplara yönelik ise müstakil bir internet sitesi olmamakla beraber Aleviliğin ve Alevilerin Hıristiyan Forum sitelerinde tartışıldığını görmekteyiz.

1- Kürtlere Yönelik Faaliyetler

Hıristiyan Misyoner Örgütlerin başlıca stratejilerinden birisi "yapı-bozum"dur. Yani Türkiye'de bulunan Boşnak, Çerkez, Yezid, Alevi, Laz ve Kürt grupları ana kitleden koparmaktır. Hıristiyan Misyoner Örgütler, farklılıkları vurgulayıp ortak paydalarımızı göz ardı ederek bu türden kesimler ile yapı bütünlüğümüzü bozmaya çalışmaktadırlar.[458] Bu yaklaşım tarzının terminolojik karşılığı Kurtuluş ve Bağımsızlık Hareketlerini desteklemedir. Katolik ilahiyatçıların II. Vatikan Konsilinde alınan kararlar ve yapılan açıklamalar ışığında geliştirdikleri kurtuluş ve bağımsızlık teolojisi, politik, dini ve etnik özelliklere göre farklılık gösterebilmektedir. Ekonomik, siyasi, sosyal eşitsizliğin, baskının hakim olduğu Latin Amerika'da Kurtuluş Teolojisi, bu problemlerin boyutları üzerinde durmaktadır. Afrika gibi ırk ve kültürel ayrımcılığın yaşandığı bölgelerde Kurtuluş Teolojisi'nin odak noktası ırkçılıktır. Hindistan gibi dine dayalı sınıf ayrımcılığının yaşandığı bölgelerde bu teolojinin ana problemi, dinden ve kültürden kaynaklanan baskı ve ayrımcılıktır.[459] Türkiye gibi hem etnik hem de dinsel anlamda kozmopolit bir yapıya sahip olan ülkeler için ise bu teolojinin hareket noktası farklı etnik unsurlar ve dini grupların her ikisidir. Bu noktada misyonerlerin faaliyet alanları

---

[458] Bayzan, *Küresel Vaftiz*, IQ Kültür Sanat Yay., İstanbul, 2007.s. 232.
[459] Adam, a.g.e., s.110.

içerisinde Alevi ve Kürt kesiminin önemli bir yeri işgal etmesi anlaşılabilir bir durumdur.

Protestan Hıristiyanlığın Kürt orijinli vatandaşlarımızı özellikle Amerikan Board teşkilatı vasıtasıyla Hıristiyanlaştırmaya, Protestan bir misyoner olan Douglas Laytonın "Kurds in the Bible" [Kitab-ı Mukaddeste Kürtler] adlı eserindeki ifadesiyle asıllarına döndürmeye yani Medleştirmeye çalıştıkları bilinmektedir.[460] Aslında Protestan Misyoner Örgütlerin Kürtlere olan ilgisi siyasi gerekçelerin yanı sıra Hıristiyanlıktaki Kıyamet kehanetleriyle yakından ilgilidir. Kehanete göre İsa Mesih'in yeniden gelmesi için İsrail'in vaad edilmiş toprakları elde etmesi gerekmektedir.[461]

"Kurtceincil.com", Kürtçe tasarlanmış bu internet sitesi 08.12.2009 tarihinde oluşturulmuştur. Site Türkiye üzerinden yayındadır. Hikâyeler, Bizim Dünyamız, Medya, Allah'ı Tanımak, Tanık Olmak ve İletişim menülerinden teşekkül etmektedir. Burada dikkatimizi çeken hususlardan bir tanesi adeta siyasi ve etnik bir mesaj içerdiğini düşündüğümüz, sitenin ana sayfasında bulunan "Özgürlüğünüzü Savunun" başlığı altında Pavlus'un Galatyalılara Mektubundan şu sözlere yer verilmesidir. "Kardeşlerim sizler özgürlüğe çağrıldınız. Ancak özgürlüğü bedenin gereksiz istekleri doğrultusunda kullanmayın. Tam tersine, sevgi yoluyla birbirinizin uşağı olun. Çünkü tüm ruhsal yasa tek sözde özetlenir: "İnsan kardeşini kendin gibi seveceksin." Ama birbirinizi ısırıp yerseniz, dikkat edin, birbirinizi yok etmeyesiniz."(Galatyalılara Mektup 5: 13-15) Özgürlükten dem vuran bu sözler 1991 yılında Avustralya'nın Canberra kentinde yapılan toplantıda, Dünya Kiliseler Konseyinin aldığı Hıristiyanlaştırmak için "özgürlük hareketlerini destekleme" doktrinini akıllara getirmektedir. Sitede Kürtçe hazırlanmış İncil'in bölümlerinin anlatıldığı mp^{3}ler, Kürtçe hazırlanmış Hıristiyan Filmler, İncil, (Mızgini-Müjde) kitaplar, Kürtçe söylenen Hıristiyan İlahileri, Şahidi Kirin başlıklı modülde Hıristiyanlığı tercih etmiş kişilerin (2 Kişi) sesinden Hıristiyan olma serüvenleri mp^3 formatında anlatılmaktadır. "Facebook", "Twetter" ve "Hıristiyan Sinema"

---

460 Bayzan, *Misyoner Örgütlerin Kürt ve Alevi Operasyonu*, IQ Kültür Sanat Yay., İstanbul, 2008. s.42.

461 Bayzan, *Küresel*, s.236.

portallarına link verilmektedir. Site de ayrıca Kürtçe Hıristiyanlığa davet eden pasajlara yer verilmiştir: "İsa yüksek sesle bana iman eden beni gönderene iman etmiş olur. Beni gören beni göndereni de görmüş olur. Bana iman eden hiç kimse karanlıkta kalmasın diye dünyaya ışık olarak geldim. Sözlerimi işitip de uymayanı ben yargılamam. Çünkü ben yargılamaya değil, dünyayı kurtarmaya geldim. Beni reddeden ve sözlerimi kabul etmeyeni yargılayacak kişi var. O kişiyi son günde yargılayacak olan söylediğim sözdür. Çünkü ben kendiliğimden konuşmadım beni gönderen babanın kendisi ne söylemem ve ne konuşmam gerektiğini bana duyurdu. Onun buyruğunun sonsuz yaşam olduğunu biliyorum bunun için ne söylüyorsam babanın bana söylediği gibi söylüyorum."[462] Misyonerlerin Kürtleri hedef kitle olarak belirlemeleri Protestan forum sitesi olan *Hıristiyanforum.com* da da tartışılmaktadır. Forum üyeleri olayı özgürlük bağlamında değerlendirirken, iktidarı doğu ve güney doğuda yaptığı imam atamaları, mele projesi, camii yapımları, tarikatların bölgede serbest çalışmaları vs. sebeplerden dolayı eleştirmektedirler.[463]

Misyoner grupların Kürt vatandaşlarımızı kendilerine misyon alanı olarak seçmeleri gazete sayfalarında da yer bulmuştur. Akşam gazetesinin 29.10.2010 tarihli baskısında Kürtler ve misyonerlik hakkında şu habere yer verilmiştir: "ABD, Kanada ve İsviçre merkezli misyoner grup, 'Hıristiyanlığın henüz dokunmadığı 20 milyon' olarak tanımladığı Kürtler için çalışma başlattı. Kürtler 'Hıristiyanlığın henüz dokunmadığı 20 milyonluk eşsiz bir grup' olarak tanımlıyor. Kürtlerle ilgili tarihi, sosyal ve toplumsal bilgilerin yer aldığı broşürler hazırlandı. Broşürde, Kürtlerin, sosyal ve politik problemlerinin ötesinde ruhsal ihtiyaçlarının giderilmesi gerektiği söyleniyor. Misyonerlerin Kürtçe öğrenmesi istenerek, İncil'in Kürtçenin 3 lehçesinde tercüme edildiği, Kürt bölgelerinde Hıristiyanlık üzerine radyo yayınları yapıldığı belirtiliyor. Hazırlanan haritada, İran, Irak ve Türkiye'den Mardin, Diyarbakır, Urfa, Van, Elazığ, Malatya'nın hedef alındığı görülüyor. Broşürlerde misyonerlere, Kürtçe öğrenmeleri, Kürt gruplarını aralarına girip arkadaşlar edinmeleri öneriliyor. Ayrıca Kürtler için dua etmeleri, Kürtler ve İslam konulu kitap

---

[462] http://kurtceincil.com/(08.09. 2012).
[463] http://www.hristiyanforum.com/forum/saldirilar-f250/islami-medya-misyonerler-t329896.html (06.09.2012).

okumaları tavsiye ediliyor."[464] Aynı şekilde İngilizce ve Kürtçe yayın yapan Christian TV (CTV) İsa Mesih filmi ve diğer Hıristiyanlığı yayma programları ile Kürtlere yönelik faaliyet göstermektedir. İngiliz yayın lisansı ile yayın yapmaktadır. Merkezi Almanya'dadır. [465]

Ermenice konuşan Kürtler, Misyoner örgütlerinin ilgisini çekmiş ve Ermeni alfabeli ilk Kürtçe İncil 1857'de yayımlanmıştır. 1872 yılı ikinci Ermeni harfli Kürtçe İncilin yayımlandığı yıldır. Ermeni alfabesi ile basılan İnciller dışında Osmanlı alfabesi ile Kürtçe İncil basılması ise 1919 yılında gerçekleşmiştir.[466] Son yıllarda bölgedeki misyoner kuruluşları aracılığıyla on binlerce Kürtçe İncil dağıtılması, söz konusu kuruluşların bölgeyi ne kadar kıskaca aldığının da bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir.[467] Misyonerlerin el kitabı hüviyetindeki "Operation World" yani "Hedef Tüm Dünya" adlı kitapta Güneydoğu Anadolu bölgesi açıkça hedef gösterilmiş ve bölgedeki çalkantılardan yararlanılması gerektiği belirtilmiştir. Bu çerçevede Kürtlere yönelik faaliyetlerin arttırılması, her türlü misyonerlik materyalinin Kürtçe hazırlanması gerektiği belirtilmiştir.[468]

2- Alevilere Yönelik Faaliyetler

Yapılan alan araştırmaları göstermektedir ki doğu ve güneydoğu bölgelerimizde özellikle Alevilerin çoğunlukta yaşadığı illerde faaliyet gösteren misyonerler Alevi halkını Hıristiyan yapma konusunda büyük bir gayret içerisindedirler. Sivas, Diyarbakır, Tunceli, Bingöl, Erzincan ve Malatya gibi doğu illerimizde yapılan akademik çalışmalar bu gerçeği ortaya koymaktadır.

Misyoner örgütlerin doğu ve güneydoğuya ilgisi bugün başlamış bir ilgi değildir. Bu alaka Osmanlı dönemine kadar uzanmaktadır. ABCFM'nin öncü

[464] http://aksam.medyator.com/2010/07/29/haber/guncel/14612/index.html (15.02.2010).
[465] İlker Çınar, "Mersin ve Tarsus Çevresinde Misyonerlik", *Dinler Tarihçileri Gözüyle Türkiye'de Misyonerlik*, TDTD. Yay., Ankara, 2005, s.393.
[466] Öztürk, a.g.e.,ss.88-89.
[467] http://www.misyonerlik.com/index2.html(15.02.2011).
[468] Bayram Küçükoğlu, *Türk Dünyasında Misyoner Faaliyetleri*, IQ Yay., 2005, İstanbul, ss.204-205.

misyonerlerinden Dunmore merkeze yolladığı Ekim 1854 tarihli mektubunun "Sözde Müslümanlar" başlıklı kısmında Alevileri okuyuculara şöyle tanıtmıştır:

> "Bu bölgede dağınık olarak yaşayan sözde Müslüman bir mezhep var ki daha önce haklarında hiçbir şey duymadığınızı zannediyorum. Adları kelime anlamıyla 'Kırmızı Baş' demek olan Kuzulbash, Ama onlara neden bu adın verildiğini henüz tespit edemedim… Gerçekten de olağanüstü insanlar ve ilgimizi hak ediyorlar. Her ne kadar Müslümanlar onları kendilerinden saysalar da onlar Muhammed'in takipçisi değiller. Onlar Tanrı'nın oğlu İsa'ya inanıyorlar, en azından bilebildikleri kadarıyla… Hiçbir zaman ya da hemen hemen hiçbir zaman Müslümanlar gibi namaz kılmıyorlar, oruç ta tutmuyorlar. Kendilerine özgü insanlar ve İncil'in mesajına açıklar… Bazı tuhaf inanışları ve putataparlıkla alakalı uygulamaları var. Mesela küçük siyah bir odun parçası bulduklarında bir evliyanın ya da atının kalıntısıdır diye ona tapınmaya başlıyorlar. Tarihleri ve inançları hakkında daha çok bilgi toplamayı umuyoruz. Türkler onları da Kürtler gibi beş para etmez sapkınlar [heretics] olarak görüyor ve hiç umursamıyorlar ve sanırım hepsi açıkça gerçeği [Hıristiyanlığı] kucaklasalar bile o taraftan [Türklerden] ciddi bir güçlük karşılaşılmaz." [469]

Aleviler, Misyoner Hıristiyanların amaçlarına ulaşmada kendilerine en uygun kesim olarak gördükleri bir gerçektir. Bu gerçeklik Hıristiyan forum sitelerine Alevi-Hıristiyan karşılaştırılması şeklinde yansımış görülmektedir. "*Hıristiyanturk.com*" sitesinde Forum üyelerinin Hıristiyanlığı ve Aleviliği benzerlik ve farklılık yönleri itibariyle tartıştıkları ve görüşlerini belirttikleri görülmektedir. Site 1938 tarihinde Atatürk'ün danışmanlığını yapan Prof. Dr. Hasan Reşit Tankut tarafından hazırlanan alevi raporuna yer vererek Alevi- Hıristiyan benzerliği konusunu işlemektedir. Raporda şu benzerliklere yer verildiği belirtilmektedir: Hıristiyanlıktaki 12 Havariye karşılık Alevilikte 12 İmam anlayışının olması, İbadet ve bayramların vakit ve şekillerinin benzerliği, Tek kadınla evlilik ve boşanmanın imkansızlığı konusundaki benzerlik, Sakal ve bıyık kestirmeme hususundaki ortak anlayış, Her iki anlayışta da gusül etmenin olmayışı, Hıristiyanların göğüslerinden haç çıkarma ritüellerine karşılık Alevilerin avuçlarını göğüslerine basmaları, Kerbela olayı ile İsa Mesih'in çarmıha gerilişi arasındaki metaforik benzerlik, Hıristiyanlığın ikona sanatı ile

---

[469] Bayzan, *Misyoner*, s.143.

Aleviliğin kutsal resmediş sanatının benzerliği, Üçleme anlayışındaki benzerlik, Hıristiyanlıkta Baba, Oğul ve Kutsal Ruh üçleme inancının Alevilikte Allah, Muhammed ve Ali üçlemesine benzemesi, Mum yakma geleneği, Kiliselerde nasıl ki ilahiler gitar ve benzeri aletlerle söyleniyorsa, cem evlerindede ilahiler saz ve diğer çalgılarla söylenmesi, Hıristiyanlara özgü Efkaristiya (Ekmek- Şarap) ayinine karşılık Alevilerdeki lokma törenleri ve dem olarak şarap içilmesi. Site bu benzerliklere sayfalarında yer vererek Alevilere adeta sizin orijininiz Hıristiyanlıktır demektedirler. Mevcut Alevi anlayışınız bu benzer inanç ve figürlerden de anlaşılacağı gibi Hıristiyanlığın bir kolu veya deforme olmuş şeklidir mesajını vermektedirler. Hatta forum üyelerinden Türk vatandaşı bir kızın bu yazıdan çok etkilenerek Alevilik ile Hıristiyanlık arasındaki farkı sadece isim ayrılığına indirgemesi ve “Gelin erenler, Hak yol İsa-Mesih’in yoludur” diyerek insanları Hıristiyanlığa davet etmesi ilginçtir.[470] Forumlara taşınan yukarıda bahsi geçen benzerlikler esasında başta Amerikan Board misyoner teşkilatının olmak üzere misyoner örgütlerin Alevi vatandaşlarımızı elde etme ve ülkelerine yabancılaştırma noktasında daha önceden ortaya koydukları söylemlerdir. Bu anlamda İslam’ın hoş görülü bir din olmadığı, Usame b. Ladin, Sivas ve Gazi olaylarında bunun görüldüğü, Müslümanların aslında Alevileri yok etmek istedikleri, Alevilerin Sünni kesim tarafından dışlandığı, Alevilerin Ermeni kökenli oldukları gibi iddialara da yer verilmiştir.[471]

[470] http://www.hristiyanturk.com/showthread.php?t=4820 (06.09.2012).
[471] Bayzan, *Misyoner*, ss.155-156.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Dünya üzerinde kurulan bütün ilahî ve beşerî dinler, savundukları öğretilerin yeryüzünde yaşayan bütün insanlara ulaştırılması noktasında, büyük bir gayret içerisinde olmuşlardır. Kendini insanlığın kurtuluşu için yegâne yol olarak gören dinler, bütün insanların kurtuluşa ermesi için, onları kendi dairesi içine alma amacı gütmüşlerdir. Gayet samimi bir tebliğ faaliyeti olarak öğretilerini dünyaya yayma çabası, zaman zaman diğer din müntesiplerince misyonerlik ve propaganda faaliyeti olarak görülmüştür. Oysaki savunduğu ilkeleri ve yaşam biçimini özgürce tanıtmak ve yaymak özgürlük adına savunulacak en masum durumdur. Kutsal Kitabını dağıtma, salt ibadet amacıyla mabedler inşa etmek gibi dini içerikli faaliyetler, misyonerlik aktivitesi biçiminde değerlendirilemez. Ancak, kendi inandığını yayarken ötekinin kutsallarına saldıran, ötekini kazandıracak her yöntemi meşrû sayan, siyasî, kültürel ve ekonomik birçok amacını dîni faaliyetlerinin arkasına gizleyen anlayış misyonerlik olarak nitelendirilebilir.

Genel anlamda misyon; özel bir görevi yerine getirme işini üstlenen kurum, özel anlamda da Hıristiyanlığı Hıristiyan olmayan ülkelerde yayma veya herhangi bir fikri/düşünceyi başkalarına kabul ettirme gayesi ile oluşturulan kuruluşlar anlamındadır. Terim olarak ise misyon; imanın, inancın, ideolojinin, kanaatin propagandasını yapmakla görevli dini veya siyasi/ideolojik kuruluşu ve misyonerlerin barındığı kurum ve bir görevi yerine getirmekle görevlendirildiğine inanan grubu ifade etmektedir.

Misyon –günümüzde kazandığı anlamıyla- bir kimsenin öteki insanlara kendi dini görüşlerini anlatarak onları kendi dininin bir mensubu yapmak ve etkilemek üzere organize bir çabadır. Burada zikredilen misyon ile çoğul olarak zikredilen misyonlar şeklindeki kullanım bazen iç içe girmiştir. Misyonlar tabiri, “İncil’in yayılması için Hıristiyan olmayan bölgelere onun propagandasını yapacak özel görevli kişilerin gönderilmesi anlamını taşımaktadır. Misyon, kilisenin katıldığı

Tanrı'nın misyonunu ifade ederken; misyonlar, belirli bir dönemin ve yerin ihtiyaçlarına göre düzenlenmiş faaliyetleri nitelemektedir.

Hıristiyan misyonerliğinin tarihi, bu dinin mimarı sayılan Pavlus'a kadar uzanmaktadır. Pavlus'un Hıristiyanlık dinini yayarken izlediği yöntemler, mektupları aracılığıyla günümüz misyonerlerine de ilham kaynağı olmuştur. Misyonerlik anlayışını kendi ifadesiyle "herkesle her şey olmak" şeklinde özetleyebileceğimiz Pavlus, misyonerliğe inkültürasyon tekniğini sokan ilk kişi olmuştur.

Misyoner anlayışın izahında diğer önemli bir kavram da evangelizmdir. Evangelizm terimi tarihsel olarak, genel anlamda birçok Protestan grubu bünyesinde barındıran bir harekete verilen ortak addır. Bu çerçevede Reform döneminde evangelik terimi, önceleri Lutheryan Protestanlar için kullanılmış, kısa süre sonra hem Lutheryanla hem de diğer reform cemaatleri bu şekilde isimlendirilmeye başlanmıştır. 19. Yüzyılda Amerikan kültürünü büyük ölçüde etkileyen bu anlayış günümüzde sahip olduğu kutsal kitabı, İsa- Mesih, kurtuluş ve misyon anlayışları sebebiyle kendini evangelik addeden pek çok Hıristiyan grubun adı olarak kullanılmaktadır. Evangelizm, hem bireysel hem de örgütlü/ kurumsal misyon çalışmalarıyla Hıristiyan olmayanları İncil mesajından haberdar ederek onları Hıristiyanlaştırmayı kendine hedef seçen, bu hedefi gerçekleştirmek için her yolu kendine meşru sayan bir harekettir. Bu hareket mensupları, evangelizmin sadece İncil'in mesajlarını yaymak, bir kiliseye üye olmak işi olmadığını, asıl olanın İsa'nın talebelerine hitaben " sizleri insan avcıları yapacağım" sözünden ilhamla bir çeşit misyon hareketi olduğunu belirtmektedirler. Bu anlamda 20. Yüzyıl başlarından itibaren Kilise ve misyon çevrelerinde "misyonerlik" terimi yerine İncillerde sıkça kullanılan fakat orta çağ boyunca hemen hiç kullanılmayan 'evangelizm' tabiri kullanılmaya başlanmıştır. Çünkü bu terim anlam olarak misyonerlikten daha yumuşaklığa sahip görülmüştür. Zira misyonerlik İncil'in vaaz ve tebliğ edilmesi de dahil olmak üzere Kilisenin Hıristiyan olmayanlara yönelik tüm faaliyetlerini içeren şemsiye bir terimken, evangelizm, "iyi/müjdeli haberi tüm insanlığa sunarak transform etmeyi" ifade etmektedir. 'Evangelist' kavramı ise Hıristiyanlıkta dört kanonik İncil'in yazarlarına verilen ünvan iken sonraları İncil'i yayma gayreti

içerisinde olan her Hıristiyana verilen sıfat olmuştur. Misyon kavramına oranla daha yumuşak ve dikkat çekmeyen evangelizm kavramı ve yöntemi, Hıristiyan internet sitelerinde de kendini göstermektedir. Site isimleri seçilirken "müjde", "iyi haber", "lifeapage", (mutlu hayat) "Allahıtanımak", "İncil", "İncilturk" gibi ifadelerin seçilmesi, sitelerin kuruluş amacı belirtilirken "müjdeyi tüm insanlığa muştulamak" söyleminin tercih edilmesi, muhteviyatta müjde ve kurtuluş teolojisi merkezli yazıların yer alması bu görüşümüzü desteklemektedir.

Konstantinus'un Milano Ferman (M.S.313)'ında Hıristiyanlığın serbest bir din olduğunu bildirmesi ve imparator Teodosius döneminde Roma'nın resmi dini kabul edilmesi ile hızla yayılan Hıristiyanlık, günümüze gelinceye dek birçok teknik ve yöntemlerle yayılmaya çalışılmıştır. Kilise, siyasi otorite, okullar, sağlık kuruluşları, gazete ve dergiler gibi vasıtalarla diğer din müntesiplerine ulaşmayı hedefleyen Hıristiyanlar son zamanlarda asrımızın en önemli icadları arasında sayabileceğimiz interneti de kullanmaya başlamışlardır.

İnternetteki Hıristiyan faaliyetleri, içerikleri ve izledikleri yöntemler bakımından iki kategoride değerlendirmek mümkündür. Bunlar; Hıristiyanlığın temel öğretileri hakkında bilgilerin verildiği tanıtım siteleri ve Hıristiyanlığın abartılı bir üslupla savunulduğu, kendi inandıklarını savunmaktan öte muhatabın kutsal bildiği değerlere saldırıların yapıldığı, amacın tebliğden ziyade her ne pahasına olursa olsun Hıristiyanlığa bir üye kazandırmak olduğu anlaşılan propaganda ve misyoner karakterli sitelerdir. Araştırmamızda Hıristiyan tanıtımı yapan sitelerin genellikle Protestan olmakla birlikte, Katolik ve Ortodoks gruplarca hazırlanan sitelerin de var olduğunu gördük. Bu sitelerin büyük bir kısmı Türkiye'nin değişik illerindeki kiliselere aittir. Propaganda ve misyon karakteri gösteren sitelerin sayısı bir hayli fazla olup tamamı Protestan gruba aittir. Bu durum internet misyonerliği adına söylenen korkutucu araştırma sonuçlarının ve söylemlerin yanlış olmadığını göstermektedir. Bu anlamda propaganda sitelerini, Hıristiyanlaştırma adına rehberlik ve danışmanlık faaliyeti yapan siteler olarak görmek gerekir. Zira bu sitelerden anlaşıldığı kadarıyla insanların Hıristiyanlığa geçişleri, genellikle bu siteleri

okuyarak değil, kilise ziyaretleri, bir kilise öğretmeni ile tanışmak gibi sitelerin gösterdiği yolları takip ederek gerçek dünyada gerçekleşmektedir.

İnternet üzerinden faaliyet gösteren yalnızca Hıristiyanlığın ana mezhepleri değildir. Mormonlar, Adventistler ve Yehova Şahitleri gibi Hıristiyan kültüründen doğan farklı gruplar da internet üzerinden kendilerini tanıtma ve propagandalarını yapma çabasındadırlar. Bu gruplara ait siteleri içerikleri bakımından incelediğimizde, propaganda ağırlıklı siteler olduklarını görmekteyiz. Ayrıca *Hıristiyanforum.com* ve *Hıristiyanturk.com* Protestan forum sitelerinde, Yehova şahitlerine yönelik çok ağır eleştirilerin yapıldığını görmekteyiz.

İnternet ortamında yapılan misyon faaliyetleri içerisinde Türkiye'de yaşayan farklı etnik ve dini unsurlarda bulunmaktadır. *Kürtçeincil. com* sitesi ile Kürt orijinli vatandaşlara ulaşmayı hedefleyen Hıristiyan siteleri olduğu gibi, müstakil bir sitesi olmamakla birlikte Alevilere dönük tartışma ve yorumlar da Hıristiyan internet sitelerinde yer almaktadır. Kürtçe hazırlanmış olan *mızgıni.com* sitesinde, misyon anlayışının yeni yöntemlerinden olan bağımsızlaştırma ve özgürleştirme politikasını anımsatan ve Pavlus'un Galatyalılara mektubunda yer alan "özgürlüğünüzü savunun" başlıklı Kutsal Kitap cümlelerinin varlığı dikkat çekici bir unsurdur. Forum sitelerinde yer alan tartışma konuları arasında Alevilerin asıl dinlerinin Hıristiyanlık olduğu ancak zamanla gerçek dinlerinden uzaklaşarak inançlarında değişiklikler yaptıkları gibi ifadelere yer verilmesi misyonerlerin internet ortamında Alevileri de kendilerine hedef kitle olarak seçtiklerini göstermektedir.

Türkçe Hıristiyan sitelerin yayın hayatına başlama tarihleri, internetin ülkemizdeki kullanımı ile paralellik arz etmektedir. Bu anlamda Hıristiyanlığın tanıtım ve propagandasında internetin kullanımı 2000 ve sonrasına rastlamaktadır. IP tespitimize göre yayın yapılan ülkeler Türkiye'nin yanı sıra ABD, G. Kore, Almanya, Hollanda ve İsviçre'dir.

İnternet ortamında faaliyet gösteren sitelerin genel karakteristik özelliklerini şu şekilde özetlemek mümkündür: Sitelerde çok sık kültüre intibak yöntemine başvurulmaktadır. Birçok internet sitesinde yayınlanan makale, ilahi ve vaazlarda

yer yer kültüre ve geleneğe giydirme yöntemine başvurulduğu görülmektedir. Tanık öyküleri ile kişilerin Hıristiyan olma serüvenleri örnek olma bakımından site okurlarının önüne konulmaktadır. Siteler, insanlarla süreğen iletişim kurulabilecek şekilde tasarlanmıştır. Bu anlamda iletişim formları, chat, twitter, facebook ve canlı sohbet odaları modüllerine yer verilmiştir. Ücretsiz İncil, dinî muhteviyatlı DVD, VCD ve kitaplar hemen her sitenin vazgeçilmezidir. Gazete, radyo, televizyon ve yayın evi siteleri ile Hıristiyanlığın tanıtım ve propagandası yapılmaktadır. II. Vatikan Konsili ile gündeme alınan diyalog yöntemi özellikle forum sitelerinde kendini göstermektedir. Bu anlamda *answering- islam.org* sitesinin kendisini "Hıristiyan Müslüman diyalog sitesi" şeklinde takdim etmesi dikkate değerdir. Siteler; resimler, özlü sözler, karikatürler, bulmacalar, oyunlar ile süslenmektedir. İncil ve İsa-Mesih merkezli yayın yapılmaktadır. Soru- cevap, rehberlik, danışmanlık, egzersiz çalışmaları, alfa ve havari yetiştirme kursları, anket ve örnek olay yöntemlerine başvurulmaktadır. Sitelerin hedef kitlesini özellikle ruhsal boşluk içinde olan gençler oluşturmaktadır. Ancak bunun yanı sıra çocuklara yönelik uygulamaların da var olduğunu görmekteyiz. Müslümanların kutsal kabul ettiği değerlere yönelik ağır eleştiriler bulunmaktadır. Sadece dinî konulara değil, başta Hıristiyanları ilgilendiren güncel, politik ve kültürel olaylara da yer verilmektedir. Örneğin, Hırant Dink ve zirve kitapevi olayları, Oslo katliyamı, ve zorunlu din dersi gibi konulara yer verilmesi bu anlamdadır. On- line bağış toplama modülleri ile kiliselere bağış toplanmaktadır. Bu sayede kiliselerin faaliyetlerini gerçekleştirebilmesi için maddi olanak sağlanmaktadır. Siteler aynı mezhepten olan diğer Hıristiyan sitelere link vermektedir. Bu durum mezheplerin sanal ortamdaki dayanışmasını göstermektedir. Başta büyük şehirler olmak üzere ev tipi kiliseler şeklinde örgütlenmeler oluşturulmaktadır. Bu cemaatlerin kurduğu siteler ile yeni üyeler kazanmak amaçlanmaktadır. Avrupa'da yaşayan Türklere yönelik hazırlanmış siteler de bulunmaktadır. *Müjde.nl* ve *kolnkilisesi. com* bu amaçla hazırlanmış sitelerdir. Misyonerlik faaliyetlerinin en yoğun yapıldığı, Müslümanlara ve onların kutsallarına yönelik en ağır eleştirilerin bulunduğu site *islamacevap.net'*tir.

Proselitizm kavramı ile ifade edilen, Hıristiyan mezheplerin birbirlerine yönelik misyon faaliyetleri, Hıristiyan forum sitelerinde kendini göstermektedir.

Özellikle *Hıristiyanforum.com* ve *Hıristiyanturk.com* sitelerinde yer alan diğer mezhepleri karalayıcı ve bağlı bulunduğu mezhebi savunucu yazılar bu kabildendir.

Son olarak, Türkçe Hıristiyan internet sitelerinin, sayıca fazla olmasına karşın etkinlik ve erişim derecesinin aynı oranda olmadığını söyleyebiliriz. Her ne kadar sitelerde Müslüman iken Hıristiyan olan insan öyküleri bulunsa da bu tanık hikayelerinin sayısı oldukça azdır. Aynı kullanıcının mükerrer giriş yapma olasılığı ile birlikte, sitelerce yapılan anket çalışmalarına katılım oranı ve bazı sitelerde gördüğümüz günlük ve toplam ziyaretçi sayılarının azlığı bu kanaatimizi desteklemektedir.

KAYNAKÇA

ADAM, Baki, *Yahudilik ve Hıristiyanlık Açısından Diğer Dinler,* (Pınar Yay.) İstanbul, 2002.

ALICI, Mustafa, *Müslüman Hıristiyan Diyaloğu,* (İz Yay.) İstanbul, 2011.

------------*Dinler Tarihinin Batılı Öncüleri,* (İz Yay.) İstanbul, 2007.

ALTINDAL, Aytunç, *Hangi İsa,* (Destek Yay.) Ankara, 2006.

------------ *Üç İsa,* (Anahtar Kitaplar Yay.) İstanbul, 1993.

------------ *Vatikan ve Tapınak Şovalyeleri,* (Alfa Yay.) İstanbul, 2010.

ALTUNAN, Sema, *Uygarlık Tarihi*, (Anadolu Üniversitesi Yay.) Eskişehir, 2008.

ATAU'R RAHİM, Muhammed, THOMSON, Ahmed, *Bir İslam Peygamberi Hz. İsa,* (İnsan Yay.) İstanbul, 2009.

AYDIN, Fuat, "Mormonlar, İsa Mesih'in Son Gün Azizlerinin Kilisesi",*Türkiye'de Misyonerlik Faaliyetleri -Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi,* (Ensar Yay.) İstanbul, 2005.

------------- "Pavlus'un Ahlak Anlayışı", *SAÜ. İlahiyat Fakültesi Dergisi sayı 9.*

AYDIN, Mahmut, *Tarihsel İsa, İmanın Mesih'inden Tarih'in İsa'sına,* (Ankara Okulu Yay.) Ankara, 2002.

------------- "Evanjelik Hıristiyanlığın Misyon Yöntemleri Ve Türkiye'deki Yansımaları" *Dinler Tarihçileri Gözüyle Türkiye'de Misyonerlik, Dinler Tarihi Araştırmaları-V.* (TDTD Yay.) Ankara, 2005.

------------*Dinler Arası Diyalog,* (Pınar Yay.) İstanbul, 2008.

AYDIN, Mehmet, *Dinler Tarihine Giriş,* (Din Bilimleri Yay.) Konya, 2004.

------------- Hıristiyan Kaynaklarına Göre Hıristiyanlık, (TDV. Yay.) Ankara, 1995.

------------"Türkiye'ye Yönelik Katolik Misyonerliğin Dünü Ve Bugünü", *Türkiye'de Misyonerlik Faaliyetleri Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi,* (Ensar Yay.), İstanbul, 2005.

------------*Ansiklopedik Dinler Sözlüğü,* (NKM Yay.)Konya, 2005.

AYDÜZ, Davut, *Tarih Boyunca Dinler Arası Diyalog,* (Işık Yay.) İzmir, 2005.

AYKIT DURSUN, Ali, *Misyon ve İnciller,* (Kesit Yay.) İstanbul, 2006.

BARNABAS, Hıristiyanlığın Gizlenen Kitabı Barnabas İncili, (Alter Yay.) 2010.

BAYBAL, Sami, "Ömer Rıza Doğrulun Misyonerliğe dair iki makalesi üzerine", *Selçuk Üniversitesi (SÜ) İlahiyat Fakültesi Dergisi,* sayı 18.

BAYRAKDAR, Mehmet, *Bir Hıristiyan Dogması Teslis,* (Ankara Okulu Yay.) Ankara, 2007.

BAYRAK, Şerif, *İnternet Siteleri ve Misyonerlik Faaliyetleri* (Yüksek Lisans Tezi)

BAYZAN, Ali Rıza, *Küresel Vaftiz,* (IQ Kültür Sanat Yay.) İstanbul, 2007.

------------*Misyoner Örgütlerin Kürt ve Alevi Operasyonu,* (IQ Kültür Sanat Yay.) İstanbul, 2008.

------------Türkiye'de Amerikan Misyonerleri, (Bilgi Yay.) İstanbul,2006.

Bolay Süleyman Hayri Felsefi Doktrinler Ve Terimler Sözlüğü (Akçağ Yay.) 1999.

CANAN, İbrahim, *Kütüb-i Sitte,* (Akçağ Yay.) c.5.

CEVİZOĞLU, Hulki, *Misyonerlik ve Siyasal Hıristiyanlık,* (Ceviz Kabuğu Yay.) Ankara, 2005.

CILACI, Osman, *Hz. İsa Noel ve Yıl Başı, Diyanet Dergisi,* (DİB. Yay.) 1984, c.20. sayı. 4.

------------- *Hıristiyanlık Propagandası ve Misyonerlik Faaliyetleri,* (DİB. Yay.) Ankara 1997.

DAVİE,Grace, *Modern Avrupa'da Din*,(Çev.: Akif Demirci) (Kure Yay.) İstanbul, 2005.

DEDE, Melih Bayram, *İnternet,* (İnsan Yay.) İstanbul, 2004.

ESED, Muhammed, Kur'an Mesajı, (İşaret Yay.) İstanbul, 2002.

FREKE, Tımothy, GANDY, Peter, *İsa'nın Gizemleri,(*Çev.: Aslı Bengisu) (Ayna Yay.) İstanbul, 2011.

GAZALİ, *İhyau Ulûmi'd Din,* (Çev.: Ahmed Serdaroğlu) (Bedir Yay.) İstanbul, 1989.

GÜÇ, Ahmet, Dinlerde Mabed ve İbadet, (Ensar Yay.) İstanbul,2005.

GÜNAY, Tümer, “XIX. Yüzyılda Sömürgecilerin Destek Kuvvetleri Misyonerlik ve Yehova Şahitleri Gerçeği”, *Türkiye’de Misyonerlik Faaliyetleri,* (TDV. Yay.) Ankara, 1996.

GÜNAY, Ünver, *Din Sosyolojisi,* (İnsan Yay.) İstanbul, 2001.

GÜNAY, Ünver, GÜNGÖR, Harun, *Başlangıçtan Günümüze Türklerin Dini Tarihi,* (Rağbet Yay.) İstanbul 2007.

GÜNDÜZ, Şinasi “Misyonerlerin Çalışma Yöntemleri”, *Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi Türkiye’deMisyonerlik Faaliyetleri,* (Ensar Yay). İstanbul, 2005.

------------- “Evanjelizm” (Evanjelikalizm), *Yaşayan Dünya Dinleri,* (DİB. Yay.) İstanbul,2007.

-------------“Misyonerlik Ve Hıristiyan Misyonerler”, *Din bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* c.II. (2002) Sayı. 1.

GÜNDÜZ, Şinasi, AYDIN Mahmut, *Misyonerlik,* (Kaknüs Yay.) İstanbul, 2002.

------------- *Küresel Sorunlar ve Din*, (Anlara Okulu Yay.) Ankara , 2005.

-------------“Misyonerlerin Çalışma Yöntemleri”, *Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi Türkiye’de Misyonerlik Faaliyetleri,* (Ensar Yay.) *İstanbul, 2005.*

-------------*Misyonerlik,* (TDV. Yay.) Ankara, 2008.

-------------*Din ve İnanç Sözlüğü,* (Vadi Yay.) Ankara,1998.

-------------*Hıristiyanlığın Mimarı Pavlus,* (Ankara Okulu Yay.) Ankara, 2004.

-------------*Hıristiyanlık,* (İSAM Yay.) İstanbul, 2006.

GÜNGÖR, Ali İsra, “Kilise’nin Yeni Misyon Anlayışında İnkültürasyonun Yeri”,*AÜİFD* c. XLIII(2002) .Sayı.1.

-------------*Hıristiyanlıkta Evanjelik Hareket,* (Aziz Andaç Yay.) Ankara, 2005.

GÜRSOY, İsmail Hakkı, “Hz. Peygamberin Hükümdarlara Gönderdiği Davet Mektupları Ve Önemi”, S.*D.Ü İlahiyat Fak. II. Kutlu Doğum Sempozyumu(Tebliğ Dergisi).*

HAMİDULLAH, Muhammed, *İslam Peygamberi,* (Çev.:Salih Tuğ) (İrfan Yay.) İstanbul, 2003, c.I.

------------ İSLAM’A GİRİŞ, (TDV Yay.) Ankara, 1999.

HOPKİNS, E.W., MOORE, G.F., HALİDİ, M., FERRUH, Ö., *Tarihte ve Günümüzde Misyonerlik,* (Örgün Yay.) İstanbul, 2006.

HOŞAB, Fahri, *Nebevi Dave ve Propaganda,* (Buruç Yay.) İstanbul, 2008.

HÖKELEKLİ, Hayati, *Çocuk, Genç, Aile Psikolojisi Ve Din,* (Dem Yay.) İstanbul,2009

HUNTİNGTON, Samul, *Medeniyetler Çatışması,* (Vadi Yay.) Ankara, 2006.

İBN-İ MANZÛR, Lisânü'l Arab, Kâhire, 1119, c.XV.

İNCİL, (Yeni Yaşam Yay.)İstanbul,1997.

İSLAMOĞLU, Mustafa, *Hayat Kitabı Kur'an, Gerekçeli Meal- Tefsir.*

------------- *Üç Muhammed*, (Denge Yay.) İstanbul, 2006.

KALAY, M. Ayşe, *Türkyede Video ve Kitle Kültürü İlişkisi,(Basılmamış Doktora Tezi)* Eskişehir,1988.

KARAMAN, Hayrettin, *Diyalog ve Kurtuluş Tartışmaları,* (Mavi Ufuklar Yay.) İstanbul, 2011.

--------------*Hayatımızdaki İslam 2,*(İz Yay.) İstanbul, 2006.

KAYMAKCAN, Recep,"Türkyede Misyonerlik Ve Din Eğitimi", *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,* Sayı.12, 2005.

KILAVUZ, Ahmet Saim, *İman Küfür Sınırı,* (Marifet Yay.) İstanbul, 1977.

KILIÇ, Recep, *Dini Anlamak Üzerine,* (Ötüken Yay.) İstanbul, 2004.

KİTABI MUKADDES, (Kitabı Mukaddes Şirketi Yay) İstanbul,1997.

KOYUNCU, Süleyman, *Dinler Arası İlk Diyalog,* (Özgü Yay.) İstanbul, 2007.

KÖSE, Ali "Din Değiştirmenin Psiko- Sosyolojik Nedenleri", *Türkiyede Misyonerlik Faaliyetleri, Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi,* (Ensar Yay.) İstanbul, 2005.

-------------*Milenyum Tarikatları,* (Truva Yay.) İstanbul, 2006.

KÖYLÜ, Mustafa, *Dinler Arası Diyalog,*(İnsan Yay.) İstanbul, 2007.

KURT, Abdurrahman, *"Televizyonda Misyonerlik", UÜİFD.* c.18, Sayı 1, 2009.

KURT, Ali Osman, *Yahudilik, Hıristiyanlık Ve İslam'da Din Değiştirme,* (Gökkubbe Yay.) İstanbul, 2004.

KÜÇÜK, Abdurrahman, "Misyonerlik Nedir? (Misyonerlik ile Tebliğ arasındaki Fark)", *Dinler Tarihi Araştırmaları –V, Dinler Tarihçileri Gözüyle Türkiye'de Misyonerlik,* (TDTD. Yay.) Ankara, 2005.

-------------"Hıristiyanlık Misyon Anlayışı, Yeni yaklaşımlar ve Dinler Arası Diyalog", *Dinler Tarihi Araştırmaları III.* (Dinler Tarihi Derneği Yay.) Ankara, 2002.

KÜÇÜK, Abdurrahman, TÜMER, Günay, KÜÇÜK, M.Alparslan, *Dinler Tarihi,* (Berikan Yay.) Ankara, 2009.

KÜÇÜK, Abdurrahman, NoelveYeniYılÜzerinhttp://www.tahr.org.tr/gunceldevami. as p?id.

KÜÇÜKOĞLU, Bayram, *Türk Dünyasında Misyoner Faaliyetleri,* (IQ Yay.) 2005, İstanbul.

KILIÇ, Recep, "Türkçe İnternet Ortamında Misyonerlik Araştırması", *Dinler Tarihi Araştırmaları- V Dinler Tarihçileri Gözüyle Türkiye'de Misyonerlik,* (Tür. Din. Tar. Der. Yay.) Ankara, 2005.

LAÇİN, Hasan, *Mesih ve Mehdi Yalanı,* (IQ Yay.) İstanbul, 2010.

MALKOÇ, M. Numan, *Türkiye'de Misyonerlik ve Protestan Kiliseleri,* (Yalın Yay.) İstanbul, 2011.

------------ "Türkiye'de Protestan Misyonerliği", *Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi, Türkiye'de Misyonerlik Faaliyetleri,* (Ensar Yay.) İstanbul, 2005.

NASİR, Şevket, İnternetin İdeolojik Propaganda Aracı olarak Kullanılması, (Basılmamış Doktora Tezi).

OCAK, Ahmet Yaşar, *Alevi ve Bektaşi İnançlarının İslam Öncesi Temelleri,*(İletişim Yay.) İstanbul, 2010.

OYMAK, İskender, *Metot ve Çalışma Alanları Açısından Türkiye'de Misyonerlik Faaliyetleri,* (Ankara Okulu Yay.) Ankara, 2010.

ÖZKAN, Ali Rafet, *Fundamentalist Hıristiyanlık, Yedinci Gün Adventistleri,* (Alperen Yay.) Ankara, 2002.

ÖZTÜRK, Müjdat, *Türkiye'de Misyonerlik Faaliyetleri,* (Yeniyüzyıl Yay.) İstanbul, 2008.

PRATKANİS, Anthony, ARONSON, Elliot, *Propaganda Çağı,* (Paradigma Yay.) İstanbul, 2008.

SAİD, Edward, *Oryantalizm,* (Çev.: Nezih Uzel)(İrfan Yay.) İstanbul, 1998.

SARIKÇIOĞLU, Ekrem, *Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi*, (Fakülte Kitapevi Yay.) Isparta, 2000.

SARMIŞ, İbrahim, *Hz. İsa ve Mesih İnancı,* (Düşün Yay.) İstanbul, 2010.

SHARPE, Eric J., *Dinler Tarihinde 50 Anahtar Kavram,* (Çev.: Ahmet Güç) (Arasta Yay.) Bursa, 2000.

SÖNMEZ, Bülent, *Modern Batı Düşüncesi Hıristiyanlık ve Din Algısı,* (Nüve Kültür Merkezi Yay.) İstanbul, 2008.

TANYU, Hikmet, *Yehova Şahitleri,* (Elips Yay.) Ankara, 2006.

TURAN, Süleyman, "Çağdaş Hıristiyan Misyonerliğinde Kadın", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, c.3,sayı.13. yıl.2010.

-------------, *Misyoloji,* (Sarkaç Yay.) Rize, 2011.

-------------,*Misyonerliğin Kurucusu Pavlus,* (IQ Yay.) 2006, İstanbul.

TÜRK DİL KURUMU, *Türkçe Sözlük,* Akşam Sanat Okulu Matbaası, 2005,Anlara,

WEBER, Max, *Protestan Ahlakı ve Kapitalizm'in Ruhu,* (Çev.:Gülistan Solmaz) (Alter Yay.) Ankara 2011,

YASDIMAN, Hakkı Şah, "Yehova Şahitleri'nin Teşkilat Yapısı ve Türkiye'deki Faaliyetleri", *DEÜİFD.* sayı. XXI. İzmir 2005.

YAVUZ, Şevket, "Kaynak Alan ve Metot Açısından Misyonerlik ve Tebliğ Faaliyetlerinin Epistemik Çözümlemesi, İslam'ın Güncel Sunumu", *Kutlu Doğum Sempozyumu ve Müzakereleri,(* TDV. Yay.) 2003.

YAZIR, Elmalılı Hamdi, *Hak Dini Kur'an Dili*, (Akçağ Yay.) Ankara,1995, c.I.

YEL, Hasan, İnternet Ortamında Misyonerlik Faaliyetleri ve Sanal Kiliselerin Çalışma Yöntemleri. (Yüksek Lisans Tezi)

İNTERNET SİTELERİ

http://www.adra.org/

http://www.adventistler.org/

http://www.agapekilisesi.com/

http://www.agapeturk.com/

http://www.aksam.medyator.com/

http://www.aksiyon.biz/

http://www.allahitanimak.jesus.net/

http://www.allsaintsmoda.net/

http://www.alodua.com/

http://www.anadolukatolikkilisesi.org/

http://www.anadolukilise.com/

http://www.answering-islam.org/

http://www.antakyaortodoks.com/

http://www.antalyaprotestan.com/

http://www.antepyeniyasam.com/

http://www.atonet.org.tr/

http://www.azizeterezakilisesi.net/

http://www.bahcelievlerlutufkilisesi.com/

http://www.balikesirkilisesi.com/

http://www.baptistkilisesi.net/

http://www.batikentkilisesi.com/

http://www.besiktaskilisesi.net/

http://www.bodrumkilise.org/k/

http://www.bursakilisesi.com/

http://www.christiananswers.net/turkish/

http://www.dirisukilisesi.org

http://www.diyarbakirkilisesi.com/

http://www.ectv.tv/web_tv.asp

http://www.eryamanliyiz.biz/

http://www.estopluluk.org/

http://www.etymonline.com/

http://www.habercibilgi.com/

http://www.hristiyan.gen.tr/

http://www.hristiyan.net/

http://www.hristiyanforum.com/

http://www.hristiyanradyo.com/

http://www.incilturk.com/

http://www.incilvecocuk.com/

http://www.ipkv.org/

http://www.ipkv.org/eskisehir.htm

http://www.isamesih.org/

http://www.islamacevap.net/

http://www.istanbulmesihkilisesi.org/

http://www.izmirprotestan.org/

http://www.kampusweb.com/

http://www.kapsamgazetesi.com/

http://www.katolikkilisesianadolu.org/

http://www.kilisem.com/

http://www.kilisesi.com/

http://www.kilisetube.com/

http://www.kitabimukaddes.com/

http://www.kolnkilisesi.com/

http://www.kurtceincil.com/

http://www.kurtulus.org.tr/

http://www.kutsalkitap.com/

http://www.kutsalkitap.org/

http://www.lifeagape.org/

http://www.livestream.com/kelamtv

http://www.malatyakilisesi.com/

http://www.mavikilise.com/

http://www.mersinortodoks.com/

http://www.meryemana.net/

http://www.mesihinkilisesi.com/

http://www.misyonerlik.com/

http://www.mormonum.org/

http://www.mujdefm.com/tr/

http://www.müjde.nl/

http://www.müjde.org/

http://www.nedenisa.com/

http://www.nehirkilisesi.com/

http://www.presbiteryen.org/

http://www.protestan.net/

http://www.protestankiliseler.org/

http://www.radiolight.net/

http://www.radioshema.com/

http://www.radyo12.com/

http://www.radyokumru.com/

http://www.redhouse.com.tr/

http://www.sat7turk.com/

http://www.sentantuan.com/

http://www.sozkitabevi.com/

http://www.studylight.org/

http://www.suryanikadim.org/

http://www.tr.dwg-radio.net/

http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-

http://www.watchtower.org/tk/jt/

http://www.yenidoguskilisesi.org/

http://yeniyasam.com/

http://www.yyyayinlari.com/

http://www.zirveyayincilik.com/